

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
THE PROMOTION OF POLITICAL CONSCIOUSNESS OF CIVIL
POLITICS TO DEVELOPING THE DEMOCRACY OF PEOPLE IN
MUEANG PHRAE DISTRICT, PHRAE PROVINCE

พระอโณทัย กตปุญโญ (อُنเรือน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบ
ประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พระอโณทัย กตปุญโญ (อُنเรื่อน)

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
ตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
พุทธศักราช ๒๕๖๒

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)

The Promotion of Political Consciousness of Civil Politics to Developing
the Democracy of People in Mueang Phrae District, Phrae Province

Phra Anothai Katapuñño (Aunruean)

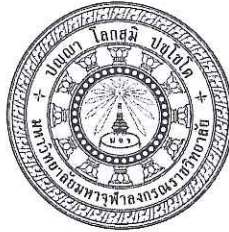
A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of
the Requirements for the Degree of
Master of Political Science

Graduate School
Mahachulalongkornrajavidyalaya University

C.E. 2019

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัย
เรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

(พระมหาสมปурณ์ วุฑฒิกโร, รศ.ดร.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการตรวจสอบวิทยานิพนธ์

(ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒน์สิทธิ์)

ประธานกรรมการ

(รศ.ว่าที่ พ.ต. ดร.สวัสดิ์ จิรัญฐิติกาล)

กรรมการ

(รศ.ดร.สุรพล สุษะพรหม)

กรรมการ

(รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์)

กรรมการ

(รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช)

กรรมการ

คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์

รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์

ประธานกรรมการ

รศ.ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช

กรรมการ

ชื่อผู้วิจัย

(พระอโณทัย กตปุญโญ)

- ชื่อวิทยานิพนธ์** : การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่
- ผู้วิจัย** : พระอโณทัย กตปุญโญ (อุ้นเรือน)
- ปริญญา** : รัฐศาสตรมหาบัณฑิต
- กรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์**
- : รศ.ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์, พธ.บ. (การสอนสังคมศึกษา), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)
 - : รศ.ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช, พธ.บ. (การบริหารรัฐกิจ), น.บ., M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)
- วันที่สำเร็จการศึกษา** : ๓ มีนาคม ๒๕๖๓

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑. เพื่อศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒. เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ๓. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี การวิจัยเชิงคุณภาพ เก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๒ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา และการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๙๙ คน โดยการสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือแบบสอบถาม โดยมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ ๐.๙๐๗ และสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique)

ผลการวิจัยพบว่า

๑. การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.64$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=3.75$) การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ($\bar{X}=3.64$) การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ($\bar{X}=3.64$) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ($\bar{X}=3.62$) การส่งเสริมการรักษา

สิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.60$) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ($\bar{X}=3.58$) ตามลำดับ

๒. ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพในชุมชน พบว่าปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคม มีผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕

๓. ปัญหาและอุปสรรค การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ มีดังนี้ ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนขาดความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคมประชาชนขาดการแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ประชาชนขาดตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคมประชาชนขาดการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล

ข้อเสนอแนะ ดังนี้ ๑) ควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ๒) ควรสนับสนุนการสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่นพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง ๓) ควรส่งเสริมและรับรู้ร่วมกันในการแสดงความรู้สึก และเชื่อมั่นต่อการเมืองในระดับชุมชน ๔) ควรเลือกตั้งหรือแต่งตั้งตัวแทนของกลุ่มชุมชน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ๕) ควรสร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการระงับความขัดแย้งโดยแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง พร้อมวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี ๖) ควรจัดทำเวทีพิจารณาเรื่องการบริหารงบประมาณที่ควรจะได้รับจากรัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณ ๗) ควรสร้างศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ๘) ควรให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

Thesis Title : The Promotion of Political Consciousness of Civil Politics to Developing the Democracy of People in Mueang Phrae District, Phrae Province

Researcher : Phra Anothai Katapuñño (Aunruean)

Degree : Master of Political Science

Thesis Supervisory Committee

: Assoc. Prof. Dr. Termsak Tong-In, B.A. (Social Science Teaching), M.A. (Politics), Ph.D. (Political Science)

: Assoc. Prof. Dr. Thatchanan Issradet, B.A. (Public Administration), LLB.(Laws) M.A. (Political Science), Ph.D. (Political Science)

Date of Graduation : March 3, 2020

Abstract

Objectives of this thesis were: 1. To study the promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province 2. compare the promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province classified by personal data and 3. To study the problems, obstacles, and suggestions for the promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province. Methodology was the mixed methods: The qualitative research collected data from 12 key informants and analyzed data by content analysis. The quantitative research collected data from 399 samples by stratified sampling method using questionnaires with the reliability value at 0.907 and analyzed data by percentage, mean, standard deviation and t-test and F-test by One Way ANOVA for three groups of variables. If the variables were different, the differences were tested with Least Significant Difference: LSD. Data from open-ended questions were analyzed by content analysis technique.

Findings were as follows:

1. The promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province by overall was at high level ($\bar{X}=3.64$) and each aspects were also at high levels respectively as the promotion of working with other ability was at $\bar{X}= 3.75$, promotion of social and cultural difference

acceptance was at $\bar{X}$ = 3.69, promotion of human right was at level $\bar{X}$ = 3.62, promotion of environmental protection was at $\bar{X}$ = 3.60, promotion of political participation at local and national levels was at $\bar{X}$ = 3.58.

The comparison

2. The comparison of the promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province, classified by personal data as of gender, age, educational levels,. Occupations and status in the community were found that personal data as of gender, age, educational levels, occupations and status in the community had affected the Ppeople's political consciences promotion for people's democratic system development at Muang Prae District, Prae Province with the statistical significant level at 0.05.

3. Problems, obstacles and suggestions for the promotion of political consciousness of civil politics to developing the democracy of people in Mueang Phrae District, Phrae Province were as follows: People lacked knowledge and understanding of rights and duties written in the constitution, people as the social segment lacked occupational security. People lacked expression of political feeling and confidence in the public that was accepted by the public. People lacked representatives in promotion of peace and harmony. People lacked conflict resolution by means that would create peace in the community. People did not have support and participation in public welfares and government policy participation.

The guidelines for promotion were as follows: 1) there should be right knowledge dissemination for the people in the areas of rights and duties as written in the constitution, allocating higher education institutes or universities in the local areas to carry out the function, 2) there should be continuous local skilled labor development, 3) there should be promotion of political feeling and confidence expression at local levels, 4) there should be community representative election to represent the communities in various activities, 5) there should be short course curriculum training for conflict resolution by peaceful means with real cases, 6) there should be public hearing arena to raise the issue of annual budget that the communities should received from the government, 7) there should learning center or tourism promotion center, 8) there should be people participation in economic and social development planning at national and local.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี เนื่องจากผู้วิจัยได้รับการอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์ ประธานกรรมการ และรองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษา แนะนำ ดูแลเอาใจใส่และปรับปรุงแก้ไข ให้ข้อเสนอแนะ และติดตามความก้าวหน้ามาตลอดระยะเวลาการดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยมีความรู้สึกซาบซึ้งในความกรุณาและขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณ ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ว่าที่ พ.ต.ดร.สวัสดิ์ จิรัฐติกาลและรองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม รองศาสตราจารย์ ดร.เต็มศักดิ์ ทองอินทร์และรองศาสตราจารย์ ดร.รัชชนันท์ อิศรเดช เป็นกรรมการสอบการวิทยานิพนธ์ ตลอดจนตรวจพิจารณาแก้ไข ให้คำปรึกษาและให้คำแนะนำเพิ่มเติมในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ด้วยดี

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พุฒยงกูร ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต และอาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ ขอขอบคุณ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทุกรูปหรือคน และขอขอบคุณนายอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ที่ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงประจักษ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการศึกษาในครั้งนี้ทุกท่าน ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการศึกษาครั้งนี้เป็นอย่างยิ่ง

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และบุคคลต่าง ๆ ที่ให้ความช่วยเหลือ และมีส่วนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จสมบูรณ์ได้ด้วยดี รวมทั้งผู้ที่ไม่สามารถกล่าวนามได้ทั้งหมด คุณความดีคุณประโยชน์และคุณค่าอันเกิดจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ให้การศึกษาแก่ผู้ศึกษาวิจัยด้วยดีเสมอมาด้วยความซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง

พระโณมทัย กตปุญโญ (อุ่นเรือน)

ผู้วิจัย

๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
สารบัญตาราง	ณ
สารบัญภาพ	ฐ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ฑ
บทที่ ๑ บทนำ	
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ คำถามการวิจัย	๓
๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย	๓
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๔
๑.๕ สมมติฐานการวิจัย	๕
๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๕
๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๗
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชน	๘
๒.๒ แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง	๑๕
๒.๓ แนวคิดระบอบประชาธิปไตย	๒๕
๒.๔ ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน	๔๔
๒.๕ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง	๕๐
๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย	๕๘
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๖๐
๒.๘ กรอบแนวคิดการวิจัย	๗๕
บทที่ ๓ วิธีดำเนินการวิจัย	
๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๗๗
๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ	๗๗
๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๘๑
๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล	๘๔
๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๘๔

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
บทที่ ๔ ผลการวิจัย	
๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของ ประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	๘๙
๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล	๙๘
๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	๑๑๒
๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	๑๑๘
๔.๖ องค์ความรู้	๑๓๒
๔.๖.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย	๑๓๒
๔.๖.๒ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย	๑๓๕
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๓๙
๕.๒ อภิปรายผล	๑๔๕
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๕๓
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๕๓
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๕๓
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป	๑๕๔
บรรณานุกรม	๑๕๕
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพ เครื่องมือ	๑๖๒
ภาคผนวก ข ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	๑๖๘

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
ภาคผนวก ค หนังสือขอความอนุเคราะห์นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out)	๑๗๕
ภาคผนวก ง ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)	๑๗๗
ภาคผนวก จ หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย	๑๘๐
ภาคผนวก ฉ หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)	๑๘๒
ภาคผนวก ช แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	๑๙๕
ภาคผนวก ซ แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย	๒๐๓
ภาคผนวก ฌ ภาพประกอบการสัมภาษณ์	๒๐๖
ประวัติผู้วิจัย	๒๐๙

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
๒.๑	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง	๑๑
๒.๒	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย	๑๔
๒.๓	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายของการเมืองภาคพลเมือง	๑๗
๒.๔	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญปัจจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง	๒๑
๒.๕	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญประเภทของการเมืองภาคพลเมือง	๒๔
๒.๖	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการพัฒนาระบบประชาธิปไตย	๒๙
๒.๗	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการของระบอบประชาธิปไตย	๓๘
๒.๘	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญประเภทของระบอบประชาธิปไตย	๔๑
๒.๙	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญลักษณะสำคัญของการปกครองของระบอบ	๔๒
๒.๑๐	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย	๔๔
๒.๑๑	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักธรรมที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง	๔๖
๒.๑๒	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง	๖๓
๒.๑๓	แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย	๗๑
๓.๑	แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	๗๙
๔.๑	แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม	๘๗
๔.๒	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม	๘๙
๔.๓	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา	๙๐
๔.๔	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น	๙๑
๔.๕	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม	๙๒
๔.๖	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	๙๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๗	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๙๔
๔.๘	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๙๕
๔.๙	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ๙๖
๔.๑๐	แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ๙๗
๔.๑๑	การเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง ภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามเพศ ๙๙
๔.๑๒	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตาม อายุ โดยรวม ๑๐๐
๔.๑๓	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) จำแนกตามอายุ ๑๐๑
๔.๑๔	แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมือง แพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) โดยรวม จำแนกตามอายุ ๑๐๒
๔.๑๕	ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับ การศึกษา โดยรวม ๑๐๓
๔.๑๖	แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามระดับการศึกษา ๑๐๔

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๔.๑๗ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมือง แพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา	๑๐๕
๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามอาชีพ โดยรวม	๑๐๖
๔.๑๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อ พัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้วยวิธีผลต่าง นัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) จำแนกตามอาชีพ	๑๐๗
๔.๒๐ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมือง แพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) โดยรวม จำแนกอาชีพ	๑๐๘
๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นของ ประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบ ประชาธิปไตย จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยรวม	๑๐๙
๔.๒๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยรวม	๑๑๐
๔.๒๓ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริม จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมือง แพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) โดยรวม จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน	๑๑๑
๔.๒๔ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน	๑๑๒
๔.๒๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา	๑๑๓
๔.๒๖ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น	๑๑๓

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
๔.๒๗	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม	๑๑๔
๔.๒๘	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	๑๑๔
๔.๒๙	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี	๑๑๕
๔.๓๐	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม	๑๑๖
๔.๓๑	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	๑๑๖
๔.๓๒	ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ	๑๑๗

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพที่		หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย	๗๖
๔.๑	การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๑๙
๔.๒	การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๑
๔.๓	การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๓
๔.๔	การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๕
๔.๕	การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๖
๔.๖	การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๗
๔.๗	การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๒๙
๔.๘	การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติจากการสัมภาษณ์เชิงลึก	๑๓๐
๔.๙	องค์ความรู้จากการวิจัย ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย	๑๓๓
๔.๑๐	องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย	๑๓๖

คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในวิทยานิพนธ์ ใช้อ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๓๙ ส่วนคัมภีร์ภาษาไทย ใช้ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

การอ้างอิงพระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.สี. (บาลี) ๙/๒๗๖/๙๗, ที.สี. (ไทย) ๙/๒๗๖/๙๘. หมายถึง ทีฆนิกาย สิลกขณธวคฺคปาติ ภาษาบาลี เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๐๐, ทีฆนิกาย สิลกขณธวคฺค ภาษาไทย เล่ม ๙ ข้อ ๒๗๖ หน้า ๙๘ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙

อักษรย่อที่ใช้ในที่นี้ มีดังนี้ คัมภีร์ภาษาบาลีบางคัมภีร์ ได้ใช้อักษรย่อ ๆ ไว้ ให้พิมพ์รายละเอียดแนบเชิงอรรถทั่วไปอักษรย่อเรียงตามลำดับคัมภีร์ ดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทยพระไตรปิฎก

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์

คำย่อ	พระสุตตันตปิฎก ชื่อคัมภีร์	ภาษา
ที.ปา. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฎิกวรรค	(ภาษาไทย)
อง.สตตก. (ไทย)	= สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย สัตตกนิบาต	(ภาษาไทย)

บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งเป็นระบอบการปกครองที่กล่าวกันว่ามาจากประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน นั่นคือ อำนาจอสูงสุดเป็นของประชาชนและทุกคนมีสิทธิและหน้าที่ในการปกครอง แต่โดยข้อเท็จจริง ประชาชนจำนวนมากย่อมไม่อาจเป็นผู้ปกครองดังกล่าวได้ด้วยตนเอง จึงกำหนดให้มีการเลือกตั้งตัวแทนของตนเข้ามาปกครองแทนในทุกระดับ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยในประเทศไทยได้เริ่มในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึงปัจจุบัน ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ยอมรับว่าเป็นระบอบในการปกครองที่ดีที่สุดของสังคมของสังคมไทย ที่ผ่านมามีประเทศไทยเรายังไม่สามารถพัฒนาให้เป็นระบอบที่มีเสถียรภาพที่ดีได้ สาเหตุเพราะปัญหาและความขัดแย้งภายในสังคมไทย โดยเฉพาะการสนองตอบต่อประชาชนในเรื่องต่าง ๆ ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ และการแสวงหาอำนาจและผลประโยชน์โดยมิชอบจนก่อให้เกิดเผด็จการยึดอำนาจหลายครั้งสลับกัน ระบอบกึ่งประชาธิปไตยแบบเผด็จการ เช่น การแก้กฎหมายรัฐธรรมนูญและการกำหนดนโยบายที่เอื้อประโยชน์ต่อรัฐบาลหรือตัวบุคคลที่บริหารงานอยู่ในขณะนั้น หรือไม่ก็เพื่อพวกพ้องนายทุนของตนเอง มากกว่าที่จะเอื้อประโยชน์แก่ประชาชน นับวันปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้จะยิ่งทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น แต่หลักการสำคัญของการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้น ได้กำหนดให้ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองมีสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายโดยเสมอภาคกัน มีอำนาจในการควบคุมรัฐบาล และมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นต่อรัฐบาลตลอดจนการเข้าร่วมทางการเมือง โดยการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง หรือการลงสมัครรับเลือกตั้งหรือทางใดทางหนึ่งอันเป็นหน้าที่ของตนที่พึงจะกระทำต่อสังคมเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม ประชาชนจึงย่อมมีความสำนึกรับผิดชอบและมีการตื่นตัวที่จะใช้สิทธิของตนให้เป็นไปโดยถูกต้องและสุจริต เพื่อให้ได้ผู้แทนนั้นไปบริหารกิจการต่าง ๆ แทนตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด

การส่งเสริมจิตสำนึกนั้น ต้องเริ่มจากการมีความเข้าใจที่ถูกต้องเมื่อเริ่มต้นจากการปรับความคิดให้ถูกและดีแล้ว คำพูดดี ๆ และการกระทำดี ๆ ก็จะถูกแสดงออกมา จากนั้นฐานจิตใจที่ดีงามและในที่สุดเมื่อมีจำนวนคนที่คิดดีและทำดีมาก ๆ เข้าสังคมของเราก็น่าอยู่เป็นสังคมของคนมีจิตสำนึกดี การส่งเสริมจิตสำนึกและปลูกฝังให้คนรุ่นใหม่ ๆ ที่จะเติบโตขึ้นในสังคม ตระหนักถึงความสำคัญและผลกระทบของการเมือง จึงเป็นความจำเป็นเร่งด่วน ที่ผู้คนในสังคมและผลกระทบของการเมืองในอดีตที่ผ่านมาเป็นบทเรียนที่เปรียบเทียบกับ “กระจกเงา” ที่สะท้อนว่าถ้าคนในสังคมขาดความรู้ ความเข้าใจและไม่ให้ความสนใจกับการเมืองเท่าไร ผลที่เกิดขึ้นนั้นก็สะท้อนกลับมาในลักษณะที่ไม่สามารถประเมินค่าความเสียหายได้ เศรษฐกิจที่ตกต่ำ ค่าครองชีพที่สูงขึ้น การเอารัดเอาเปรียบในสังคมสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนมีผลกระทบมาจากการเมืองทั้งสิ้น ประเทศที่คนในชาติขาด

“จิตสำนึกทางการเมือง” จึงเป็นประเทศที่ไม่สามารถพัฒนา ให้มีความเจริญก้าวหน้าได้ ด้วยเหตุนี้ สิ่งที่คนในสังคมต้องตระหนักถึงก็คือเมื่อใดก็ตามที่ประเทศเกิดวิกฤตอันเนื่องจากการเมืองขาด จิตสำนึกทางการเมืองของคนในสังคมน่าจะเป็นคำตอบที่ถูกที่สุด

จิตสำนึกทางการเมืองของเพื่อให้สังคมการเมืองไทยเป็นสังคมการเมืองแบบ ประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยประชาชนและ เพื่อประชาชนอย่างแท้จริง ซึ่งถือว่าเป็นมรรควิธีประการหนึ่งในกระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง ซึ่งอาจมีรูปแบบแตกต่างกันไปตามลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคมของกลุ่มคน และความสัมพันธ์ของ โครงสร้างทางเศรษฐกิจและการเมือง กลุ่มที่ได้ประโยชน์จากระบบอุปถัมภ์จะใช้ความสัมพันธ์ส่วนตัว หรือการแลกเปลี่ยนระยะสั้นและไม่เห็นความสำคัญของมรรควิธีนี้ ส่วนกลุ่มใหม่ที่มีการศึกษาและ อาชีพนอกภาคเกษตรไม่พึ่งพาระบบอุปถัมภ์จะมีจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย ซึ่งจิตสำนึก ประชาธิปไตยต้องมีรากลึกอยู่ในจิตสำนึกที่ฝังาม จะมีแต่กลไกไม่ได้คนเราต้องมีจิตสำนึกแห่งศักดิ์ศรี และคุณค่าแห่งความเป็นคน เคารพความถูกต้องดีงาม มีคุณธรรม จริยธรรม

ด้วยเหตุนี้รากฐานความคิดที่สำคัญของระบอบประชาธิปไตยจึงอยู่บนฐานคติของ ธรรมชาติของมนุษย์ ที่ถือว่ามนุษย์เกิดมามีเหตุผลเพียงพอที่จะใช้สิทธิทางการเมืองของตน เพื่อจุดมุ่งหมายในการส่งเสริมคุณค่าของการดำรงชีวิตที่ดีของมนุษย์ในสังคม โดยแนวทางการพัฒนาทางการเมืองให้มีความเป็นประชาธิปไตย ส่วนใหญ่มักจะเกิดจากหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้จัดทำ เช่น สภาพัฒนาการเมือง ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาการเมืองไว้ ๖ ด้าน^๑ ได้แก่ ๑) การคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และส่งเสริมความเข้มแข็งของภาคประชาสังคม ๒) การเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมือง แบบประชาธิปไตย และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓) คุณธรรม และจริยธรรมของผู้นำและ นักการเมือง ๔) ธรรมาภิบาลทางการเมืองและการบริหาร ๕) ความมั่นคงและการจัดการความขัดแย้ง และการสร้างสังคมสมานฉันท์ ๖) การกระจายอำนาจและการสร้างความเป็นธรรมในการบริหาร ทรัพยากร เป็นต้น แนวทางดังกล่าวข้างต้นถือเป็นภาพกว้างของการพัฒนาการเมือง แต่ทิศทางหนึ่ง ที่ถือว่ามีความสำคัญกับการพัฒนาฐานทางการเมืองให้เข้มแข็งคือ การพัฒนาจิตสำนึกทางการเมือง ซึ่งหมายถึง การตระหนักรู้ และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน รวมถึงการมีพฤติกรรมที่แสดงออกทาง การเมืองในสิ่งที่ถูกต้อง โดยการพัฒนาที่จิตสำนึกทางการเมืองจำเป็นที่จะต้องปลูกฝังเด็กและเยาวชน เป็นทรัพยากรที่สำคัญของชาติ และมีจำนวนมากถึง ๒ ใน ๓ ของประชากรทั้งประเทศ และเป็นกลุ่ม หนึ่งภายใต้ความหลากหลายของภาคประชาสังคมในไทย นอกจากนั้นเป็นกลุ่มที่มีความตื่นตัวต่อสิ่ง เราใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา และเป็นกลุ่มที่มีพลัง มีความคิด มีเชื้อไฟแห่งความสร้างสรรค์ที่สูงกว่ากลุ่ม คนวัยอื่น ในประวัติศาสตร์การพัฒนาประชาธิปไตยไทย คนหนุ่มสาวมีบทบาทในเวทีทางการเมือง เวทีทางสังคม และเวทีทางเศรษฐกิจอย่างมาก เช่นในช่วง ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เราอาจจะมองเห็นพลังที่ ท่วมท้นของคนหนุ่มสาวที่มีศักยภาพจนสามารถขึ้นนำ รวมทั้งยังสามารถสร้างอิทธิพลต่อการกำหนด นโยบายแห่งรัฐได้ การเติบโตของคนหนุ่มสาวในอดีต เป็นเครื่องเตือนใจให้เราฉุกคิดได้ว่า การพัฒนา สังคมประชาธิปไตยโดยคนหนุ่มสาวมีความเป็นไปได้สูงมาก ถ้าหากเราสามารถวิเคราะห์สภาพ บริบท สิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันได้อย่างถูกต้อง ในบริบทปัจจุบัน การนิยามขบวนการคนหนุ่มสาวต้องมีความ

^๑ อีรภัทร์ เสรีรังสรรค์, “สังคมเศรษฐกิจการเมืองไทยในประชาคมอาเซียน”, วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๕๘): ๒๐๙.

แตกต่างไปจากสภาพก่อนหน้านี้ ๔๐ ปี เพราะสังคมไทยมีความเปลี่ยนแปลงอย่างมหาศาล เราต้องสร้างค่านิยมที่ถูกต้องแก่เด็กและเยาวชนในปัจจุบัน (New Conceptual Operationalization) ที่แตกต่างไปจากเด็กและเยาวชนเมื่อ ๔๐ ปีที่แล้ว ดังนั้นเพื่อสร้างฐานการพัฒนาการเมืองให้เข้มแข็ง จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างฐานทางการเมืองโดยเริ่มจากการพัฒนาจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ เพราะสังคมประชาธิปไตยกับการพัฒนาสำนึกของเด็กจึงต้องทำงานไปด้วยกันฉันท์มิตร เมื่อเด็กและเยาวชนเกิดสำนึกในสังคมประชาธิปไตย เมื่อนั้นจะเกิดวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ที่ถูกต้องในการพัฒนาประเทศไทย

ปัญหาและอุปสรรคในการขาดจิตสำนึกทางการเมืองได้แก่ กระบวนการจัดการเรียนการสอน ขาดผู้นำและแนวร่วมนักศึกษา ขาดการสนับสนุนจากครอบครัว ขาดงบประมาณสนับสนุน ขาดการสร้างประวัติศาสตร์ทางการเมืองในพื้นที่ร่วมกัน ขาดการประชาสัมพันธ์ข่าวสารทางการเมือง นักศึกษาบางส่วนมีทัศนคติเชิงลบต่อการเมือง และมีความรู้การเมืองน้อย^๒

จากปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษา การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาระบบประชาธิปไตยอย่างยั่งยืนต่อไป

๑.๒ คำถามการวิจัย

๑.๒.๑ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน เป็นอย่างไร

๑.๒.๒ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

๑.๒.๓ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอย่างไร

๑.๓ วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑.๓.๑ เพื่อศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๓.๒ เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

^๒ รัฐพล ประดับเวทย์ และคณะ, “การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์”, วารสารวิชาการและวิจัยสังคมศาสตร์, ปีที่ ๑๐ ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม ๒๕๕๘): ๒๙-๔๒.

๑.๓.๓ เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตการวิจัย ดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองและการพัฒนาระบบประชาธิปไตยประชาชนในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย ได้แก่ ๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ ๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ^๓

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

การศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ กำหนดขอบเขตด้านตัวแปร ดังนี้

๑.๔.๒.๑ ตัวแปรต้น (Independent Variables) ปัจจัยส่วนบุคคล ประกอบด้วย ๑. เพศ ๒. อายุ ๓. ระดับการศึกษา ๔. อาชีพ ๕. สถานภาพทางสังคมในชุมชน

ด้านหลักธรรมสัปปุริสธรรม ประกอบด้วย ๗ ด้าน ดังนี้ ๑. ด้านธัมมัญญตา (รู้จักเหตุ) ๒. ด้านอรรถัญญตา (รู้จักผล) ๓. ด้านอัตตัญญตา (รู้จักตน) ๔. ด้านมัตตัญญตา (รู้จักประมาณ) ๕. ด้านกาลัญญตา (รู้จักกาล) ๖. ด้านปริสัญญตา (รู้จักชุมชน) และ ๗. ด้านบุคคลโลปปรัญญตา (รู้จักบุคคล)

๑.๔.๒.๒ ตัวแปรตาม (Dependent Variables) คือ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย ๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ ๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

^๓ John J. Cogan, *Multidimensional Citizenship : Educational Policy for the Twenty-first Century*, an Executive Summary of the Citizenship Education Policy Study, Tokyo, Japan, 1997 อ้างใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ ประจำปี ๒๕๕๔ เล่ม ๒, ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย, หน้า ๔๔-๔๕.

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านประชากร

ประชากร (Population) ได้แก่ ประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๑,๕๐๔ คน^๔

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่ในการวิจัย ได้จากอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๔.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่องนี้ได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย ใช้ระยะเวลาตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึง เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒ รวมเป็นระยะเวลา ๕ เดือน

๑.๕ สมมติฐานการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดสมมติฐานของการวิจัย ไว้ดังนี้

๑.๕.๑ สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มี เพศ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

๑.๕.๒ สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มี อายุ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

๑.๕.๓ สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

๑.๕.๔ สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

๑.๕.๕ สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มี สถานภาพทางสังคมในชุมชน ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

๑.๖ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

๑.๖.๑ การส่งเสริมจิตสำนึก หมายถึง ส่งเสริมให้มีความรู้ได้รับการศึกษา ส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ

๑.๖.๒ จิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การกระทำด้วยความสมัครใจ มีความรัก รู้สิทธิหน้าที่ต่อตนเอง ต่อผู้อื่น และสังคม การที่ประชาชนในระดับอำเภอเมือง จังหวัดแพร่

^๔ กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดแพร่, ข้อมูลประชากร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.phrae.go.th/file_econ/sattakit/phare/phare_05.html [๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒].

ได้มีจิตสำนึก มีอุดมการณ์ เพื่อดำเนินกิจกรรมที่ส่งผลกระทบต่อหน่วยงานภาครัฐทั้งในเชิงสนับสนุน และต่อต้านการปฏิบัติงานในขั้นตอนต่าง ๆ และประชาชนในอำเภอมีการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีความเป็นพลเมือง มีความรู้ ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

๑.๖.๓ การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา หมายถึง การได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ความรู้ด้านการเมืองของพลเมือง รวมถึงได้รับการฝึกอบรม เกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองอย่างเท่าทันต่อสถานการณ์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เข้าใจเข้าสู่สถานการณ์บ้านเมืองตามรัฐธรรมนูญเมื่อเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องกระทำให้ตนเป็นคนดีของสังคมด้วย

๑.๖.๔ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น หมายถึง การปรับตัวเข้ากับสังคม พัฒนาอาชีพและประสบการณ์ของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม รวมถึงการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต โดยมีแนวทางเพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุขเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๑.๖.๕ การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม หมายถึง ความรู้สึกทางอารมณ์ที่ประชาชนมีต่อระบบการเมือง เช่น การตัดสินใจโดยถือตามเสียงข้างมากจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงข้างน้อย โดยอบรมกล่อมเกลาวรรณธรรม ด้วยการสร้างวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การมีเมตตาต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า ความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมสามารถที่จะปรับเข้าหากันได้โดยอาศัยผู้นำและแนวทางปฏิบัติที่ได้รับ การยอมรับจากสังคม

๑.๖.๖ การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล หมายถึง การเฝ้าดูและการพูดคุยติดตามสถานการณ์ทางการเมืองหรือการเคลื่อนไหวของตัวแสดงทางการเมืองที่เกิดขึ้นกับพรรคการเมือง การได้นั่งสนทนาพูดคุยเกี่ยวกับการเมือง เพื่อเป็นข้อมูลในการวิเคราะห์การให้ข้อมูลความรู้เกี่ยวกับการเมืองแก่เพื่อนในชุมชนเพื่อไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้งที่มีตอนนโยบายของพรรคการเมือง

๑.๖.๗ การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี หมายถึง การใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหาмаแก้ปัญหาและการเจรจาไกล่เกลี่ยเจรจาของทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการได้โดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีหนึ่งที่จะทำให้เกิดความสงบสุข ซึ่งต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสาธารณประโยชน์อาจจะนำมาซึ่งความผาสุกได้ โดยการใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมอีกด้วย โดยการแก้ปัญหาควรนำสันติวิธีมาใช้ โดยยึดหลักของนิติธรรม หลักความยุติธรรม ความมีคุณธรรม และจริยธรรม โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๖.๘ การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม หมายถึง การสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชน ตามนโยบายของรัฐบาลให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คนอยู่ป่าได้อย่างยั่งยืน และพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับราษฎรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น

๑.๖.๙ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน หมายถึง การบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและภาคประชาสังคม การส่งเสริมสร้างการความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป โดยการพัฒนาแนวทางที่จะอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้ เพื่อส่งเสริมคนดีมีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

๑.๖.๑๐ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ หมายถึง การส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย เศรษฐกิจและสังคมของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และส่งเสริมผู้นำชุมชนและประชาชน เรียนรู้และทันต่อสถานการณ์บ้านเมือง ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๑.๖.๑๑ สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมที่ทำให้คนเป็นสัตว์บุรุษ คุณสมบัติของคนดีมี ๗ ประการ คือทำให้เป็นคนดีที่ทำหน้าที่ทางการเมืองภาคพลเมือง ประกอบด้วย เป็นผู้รู้จักเหตุ เป็นผู้รู้จักผล เป็นผู้รู้จักตนเป็นผู้รู้จักประมาณ เป็นผู้รู้จักกาล เป็นผู้รู้จักชุมชน และเป็นผู้รู้จักบุคคล

๑.๗ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๗.๑ ทำให้ได้ทราบการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๗.๒ ทำให้ได้ทราบผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๑.๗.๓ ทำให้ได้ทราบถึงปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑.๗.๔ ผลการวิจัยนำไปประยุกต์ใช้ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และจังหวัดอื่น ๆ

บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้กำหนดศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชน
- ๒.๒ แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง
- ๒.๓ แนวคิด ระบบประชาธิปไตย
- ๒.๔ ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน
- ๒.๕ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
- ๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับจิตสำนึกของประชาชน

๒.๑.๑ แนวคิดการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

ประเทศไทยมีวิวัฒนาการทางการเมืองมาอย่างยาวนานโดยมีอุดมคติที่ชัดเจนมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๗ คือการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข อุดมคติดังกล่าวจะเป็นจริงได้ต้องมีการสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับผู้คนของประเทศ จิตสำนึกที่สำคัญ คือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของทุกคนบนผืนแผ่นดินไทย ไม่ใช่เรื่องของคนใด หรือกลุ่มใดเป็นการเฉพาะ ควรมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างสร้างสรรค์ เช่น การไปใช้สิทธิทางการเมืองในการเลือกตั้งในการประชาตติและในกรณีอื่น ๆ จิตสำนึกประการต่อมา คือ การยอมรับในความแตกต่างของสิทธิเสรีภาพ และความคิดทางการเมืองของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่นในสังคมภายใต้กรอบจารีตประเพณี วัฒนธรรม จริยธรรม และกฎหมาย แม้ระบอบประชาธิปไตยจะยอมรับและให้อำนาจกับเสียงส่วนใหญ่ แต่เสียงส่วนน้อย ความคิดที่แตกต่างก็เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ การยอมรับซึ่งกันและกัน เคารพในความแตกต่างให้โอกาสอีกประการหนึ่ง คือ การส่งเสริมคนดีให้มีอำนาจเป็นตัวแทนปวงชนชาวไทย เพราะคนดีที่เป็นตัวแทนของปวงชนคือเครื่องประกันว่าสังคมไทยจะได้รับการบริหารจัดการ ให้ผู้คนทุกกลุ่มในสังคมมีสิทธิ เสรีภาพ ได้รับความยุติธรรม และได้รับการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม เท่าเทียมกัน^๑

^๑ อริสา สุขสม, “การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน”, รายงานการวิจัย, (มหาวิทยาลัยสุรนารี ๒๕๕๓), หน้า ๕.

จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกที่อยู่ส่วนลึกของบุคคล ติดตัวติดใจอยู่ตลอดเวลา คงทนและไม่เปลี่ยนโดยง่าย^๒ ซึ่งจิตสำนึกทางสังคม หรือจิตสำนึกสาธารณะคือการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน^๓ อีกทั้งความเป็นพลเมืองจะสร้างกายและจิตของประชาธิปไตย คำว่าพลเมืองบ่งบอกถึงคุณภาพ พลเมือง หมายถึงคนที่มีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน มีอิสระ มีความรู้ มีเหตุผล มีส่วนร่วมในกิจการของส่วนรวม หรือกระบวนการทางนโยบาย ดังนั้น ความเป็นพลเมือง คือหัวใจของประชาธิปไตย เมื่อในประเทศมีความเป็นพลเมืองกันมาก ๆ จะเกิดโครงสร้างและจิตใจของประชาธิปไตยเริ่มจากแต่ละบุคคลมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน พวกกันทำเรื่องดี ๆ และมีการรวมกลุ่มกันค้นคว้าหาความรู้ ทำเรื่องดี ๆ จนสามารถเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่ายเกิดโครงสร้างใหม่ในสังคม ซึ่งเป็นโครงสร้างทางราบที่ไม่ใช่โครงสร้างอำนาจ แต่เป็นสัมพันธ์ภาพด้วยใจ ด้วยการเรียนรู้ด้วยความร่วมมือตามหลักอภิธานิธรรม หรือธรรมะเพื่อความเจริญ สังคมที่มีโครงสร้างทางราบนี้เรียกว่า สังคมแห่งความเป็นพลเมืองหรือประชาสังคมหรือสังคมสันติประชาธรรม สังคมใดเป็นสังคมแห่งความเป็นพลเมืองเศรษฐกิจจะดี การเมืองจะดี และศีลธรรมจะดี^๔

ปัจจัยที่ส่งผลต่อจิตสำนึกความเป็นพลเมือง ประกอบด้วย^๕

๑. การอาศัยอยู่ในพื้นที่ที่มีทรัพยากรทางธรรมชาติ หรือมีวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สำคัญอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งคนในชุมชนหวงแหนและต้องการปกป้องรักษา

๒. การมีคนต้นแบบ หรือผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก

๓. การเผชิญปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันของคนในชุมชน และเมื่อมีการรวมตัวกันได้ของคนในชุมชนก็จะพบลักษณะร่วมที่สำคัญ ได้แก่ มีเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งร่วมกันของคนในชุมชน มีการรวมตัวกันของคนในชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตหรือสร้างหลักประกันให้แก่คนในชุมชน

ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับจิตสำนึก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก ดังนี้^๖

ปัจจัยภายนอก เป็นปัจจัยที่เกี่ยวกับภาวะทางสัมพันธภาพของมนุษย์ ภาวะทางสังคมเป็นภาวะที่ลึกซึ้งซึ่งมีผลต่อจิตสำนึกต่าง ๆ ของมนุษย์ เป็นภาวะที่ได้อบรมกล่อมเกลา และสะสมอยู่ในส่วนของการรับรู้ที่ละเอียดถี่ถ้วน ทำให้เกิดสำนึกที่มีรูปแบบหลากหลาย ภาวะแวดล้อมทางสังคมนี้เริ่มตั้งแต่ พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ เพื่อน ครู สื่อมวลชน บุคคลทั่วไป ตลอดจนระดับองค์กร วัฒนธรรม ประเพณี ความเชื่อ กฎหมาย ศาสนา รวมทั้งภาวะแวดล้อมด้านสื่อสารมวลชน และส่วนที่กำกับสำนึก

^๒ สัญญา สัญญาวิวัฒน์, จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเชิงพุทธ, ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย, จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม, ๒๕๔๙, หน้า ๖๗. (อัดสำเนา).

^๓ ราชบัณฑิตสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔, (กรุงเทพมหานคร: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๖๗.

^๔ ประเวศ วะสี, การเมืองภาคพลเมือง สู่อริยประชาธิปไตย, กรุงเทพฯ: ๒๐ มีนาคม ๒๕๕๑.

^๕ รัฐศิรินทร์ วังวานนท์ และคณะ, สำนักพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักแผนพัฒนาการเมืองสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๘๗.

^๖ สุรางคณา ณ นคร, “การสื่อสารเพื่อการเชื่อมร้อยจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาคประชาชน”, รายงานการวิจัย, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕), หน้า ๘๕.

ของบุคคล คือ การได้สัมผัสจากการใช้ชีวิตที่มีพลังต่อการเกิดสำนึก อาทิ ฟังผู้คนสนทนากัน รับรู้เหตุการณ์บ้านเมือง

ปัจจัยภายใน สำนึกที่เกิดจากปัจจัยภายในหมายถึง การคิดวิเคราะห์ของแต่ละบุคคลในการพิจารณาตัดสินคุณค่าและความดีงาม ซึ่งส่งผลต่อพฤติกรรมและการประพฤติปฏิบัติโดยเฉพาะการปฏิบัติทางจิตใจ เพื่อขัดเกลาตนเองให้เป็นไปทางใดทางหนึ่ง โดยเกิดจากการรับรู้จากการเรียนรู้ การมองเห็น การคิดแล้วนำมาพิจารณาเพื่อตัดสินใจว่าต้องการสร้างสำนึกแบบใด ก็จะมีการฝึกฝนและสร้างสมสำนึกเหล่านั้น

คุณลักษณะของพลเมืองเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีดังนี้

๑. รักความเป็นธรรมและความเสมอภาค ยึดถือความยุติธรรม โดยให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมและความเท่าเทียมกันทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมในฐานะที่เป็นมนุษย์ด้วยกัน

๒. ใช้เสรีภาพด้วยความรับผิดชอบต่อสังคม บุคคลในระบอบประชาธิปไตยย่อมมีเสรีภาพได้มากตราบเท่าที่ไม่ละเมิดผู้อื่น

๓. เคารพกฎหมายและกฎกติกา เพื่อให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

๔. ใช้สิทธิแต่ไม่ละทิ้งหน้าที่ ระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่บุคคลได้รับการรับรองสิทธิต่าง ๆ มากมายในฐานะมนุษย์และในฐานะอื่น ๆ นอกจากนั้นบุคคลในระบอบประชาธิปไตยก็ย่อมมีสิทธิที่จะให้ ซึ่งก็คือหน้าที่ เช่น หน้าที่ในการเลือกตั้ง หน้าที่ในการเสียภาษี เป็นต้น

๕. มีภราดรภาพและความแตกต่าง บุคคลในระบอบประชาธิปไตยมีความเสมอภาคกัน อาจทำให้บุคคลในสังคมขัดแย้งกัน เพราะบุคคลย่อมมีความแตกต่างกันในทางความคิดเห็นแต่ต้องไม่เป็นเหตุให้บุคคลโกรธเกลียด ทะเลาะ ขัดแย้ง ทำร้าย หรือสังหารบุคคลอื่นได้ และความแตกต่างของบุคคลในระบอบประชาธิปไตยต้องไม่ทำให้สังคมแตกแยก

๖. เห็นความสำคัญของประโยชน์ส่วนรวม บุคคลจึงต้องถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นสำคัญ ต้องสามารถแยกประโยชน์ส่วนรวมกับประโยชน์ส่วนตนได้

๗. มีส่วนร่วมทางการเมือง เพราะการเมืองเป็นเรื่องของประชาชนทุกคน ดังนั้นบุคคลในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองที่เพียงพอต่อการเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยด้วย เป็นต้นว่า มีความรู้ ความเข้าใจโครงสร้างพื้นฐานของระบบการเมืองการปกครองและการบริหารราชการแผ่นดินของประเทศ รวมถึงพฤติกรรมและกลไกการควบคุมตรวจสอบบุคลากรทางการเมือง นอกจากนี้ พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้หลายทาง เช่น

๑) การเลือกตั้ง ส.ส. ส.ว.

๒) การเลือกตั้งท้องถิ่น นายก อบต. สมาชิกสภา อบต. นายกเทศมนตรี สมาชิกสภาเทศบาลนายก อบจ. สมาชิกสภา อบจ.

๓) การออกเสียงประชามติ

๔) ร่วมทำประชนให้ความเห็นชอบเรื่องต่าง ๆ

๕) เสนอแนะแนวทางการทำงานและการแก้ไขปัญหา

๖) การเข้าชื่อเสนอร่างพระราชบัญญัติ

- ๗) การเข้าซื้อร้องขอให้ถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- ๘) ติดตามสอบการทำงานของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
- ๙) ร่วมทำประชาพิจารณ์
- ๑๐) ช่วยผู้สมัครรับเลือกตั้งและพรรคการเมืองหาเสียง
- ๑๑) เป็นสมาชิกพรรคการเมือง
- ๑๒) บริจาคเงินให้ผู้สมัครและพรรคการเมือง
- ๑๓) การรวมกลุ่มกันปกป้องสิทธิต่าง ๆ
- ๑๔) การชุมนุมโดยสงบและปราศจากอาวุธเพื่อประท้วงหรือเรียกร้องเรื่องต่าง ๆ
- ๑๕) ช่วยเหลือภารกิจของส่วนรวม
- ๑๖) สมัครรับเลือกตั้ง
- ๑๗) การถอดถอนผู้บริหารท้องถิ่น
- ๑๘) คิดอย่างมีวิจารณญาณ

พลเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ และมีความคิดเห็นที่จะแสดงออกที่จะมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยนั้นต้องการสาธารณชนที่เป็นสาธารณชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในระบอบประชาธิปไตย เพื่อที่จะสร้างสมรรถนะให้บุคคลเหล่านั้นสามารถทำหน้าที่ของพลเมืองได้อย่างสมบูรณ์ ไม่ใช่เป็นผู้ถูกกระทำหรือเป็นผู้ใช้สิทธิในบางครั้งบางคราวเท่านั้น การจะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้จะต้องรับรู้และติดตามความเคลื่อนไหวทางการเมือง มีความรู้เกี่ยวกับกระบวนการนิติบัญญัติ มีความรู้เกี่ยวกับการทำงานของพรรคการเมือง ติดตามการเคลื่อนไหวของผู้แทนราษฎร ติดตามการเคลื่อนไหวของพรรคการเมือง สามารถเข้าใจและวิจารณ์ให้ความเห็นเกี่ยวกับนโยบายที่พรรคการเมืองออกมาได้ และสามารถจะเปรียบเทียบนโยบายพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสังคมประชาธิปไตยได้ สิ่งที่จะส่งเสริมในการสร้างพลเมืองระบอบประชาธิปไตย คือการเปิดให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นอย่างตรงไปตรงมา^๗ ซึ่งพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีลักษณะ ดังนี้ ๑) เคารพสิทธิผู้อื่น ๒) เคารพความแตกต่าง ๓) เคารพหลักความเสมอภาค ๔) เคารพกติกา ๕) รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ และ ๖) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม^๘

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อริสา สุขสม, (๒๕๕๓, หน้า ๕).	การสร้างจิตสำนึกทางการเมืองให้กับผู้คนของประเทศ จิตสำนึกที่สำคัญคือ การมีส่วนร่วมทางการเมือง
สัญญา สัญญาวิวัฒน์, (๒๕๔๙ หน้า ๖๗).	จิตสำนึก หมายถึง ความรู้สึกที่อยู่ส่วนลึกของบุคคล ติดตัวติดใจอยู่ตลอดเวลา

^๗ ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตยแบบพอเพียง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/daily/detail/9550000009676> [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒].

^๘ ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education), (กรุงเทพมหานคร: นามมีบุ๊คพับลิเคชั่น, ๒๕๕๕), หน้า ๖๐.

ตารางที่ ๒.๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการสร้างจิตสำนึกความเป็นพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ราชบัณฑิตสถาน, (๒๕๕๖, หน้า ๖๗).	จิตสำนึกทางสังคม คือการตระหนักรู้และคำนึงถึงส่วนรวมร่วมกัน หรือการคำนึงถึงผู้อื่นที่ร่วมสัมพันธ์เป็นกลุ่มเดียวกัน
ประเวศ วะสี, (๒๐ มีนาคม ๒๕๕๑).	ความเป็นพลเมือง คือหัวใจของประชาธิปไตย เมื่อในประเทศมีความเป็นพลเมืองกันมาก ๆ จะเกิดโครงสร้างและจิตใจของประชาธิปไตยเริ่มจากแต่ละบุคคลมีศักดิ์ศรีแห่งความเป็นคน
รัฐศิริรินทร์ วังกานนท์ และคณะ, (๒๕๕๔, หน้า ๘๗).	การมีคนต้นแบบ หรือผู้นำที่สามารถกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก
สุรางคณา ณ นคร, (๒๕๕๕, หน้า ๘๕).	ปัจจัยที่มีอิทธิพลกับจิตสำนึก ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก
ชัยอนันต์ สมุทวณิช, (๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒).	พลเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้ มีข้อมูลข่าวสารเพียงพอ และมีความคิดเห็นที่จะแสดงออกที่จะมีส่วนร่วม ประชาธิปไตยนั้นต้องการสาธารณชนที่รับรู้ข้อมูลข่าวสารในระบอบประชาธิปไตย
ปริญญญา เทวานฤมิตรกุล, (๒๕๕๕, หน้า ๖๐).	พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีลักษณะดังนี้ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาค เคารพกติกา รับผิดชอบตนเองและพึ่งตนเองได้ และรับผิดชอบต่อสังคมและส่วนร่วม

๒.๑.๒ การสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย

นับแต่พลาโตและอริสโตเติล เป็นต้นมาเรามีทฤษฎีการเมืองอย่างหนึ่งที่กล่าวว่าความมั่นคงของระบบการปกครองแบบหนึ่งแบบใด ย่อมขึ้นอยู่กับคนที่คนในสังคมนั้นมีจิตสำนึกที่จะส่งเสริมต่อการปฏิบัติให้เป็นไปตามการปกครองแบบนั้น ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นระบบประชาธิปไตยในสหรัฐฯ หรือเป็นระบบเผด็จการแบบคอมมิวนิสต์ในโซเวียต รัสเซีย ดังนั้น การปกครองแบบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อคนส่วนมากทั้งที่เป็นฝ่ายปกครองและฝ่ายผู้อยู่ใต้การปกครองมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย

ปัญหาที่มีการหยิบยกขึ้นมาพิจารณาอยู่เสมอก็คือ การมีวัฒนธรรมทางการเมืองหรือการมีจิตใจแบบประชาธิปไตย มีลักษณะอะไรบ้างจากผลของการศึกษาวิจัยของนักรัฐศาสตร์ พอสรุปลักษณะของการมีจิตใจแบบประชาธิปไตยได้ดังนี้

ประการแรก คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบนี้มากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

ประการที่สอง ทั้งผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม

ประการที่สาม คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบนั้นคือใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก โดยมีข้อผูกพันที่จะต้องมีการปฏิบัติตามจากทุกฝ่าย ขณะเดียวกันก็ให้ความคุ้มครองสิทธิของฝ่ายที่เสียงข้างน้อย ทั้งนี้เพื่อประกันว่าการแก้ปัญหา นั้นเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของส่วนรวม และให้เป็นไปตามหลักที่ว่าแต่ละคนมีสิทธิมีเสียงเท่ากัน ส่วนบุคคลที่ไม่เห็นด้วยกับเสียงข้างมาก จะถือว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามหรือจะขจัดออกนอกสังคมไม่ได้ เช่น จะห้ามการวิพากษ์วิจารณ์ของฝ่ายนั้นไม่ได้ ยิ่งกว่านั้นนักคิดกาของการปกครองแบบนี้ยังรวมถึงการปฏิบัติต่อกันอย่างยุติธรรม การยึดถือระเบียบวิธีการตามกฎหมายและการเคารพสิทธิของบุคคลที่จะได้รับการพิจารณาดีโดยยุติธรรม

ประการที่สี่ คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตยจะต้องสนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง พูดคุยถึงปัญหา ของบ้านเมืองกับผู้อื่น และพยายามมีส่วนร่วมในการตัดสินใจหรือในการกำหนดนโยบายของทางราชการ เช่น การออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น

ประการที่ห้า คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตน และมีความเชื่อมั่นในตนเอง หน้าที่พลเมืองเหล่านั้นได้แก่ การปฏิบัติเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่ดีการปฏิบัติตามกฎหมาย การเสียภาษี การบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและการออกเสียงเลือกตั้ง เป็นต้น ยิ่งกว่านั้นยังจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองของตนจะได้ผล

ประการที่หก คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องมองโลกในแง่ดี มีความไว้วางใจในผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตัวเจ้าหน้าที่หรือสถาบันของทางราชการ

ประการที่เจ็ด คนที่มีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องรู้จักการวิพากษ์วิจารณ์อย่างมีเหตุผล และในทางสร้างสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการใช้อำนาจหน้าที่และการปฏิบัติงานทางราชการ

ประการสุดท้าย จะต้องไม่มีจิตเป็นเผด็จการ การมีจิตเป็นเผด็จการได้แก่สิ่งต่อไปนี้ คือ การมอบความรับผิดชอบในทุกสิ่งทุกอย่างไว้ที่ผู้นำการชอบใช้อำนาจเด็ดขาด การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ การนิยมระบบเจ้าขุนมูลนายการไม่ยอมรับความเสมอภาค การไม่ยอมรับความแตกต่างของผู้อื่นในการที่ใช้สิทธิเสรีภาพของเขา การยึดมั่นในค่านิยมแบบเดิมรวมทั้งการมีความคิดอ่านที่ตรงข้ามจิตใจแบบประชาธิปไตยที่กล่าวมาแล้ว^๔

การมีวัฒนธรรมทางการเมืองหรือการมีจิตใจแบบหนึ่งแบบใดย่อมเป็นผลลัพธ์ที่ได้มาจากการบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่นและการมีประสบการณ์กับกระบวนการทางการเมืองในทุกขั้นตอนของชีวิต

^๔ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, วัฒนธรรมทางการเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖), หน้า ๓๐-๓๔.

สำหรับวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยเนื่องจากในการปกครองแบบประชาธิปไตยยังคงเป็นของใหม่สำหรับชาวไทย จึงปรากฏว่ามีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังคงยึดมั่นอยู่กับวัฒนธรรมทางการเมืองแบบเดิม สถาบันต่าง ๆ ที่มีบทบาทในการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองของไทยยังไม่ได้อบรมกล่อมเกลาคติใจของคนไทยให้มีลักษณะเป็นประชาธิปไตยมากนัก ทั้งนี้นับแต่ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถานที่ทำงานและสื่อมวลชน จึงมีคนไทยจำนวนไม่น้อยที่ยังยึดมั่นในค่านิยมเหล่านี้ อยู่เช่น ความนิยมในระบบเจ้าขุนมูลนาย การอ่อนน้อมยอมจำนนต่อผู้มีอำนาจ การตัดสินใจ การริเริ่มและการเปลี่ยนแปลงที่มาจากเบื้องบนการยึดถือความแตกต่างเกี้ยวข้อง เป็นต้น อย่างไรก็ตามหากว่าเราต้องการให้ประเทศมีการปกครองแบบนี้จริง ๆ แล้ว คนไทยทุกฝ่ายจะต้องร่วมกันรับผิดชอบในการสร้างจิตใต้สำนึกแบบประชาธิปไตยขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับฝ่ายผู้นำของสังคม ซึ่งนับว่ามีความสำคัญเร่งด่วนที่จะต้องช่วยกันทำจิตใจของตนให้มีลักษณะประชาธิปไตยมากกว่าฝ่ายใด อย่างน้อยที่สุดก็ต้องเป็นฝ่ายที่ยอมให้มีการปกครองแบบนี้เกิดขึ้น

ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้การปกครองแบบนี้ดำรงอยู่ได้ก็คือการมีบุคคลในสังคมมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่การยึดมั่นในหลักและกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตยการเคารพในศักดิ์ศรี ความเสมอภาค และเสรีภาพของบุคคล ความสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการปกครอง ความสำนึกในหน้าที่พลเมือง การรู้จักวิพากษ์วิจารณ์ความไว้วางใจผู้อื่นและการไม่มีจิตใจเป็นแบบเผด็จการถึงแม้ว่าประชาธิปไตยจะมีระบบการปกครองที่ดีที่สุดที่จะช่วยแก้ไขปัญหาคritical ๆ ของสังคมให้หมดสิ้นไปได้อย่างรวดเร็วทันใจก็นับว่าเป็นระบบการปกครองที่มีกลไกทางการเมืองที่จะประกันได้ว่าการแก้ไขปัญหานั้นจะเป็นไปโดยถูกต้องเหมาะสม ยิ่งกว่านั้นยังเป็นระบบที่ให้ความคาดหวังต่อประชาชนในการปกครองตนเองในการแสวงหาความเจริญและการแสวงหาความสุขในการดำรงชีวิต

สรุปได้ว่า ความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยไม่ได้ขึ้นอยู่กับการมีรัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง หรือการมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร, เพราะเป็นไปได้อย่างที่จะกำหนดหลักการ วิธีและความมุ่งหมายในการปกครองอย่างหนึ่งอย่างใดเป็นทางการ เช่น ระบุไว้ในรัฐธรรมนูญ หรือในกฎหมายและระเบียบปฏิบัติอื่น ๆ ส่วนจะมีผลในทางปฏิบัติหรือไม่อยู่ที่คนผู้ปฏิบัติว่ามีจิตใจสนับสนุนหลักการวิธีการ และความมุ่งหมายดังกล่าวอย่างแท้จริงมากน้อยเพียงใด ข้อสำคัญคือเขาต้องมีจิตใจเป็นประชาธิปไตยด้วยปัญหานี้จึงเป็นความรับผิดชอบของคนไทยทุกคนที่จะต้องช่วยกันสร้างจิตใต้สำนึกแบบประชาธิปไตยให้มีขึ้นที่ตัวบุคคลโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มสังคมก่อนอื่นใด

ตารางที่ ๒.๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการสร้างจิตสำนึกแบบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (๒๕๕๖, หน้า ๓๐-๓๔).	ลักษณะของการมีจิตใต้สำนึกแบบประชาธิปไตยได้ดังนี้ ๑. จะต้องมีความสำนึกสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย ๒. ผู้นำและประชาชนจะต้องยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ๓. จะต้องเคารพในกติกาคือใช้วิธีตัดสินปัญหาด้วยเสียงข้างมาก ๔. คนที่มีจิตใต้สำนึกเป็นประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
	จะต้องสนใจในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองและการปกครองโดยติดตามข่าวสารของบ้านเมือง ๕. จะต้องมีความสำนึกในหน้าที่พลเมืองของตนและมีความเชื่อมั่นในตนเอง ๖. จะต้องมองโลกในแง่ดี ๗. จะต้องรู้จักการวิพากวิจารณ์อย่างมีเหตุผล และในทางสร้างสรรค์ ๘. จะต้องไม่มีจิตเป็นเผด็จการ การมีจิตใจแบบเผด็จการ

๒.๒ แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง

การเมืองภาคพลเมืองได้เข้าไปมีบทบาทในกิจกรรมและกระบวนการทางการเมืองเพื่อกำหนดแผนงาน การผลักดันนโยบายสาธารณะต่อสังคม จากการทบทวนเอกสารตำราเกี่ยวกับทฤษฎี แนวคิดการเมืองภาคพลเมือง ซึ่งนักวิชาการให้คำอธิบายความหมายทฤษฎีและแนวคิดการเมืองภาคพลเมือง ดังนี้

๒.๒.๑ ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

จากการศึกษาเอกสาร ตำรา และงานวิจัย ได้มีผู้กล่าวถึง ความหมายของการเมืองภาคพลเมืองไว้แตกต่างกัน ดังนี้

การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผน และขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยทุกระดับ ทั้งนี้ เป็นการให้นิยามในบริบทของการฟื้นฟูสังคมไทยภายหลังจากการเผชิญวิกฤติรุนแรงในช่วงทศวรรษ ๒๕๔๐^{๑๐}

การเมืองภาคพลเมือง (Civil politics) เป็นการเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ภายใต้กรอบของกฎหมายโดยกิจกรรมใดทางนโยบายที่อาจเกิดผลกระทบต่อประชาชน ประชาชนจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มแรก และประชาชนสามารถดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองได้ด้วยตนเอง ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๔๐ และต่อเนื่องมาถึงรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ ได้มีเจตนารมณ์สำคัญในการเปลี่ยนการเมืองของนักการเมืองเป็นการเมืองของพลเมืองโดยส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองเป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ควบคู่ไปกับการเมืองของนักการเมือง โดยการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิภาพ ต้องมีการสนับสนุนการติดตามและตรวจสอบกระบวนการปฏิบัติการเมือง การเกิดองค์กรประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน การสร้างสำนึกของ

^{๑๐} ประเวศ วะสี, การเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑), หน้า ๑๒.

พลเมือง เพื่อเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งและการตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตย ทั้งนี้ ต้องมีการสนับสนุนที่เป็นรูปธรรมเช่นกฎหมายที่ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนหรือการเมืองภาคพลเมืองเพื่อให้ประชาชนสามารถทำกิจกรรมการเมืองภาคพลเมืองได้อย่างเต็มที่ เข้มแข็งต่อเนื่อง อิสระ มีต้นทุนต่ำ และไม่เป็นการระแคะตะเยอะมากเกินไป^{๑๑}

ซึ่งพลเมืองควรออกความเห็นเกี่ยวกับการทำงานของรัฐบาล รวมถึงตรวจสอบร้องเรียนเมื่อมีการดำเนินนโยบายผิดพลาด โดยจะต้องดำเนินกิจกรรมในเชิงรุก เพื่อเรียกร้องให้เกิดการแก้ไข ปัญหา นอกจากนี้ พลเมืองต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณะเบื้องต้นโดยไม่รอให้หน่วยงานภาครัฐลงมาแก้ไขให้เพียงแต่ฝ่ายเดียว ซึ่งจากประเด็นที่ได้กล่าวถึงจะพบว่า กิจกรรมที่เกิดขึ้นในพื้นที่สาธารณะดังกล่าวจำเป็นต้องมีการสื่อสารเป็นเครื่องมือช่วยให้พลเมือง กลุ่ม/องค์กร ขบวนการทางสังคม ได้เกิดความเข้าใจที่ตรงกัน และนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมพลังระหว่างกันได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ^{๑๒}

ดังนั้นการเมืองภาคประชาชนในฐานะเป็นแนวคิดใหม่ที่เน้นการจำกัดอำนาจของรัฐบาล ไปพร้อมกับการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน ซึ่งในประเทศไทยเอง แนวคิดนี้เพิ่งมีความชัดเจนหลังจากสงครามกลางเมือง (ในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๑๙) สิ้นสุดลงและระบอบการเมืองไทยเริ่มกลับสู่เส้นทางประชาธิปไตยอีกครั้ง และต่อมาในช่วงที่โลกยุติสงครามเย็น ทำให้บรรยากาศทางการเมืองเป็นไปในทิศทางที่ดีขึ้น และเอื้ออำนวยต่อการเกิดขึ้นขององค์กรพัฒนาเอกชน ที่มีบทบาทโดยการออกมาเคลื่อนไหวในประเด็นสำคัญๆ เช่น การพัฒนาระบบนิเวศ สันติภาพ และสิทธิมนุษยชน เป็นต้น การเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเคลื่อนไหวในประชาสังคม แต่ไม่ใช่ส่วนทั้งหมด และการเมืองภาคประชาชนต่างจากขบวนการปฏิวัติในสมัยก่อนตรงที่ไม่มีจุดหมายที่จะยึดกุมอำนาจอธิปไตยมาดัดแปลงสังคมให้เป็นไปตามอุดมการณ์ที่ยึดมั่น หากประสงค์จะได้มาซึ่งฐานะในการกำหนดชีวิตของตนเอง (Self Determination) โดยไม่จำเป็นต้องผ่านรัฐเสมอไป^{๑๓}

สรุปได้ว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การเมืองที่ประชาชนในทุกส่วนภาคสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ระดับชาติ ระดับนานาชาติ เป็นการเมืองที่ประชาชนสามารถเข้าไปมีบทบาทและเข้าใจถึงสิทธิในการแสดงออกซึ่งความต้องการของตนเพื่อนำไปสู่การผลักดันให้รัฐออกกฎหมายหรือกำหนดนโยบายต่าง ๆ ที่สอดคล้องกับความต้องการของตนได้ การเมืองภาคพลเมือง จึงถือเอาขบวนการเคลื่อนไหวทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ ที่ปรากฏในสังคมรัฐ เช่น การชุมนุม เดินขบวน เรียกร้อง เจรจาต่อรอง การพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

^{๑๑} ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, รางวัลแห่งความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม, สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร., (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด, ๒๕๕๑), หน้า ๘๘.

^{๑๒} ธเนศวร์ เจริญเมือง, แนวคิดว่าด้วยพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘), หน้า ๔-๑๑.

^{๑๓} เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, การเมืองภาคประชาชน, ในอำนาจแห่งความว่าง ความว่างแห่งอำนาจ: รวมปาฐกถาในรอบห้าปี (พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๑), (กรุงเทพมหานคร: สามัญชน, ๒๕๕๑), หน้า ๖๗.

ร่วมกับรัฐในเรื่องต่าง ๆ การเมืองแบบนี้ ประชาชนจะเป็นตัวแทนของตนเอง เป็นผู้กำหนดความต้องการของตนเองออกมาเป็นประเด็นในสังคมเพื่อนำไปสู่การเคลื่อนไหวต่อไป

ตารางที่ ๒.๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ประเวศ วะสี, (๒๕๕๑, หน้า ๑๒).	การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่พลเมืองได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผน และขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ
ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ, (๒๕๕๑, หน้า ๘๘).	การเมืองภาคพลเมือง (Civil politics) เป็นการเมืองหรือสถานการณ์ที่ประชาชนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางนโยบาย มีการกระจายอำนาจให้ประชาชนสามารถกำหนดวิถีชีวิตของตนเองโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น
ธเนศวร์ เจริญเมือง, (๒๕๔๘, หน้า ๔-๑๑).	พลเมืองต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาสาธารณะเบื้องต้นโดยไม่รอให้หน่วยงานภาครัฐลงมาแก้ไขให้เพียงแต่ฝ่ายเดียว เพื่อนำไปสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อเสริมพลังระหว่างกันได้อย่างต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ
เสกสรรค์ ประเสริฐกุล, (๒๕๕๑, หน้า ๖๗).	การเมืองภาคประชาชนในฐานะเป็นแนวคิดใหม่ที่เน้นการจำกัดอำนาจของรัฐบาลไปพร้อมกับการเพิ่มบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชน เช่น การพัฒนาระบบนิเวศ สันติภาพและสิทธิมนุษยชน

๒.๒.๒ ปัจจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง

การเมืองภาคพลเมืองเป็นการส่งเสริมสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ประชาชนมีส่วนร่วมในการเมืองการปกครอง เป็นการเมืองภาคพลเมืองที่ควบคู่ไปกับการเมืองของนักการเมือง (politician politics) โดยการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองให้มีประสิทธิผล ต้องมีการสนับสนุนการติดตามและตรวจสอบกระบวนการปฏิรูปการเมือง การเกิดองค์กรประชาชน การรณรงค์เพื่อการเรียนรู้ประชาธิปไตยของประชาชน การสร้างสำนึกพลเมือง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการเลือกตั้งและการตรวจสอบการใช้อำนาจ ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงปัจจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ดังนี้

การเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นได้แก่ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอกได้แก่^{๑๔}

๑. ปัจจัยเชิงนโยบายของรัฐในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมือง ในทางการเมืองแล้วนโยบายของรัฐมีความสำคัญในฐานะที่เป็นนโยบายสาธารณะ (public policy) ที่เกี่ยวข้องกับประชาชนโดยทั่วไปและประโยชน์ของสาธารณะหรือส่วนรวม การมีนโยบายสาธารณะแสดงถึงเจตนารมณ์ของรัฐในการสนับสนุน ส่งเสริมหรือไม่ สนับสนุน ส่งเสริม เช่น รัฐมีนโยบายสนับสนุน ส่งเสริมการเมืองภาคพลเมืองในการทำงานร่วมกับ องค์การบริหารท้องถิ่น และร่วมกับรัฐในการกำกับดูแลองค์กรบริหารท้องถิ่นเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น เป็นต้น การที่รัฐมีนโยบายหนุนเสริมบทบาทการเมืองภาคพลเมืองเช่นนี้ย่อมทำให้การเมืองภาค พลเมืองมีบทบาทที่เด่นชัดขึ้นในการเมืองการบริหารท้องถิ่น ในทางกลับกัน หากรัฐไม่มีนโยบายที่ชัดเจนเกี่ยวกับบทบาทของการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นแล้ว ย่อมทำให้ภาค พลเมืองต้องใช้พลังมากขึ้นในการมีบทบาทในเรื่องนี้

๒. กฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง การที่รัฐมีนโยบายหรือไม่มีนโยบายในเรื่องนั้น ๆ จึงมีส่วนสำคัญเพราะนโยบายรัฐนำมาสู่การมีกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาจมีบางคนเห็นว่ากฎหมายอาจมีความจำเป็นน้อยสำหรับการเมืองภาคพลเมือง แต่ในความเป็นจริงแล้ว รัฐหรือประเทศทั้งหลายในโลกนี้ล้วนเป็นนิติรัฐ (legal state) แทบทั้งสิ้น เราจึงมีอาจปฏิเสธการมีกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายได้แต่ในอีกแง่หนึ่ง การมีกฎหมายอาจทำให้ภาคพลเมืองขาดความเป็นอิสระในการเคลื่อนไหวก็ได้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมือง การมีกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการมีบทบาทของการเมืองภาคพลเมืองจะทำให้กลุ่มการเมืองภาคพลเมือง สามารถมีสิทธิและช่องทางในการมีส่วนร่วมทางการเมืองได้มากขึ้นกว่าการไม่มีกฎหมายที่เอื้ออำนวยต่อการมีบทบาททางการเมืองของกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองเช่น กฎหมายเกี่ยวกับการลงประชามติ กฎหมายเกี่ยวกับการยื่นถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นและผู้บริหารท้องถิ่น เป็นต้น^{๑๕}

๓. การจัดสรรงบประมาณ จากการที่รัฐมีนโยบายในเรื่องนั้น ๆ นำมาสู่การจัดสรรงบประมาณสนับสนุน ส่งเสริมการดำเนินงานในเรื่องดังกล่าว เช่น รัฐมีนโยบายส่งเสริมองค์กรภาคพลเมือง นอกจากมีกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องแล้ว รัฐยังจัดสรรงบประมาณในการดำเนินงานให้องค์กรภาคพลเมืองอีกด้วย เป็นต้น งบประมาณแม้จะมีใช้เรื่องที่สำคัญที่สุด แต่งบประมาณก็นับเป็นทรัพยากรการบริหารที่ช่วยในการขับเคลื่อนเรื่องต่าง ๆ

^{๑๔} K Thampi, Gopakumar & Balakrishnan, **Public Policy & Civil Society: Ambiguities and Possibilities**, (Bangalore: Public Affairs Centre, 2002), p. 110.

^{๑๕} Fries, Richard, **The Legal Environment of Civil Society Retrieved**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.gcsknowledgebase.org/wp-content/uploads/2003Chapter9 [๒๘ เมษายน ๒๕๖๒].

ให้ก้าวหน้าต่อไปและที่สำคัญคือ การให้ภาคพลเมืองมีส่วนร่วมในกระบวนการงบประมาณของภาครัฐจะช่วยให้การจัดทำงบประมาณมีความโปร่งใส และยึดประโยชน์ของประชาชนมากขึ้น^{๑๖}

การจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคและเป็นธรรม โดยการบริหารจัดการงบประมาณนั้นควรมีขั้นตอนการดำเนินงานดังนี้คือ มีการใช้งบประมาณอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ มีการจัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอ ต่อการจัดทำโครงการแต่ละโครงการ การใช้งบประมาณมีการเปิดเผย โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ตามระเบียบวิธีงบประมาณ มีการจัดทำแผนการใช้จ่ายงบประมาณ มีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคเป็นธรรม^{๑๗}

๔. การสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ในการดำเนินงานของภาคพลเมืองแม้ในทางหลักการแล้ว จำเป็นที่การเมืองภาคพลเมืองต้องพึ่งตนเอง และมีความเป็นอิสระในการบริหารงานของตนเอง แต่ในความเป็นจริงแล้ว การสนับสนุนจากภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง อาทิ หน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชนรวมถึงภาคธุรกิจเอกชนก็ยังคงมีความจำเป็นอยู่ไม่มากนักน้อยเช่น การที่หน่วยงานของรัฐรับรู้การดำรงอยู่และการมีทัศนคติเชิงบวกต่อการเมืองภาคพลเมืองทำให้สามารถเข้ามาหนุนเสริมบทบาทของกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองกับหน่วยงานภาครัฐ เช่นเดียวกับการเข้ามามีสนับสนุนขององค์กรเอกชนและองค์กรภาคธุรกิจเอกชน

สำหรับปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองได้แก่^{๑๘}

๑. ประเด็นความเดือดร้อนที่อยู่ในชุมชน เมื่อศึกษาการเมืองภาคพลเมืองจากกรณีชุมชนเข้มแข็งต่าง ๆ จะพบว่า ส่วนใหญ่แล้วเริ่มจากประเด็นปัญหาที่ประสบอยู่ในชุมชนนั้นมาก่อนแล้ว และยังไม่ได้รับการแก้ไขจากรัฐหรือหน่วยงานรัฐใด ๆ แต่เป็นคนในชุมชนนั่นเองที่เริ่มมีความตระหนักรู้ถึงความรุนแรงของปัญหาที่ก่อกวนวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนในชุมชนท้องถิ่นมายาวนาน และเริ่มหาหรือพูดคุยกันในการหาทางออกในเรื่องนี้โดยเริ่มจากคนกลุ่มเล็ก ๆ ก่อนแล้วจึง ขยายตัวออกไปมากขึ้นเมื่อคนในชุมชนได้รับรู้และมีความหวังมากขึ้นนำไปสู่การพึ่งตนเองในการ แสวงหาแนวทางในการแก้ไขโดยอาจเป็นการน าเรื่องราวร้องเรียนต่อผู้บริหารท้องถิ่นและหรือหน่วยงาน รัฐที่เกี่ยวข้อง

๒. ผู้นำ ในการรวมตัวของกลุ่มบุคคลเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายบางอย่าง จำเป็นต้องมีผู้นำเพื่อทำหน้าที่ในการนำกลุ่มไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ในกรณีของการเมืองภาคพลเมืองก็เช่นเดียวกัน ผู้นำกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองมักเป็นผู้ที่ประสบปัญหาดังกล่าวโดยตรงหรือ

^{๑๖} Krafchik, Warren, Can Civil Society add Value to Budget Decision-Making? A Description of Civil Society Budget Work International Budget Project Retrieved, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.internationalbudget.org/.../Can-Civil-Society-Add-Value-to-Budget-Decision-Making [๒๘ เมษายน ๒๕๖๒].

^{๑๗} กำจร อ่อนคำ และคณะ, “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา”, วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก, [ออนไลน์], ๒ (๒) : ๓๘, แหล่งที่มา: www.ipacific.ac.th/ojs302/index.php/hu/article/download/51/22 [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].

^{๑๘} J. Craig Jenkins Resources, Mobilization Theory and the Study of Social Movements, (New York: Columbia University Press, 1983), p. 120.

เป็นผู้ที่มีจิตสาธารณะ เป็นที่ยอมรับของคนในชุมชนโดยอาจมีหรือไม่มีตำแหน่งเป็นทางการก็ได้ กล่าวได้ว่า ผู้นำที่ประสบความสำเร็จต้องมีความมุ่งมั่น ตั้งใจและเสียสละเนื่องจากการขับเคลื่อนของภาคพลเมืองมักมีปัญหาอุปสรรคจากทั้งภายในและภายนอกชุมชนตลอดจนใช้ระยะเวลายาวนานในการบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ

๓. ข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึง ข้อมูลข่าวสารเป็นสิ่งที่มีความจำเป็นในยุคของโลก แห่งข้อมูลข่าวสารเช่นทุกวันนี้ การไปสู่เป้าหมายที่วางไว้ต้องอาศัยข้อมูลที่จำเป็นและเกี่ยวข้องกับเรื่องดังกล่าวให้มาก การรู้และเข้าใจถึงประเภทของข้อมูล และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่แม่นยำ น่าเชื่อถือจึงเป็นสิ่งที่บุคคลในการเมืองภาคพลเมืองต้องรู้และเข้าใจ การต่อสู้โดยปราศจากข้อมูลไม่อาจนำไปสู่ความสำเร็จในการต่อสู้ทางการเมืองได้ นอกจากนี้ การมีช่องทางรับรู้ข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายก็เป็นสิ่งที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชนที่ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองในท้องถิ่น

๔. การบริหารจัดการ การบริหารจัดการเป็นเรื่องที่มีความสำคัญไม่แพ้ปัจจัยด้านผู้นำ และข้อมูลที่กล่าวมาข้างต้น การบริหารจัดการเป็นการทำให้ทรัพยากรที่การเมืองภาคพลเมืองมีอยู่เกิดประโยชน์สูงสุดและบรรลุเป้าหมายที่ต้องการได้ ในทางกลับกัน หากกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองขาดการบริหารจัดการที่ดีก็จะทำให้พลังของกลุ่มลดน้อยถอยลงจนขาดพลังในการขับเคลื่อนกลุ่มต่อไปได้และล้มเหลวในที่สุด

๕. เครือข่าย ในปัจจุบันนี้ ความเป็นเครือข่าย (networking) นับเป็นสิ่งสำคัญในการหลอมรวมพลังของกลุ่มต่าง ๆ เข้าด้วยกันเพื่อบรรลุเป้าหมายร่วมกัน การขับเคลื่อนของกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองโดยลำพังอาจใช้เวลาอันยาวนานในการบรรลุเป้าหมายหรืออาจไม่สำเร็จเลยก็ได้ แต่หากขับเคลื่อนโดยอาศัยเครือข่ายทั้งภายในและภายนอกชุมชนท้องถิ่นก็เป็นการช่วยเสริมพลังให้กับกลุ่มการเมืองนั้นในการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม

๖. การสื่อสาร การสื่อสารระหว่างกันภายในกลุ่ม และการสื่อสารกับกลุ่มอื่นหรือกับสาธารณะนับเป็นสิ่งที่ช่วยหนุนเสริมให้การขับเคลื่อนของกลุ่มมีประสิทธิภาพมากขึ้น การสื่อสารแบบหลายช่องทาง (multi-communication) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายช่องทางทั้งแนวนอนและแนวตั้ง อาทิ ภายในกลุ่ม ระหว่างกลุ่ม และสาธารณะ เป็นต้น การสื่อสารเป็นการทำให้เกิดความเข้าใจร่วมกัน การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การสร้างความเห็นอกเห็นใจซึ่งล้วนแปรเป็นพลังให้กับการเมืองภาคพลเมืองทั้งสิ้นซึ่งการขับเคลื่อนของกลุ่มการเมืองภาคพลเมืองต้องตระหนักถึงความสำคัญของการสื่อสารให้มากเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับกลุ่ม

๗. จิตสาธารณะ และความเชื่อมั่นในพลังอำนาจ ในแง่ของปัจเจกบุคคลที่มาร่วมกัน เป็นกลุ่มการเมืองภาคพลเมือง ต้องมีจิตสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญเป็นสิ่งแรกๆ จิตสาธารณะ (public consciousness) ราชบัณฑิตยสถานให้ความหมายว่า สำนึกหรือความคิดที่จะทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ให้แก่สังคม หรือคนทั่วไป จิตสาธารณะเป็นสิ่งที่อยู่ลึกในจิตใจคน ซึ่งการที่คนจะมีจิตสาธารณะได้ต้องเป็นคนที่มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองและต่อสังคมควบคู่กัน การมีจิตสาธารณะเป็นสิ่งที่สามารถสร้างให้เกิดขึ้นในแต่ละปัจเจกบุคคลได้หากมีการอบรมกล่อมเกล่าที่เหมาะสม อาทิ การสร้างวินัย และความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น การมีเมตตาต่อผู้ที่อ่อนแอกว่า หรือด้อยกว่าการไม่เบียดเบียนผู้อื่น การยึดหลักพอเพียงในการดำรงชีวิต เป็นต้น

สรุปได้ว่า การเมืองภาคพลเมืองจำเป็นต้องมีทั้งปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายในการเมืองภาคพลเมืองปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัจจัยด้านนโยบาย ด้านกฎหมาย ด้านจัดสรรงบประมาณ และด้านการสนับสนุนจากภาคส่วน ส่วนปัจจัยภายในนั้นประกอบไปด้วย ปัจจัยด้านความเดือดร้อนในชุมชน ด้านผู้นำ ด้านข้อมูลข่าวสาร ด้านการบริหารจัดการด้านการสื่อสารและด้านจิตสาธารณะ และความเชื่อมั่นในพลังอำนาจของตนเอง

ตารางที่ ๒.๔ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญปัจจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
K Thampi, Gopakumar & Balakrishnan, (2002, p. 110).	การเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นได้แก่ ปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอกได้แก่
กำจร อ่อนคำ และคณะ, [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].	การใช้งบประมาณต้องมีการเปิดเผย โปร่งใสและสามารถตรวจสอบได้ตามระเบียบวิธีงบประมาณ มีการจัดทำแผนการใช้จ่าย งบประมาณ มีการประชาสัมพันธ์การใช้จ่ายงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณมีความเสมอภาคเป็นธรรม
J. Craig Jenkins Resources, (1983, p. 120).	ปัจจัยภายในที่เกี่ยวข้องกับความเข้มแข็งของการเมืองภาคพลเมืองได้แก่ ๑. ประเด็นความเดือดร้อนที่อยู่ในชุมชน ๒. ผู้นำ ๓. ข้อมูลข่าวสารและการเข้าถึง ๔. การบริหารจัดการ ๕. เครือข่าย ในปัจจุบันนี้ ความเป็นเครือข่าย ๖. การสื่อสาร การสื่อสารระหว่างกันภายในกลุ่ม ๗. จิตสาธารณะ

๒.๒.๓ ประเภทของการเมืองภาคพลเมือง มีนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ ดังนี้

ปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการกระทำหรือพฤติกรรมของมนุษย์ โดยมีความเชื่อว่าปัจจัยภายนอกถือ สถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคมไม่มีอิทธิพลโดยตรงต่อการตัดสินใจ แต่บุคคลจะแปลงสถานภาพทางเศรษฐกิจ และสังคมเหล่านี้นำมาสู่ตัวบุคคลในรูปของความเชื่อ (beliefs) และความไม่เชื่อ (disbeliefs) ซึ่งจะเป็นเหตุผลที่จะทำให้บุคคลตัดสินใจเลือกกระทำพฤติกรรมซึ่งขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน คือ^{๑๙}

^{๑๙} สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, จิตสาธารณะ, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.royin.go.th/?knowledge=จิตสาธารณะ-๙-มกราคม-๒๕๕๔ [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].

๑. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ

๑.๑ เป้าประสงค์ (goals) การกระทำทุกอย่างต้องมีเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์อาจเป็นความเชื่อ ความรู้สึก แลกเปลี่ยน ของทางราชการและอาจจะเป็นจากเงื่อนไขที่ตนเองหรือคนอื่นเป็นผู้กำหนดให้เป็นไปตามแนวทางการปรารถนา

๑.๒ ความเชื่อ (belief orientation) เป็นความคิดหรือความรู้สึกที่เกิดขึ้นเองโดยปราศจากการอ้างอิงใด ๆ ความเชื่อนี้จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจ เพราะคนส่วนมากจะเลือกกระทำ ความเชื่อพื้นฐานที่เขามีอยู่ดั้งเดิม

๑.๓ ค่านิยม (value standards) เป็นระบบหนึ่งของความเชื่อ การดำรงชีวิตอยู่ในสังคมนั้น ๆ จะต้องสร้างเงื่อนไขในการดำรงชีวิต การที่จะทำหรือไม่ทำหรือไม่ทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งมีพื้นฐานมาจากสังคมนั้นตัดสินแล้วว่าดีหรือเลว

๑.๔ นิสัยและขนบธรรมเนียม (habits and custom) เป็นรูปแบบที่สร้างขึ้นมาจากความรับผิดชอบภายในกลุ่ม ซึ่งคนในสังคมจะยอมรับด้วยความเต็มใจเป็นแบบอย่างที่เหมาะสมและมีเหตุผล การกระทำที่แสดงออกมาเช่นนี้เป็นเพราะความเคยชิน และเป็นประเพณีดั้งเดิมยึดถือมานาน

๒. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ

๒.๑ ความคาดหวัง (expectations) เป็นความรู้สึกภายในตัวเราหรือที่เกิดจากตัวบุคคล กลุ่ม และสังคม ที่ได้คิดหรือหวังให้ตัวเราควรมีความเชื่อ มีความรู้สึก หรือ แสดงการกระทำออกมาตามที่ต้องการ

๒.๒ ข้อผูกพัน (commitments) เมื่อมีการรวมกลุ่มกิจกรรมพิเศษขึ้นในสังคม ก็จะมีข้อผูกพันที่สมาชิกในกลุ่มจะต้องทำตามสัญญาหรือข้อผูกพันตามที่กลุ่มได้ตั้งขึ้น

๒.๓ การบังคับ (force) เป็นความรู้สึกของคนที่จะต้องกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งโดยไม่มีทางเลือก อาจจะถูกบังคับโดยกฎหมายหรือกฎหมายก็ได้ การบังคับนี้จะรุนแรงกว่าการสมัครใจทำเอง

๓. ปัจจัยสนับสนุน

๓.๑ โอกาส (opportunity) เป็นความเชื่อของคนที่คิดว่าตนเองอยู่ในสถานการณ์ที่สามารถจะเลือกกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ตามโอกาสที่ตนมีอยู่ แต่บางคนก็ไม่มีโอกาสที่จะเลือกกระทำได้ เพราะสถานการณ์ไม่เอื้ออำนวย

๓.๒ ความสามารถ (ability) การที่คนยอมรับว่าตนเองมีขีดความรู้ ความสามารถเพียงใดที่จะสามารถกระทำสิ่งที่ตนต้องการให้สำเร็จลุล่วงไปได้

๓.๓ การสนับสนุน (support) เป็นส่วนหนึ่งของการช่วยเหลือหรือต่อต้านซึ่งเกิดจากตัวบุคคลหรือกลุ่มให้ความสนับสนุนด้านความคิดเห็น หรือเป็นแรงกระตุ้นให้คนกระทำ สิ่งหนึ่งสิ่งใดลงไปเนื่องจากเขารู้สึกว่ามีผู้สนับสนุนให้เขาทำ

สรุปได้ว่า พลเมืองที่อยู่ในกลุ่มองค์กร หรือพลเมืองในสังคมภาคการเมืองเป็นพลเมืองที่มีใช้ในมิติของความเป็นปัจเจกนิยม ตรงกันข้ามกลับให้ความสำคัญกับการรวมกลุ่มทางสังคม ซึ่งเป็นแนวคิดสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองที่สำคัญในวงวิชาการสายหนึ่งในปัจจุบัน

แนวคิดการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา
๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น
๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม
๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล
๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี
๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม
๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ^{๒๐}

คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยสามารถสรุปคุณสมบัติได้ ๖ ประการ ดังต่อไปนี้ ๑. พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ๓. เคารพความแตกต่าง ว่าผู้อื่นมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็น ความรับผิดชอบที่แตกต่างจากเรา ๔. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและเห็นคุณค่าเท่าเทียมกัน มองคนเป็น แนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ๕. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลังและยอมรับผลของการละเมิด กฎหมาย ๖. รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อ และร่วม แก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง^{๒๑}

ลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากล เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ มีสาระสำคัญคือ พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา และความสามารถที่จะมองเห็นและเข้าใจในสังคมของตนและสังคมโลกเฉกเช่นเป็นสมาชิกของสังคมโลก มีความสามารถที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่นและรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่นในบทบาทส่วนตน และต่อสังคม มีความสามารถที่จะเข้าใจยอมรับและอดทนต่อความแตกต่างทางวัฒนธรรม มีความสามารถที่จะคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลและเป็นระบบ มีความเต็มใจที่จะแก้ปัญหาคความขัดแย้งด้วยท่าทีสันติ ไม่ใช่ความรุนแรง มีความเต็มใจที่จะเปลี่ยนการใช้ชีวิตและอุปนิสัยการบริโภค เพื่อรักษาสีสิ่งแวดล้อม มีความสามารถที่จะเข้าใจและปกป้องสิทธิมนุษยชน มีความเต็มใจและมีความสามารถที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมือง ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ ^{๒๒}

^{๒๐} John J. Cogan, *Multidimensional Citizenship : Educational Policy for the Twenty-first Century*, an Executive Summary of the Citizenship Education Policy Study, Tokyo, Japan, 1997. อ้างใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ ประจำปี ๒๕๕๔ เล่ม ๒, *ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย*, หน้า ๔๔-๔๕.

^{๒๑} กระทรวงศึกษาธิการ, *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๒*, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑), หน้า ๑๔-๑๕.

^{๒๒} ทิพย์พาพร ตันติสุนทร, *การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง*, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๕๔), หน้า ๑๓.

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ พึ่งพาตนเองได้ ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคเคารพกติกา ไม่แก้ปัญหาด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบหรือร่วมกันขับเคลื่อนสังคม และแก้ปัญหาสังคมในระดับต่างๆ ตั้งแต่ครอบครัว ชุมชน ระดับประเทศ อาเซียนและประชาคมโลก^{๒๓}

สรุปได้ว่าจากการศึกษาแนวคิดจิตสำนึกของประชาชนและบทบาทเพื่อความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยที่ต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ให้ปลูกฝังการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน ดังนั้นคุณลักษณะพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรมีลักษณะ การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญประเภทของการเมืองภาคพลเมือง

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].	๑. ปัจจัยที่ดึงดูดให้เกิดการกระทำ ประกอบด้วย เป้าประสงค์ ความเชื่อ ค่านิยม นิสัยและขนบธรรมเนียม ๒. ปัจจัยผลักดันให้เกิดการกระทำ ประกอบด้วย ความคาดหวัง ข้อผูกพัน การบังคับ ๓. ปัจจัยสนับสนุน ๑. โอกาส ๒. ความสามารถ ๓.การสนับสนุน
เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ ประจำปี ๒๕๕๔ หน้า ๔๔-๔๕.	แนวคิด การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ประกอบด้วย ๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

^{๒๓} วิชัย วงษ์ใหญ่, นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง, (กรุงเทพมหานคร: อาร์แอนด์ปริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๔), หน้า ๔๓.

ตารางที่ ๒.๕ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญประเภทของการเมืองภาคพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
กระทรวงศึกษาธิการ, (๒๕๕๑, หน้า ๑๔-๑๕).	คุณลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วย ๖ ประการ ดังต่อไปนี้ ๑. พึ่งตนเองและรับผิดชอบตนเองได้ ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ ๒. เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น ๓. เคารพความแตกต่าง ว่าผู้อื่นมีสิทธิที่จะมีความคิดเห็น ความรับผิดชอบที่แตกต่างจากเรา ๔. เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและเห็นคนเท่าเทียมกัน มองคนเป็น แนวระนาบ ไม่ใช่แนวตั้ง ๕. เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช้กำลังและยอมรับผลของการละเมิด กฎหมาย ๖. รับผิดชอบต่อสังคม
ทิพย์พาวร ดันติสุนทร, (๒๕๕๔, หน้า ๑๓).	ลักษณะพลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากล เพื่อเตรียมตัวเข้าสู่ศตวรรษที่ ๒๑ มีสาระสำคัญคือ พลเมืองในสังคมประชาธิปไตยที่เป็นสากลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ มีการศึกษา
วิชัย วงษ์ใหญ่, (๒๕๕๔, หน้า ๔๓).	พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยควรเป็นสมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ พึ่งพาตนเองได้ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบต่อ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพหลักความเสมอภาคเคารพกติกา

๒.๓ แนวคิดระบอบประชาธิปไตย

การเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะเด่นอยู่ที่การแข่งขันเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่าง ๆ เพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมากในประเทศให้เป็นรัฐบาลทำหน้าที่บริหารกิจการต่าง ๆ ของประเทศตามนโยบายที่กลุ่มหรือพรรคได้วางไว้ล่วงหน้า

๒.๓.๑ การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

มีนักวิชาการและผู้วิจัยได้ให้ความหมายหรือคำจำกัดความของการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยไว้หลายท่านดังนี้

คำว่า “ประชาธิปไตย” ประกอบด้วยคำว่า “ประชา” หมายถึง หมู่คนคือปวงชน กับ คำว่า “อธิปไตย” หมายถึงความเป็นใหญ่ “ประชาธิปไตย” จึงหมายถึง “ความเป็นใหญ่ของปวงชน”

การที่ปวงชนจะมีความเป็นใหญ่ในการแสดงมติได้ ก็จำเป็นที่ชนทุกคนรวมกันเป็นปวงชนนั้นต้องมีสิทธิและหน้าที่ของมนุษยชน อันเป็นสิทธิและหน้าที่ตามธรรมชาติของทุกคนที่เกิดมาเป็นมนุษย์คือ สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคซึ่งมนุษย์จะต้องใช้พร้อมกันกับหน้าที่มิให้เกิดความเสียหายแก่เพื่อนมนุษย์อื่นและหมู่คนอื่นหรือปวงชนเป็นส่วนรวม ถ้าชนส่วนมากซึ่งเป็น สามัญชน ถูกตัดสิทธิมนุษยชน โดยให้มีหน้าที่แต่อย่างเดียว โดยไม่มีหน้าที่มนุษยชนแบบการปกครองก็เกินขอบเขตของประชาธิปไตย

ประชาธิปไตยนอกจากจะเป็นระบอบการปกครองแล้วยังมีการแบ่งความหมายของคำว่า ประชาธิปไตยออกเป็น ๓ ความหมายใหญ่ๆ ดังนี้

๑. ประชาธิปไตยที่เป็นความคิด ในวงกรอบหรือฐานะที่เป็นปรัชญา ทฤษฎีหรืออุดมการณ์ทางการเมือง ประชาธิปไตย ในส่วนนี้จะมุ่งในเรื่องของความคิดสภาพมโนธรรมทั้งของผู้บริหารประเทศและประชาชนพลเมือง

๒. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบการปกครองในวงกรอบหรือฐานะที่เป็นรูปแบบการปกครอง เป็นการพิจารณาในเชิงโครงสร้างของรัฐบาลหรือการปกครองแบบประชาธิปไตย เช่น ระบบรัฐสภาหรือระบบประธานาธิบดี

๓. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบวิถีชีวิต ในวงกรอบหรือฐานะเป็นวิถีชีวิต (way of life) ได้แก่การยอมรับเสียสละมาก การมีใจกว้าง มีขันติธรรม การไม่ใช้ความรุนแรงการมีความเอาใจใส่ในกิจการบ้านเมือง^{๒๔}

ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมืองว่าเป็นการจัดรูปแบบการปกครองโดยการกำหนดความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง บทบาท อำนาจ และหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ตลอดจนวิธีการตัดสินใจข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติตามแนวคิดประชาธิปไตย ซึ่งระบบการเมืองแบบประชาธิปไตยมีลักษณะที่สอดคล้องกับทฤษฎีและแนวความคิดประชาธิปไตย และแนวคิดประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครอง และวิธีการที่ใช้ในการปกครองตามลำดับต่อไปนี้

๑) แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่ามนุษย์มีความสามารถ มีสติปัญญา รู้จักใช้เหตุผลทำให้เกิดรูปแบบและวิธีการปกครองที่ใช้หลักการประชุมปรึกษาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเพื่อการแก้ไขปัญหา โดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและหาข้อยุติในที่สุด เช่น การประชุมสภาและคณะรัฐมนตรี เป็นต้น

๒) แนวคิดประชาธิปไตยที่เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์จึงทำให้ต้องมีการกำหนดขอบเขตอำนาจรัฐบาลไว้ และให้ความคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพของประชาชน เช่น เสรีภาพทางการเมือง การนับถือศาสนา การพูดคุย การชุมนุมทางการเมือง เป็นต้น

๓) แนวคิดประชาธิปไตยเน้นความเท่าเทียมกันของคน ดังนั้นจึงเกิดการคุ้มครองทางกฎหมายต่อบุคคลอย่างเท่าเทียมกันโดยไม่เลือกปฏิบัติ

๔) แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอันชอบธรรมทางการเมืองเกิดจากความยินยอมของประชาชน นั่นคือ ประชาชนต้องไปใช้สิทธิเลือกตั้งตัวแทนของตนไปเป็นผู้แทนเพื่อบริหารงานแทนประชาชน และจะต้องพ้นจากตำแหน่งเมื่อครบวาระเพื่อให้ประชาชนพิจารณาเลือกตัวแทนใหม่

^{๒๔} จิตรโชค (บรรพต) วีระชัย, และคณะ, รัฐศาสตร์ทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕๕.

๕) แนวคิดประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชนนั้น นอกจากจะมีการจัดการปกครองโดยให้ประชาชนเลือกผู้แทนเข้ามาโดยตรงแล้ว ยังมีการจัดความสัมพันธ์ทางอำนาจต่าง ๆ ของสถาบันการเมือง การปกครองที่มีอยู่ด้วย คือ หลักการแบ่งแยกอำนาจ เพื่อถ่วงดุล ตรวจสอบซึ่งกันและกัน การที่รัฐบาลค้ำจุนอยู่เสมอมองว่าจำเป็นต้องรับผิดชอบต่อประชาชนด้วยการให้ความสำคัญแก่ข้อเรียกร้องตามความต้องการของประชาชน รับฟังความคิดเห็นและประสามติเกี่ยวกับการดำเนินนโยบายและการบริหารงานของรัฐบาล วิธีการนี้นำมาใช้เพื่อย้ำว่าประชาชนมีอำนาจสูงสุด บางระบบใช้การออกเสียงเป็นประสามติ ในปัญหาที่มีความขัดแย้งกันมากจนรัฐบาลเห็นว่า ควรให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินโดยตรง

๖) แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้านไม่เห็นด้วยและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครองและวิธีการปกครองที่ให้ความสำคัญในสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นคัดค้านนโยบายและการปฏิบัติงานของรัฐบาล การเคารพสิทธิเช่นว่านี้ คือ การให้โอกาสฝ่ายค้าน กล่าวคือ พรรคฝ่ายค้านสามารถเรียกร้องการสนับสนุนจากประชาชนให้เปลี่ยนแปลงรัฐบาล การเปิดโอกาสให้สื่อมวลชนมีความเป็นอิสระที่จะวิจารณ์รัฐบาล โดยไม่ถูกคุกคาม การเคารพสิทธิเสรีภาพของเสียงข้างน้อย^{๒๕}

อริสโตเติล ได้ให้คำจำกัดความหมายของประชาธิปไตยว่า ประชาธิปไตยคือสภาวะที่คนที่เป็นไทยและคนยากจน ซึ่งมีจำนวนข้างมากในสังคมได้รับมอบหมายให้กุมอำนาจของรัฐไว้ในมือ ประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุดได้รับการเรียกเช่นนั้นได้ก็เพราะมีสภาพแห่งความเสมอภาคปรากฏอยู่ที่นี่และกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาคนั้น และเพราะว่าคนยากจนจะไม่ต้องอยู่ภายใต้บังคับของกฎหมายต่ำต้อยกว่าคนร่ำรวย หรือว่าอำนาจสูงสุดจะไม่ต้องอยู่ในกำมือของฝ่ายใด ทั้งสองฝ่ายจะมีส่วนใช้อำนาจนั้นด้วยกัน ถ้าตามทัศนะส่วนใหญ่เห็นว่าเสรีภาพและความเสมอภาคมีอยู่ในประชาธิปไตยแล้ว ทุกแผนการของรัฐบาลก็ต้องเปิดประตูให้กับทุกคน ดังนั้น ที่ใดที่เป็นประชาชนเป็นฝ่ายข้างมาก และสิ่งที่พวกเขาตกลงคะแนนแล้วจะเป็นกฎหมาย จึงเป็นข้อพิสูจน์ได้ว่าในสภาวะเช่นนั้นก็ควรจะเรียกได้ว่าเป็นประชาธิปไตย^{๒๖}

ประชาธิปไตยว่าตามทฤษฎีนั้นเป็นทางการเมืองหรือการจัดแจงทางการเมืองในระดับชาติที่บรรดาผู้นำทางการเมืองจำต้องแข่งขันกันเพื่อรับเสียงสนับสนุนโดยการเลือกตั้งเป็นระยะเวลาและอย่างเสรีจากประชาชน การเลือกตั้งนั้นจะต้องยึดหลักความเสมอภาคและทั่วถึง ประชาชนจาเป็นที่จะต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเลือกผู้กำหนดนโยบายทางการเมือง และในการควบคุมกำหนดนโยบายนั้นให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน จากความหมายของประชาธิปไตยดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ ดังนี้

๑. การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน หมายถึงประชาชนทั้งหมดเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย

^{๒๕} ชัยอนันต์ สมุทวณิช, ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย, (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์, ๒๕๒๔), หน้า ๑๕-๑๙.

^{๒๖} อริสโตเติล อังโน อมร รักษาสัตย์, หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย, ใน ประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: การันต์การพิมพ์, ๒๕๔๓), หน้า ๙-๑๐.

๒. การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองโดยประชาชน หมายถึง ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง และ

๓. การปกครองระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองเพื่อประชาชน หมายถึง ตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนจะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเอง และพรรคพวกมิได้ ถ้าเมื่อใดปรากฏว่าผู้แทนที่เข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองมิได้ใช้อำนาจเพื่อสร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ประชาชน และประชาชนในฐานะเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถถอดถอนผู้ปกครองได้ทุกโอกาส^{๒๗}

ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปแบบการปกครองและวิถีชีวิต ประชาธิปไตยทั้งสองทางต้องดำเนินไปด้วยกัน ส่วนความหมายที่ได้รับการกล่าวถึงอย่างกว้างขวางคือ คำกล่าวของประธานาธิบดี अब्राฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาที่ว่า “การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นหมายถึง การปกครองประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน” (government of the people, by the people, and for the people)^{๒๘}

คำว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นของประชาชนนั้น ก็เป็นไปตามหลักปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยที่ว่า ในการปกครองระบอบนี้อำนาจอิสระหรือที่เรียกว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน การปกครองประเทศเป็นการใช้อำนาจประชาธิปไตยเพื่อบริหารงานให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนทั้งหลายที่อยู่ภายใต้การปกครองในฐานะที่ปวงชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย จึงถือได้ว่าการปกครองนั้นเป็นของปวงชน โดยปวงชนได้มอบอำนาจอิสระในการปกครองให้แก่สถาบันทางการเมืองเป็นผู้ใช้แทนปวงชนตามวิถีทางการปกครองระบอบประชาธิปไตย ส่วนประชาธิปไตยเป็นการปกครองโดยประชาชนนั้น ถ้าจะพิจารณาจากการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยตรงที่ประชาชนผู้มีสิทธิทางการเมืองเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยในการปกครองประเทศด้วยตนเอง การปกครองระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบันนี้เป็นประชาธิปไตยทางอ้อมหรือผ่านผู้แทน ประชาชนมิได้ใช้อำนาจอธิปไตยปกครองประเทศโดยตรงด้วยตัวของตนเอง หากแต่ประชาชนเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยโดยผ่านผู้แทนที่ตนเลือกมาตามกระบวนการของการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทน แต่ถึงกระนั้นก็ตาม เราอาจพิสูจน์ให้เห็นได้ว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีผู้แทนนั้น เป็นการปกครองโดยประชาชนทั้งในทางปรัชญาและข้อเท็จจริง คือ รัฐบาลใช้อำนาจบริหารงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน รัฐสภาใช้อำนาจตามกฎหมายและควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล โดยบุคคลทั้งสองกลุ่มได้รับการเลือกตั้งของประชาชนทั้งสิ้นซึ่งในการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลหรือของสภา จะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนเป็นที่ตั้ง ถ้าหากปฏิบัติหน้าที่บกพร่องหรือไม่รับผิดชอบต่อประชาชน ประชาชนก็มีสิทธิที่จะบังคับให้รัฐบาลหรือสภาปฏิบัติหน้าที่ให้ถูกต้องตามกระบวนการ เช่น โดยการเลือกตั้ง โดยการออกเสียงประชามติ โดยการเสนอร่างกฎหมาย หรือโดยการออกเสียงประชามติเพื่อเปลี่ยนแปลงตำแหน่งที่สำคัญ เป็นต้น

ส่วนคำว่า เป็นการปกครองเพื่อประชาชนนั้น ก็เห็นได้ชัดจากเหตุผลข้างต้นซึ่งประชาชนร่วมกำหนดทั้งผู้ที่มาปกครองและนโยบายที่จะใช้ในการปกครองก็เป็นธรรมดาว่าประชาชนต้อง

^{๒๗} Pateman, Carole, *Participation and Democracy Theory*, (London: Cambridge University Press, 1970), pp. 22-27.

^{๒๘} R.M. Maciver, *The Web of Government*, (New York: Alfred A. Knopf, 1953), p. 75.

ไต่ตรองพิจารณาอย่างรอบคอบที่จะเลือกคณะบุคคลและนโยบายที่เหมาะสมและสนองตอบต่อความต้องการของประชาชนมาปกครอง

ประเด็นสำคัญประการหนึ่งของการปกครองระบอบนี้ คือ ประชาธิปไตยมีองค์ประกอบที่สำคัญอยู่ ๒ ประการ คือ รูปแบบและเนื้อหาสาระ เช่น รัฐธรรมนูญ รัฐสภา รัฐบาล การเลือกตั้ง พรรคการเมือง เป็นต้น คนมักจะเน้นที่รูปแบบเป็นสำคัญ แต่ส่วนที่เนื้อหาสาระมีลักษณะเป็นนามธรรม ซึ่งทั้งสองมีความสำคัญ ถ้าให้ความสำคัญแต่เพียงด้านเดียวประชาธิปไตยก็เจริญไปไม่ได้

เนื้อหาสาระของประชาธิปไตย ได้แก่ ความรู้ความเข้าใจในหลักการประชาธิปไตยเบื้องต้น นอกจากนั้นยังมีความศรัทธาหรือความเชื่อมั่นว่าระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองการปกครองที่ดีที่สุดในเวลานี้ ส่วนความเคารพและปฏิบัติตามกติกาประชาธิปไตยด้วยความจริงใจก็เป็นเนื้อหาสาระที่สำคัญประการหนึ่ง ความล้มเหลวที่เกิดขึ้นในระบอบประชาธิปไตยส่วนหนึ่งเกิดจากการไม่เคารพต่อกติกาประชาธิปไตย หลีกเลียงหรือพยายามบิดเบือนเพื่อให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนและพวกพ้องจนทำให้เกิดความสับสนในความถูกต้องเสมอมาปัจจัยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ อำนาจของประชาชนในการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาล ซึ่งเป็นหัวใจประการหนึ่งของประชาธิปไตย เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนรู้เห็นในการบริหารงานของรัฐบาล ประชาชนมีสิทธิที่จะร้องขอให้รัฐบาลยับยั้งหรือเปลี่ยนแปลงใหม่เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ฉะนั้นประชาชนจึงต้องมีคุณภาพ มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของระบอบประชาธิปไตย ต้องติดตามปัญหา ข้อมูล สามารถตัดสินปัญหาด้วยเหตุผลได้ ไม่เช่นนั้นก็อาจก่อให้เกิดผลร้าย เช่น ถูกชักจูงเป็นเครื่องมือทางการเมืองของบุคคลอื่น หรือก่อให้เกิดความยุ่งยากปั่นป่วนขึ้นอันเป็นผลร้ายต่อประเทศชาติ

สรุปได้ว่า การพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ตามหลักการที่ว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน ให้สิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคแก่ประชาชนโดยยึดหลักกฎหมาย หากประชาชนไม่มีความพร้อมทางด้านการศึกษา ขาดความรู้เรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และความรับผิดชอบในฐานะเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย และผู้นำในระบอบประชาธิปไตยขาดคุณธรรมและจริยธรรมทางการเมือง การสร้างความสมดุลระหว่างอำนาจรัฐและอำนาจประชาชน การเพิ่มความเข้มแข็งของสังคมบนหลักนิติธรรม และการพัฒนาค่านิยมประชาธิปไตยให้กับคนในชาติ จึงเป็นเรื่องจำเป็นที่รัฐประชาธิปไตยจะต้องดำเนินการอย่างเข้มแข็งและต่อเนื่องเพื่อความมั่นคงของชาติ

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
จิโรโชค (บรรพต) วีระสัย, และคณะ, (๒๕๔๐, หน้า ๒๕๕).	ประชาธิปไตยนอกจากจะเป็นระบอบการปกครองแล้วยังมีการแบ่งความหมายของคำว่าประชาธิปไตยออกเป็น ๓ ความหมายใหญ่ๆ ดังนี้ ๑. ประชาธิปไตยที่เป็นความคิด ๒. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบการปกครองในวงกรอบ ๓. ประชาธิปไตยที่เป็นรูปแบบวิถีชีวิต

ตารางที่ ๒.๖ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญการพัฒนาระบบประชาธิปไตย (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ชัยอนันต์ สมุทวณิช, (๒๕๒๔, หน้า ๑๕-๑๙).	แนวคิดประชาธิปไตยได้ก่อให้เกิดรูปแบบการปกครอง และวิธีการที่ใช้ในการปกครองตามลำดับต่อไปนี้ ๑) แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่ามนุษย์มีความสามารถ ๒) แนวคิดประชาธิปไตยที่เชื่อในความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ ๓) แนวคิดประชาธิปไตยเน้นความเท่าเทียมกันของคน ๔) แนวคิดประชาธิปไตยที่ว่าอำนาจอันชอบธรรมทางการเมืองเกิดจากความยินยอมของประชาชน ๕) แนวคิดประชาธิปไตยที่อำนาจอธิปไตยมาจากปวงชน ๖) แนวคิดเกี่ยวกับประชาธิปไตยที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้านไม่เห็นด้วยและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล
อริสโตเติล อังใน อมร รักษาสัตย์, (๒๕๔๓, หน้า ๙-๑๐).	ประชาธิปไตยคือสภาวะที่คนที่เป็นไทยและคนยากจน ซึ่งมีจำนวนข้างมากในสังคมได้รับมอบหมายให้กุมอำนาจของรัฐไว้ในมือ ประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ที่สุดได้รับการเรียกขานนั้นได้ก็เพราะมีสภาพแห่งความเสมอภาคปรากฏอยู่ ที่นั่นและกฎหมายของรัฐมุ่งรับรองความเสมอภาค
Pateman, Carole, (1970, pp. 22-27).	ประชาธิปไตยว่าตามทฤษฎีนั้นเป็นทางการเมืองหมายถึง ประชาชนทั้งหมดเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ประชาชนเป็นผู้เลือกตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครอง และตัวแทนที่ประชาชนเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่ในการปกครองจะต้องใช้อำนาจในการปกครองเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนจะใช้อำนาจเพื่อประโยชน์ของตนเอง
R.M. Maciver, (1953, p. 75).	ประชาธิปไตยเป็นทั้งรูปแบบการปกครองและวิถีชีวิต คำกล่าวของประธานาธิบดีอับราฮัม ลินคอล์น แห่งสหรัฐอเมริกาที่ว่า “การปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นหมายถึง การปกครองประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน”

๒.๓.๒ หลักการของระบอบประชาธิปไตย

ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการอยู่ ๓ ประการอย่างเสรีระหว่างกลุ่มหรือพรรคการเมืองต่างๆ เพียงเพื่อให้ได้รับความไว้วางใจจากประชาชนส่วนมากในประเทศให้เป็นรัฐบาล ทำหน้าที่บริหารกิจการต่าง ๆ ของประเทศตามนโยบายที่กลุ่มหรือพรรคคนนั้นได้วางไว้ล่วงหน้า หลักการดังกล่าวนี้จะดำรงอยู่ได้ตลอดไปถ้ากลุ่มหรือพรรคการเมืองนั้น ๆ ยึดหลักการประชาธิปไตยเป็นหลักในการต่อสู้แข่งขันทางการเมืองการปกครอง ซึ่งมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญดังนี้

๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty) เป็นเรื่องสำคัญสัมพันธ์กับความอยู่ดีกินดีของประชาชน (the wealth of the people) เพราะถ้าประชาชนเลือกผู้นำที่ดีเข้าไปบริหารประเทศ จะช่วยแก้ไขปัญหามาก ๆ แต่ถ้าหากกระบวนการจัดการยังไม่ดี คนยังไม่เข้าใจเรื่องปัญหาการเมืองและประชาธิปไตยอย่างถ่องแท้ ผู้นำที่ดียังมีน้อยทำให้กระบวนการพัฒนาเป็นไปได้ช้า

๒. หลักเสรีภาพ (liberty) สัมพันธ์กับการทุจริต (corruption) เพราะสามารถใช้เสรีภาพในการตรวจสอบ (ถือเป็นอาวุธสำคัญ) ถอดถอน เคลื่อนไหวเรียกร้องให้ดำเนินการกับผู้ทุจริตได้ ถ้าประชาชนมีเสรีภาพ โอกาสที่นักการเมืองจะทุจริตจะมีน้อยถือเป็นความสัมพันธ์แบบผกผัน กล่าวคือ เสรีภาพมากจะมีการทุจริตน้อยและเมื่อเสรีภาพน้อยจะมีการทุจริตมากดังนั้นการตรวจสอบจึงเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้การเมืองประพทุติดี เพราะคนดีมีสิทธิประพทุติดีได้ เนื่องจากมีสิ่งยั่วยวนอยู่รอบตัว ดังคำกล่าวที่ว่า “Absolute Power Corrupts Absolutely” คือ ยังมีอำนาจมาก โอกาสที่จะทุจริตยังมีมาก ดังนั้นนักการเมืองจึงต้องถูกตรวจสอบอย่างต่อเนื่อง ส่งเสริมให้กระบวนการตรวจสอบเข้มแข็ง ให้ประชาชนรู้และเข้าใจเสรีภาพในการตรวจสอบของตน หลักเสรีภาพ ประกอบด้วยเสรีภาพทางการเมือง ในทรัพย์สิน ในการนับถือศาสนาในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย ในการประกอบอาชีพ

๓. หลักความเสมอภาค (equality) ต้องคำนึงถึงวิธีที่จะทำให้ประชาชนมีหลักประกันและมีสวัสดิการที่เท่าเทียมกัน

๔. หลักกฎหมาย (rule of law) หลักกฎหมาย มีความสำคัญในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ดังนั้นหลักกฎหมายที่ดีควรมีลักษณะดังนี้

๔.๑ กฎหมายต้องมีที่มาที่ชอบธรรม ต้องมาจากประชาชน คนชั้นใดบัญญัติกฎหมายคนชั้นนั้นจะได้ประโยชน์

๔.๒ การบังคับใช้กฎหมายจะต้องมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน แต่ปัจจุบันคนรวยกับคนจน ยังมีช่องโหว่มาก

๔.๓ ประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

๕. หลักเสียงข้างมาก (majority rule) การตัดสินใจใดๆ ต้องอ้างอิงเสียงข้างมากคือประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อมิให้เกิดการบิดเบือนจากความเป็นจริง แต่ต้องเคารพเสียงข้างน้อยด้วย (minority rights) หรือแม้แต่ในการปกครองที่เป็นเผด็จการ ซึ่งผู้ปกครองสามารถใช้อำนาจ

ได้อย่างเต็มที่ แต่หากมีกระบวนการตรวจสอบ จะทำให้ไม่สามารถเป็นเผด็จการได้ ดังนั้น กระบวนการตรวจสอบต้องเข้มแข็ง^{๒๙}

ระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นระบบการเมือง ระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย หลักการสำคัญ ๕ ประการ คือ^{๓๐}

๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน (popular sovereignty) ระบอบประชาธิปไตยยึดถือ หลักแห่งอำนาจอธิปไตยของปวงชนเป็นเสมือนหัวใจของระบบการเมือง กล่าวคือ ประชาชนเท่านั้นที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยที่แท้จริง ประชาชนแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยการใช้สิทธิในการกำหนดตัวผู้ปกครองโดยผ่านกระบวนการเลือกตั้ง (election process) กระบวนการเลือกตั้งจึงเป็นกลไกสำคัญในการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พิจารณาเลือกสรรคู่แข่งทางการเมืองให้เข้ามารับผิดชอบหน้าที่ในการปกครองรัฐ การแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยสามารถกระทำได้ทั้งการเลือกตั้งผู้แทนให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และการถอดถอนออกจากตำแหน่งทางการเมือง การแสดงออกซึ่งการกำหนดตัวผู้ปกครอง กล่าวคือ เมื่อประชาชนต้องการชีวิตที่ดี และมีความสุข ประชาชนก็จะให้อำนาจอธิปไตยเลือกผู้นำทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนเชื่อได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีคุณธรรมเพียงพอที่จะสนองเป้าหมายของประชาชนให้บรรลุผล

๒. หลักเสรีภาพ (liberty) ปรัชญาของระบอบประชาธิปไตยยึดมั่นว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับเสรีภาพ คุณค่าของมนุษย์อยู่ที่เสรีภาพ ดังที่ รัสโซ^{๓๑} กล่าวไว้ว่า มนุษย์ถ้าปราศจากเสรีภาพก็ปราศจากความเป็นมนุษย์ เนื่องจากเสรีภาพมีคุณค่าสำคัญยิ่งสำหรับมนุษย์ ดังนั้น มนุษย์จึงรวมกันจัดตั้งประชาคมทางการเมืองเพื่อปกป้องคุ้มครองเสรีภาพของตนด้วยเหตุนี้หลักแห่งเสรีภาพของประชาชนจึงเป็นเป้าหมายของประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นระบบการเมือง หลักเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยเป็นการประกาศถึงเจตจำนงของเสรีชนที่ยึดมั่นในคุณค่าแห่งเสรีภาพ เพราะเสรีภาพคือพลังแห่งการสร้างสรรค์ ถ้าปราศจากเสรีภาพที่ปราศจากการสร้างสรรค์ ชีวิตมนุษย์จะเป็นชีวิตที่ดีและสุขสมบูรณ์ต้องประกอบด้วยพลังแห่งการสร้างสรรค์ ดังนั้น ระบอบประชาธิปไตย จึงต้องส่งเสริมและให้หลักประกันต่อการใช้เสรีภาพอย่างเสมอภาคของมนุษย์ เสรีภาพของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย แบ่งได้ ดังนี้

๒.๑ เสรีภาพทางการเมือง ถือเป็นการแสดงออกถึงการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประชาชน เสรีภาพทางการเมืองที่สำคัญ คือ

๒.๑.๑ เสรีภาพในการใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือถอดถอนผู้ปกครองหรือผู้นำทางการเมือง ในระบอบประชาธิปไตย การใช้เสรีภาพในการกำหนดตัวผู้ปกครองจึงมีความสำคัญสูงสุด สำหรับประชาชนในระบอบประชาธิปไตย เพราะการบรรลุเป้าหมายของการมีชีวิตที่ดีของประชาชนขึ้นอยู่กับผลของการเลือกตั้งผู้นำว่าจะเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ และมีคุณธรรมเพียงใดและการใช้

^{๒๙} วิทยากร เชียงกูล, **หลักการของระบอบประชาธิปไตย**, (ออนไลน์, แหล่งที่มา :<http://witayakornclub.wordpress.com/๒๐๐๗/๐๖/๒๖/democratic/> [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].

^{๓๐} สมบัติ อารังธัญวงศ์, **การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์วี กราฟฟิค, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑๙-๒๓๑.

^{๓๑} รัสโซ, อังโน สมบัติ อารังธัญวงศ์, **การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: เอส แอนด์วี กราฟฟิค, ๒๕๓๘), หน้า ๒๑๙-๒๓๑.

เสรีภาพในการกำหนดตัวผู้ปกครองของประชาชนจะยิ่งมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น ถ้าหากประชาชนได้รับโอกาสในการพัฒนาทักษะในการใช้เหตุผลอย่างกว้างขวาง และเท่าเทียมกัน

๒.๑.๒ เสรีภาพในการเป็นสมาชิกขององค์กรทางการเมือง ระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมให้มีการแข่งขันทางการเมืองอย่างเสรี เพื่อให้องค์กรทางการเมืองทั้งหลายมีโอกาสเสนอนโยบายและแนวทางในการสร้างสรรค์สังคมที่ดีให้แก่ประชาชน และประชาชนมีเสรีภาพที่จะเข้าร่วมเป็นสมาชิกองค์กรการเมืองใดก็ได้ที่ตนนิยมหรือเห็นด้วย นอกจากเสรีภาพในการเข้าร่วมเป็นสมาชิกแล้ว ประชาชนยังมีเสรีภาพเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กรการเมืองเพื่อเผยแพร่ความนิยมในหมู่ประชาชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้นอีกด้วย อาทิ เช่น การเป็นสมาชิกพรรคการเมืองหรือชมรมทางการเมือง ตลอดจนกลุ่มอิทธิพล และกลุ่มประโยชน์ต่าง ๆ เป็นต้น

๒.๑.๓ เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองทั้งด้วยการพูดการเขียนและการเผยแพร่ผ่านสื่อต่าง ๆ ทั้งวิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ กล่าวได้ว่า เสรีภาพในการวิพากษ์วิจารณ์เป็นกลไกสำคัญของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยที่จะทำการควบคุมกำกับ และตรวจสอบผู้ปกครอง เสรีภาพในการวิจารณ์ทางการเมืองมีความหมายครอบคลุมถึงเสรีภาพในการขุดคุ้ยและเปิดโปงพฤติกรรมอันไม่เหมาะสมของผู้บริหารทางการเมือง เพื่อประชาชนจะได้รู้ว่าผู้นำทางการเมืองคนใดมีพฤติกรรมที่เหมาะสมหรือไม่เพียงใด เพราะผู้นำทางการเมืองนอกจากเป็นผู้มีความรู้ความสามารถแล้วจะต้องเป็นผู้มีคุณธรรม และจริยธรรมสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีของคนในสังคมได้อย่างภาคภูมิใจ ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยจึงมั่นใจได้ว่าภายใต้กระบวนการในการใช้เสรีภาพทางการเมืองของประชาชนยิ่งประชาชนมีความรู้ความเข้าใจมากขึ้นเพียงใดโอกาสที่จะกลั่นกรองและควบคุมกำกับให้ได้ผู้นำทางการเมืองที่ดียิ่งมีมากขึ้นเท่านั้น

๒.๑.๔ เสรีภาพในการชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือว่า เสรีภาพในการชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองเป็นเสรีภาพพื้นฐานของประชาชน กล่าวคือ ประชาชนมีเสรีภาพที่จะชุมนุมและเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งในการส่งเสริมสนับสนุน หรือคัดค้านนโยบาย และการกระทำของรัฐบาล เสรีภาพเหล่านี้ถือว่า เป็นการแสดงออกทางการเมืองที่จะต้องได้รับการเคารพ และยอมรับตราบเท่าที่การชุมนุม และการเคลื่อนไหวเป็นไปตามกฎหมายที่เป็นประชาธิปไตยผู้ใดจะใช้อำนาจปิดกั้นหรือยับยั้งมิได้ ทั้งนี้เพราะเป็นการแสดงออกซึ่งการเรียกร้องความต้องการหรือการสนับสนุนจากประชาชนโดยตรง

๒.๑.๕ เสรีภาพในทรัพย์สิน ระบอบประชาธิปไตยถือว่า เป็นปัจจัยส่งเสริมก่อให้เกิดการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจ และสังคม ผู้ที่มีความสามารถในการขยายทรัพย์สินของตนให้มากขึ้นย่อมก่อให้เกิดการสร้างงาน การขยายการสร้างงานก่อให้เกิดการกระจายรายได้ ดังนั้นความสามารถในการเพิ่มพูนทรัพย์สินจึงเป็นพลังในการสร้างสรรค์ชีวิตที่มีคุณภาพให้แก่ประชาชน นอกจากนี้ เสรีภาพในทรัพย์สินยังเป็นพลังที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์นวัตกรรมแก่สังคม มนุษย์นั้นเกิดมาพร้อมกับธรรมชาติของความรู้สึกเป็นเจ้าของการให้มนุษย์มีเสรีภาพในการเป็นเจ้าของ การให้มนุษย์มีเสรีภาพในการเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจึงส่งเสริมให้มนุษย์แสดงออกซึ่งพลังของการสร้างสรรค์อย่างไม่มีขีดจำกัด ปัญหาของสังคมมนุษย์สามารถเอาชนะได้ด้วยเทคโนโลยีที่เกิดจากพลังสร้างสรรค์ในตัวมนุษย์นั่นเอง ด้วยเหตุนี้ เสรีภาพในทรัพย์สินที่ได้มาโดยชอบธรรมในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นพลังสำคัญในการเสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

๒.๑.๖ เสรีภาพในการนับถือศาสนา ระบอบประชาธิปไตยถือว่า ความเชื่อเรื่องศาสนาเป็นสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลผู้ใดจะละเมิดมิได้ บุคคลใดจะนิยมศรัทธาลัทธิศาสนาใดย่อมเป็นสิทธิเสรีภาพส่วนบุคคล เนื่องจากลัทธิศาสนาทั้งหลาย ทั้งปวงล้วนสั่งสอนให้ประชาชนยึดมั่นในศีลธรรม การยึดมั่นในศีลธรรมจะทำให้ประชาชนมีชีวิตที่ดี และไม่เป็นภัยต่อผู้อื่น ดังนั้น เสรีภาพในการนับถือศาสนาจึงเป็นการสอดคล้องกับเป้าหมายของระบอบประชาธิปไตย คือ การส่งเสริมการมีชีวิตที่ดีและมีความสุขของประชาชน ด้วยเหตุนี้ปัจเจกบุคคลจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการนับถือศาสนาไม่ว่าจะเป็นลัทธิหรือนิกายใด สิทธิเสรีภาพดังกล่าวนี้ผู้ใดจะละเมิดมิได้หรือแม้กระทั่งปัจเจกบุคคลใดจะสถาปนาลัทธิศาสนาใหม่ หากไม่ละเมิดต่อกฎหมายย่อมเป็นสิทธิเสรีภาพโดยชอบธรรม

๒.๑.๗ เสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัย ระบอบประชาธิปไตยส่งเสริมให้ประชาชนมีเสรีภาพในการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยได้อย่างสมบูรณ์ภายใต้กรอบของกฎหมาย กล่าวคือ ปัจเจกบุคคลใดประสงค์จะย้ายถิ่นฐานไปอยู่ ณ แห่งหนตำบลใดโดยไม่ขัดต่อกฎหมาย อาทิ ไม่บุกรุกเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือบุกรุกที่อยู่อาศัยของผู้อื่นย่อมกระทำได้โดยเสรีผู้ปกครองหรือรัฐบาลจะอ้างเหตุใดที่มีขอบด้วยกฎหมายเพื่อปิดกั้นมิให้ประชาชนใช้เสรีภาพในการเลือกตั้งที่อยู่อาศัยมิได้ เสรีภาพทางการเมืองที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นกลไกสำคัญในการแสดงออกการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยของประชาชน โดยเฉพาะการแสดงออกในการกำหนดตัวผู้ปกครองตลอดจนการควบคุม กำกับและตรวจสอบผู้ปกครอง เป็นกลไกที่จะทำให้ประชาชนได้ผู้ปกครองที่ดีอยู่เสมอ เพราะเมื่อพบว่าไม่ดีเมื่อใดประชาชนก็สามารถผลักดันให้มีการเปลี่ยนแปลงได้ทันทีเมื่อประชาชนได้ผู้นำที่ดีสังคมย่อมดีประชาชนย่อมมีความสุข

๓. หลักความเสมอภาค (equality) หลักความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยเป็นหลักการที่ควบคู่กับหลักเสรีภาพ กล่าวคือ มนุษย์จะต้องมีทั้งเสรีภาพและความเสมอภาค ความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยมิใช่ความเสมอภาคในเรื่องความสามารถเพราะมนุษย์มีความสามารถและความถนัดที่แตกต่างกันแต่ความเสมอภาคและความถนัดที่แตกต่างกันของมนุษย์จะไม่ทำให้มนุษย์มีความได้เปรียบหรือความเหนือกว่าบุคคลอื่น ถ้าหากมนุษย์ได้รับโอกาสที่จะพัฒนาความสามารถ และความถนัดของตนเองอย่างเท่าเทียมกัน ดังนั้นความเสมอภาคในระบอบประชาธิปไตยจึงหมายถึง ความเสมอภาคในโอกาส สมาชิกของประชาคมการเมืองในระบอบประชาธิปไตยจะต้องได้รับโอกาสที่เสมอภาค และทัดเทียมกันทั้งในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและสังคม หลักความเสมอภาคที่สำคัญ คือ

๓.๑ ความเสมอภาคทางการเมือง ได้แก่ ความเสมอภาคในการใช้สิทธิและเสรีภาพในการเลือกตั้ง ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะโดยไม่จำกัดเพศ ศาสนา และฐานะทางเศรษฐกิจ สังคมจะต้องได้รับโอกาสเท่าเทียมในการกำหนดผู้ปกครองและการเป็นสมาชิกองค์กรการเมืองและประชาชนทั่วไปมีสิทธิในการวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองตลอดจนการชุมนุมเคลื่อนไหวทางการเมืองทั้งปวงอย่างเสมอภาค และเท่าเทียมกัน

๓.๒ ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจ ได้แก่ ความเสมอภาคในการเลือกประกอบอาชีพ การประดิษฐ์คิดค้น และการผลิตต่าง ๆ เพื่อเสริมความมั่นคงให้แก่ตนภายใต้กรอบแห่งกฎหมายที่กำหนดไว้อย่างเท่าเทียมกัน ระบบเศรษฐกิจในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเปิดให้มีการแข่งขันโดย

เสรีไม่มีการผูกขาดหรือการให้อภิสิทธิ์แก่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะ ความเสมอภาคในทางเศรษฐกิจจะส่งเสริมให้เกิดการกระจายความมั่งคั่ง และความอุดมสมบูรณ์แก่ประชาชนอย่างทั่วหน้า

๓.๓ ความเสมอภาคในทางสังคม ได้แก่ ประชาชนจะต้องได้รับโอกาสที่จะได้รับบริการจากรัฐทั้งในเรื่องการศึกษา การรักษาพยาบาล การพัฒนาทักษะ การฝึกอาชีพ ตลอดจนความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินจากรัฐบาลอย่างเสมอภาค เท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความเสมอภาคในโอกาสที่จะได้รับการศึกษาเพื่อพัฒนาสมรรถนะของตนให้หลุดพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบของผู้อื่นเป็นสิ่งที่จำเป็นและสำคัญอย่างยิ่ง

๔. หลักกฎหมาย (rule of law) กฎหมายเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคม การใช้หลักกฎหมายทำให้มนุษย์สามารถเอาชนะข้อบกพร่องตามกฎแห่งธรรมชาติ ทำให้เกิดกระบวนการพัฒนาไปสู่ความศิวิไลซ์ รุสโซ^{๓๒} กล่าวว่า กฎหมาย คือรูปธรรมของเจตจำนงทั่วไปของประชาชน ดังนั้น หลักกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย จึงประกอบด้วย

๔.๑ กฎหมายต้องมีที่มาที่ชอบธรรม ดังที่ปราชญ์กล่าวไว้ว่า ชนชั้นใดบัญญัติกฎหมายย่อมเพื่อประโยชน์ของชนชั้นนั้น ดังนั้น กฎหมายถ้าให้ทราชาเป็นผู้บัญญัติก็จะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของทราชา และถ้าจะให้อำนาจการบัญญัติกฎหมายเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนจะต้องให้อำนาจประชาชนเป็นผู้บัญญัติกฎหมาย เพราะไม่มีประชาชนคนใดที่จะบัญญัติกฎหมายเพื่อทำลายผลประโยชน์ของตนเอง ด้วยเหตุนี้ระบอบประชาธิปไตยจึงกำหนดให้มีผู้แทนของประชาชนที่ได้รับฉันทานุมัติโดยกระบวนการเลือกตั้งจากประชาชนเป็นผู้มีหน้าที่ในการบัญญัติกฎหมาย โดยให้อำนาจนิติบัญญัติเป็นอำนาจสูงสุด แต่ต่ำกว่าอำนาจอธิปไตยของปวงชน เพราะปวงชนมีอำนาจที่จะถอดถอนผู้แทนที่เข้ามาทำหน้าที่นิติบัญญัติได้ ถ้าปรากฏว่าผู้แทนมิได้บัญญัติกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๔.๒ การบังคับใช้กฎหมายต้องเสมอภาคเท่าเทียมกัน หลักกฎหมายที่สำคัญในระบอบประชาธิปไตยที่สำคัญ คือ ประชาชนไม่ว่าจะยากดีมีจนไม่ว่าจะมีเชื้อชาติและนับถือศาสนาใดจะต้องต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติแห่งกฎหมายอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกันการเลือกปฏิบัติใดๆ จึงขัดต่อหลักกฎหมายภายใต้ระบอบประชาธิปไตยทั้งสี่ลักษณะของการเลือกปฏิบัติคือ ลักษณะของกฎหมายในระบอบเผด็จการ

๔.๓ ประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีสิทธิที่จะแต่งตั้งทนายเพื่อคุ้มครองความเป็นธรรมให้แก่ตนเมื่อเกิดคดีต่าง ๆ ขึ้นไม่ว่าจะเป็นโจทก์หรือจำเลยและประชาชนทุกคนจะต้องมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมครบถ้วนสมบูรณ์ทั้งในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา

๕. หลักเสียงข้างมาก (majority rule) การปกครองในระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองเพื่อผลประโยชน์ของประชาชน ดังนั้นในการตัดสินใจใด ๆ ก็ตาม ไม่ว่าจะเป็นการตัดสินใจของประชาชนในการกำหนดตัวผู้ปกครองหรือการตัดสินใจของฝ่ายผู้บริหารและฝ่ายตุลาการ เมื่อมีความคิดเห็นแตกต่างกันให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ ทั้งนี้เพื่อให้แน่ใจว่าการตัดสินใจเหล่านั้นสะท้อนความต้องการของคนส่วนใหญ่อย่างแท้จริง ถ้าเป็นเรื่องสำคัญมากจะต้องพยายามให้มีเสียง

^{๓๒} อ้างแล้ว, หน้า ๒๑๐-๒๑๙.

ข้างมากจริง ๆ แต่ถ้าเป็นเรื่องทั่วไปก็ให้เสียงข้างมากทั่วไปธรรมดา (simple majority) เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

อย่างไรก็ตาม แม้หลักประชาธิปไตยจะยึดหลักเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ แต่จะต้องให้ความเคารพเสียงข้างน้อยด้วย (minority right) ทั้งนี้เพื่อเป็นหลักประกันว่าฝ่ายเสียงข้างมากจะไม่ใช้มติแบบพวกมากลากไป ต้องให้เสียงข้างน้อยมีสิทธิในการแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นการควบคุมกำกับ และตรวจสอบเจตนารมณ์ในการตัดสินใจของฝ่ายเสียงข้างมากว่าเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชนอย่างแท้จริงหรือไม่ อีกทั้งจะต้องให้สิทธิที่ฝ่ายเสียงข้างน้อยจะมีโอกาสเป็นฝ่ายเสียงข้างมากในอนาคตได้อีกในการตัดสินใจใด ๆ โดยสรุปแล้ว หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยทั้ง ๕ ประการ ดังกล่าว คือ หลักการที่ถือว่าเป็นแก่นแท้ของระบอบประชาธิปไตยสูง การจะพิจารณาว่าสังคมใดมีระดับความเป็นประชาธิปไตยสูง หรือต่ำ มาก หรือน้อย สามารถวินิจฉัยจากหลักการสำคัญทั้ง ๕ ประการ กล่าวคือ ถ้าสังคมใดระบบการเมืองมีองค์ประกอบของหลักการ ๕ ประการของระบอบประชาธิปไตยสูง แสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยสูงและในทางตรงกันข้าม ถ้าปรากฏว่าสังคมใดอยู่ในระดับต่ำย่อมแสดงว่าสังคมนั้นมีความเป็นประชาธิปไตยในระดับต่ำนั่นเอง และหลักการประชาธิปไตยทั้ง ๕ ประการ ยังถือได้ว่าเป็นหลักสากลที่สอดคล้องกับพัฒนาการของสังคมมนุษย์ที่มีความศิวิไลซ์ โดยที่นำไปใช้ได้กับทุกสังคม เพราะธรรมชาติของมนุษย์ทั่วโลกมีลักษณะสอดคล้องหรือพัฒนาไปสู่สังคมประชาธิปไตยได้ทั้งสิ้น มิใช่หลักการที่มีความเหมาะสมเฉพาะสังคมใดสังคมหนึ่ง หรืออาจกล่าวให้ชัดเจนว่าหลักประชาธิปไตยเป็นหลักของสังคมโลกทั้งมวลที่จะนำพามนุษย์ไปสู่ความศิวิไลซ์ที่แท้จริง

หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยไว้ซึ่งมีหลักการพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วย หลักอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน หลักเสรีภาพ หลักเสมอภาค และหลักภราดรภาพ สรุปได้ ดังนี้^{๓๓}

๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย (popular sovereignty or sovereignty of the people) ประชาธิปไตยเป็นอำนาจอสูงสุดในการปกครองประเทศ หรืออำนาจอเป็นของประชาชนทุกคน และประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอ เป็นผู้ร่วมกันใช้อำนาจอนี้ ไม่ว่าจะโดยตรงหรือโดยอ้อม เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเอง ซึ่งแสดงออกในเรื่องต่างๆ ที่สำคัญ เช่น การที่ประชาชนมีส่วนเกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในกิจกรรมทั้งหลายของสังคมไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมทางการเมือง กิจกรรมทางสังคม และกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ซึ่งการเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องและส่วนร่วมนั้นเป็นไปโดยสมัครใจ เช่น การเลือกตั้ง การมีส่วนร่วมใน การรวมตัวกันเป็นกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่ม

๒) อิทธิพลการมีส่วนร่วมในการรวมตัวเป็นพรรคการเมือง ซึ่งระบอบประชาธิปไตยสนับสนุนให้มีการรวมตัวเป็นกลุ่มและดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ของกลุ่มที่กำหนดไว้ การปกครองโดยเสียงข้างมากที่เคารพสิทธิของฝ่ายข้างน้อย (majority rule with respect to minority rights) ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองตัวเองร่วมกันของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน การตัดสินใจร่วมกันของประชาชนในเรื่องต่าง ๆ นั้น ดังนั้นเพื่อให้การตัดสินใจเป็นข้อยุติที่

^{๓๓} วิสุทธิ์ โพธิ์แท่น, แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๔๙-๗๙.

จะกระทำเรื่องต่างๆ เป็นไปอย่างทันการและมีประสิทธิภาพ การตัดสินใจโดยถือตามเสียงข้างมากจึงเป็นหลักเกณฑ์ที่ต้องยอมรับ

๓) หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ (rights, liberty or freedom) หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพเป็นหลักการที่สำคัญ มีคำ ๓ คำ คือ สิทธิ (rights) เสรีภาพ (liberty) และอิสรภาพ (freedom) ซึ่ง สิทธิหมายถึง ประโยชน์ที่กฎหมายรับรองและคุ้มครองให้ เสรีภาพ หมายถึง โอกาสที่จะเลือกทำหรือไม่ทำระหว่างทางเลือกหลายทางตามความปรารถนาของตน โดยปราศจากข้อบังคับหรือ ข้อจำกัด มีเฉพาะข้อจำกัดโดยกฎหมายเท่านั้น อิสรภาพ หมายถึงการทำหรือดเว้นที่จะทำสิ่งใดก็ได้ที่ไม่ละเมิดผู้อื่น มีประเด็นสำคัญเกี่ยวข้อง (๑) เสรีภาพในการคิดและแสดงออก (๒) สิทธิในการเป็นราษฎรของรัฐ (๓) เสรีภาพในการเลือกตั้ง (๔) เสรีภาพในการนับถือศาสนา (๕) เสรีภาพในการเคลื่อนไหว หรือย้ายที่อยู่ (๖) เสรีภาพในการประชุม ชุมนุม ในการรวมตัวเป็นกลุ่ม หรือ หรือสมาคม (๗) เสรีภาพที่จะไม่ถูกรัฐ หรือใครกระทำต่อตนตามอำเภอใจ (๘) เสรีภาพด้านอื่น ๆ (other personal freedom) หมายถึงคนแต่ละคนย่อมมีอิสระในความเป็นอยู่และกระทำการส่วนตัวใด ๆ ของตนที่ไม่ละเมิดผู้อื่น

๔) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค (equality) หมายถึง ความเสมอภาคตามระบอบประชาธิปไตย คือการที่ราษฎรทุกคนในประเทศมีความเสมอภาคหรือเท่าเทียมกันในด้านพื้นฐาน โดยไม่นำเรื่อง เชื้อชาติ สีผิว รูปร่างหน้าตา ฐานะ ศาสนา ภาษาพูดมาเป็นข้อจำกัด ได้แก่ (๑) ความเสมอภาคทางการเมือง (๒) ความเสมอภาคทางกฎหมาย (๓) ความเสมอภาคทางโอกาส (๔) ความเสมอภาคทางสังคม (๕) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ

๕) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ (fraternity) และหลักการว่าด้วยการเคารพเหตุผล (respect for reason) ตามหลักการประชาธิปไตยที่ประชาชนปกครองตนเองประชาชนมีสิทธิและโอกาสในการเข้าร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม การเมืองต่าง ๆ ย่อมทำได้อย่างสันติ และหาข้อยุติที่เหมาะสมเป็นที่ยอมรับกัน ถ้าแต่ละคนมีความเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) การมีภราดรภาพและการยึดมั่นในหลักเหตุผลประกอบกับข้อเท็จจริงที่ชัดเจน ย่อมทำให้คนในสังคมสามารถร่วมมือกันทำกิจกรรมทั้งหลายที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมของสังคม และประเทศชาติ

พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง สมาชิกของสังคมที่มีอิสรภาพ (liberty) และสามารถพึ่งตนเองได้ (independent) ใช้สิทธิเสรีภาพโดยควบคู่กับความรับผิดชอบ เคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เคารพในความแตกต่าง เคารพในหลักการแห่งความเสมอภาค เคารพกฎและกติกา ไม่แก้ปัญหาวด้วยความรุนแรง ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ร่วมรับผิดชอบต่อสังคม มีจิตสาธารณะและแก้ปัญหาสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ในครอบครัว ชุมชนจนถึงระดับประเทศ ทั้งนี้พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถสรุปคุณสมบัติได้ ๖ ประการ ดังนี้^{๓๔}

๑) มีอิสรภาพ (liberty) สามารถพึ่งตนเองได้ไม่อยู่ภายใต้การครอบงำของระบบอุปถัมภ์ของสังคม

^{๓๔}สมเกียรติ นาคะโทก, “การเมืองภาคพลเมือง: มุมมองการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเชิงหลักสูตรและบริหารจัดการ”, *สาส์นพลเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง*, ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔, (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘): ๑๐.

๒) เคารพสิทธิผู้อื่น ไม่ใช่สิทธิเสรีภาพของตนไปละเมิดสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น (มาตรา ๒๘ บุคคลย่อมอ้างศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์หรือใช้สิทธิและเสรีภาพของตนได้เท่าที่ไม่ได้ละเมิดสิทธิและเสรีภาพของบุคคลอื่น ไม่เป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐธรรมนูญ หรือไม่ขัดต่อศีลธรรมอันดีของประชาชน

๓) เคารพความแตกต่าง มีทักษะในการฟังและยอมรับความคิดเห็นที่แตกต่างจากความคิดเห็นของตนเอง

๔) เคารพหลักความเสมอภาค เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นและเห็นด้วยกับความเสมอภาคระหว่างบุคคล

๕) เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ใช้กติกาในการแก้ปัญหา ไม่ใช่กำลังและยอมรับผลของการละเมิดกฎหมาย

๖) รับผิดชอบต่อสังคม ตระหนักว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม กระตือรือร้นที่จะรับผิดชอบต่อและร่วมแก้ไขปัญหาสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเอง

สรุปได้ว่า อำนาจอธิปไตยหรืออำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ เป็นอำนาจที่มาจากปวงชน โดยผู้ที่ได้อำนาจปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ รัฐบาลจะต้องเคารพสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของประชาชน เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในชีวิต เสรีภาพในการพูด การเขียน การแสดงความคิดเห็น การรวมกลุ่ม สิทธิในการสร้างครอบครัว เสรีภาพในการชุมนุม อีกทั้งประชาชนทุกคนมีสิทธิเสมอกันในการที่จะได้รับบริการทุกชนิดที่รัฐจัดให้แก่ประชาชน ฐานันดรหรือยศถาบรรดาศักดิ์ไม่ก่อให้เกิดอภิสิทธิ์หรือสิทธิพิเศษแก่บุคคลนั้นแต่อย่างใด ซึ่งรัฐบาลถือกฎหมายและความเป็นธรรมมาเป็นบรรทัดฐานในการปกครอง และในการแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ภายในประเทศโดยรัฐบาลจะต้องไม่ออกกฎหมายที่มีผลเป็นการลงโทษบุคคลย้อนหลัง

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการของระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
วิทยากร เชียงกูล, [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].	ระบอบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญดังนี้ ๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒. หลักเสรีภาพ ๓. หลักความเสมอภาค ๔. หลักกฎหมาย ๕. หลักเสียงข้างมาก
สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๓๘, หน้า ๒๑๙-๒๓๑).	ระบอบประชาธิปไตย ในฐานะที่เป็นระบบการเมือง ระบอบประชาธิปไตยประกอบด้วยหลักการสำคัญ ๕ ประการ ๑. หลักอำนาจอธิปไตยของปวงชน ๒. หลักเสรีภาพ ๓. หลักความเสมอภาค ๔. หลักกฎหมาย ๕. หลักเสียงข้างมาก

ตารางที่ ๒.๗ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการของระบอบประชาธิปไตย (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
รุสโซ่, อังใน สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๓๘, หน้า ๒๑๐-๒๑๙).	กฎหมาย คือรูปธรรมของเจตจำนงทั่วไปของประชาชน ดังนั้น หลักกฎหมายในระบอบประชาธิปไตย จึงประกอบด้วย กฎหมายต้องมีที่มาที่ชอบธรรม การบังคับใช้กฎหมายต้องเสมอภาคเท่าเทียมกัน ประชาชนจะต้องได้รับความคุ้มครองจากกระบวนการยุติธรรมอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
วิสุทธิ โพธิ์แท่น, (๒๕๕๔, หน้า ๔๙-๗๙).	หลักการสำคัญของระบอบประชาธิปไตยเป็นแนวคิดที่กล่าวถึงลักษณะสำคัญของระบอบประชาธิปไตยสรุปได้ ดังนี้ ๑) หลักการว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทย ๒) อิทธิพลการมีส่วนร่วมในการรวมตัวเป็นพรรคการเมือง ๓) หลักการว่าด้วยสิทธิเสรีภาพ ๔) หลักการว่าด้วยความเสมอภาค ๕) หลักการว่าด้วยภราดรภาพ
สมเกียรติ นากระโทก, (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘): ๑๐.	พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถสรุปคุณสมบัติได้ ๖ ประการ ดังนี้ ๑) มีอิสรภาพ ๒) เคารพสิทธิผู้อื่น ๓) เคารพความแตกต่าง ๔) เคารพหลักความเสมอภาค ๕) เคารพกติกา เคารพกฎหมาย ๖) รับผิดชอบต่อสังคม

๒.๓.๓ ประเภทของระบอบประชาธิปไตย

รูปแบบของประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ

๑. ประชาธิปไตยทางตรง เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นผู้ใช้อำนาจโดยตรงด้วยตนเอง โดยการลงประชามติ หรือ referendum
๒. ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน เป็นการมอบอำนาจของประชาชนให้กับตัวแทนด้วยการเลือกตั้งตัวแทน ซึ่งเป็นการมอบอำนาจล่วงหน้าแก่ผู้แทนให้ไปปฏิบัติหน้าที่แทนในนามของประชาชน
๓. ประชาธิปไตยแบบกึ่งตรง เป็นการผสมผสานแนวคิดของทั้ง ๒ แบบข้างต้น โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนทำการเลือกตั้งตัวแทนเข้ามาทำหน้าที่แทนประชาชน แต่ในขณะเดียวกันก็ให้สิทธิประชาชนแทรกแซงในขบวนการทางการเมืองได้ เช่น การปลดผู้แทนก่อนหมดวาระ (recall)

ให้ประชาชนร่วมกันเสนอร่างกฎหมายเองได้ (initiative) ให้ประชาชนยับยั้งร่างกฎหมายได้ (veto) ให้ประชาชนร่วมกันลงประชามติในเรื่องต่าง ๆ ที่สำคัญได้ (referendum)^{๓๕}

ระบอบประชาธิปไตยสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภท คือ

๑. ระบอบประชาธิปไตยโดยตรง (direct democracy) ซึ่งการปกครองอยู่ในอำนาจของพลเมืองส่วนใหญ่โดยตรง แท้จริง หลักการบริหารและสถาบันการเมืองขึ้นอยู่กับแสดงออกของพลเมืองเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของตนเอง พลเมืองทุกคนมีความเสมอภาคมีโอกาเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของสภาประชาชน รวมทั้งมีอำนาจในการควบคุมสภาบริหารผ่านสภาประชาชน

๒. ประชาธิปไตยโดยตัวแทน (representative democracy) ซึ่งเป็นระบอบประชาธิปไตยในปัจจุบัน หมายถึง ระบอบการปกครองที่ประชาชนมิได้เข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจเกี่ยวกับการปกครองด้วยตัวเองโดยตรง แต่ประชาชนเป็นผู้เลือกตั้งตัวแทนให้ทำหน้าที่ตัดสินใจการปกครองแทนตน ซึ่งอริสโตเติลกล่าวว่าเป็น ระบอบการปกครองโดยคนส่วนน้อยภายใต้การควบคุมของคนส่วนใหญ่ ซึ่งสาระสำคัญของการนี้มิใช่การปกครองส่วนน้อย แต่อยู่ที่การควบคุมของคนส่วนใหญ่ ซึ่งคนส่วนใหญ่จะต้องสามารถผลักดันความต้องการของตนผ่านกระบวนการทางการเมือง ประชาชนจะมีอำนาจในการควบคุมผู้นำของตนโดยผ่านการเลือกตั้ง (elections) และหากผู้ปกครองไม่สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชน ประชาชนก็มีสิทธิที่จะถอดถอนผู้ปกครองได้^{๓๖}

สรุปได้ว่า ระบอบประชาธิปไตยเป็นอำนาจที่มาจากปวงชน และผู้ที่จะได้อำนาจปกครองจะต้องได้รับความยินยอมจากประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ประชาชนมีสิทธิที่จะมอบอำนาจปกครองให้แก่ประชาชนด้วยตนเอง เปิดโอกาสให้ประชาชน ส่วนข้างมากดำเนินการปกครองประเทศ โดยประชาชนส่วนข้างน้อยมีสิทธิที่จะดำรงอยู่และทำการคัดค้านการปกครองของฝ่ายข้างมากได้ เนื่องจากการตัดสินใจทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยฝ่ายเสียงข้างมากย่อมจะมีความถูกต้องมากและผิดพลาดน้อย ขณะเดียวกันฝ่ายเสียงข้างน้อยจะคอยเป็นกระจกเงา และท้วงติงผลเสียที่จะต้องป้องกันมิให้เกิดขึ้นตลอดเวลา

^{๓๕} โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒), หน้า ๕๙ – ๖๓.

^{๓๖} สมบัติ อารงธัญวงศ์, การเมือง : แนวความคิดและการพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๔๒), หน้า ๒๐๔ – ๒๑๐.

ตารางที่ ๒.๘ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญประเภทของระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์, (๒๕๓๒, หน้า ๕๙ – ๖๓).	ประเภทของระบอบประชาธิปไตยแบ่งออกเป็น ๓ ประเภท คือ ๑. ประชาธิปไตยทางตรง ๒. ประชาธิปไตยแบบมีตัวแทน ๓. ประชาธิปไตยแบบกึ่งตรง
สมบัติ อารังธัญวงศ์, (๒๕๔๒, หน้า ๒๐๔ – ๒๑๐).	ระบอบประชาธิปไตยโดยตรง เป็นหลักการบริหารและสถาบันการเมืองขึ้นอยู่กับการแสดงออกของพลเมืองเกี่ยวกับความรู้สึกและความต้องการของตนเอง และประชาธิปไตยโดยตัวแทน คนส่วนใหญ่จะต้องสามารถผลักดันความต้องการของตนผ่านกระบวนการทางการเมือง ประชาชนจะมีอำนาจในการควบคุมผู้นำของตน โดยผ่านการเลือกตั้ง

๒.๓.๔ ลักษณะสำคัญของการปกครองของระบอบประชาธิปไตย

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ได้นำเสนอว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้าง “ความเป็นพลเมือง” ให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ดังนั้น ความเป็น “พลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ ๓ ประการ ดังนี้

- ๑) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์
- ๒) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม
- ๓) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม^{๓๗}

จากแนวคิดที่ว่าคนเรามีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตั้งแต่เกิดมีศักยภาพ มีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้ เปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนทำให้สังคมอยู่รอดจนทุกวันนี้ แต่ละคนล้วนมีคุณูปการ (การอุทิศตนทำความดี) ต่อมวลมนุษยชาติตามกำลังและความสามารถ ซึ่งแต่ละคนรักชีวิต รักเกียรติศักดิ์ของตน และต้องการมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย มีความสุข สังคมต้องสร้างคุณค่าใหม่ที่เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ไม่ว่าจะแตกต่างหรือเหมือนกันประการใด

ความหมายตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศมีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน หมายถึงสิ่งที่จำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอด และพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชนคือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย

^{๓๗} สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖), หน้า ๕๒.

การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญคือ

๑. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง
๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม เช่น การลงสมัครรับเลือกตั้ง การใช้สิทธิเลือกตั้ง

๓. เป็นการปกครองที่มุ่งหวังให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์

๔. ยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครองและเคารพในสิทธิของฝ่ายข้างน้อย

๕. ประชาชนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย (กฎหมายให้การคุ้มครองทุกคนเท่ากัน) และมีสิทธิเสรีภาพตามที่กฎหมายกำหนด

๖. ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม เช่น การเรียกร้องให้ ส.ส. ในเขตเลือกตั้งของตนตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในเรื่องที่เกี่ยวกับปัญหาความเดือดร้อนของตน^{๓๘}

สรุปได้ว่า การปกครองของระบอบประชาธิปไตยเป็นการดำเนินการของรัฐจำเป็นต้องถือตามมติเสียงข้างมากเป็นตัวตัดสิน แต่เสียงส่วนน้อยในรัฐจะต้องได้รับการคุ้มครองความเป็นธรรมตามกฎหมายด้วยเช่นกัน การปกครองแบบประชาธิปไตยจำเป็นต้องได้รับความยินยอมพร้อมใจจากประชาชนส่วนใหญ่ในรัฐ

ตารางที่ ๒.๙ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญลักษณะสำคัญของการปกครองของระบอบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, (๒๕๕๖, หน้า ๕๒). เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.	การสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย มีหลักพื้นฐานอยู่ ๓ ประการ ดังนี้ ๑) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ๒) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม๓) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่นและสังคม การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีลักษณะที่สำคัญคือ ๑. ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครอง ๒. ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองโดยตรงหรือโดยอ้อม ๓. เป็นการปกครองที่มุ่งหวังให้ประชาชนส่วนใหญ่ได้รับประโยชน์ ๔. ยึดถือเสียงข้างมากเป็นหลักในการปกครอง ๕. ประชาชนมีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย ๖. ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมรัฐบาลทั้งโดยตรงและโดยอ้อม

^{๓๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๓๓.

๒.๓.๕ หลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นหลักการขั้นพื้นฐาน ดังนี้^{๓๙}

๑. การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล
๒. ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ
๓. การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน
๔. อำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนเป็นของประชาชน
๕. อำนาจปกครองของรัฐบาลเกิดขึ้นจากความยินยอมของประชาชนผู้ถูกปกครองโดย

วิธีการแสดงความยินยอมต่าง ๆ ที่สำคัญ คือ การใช้สิทธิเลือกตั้ง

๖. ประชาชนมีสิทธิในการคัดค้านหรือเปลี่ยนแปลงรัฐบาลตามวิธีการที่กฎหมายกำหนด หากว่ารัฐบาลไม่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้

การปกครองแบบประชาธิปไตยนั้น แม้จะมีใช่เป็นระบอบการปกครองที่ดีที่สุด แต่ก็อำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนมากที่สุดเท่าที่จะสามารถเป็นไปได้ในสภาพที่เป็นอยู่ จึงมีหลายประเทศพยายามที่จะเอาระบอบประชาธิปไตยมาใช้ ซึ่งอาจเนื่องมาจาก

๑. ความพยายามที่จะทำให้ระบบการเมืองแบบเก่าเป็นไปในลักษณะของความเป็นสมัยใหม่

๒. อิทธิพลของวัฒนธรรมโลก

๓. อิทธิพลของพวกนักคิดและนักปราชญ์ทางรัฐศาสตร์สำหรับหลักการประชาธิปไตย อาจจะพิจารณาได้ ๓ ความหมายด้วยกัน คือ ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปการปกครองเป็นอุดมการณ์และเป็นวิถีชีวิต ดังมีรายละเอียด ดังนี้

๑) ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นรูปแบบการเมืองการปกครอง ซึ่งก็หมายถึงการจัดรูปการปกครองที่กำหนดถึงความสัมพันธ์ระหว่างสถาบันทางการเมือง บทบาท อำนาจหน้าที่ของสถาบันทางการเมือง ตลอดจนวิธีการที่ใช้ในการตัดสินใจปัญหาข้อขัดแย้งในทางปฏิบัติ รูปแบบการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญ เช่น

๑.๑ หลักที่ถือว่ามนุษย์มีความรู้ความสามารถ รู้จักใช้เหตุผล

๑.๒ หลักความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์

๑.๓ หลักความเท่าเทียมกันของคน

๑.๔ หลักการให้ความยินยอมของประชาชนต่อผู้มีอำนาจในการปกครอง

๑.๕ หลักอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชน

๑.๖ หลักเกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้านไม่เห็นด้วยและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

๒) ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นอุดมการณ์ ซึ่งก็หมายถึงการยึดหลักที่สำคัญของประชาธิปไตย อันได้แก่ หลักเสรีภาพ อิสระภาพ และหลักความเสมอภาค เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวอยู่ในจิตใจของประชาชน ซึ่งอุดมการณ์ที่ประชาชนในชาติยึดถือกันจะมีประโยชน์ต่อสังคม คือ ช่วยผูกพันคนในชาติเข้าด้วยกัน ทำให้สังคมที่เฉื่อยชาพัฒนาเป็นสังคมที่มีพลัง ทำให้สมาชิกในสังคมยอมรับ

^{๓๙} สำนักงานอัยการสูงสุด, คู่มือประชาธิปไตยสำหรับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.), ๒๕๔๑), หน้า ๓๓.

กฎเกณฑ์ของระบบการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมที่เป็นอยู่ในขณะนั้น และแก้ไขในส่วนที่ขัดแย้งกันโดยสันติวิธี

๓) ประชาธิปไตยในฐานะที่เป็นวิถีชีวิต ซึ่งวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ได้แก่ การมีใจกว้าง รู้จักการประนีประนอม ไม่ใช้วิธีรุนแรงในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง เคารพสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น เป็นต้นความสำเร็จของการปกครองแบบประชาธิปไตยต้องอาศัยวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยด้วย สำหรับการมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น เป็นผลสืบเนื่องมาจากการได้รับกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมของสังคมนั้น ๆ จากการมีความสัมพันธ์กับผู้อื่น และจากการมีประสบการณ์เรียนรู้กล่อมเกล้าทางการเมือง ซึ่งสถาบันสำคัญๆ อันมีส่วนช่วยอบรมกล่อมเกล้าวัฒนธรรมของคนเราก็คือ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชน สถานที่ทำงาน สื่อมวลชน และระบบการปกครองของสังคมนั้น

สรุปได้ว่า การเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยมีหลักการที่สำคัญคือ หลักที่ถือว่ามนุษย์มีความรู้ความสามารถ รู้จักใช้เหตุผล หลักความเป็นอิสระและเสรีภาพของมนุษย์ หลักความเท่าเทียมกันของคน หลักการให้ความยินยอมของประชาชนต่อผู้มีอำนาจในการปกครอง หลักอำนาจอธิปไตยมาจากประชาชนและหลักเกี่ยวกับสิทธิที่จะคัดค้านไม่เห็นด้วยและการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล

ตารางที่ ๒.๑๐ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักการพื้นฐานของประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
สำนักงานอัยการสูงสุด, (๒๕๔๑, หน้า ๓๓).	การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ยึดมั่นหลักการขั้นพื้นฐาน ดังนี้ การยอมรับว่าคนทุกคนมีสติปัญญา มีเหตุผล ยอมรับว่าทุกคนมีอิสระและเสรีภาพ การยอมรับว่าทุกคนมีความเท่าเทียมกัน อำนาจสูงสุดในการปกครองประชาชนเป็นของประชาชน

๒.๔ ทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อมวลชน

ทฤษฎีหน้าที่ของสื่อมวลชนแสดงให้เห็นถึงพันธกิจหน้าที่ของสื่อมวลชนต่อสังคม ในทฤษฎีบรรทัดฐานที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้ แสดงให้เห็นว่าสื่อมวลชนถูกคาดหวังอย่างไรต่อการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุปรัชญาและบรรทัดฐานทางสังคม ทางการเมืองและเศรษฐกิจ ของแต่ละสังคม ในแต่ละภูมิภาคของโลก ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีเชิงปรัชญาของสื่อมวลชนที่เดิมได้รับอิทธิพลจากปรัชญาการเมืองการปกครองของนักคิด นักปรัชญาต่าง ๆ สื่อมวลชนถูกคาดหวังว่าควรจะต้องตอบสนองแนวทางการเมืองการปกครองในระบอบต่าง ๆ ที่สังคมนั้น ๆ ยอมรับ ณ ขณะนั้น เช่น สมัยราชาธิปไตย ที่มีการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ หรือกษัตริย์เป็นใหญ่ สื่อมวลชนก็ต้องรับใช้แนวทางของรัฐดังกล่าว ต่อมาแนวคิดเสรีนิยมเฟื่องฟูในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นใหญ่ สื่อมวลชนก็ถูกมองว่าเป็นตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น เป็นผู้คอยตรวจสอบรัฐเสมือนเป็นสุนัขยามหรือหมาเฝ้าบ้าน (watchdog) ที่คอยรักษาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมไม่ให้ผู้เข้ามามีอำนาจทางการเมืองการปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐกอบโกยผลประโยชน์ส่วนรวมเป็นของตนเอง

ทฤษฎีบรรทัดฐานเป็นกรอบแนวคิดที่สะท้อนออกมาในลักษณะระบบโครงสร้างที่กำหนดแนวปฏิบัติของสื่อมวลชนในประเทศต่าง ๆ โครงสร้างของสื่อมวลชนที่กำหนดเป็นระเบียบ กฎหมาย คำสั่งต่าง ๆ นั้น มักจะถูกเปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของระบบโครงสร้างทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองของแต่ละประเทศในแต่ละยุคแต่ละสมัย ไม่เบ็ดเสร็จตายตัว บางครั้งก็ผสมปนเปตามสภาพเงื่อนไขความจำเป็นของแต่ละสังคม บางครั้งก็ล่มสลายไปหรือเกิดปรัชญาและแนวทางปฏิบัติของสื่อมวลชนใหม่ ๆ แยกแขนงออกไป อย่างเช่น ประเทศไทยก็มีการเปลี่ยนแปลงการปกครองทางการเมือง สังคม มาตั้งแต่สมัยราชาธิปไตย ประชาธิปไตย (ผสมเผด็จการ) จนมาถึงยุคประชาธิปไตย ที่มีการปฏิรูปการเมืองตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งตามโครงสร้างกฎหมายในรัฐธรรมนูญนี้สื่อมีความเป็นเสรีมากขึ้น เช่น ในมาตรา ๔๐ ที่กำหนดให้คลื่นความถี่วิทยุ โทรทัศน์และโทรคมนาคมเป็นสมบัติสาธารณะที่จะต้องจัดสรรอย่างเป็นธรรมโดยองค์การอิสระให้กับสังคม ไม่ใช่เป็นสมบัติของรัฐที่จะจัดสรรแบ่งปันกันเองเหมือนในอดีต

ทฤษฎีเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ของสื่อมวลชนกับสังคมหรือรัฐ ที่ยอมรับกันมาช้านานก็คือ ทฤษฎี (หรือปรัชญา) ของการหนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) ๔ ทฤษฎีที่ปรากฏในหนังสือ Four Theories of the Press ของ ซีเบิร์ต ปีเตอร์สัน และชแรมม์ (Siebert, Peterson and Schramm) ทั้ง ๔ ทฤษฎีในหนังสือเล่มนี้ว่าด้วยเรื่องการวางระเบียบ กฎเกณฑ์ และการควบคุมสื่อมวลชน ที่กำหนดขึ้นโดยสังคมหรือรัฐ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามจุดมุ่งหมายของสังคมหรือรัฐนั้น ๆ ซึ่งลักษณะการควบคุมนี้มีความแตกต่างกันไปตามระบอบสังคม เริ่มด้วยทฤษฎีอำนาจนิยมอันเก่าแก่ ทฤษฎีอิสรภาพนิยมตามแนวปรัชญาเสรีนิยม ทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ในรูปอำนาจนิยมแบบใหม่ และทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคมที่ส่งเสริมการใช้เสรีภาพเพื่อการสร้างสรรค์สังคม^{๔๐}

McQuail, Daniss ได้เสนอทฤษฎีความเกี่ยวโยงของระบบสื่อมวลชนกับระบบสังคมที่เรียกว่าทฤษฎีบรรทัดฐาน (Normative Theories) ซึ่งประกอบด้วยทฤษฎีต่าง ๆ ๖ ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีการหนังสือพิมพ์ (สื่อมวลชน) ดั้งเดิม ๔ ทฤษฎี ผสมกับทฤษฎีใหม่อีก ๒ ทฤษฎี ซึ่งจะได้กล่าวตามลำดับต่อไปนี้^{๔๑}

๑. ทฤษฎีอำนาจนิยม (Authoritarian Theory)

ทฤษฎีนี้กำเนิดในอังกฤษ ระหว่างศตวรรษที่ ๑๖ และ ๑๗ ยุคราชาธิปไตย แต่ปัจจุบันยังมีการใช้กันอยู่ในประเทศเผด็จการหรืออำนาจนิยม ไม่ว่าจะโจ่งแจ้งหรือแฝงเร้นทั้งหลาย ตามแนวความคิดนี้ สื่อมวลชนดำเนินการได้โดยเอกชนแต่ต้องสนับสนุนนโยบายของรัฐ สื่อมวลชนถูกควบคุมโดยรัฐในรูปของการออกใบอนุญาตให้ และอาจจะมีการเซ็นเซอร์เนื้อหา การวิพากษ์วิจารณ์ผู้มีอำนาจของรัฐกระทำมิได้

หลักการของทฤษฎีส่วนที่มีผลต่อการควบคุมสื่อมวลชน อาจสรุปได้ต่อไปนี้ ๑) สื่อมวลชนจะกระทำการใด ๆ ที่อาจเป็นการบ่อนทำลายผู้มีอำนาจในรัฐและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของ

^{๔๐} Siebert F.S, Peterson, “The Authoritarian Theory of the Press,” in F.S. Siebert, T”Peterson and W. Schramm (eds) Four Theories of the Press, (Champaign: University of Illinois Press, 1984), p. 56.

^{๔๑} McQuail, Daniss, Mass Communication Theory: An Introduction. Beverly Hills, (New York: Sage Publications, 1987), p. 123.

สังคมไม่ได้ ๒) สื่อมวลชนจักต้องอยู่ภายใต้การเชื่อฟังต่อผู้กุมอำนาจในรัฐเสมอ ๓) สื่อมวลชนควรหลีกเลี่ยงการสร้างความเป็นขั้วหรือก้าวร้าวต่อเสียงส่วนใหญ่ ต่อผู้มีอำนาจเหนือ และต่อศีลธรรม จรรยาและค่านิยมทางการเมือง ๔) การเซ็นเซอร์หรือตรวจตรามีความชอบธรรม กระทำได้เพื่อบังคับให้สื่อมวลชนปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่วางไว้ ๕) การโจมตีผู้มีอำนาจ การเบี่ยงเบนจากนโยบายของรัฐ และการรุกร้าต่อศีลธรรมอันดีถือว่าเป็นการก้าวร้าวทางอาชญากรรม ๖) นักวารสารศาสตร์หรือนักวิชาชีพสื่อมวลชนจะไม่มีอิสระจากข้อกำหนดขององค์กรสื่ออื่น ๆ

๒. ทฤษฎีอิสรภาพนิยมหรือสื่อเสรี (Libertarian or Free Press Theory)

ทฤษฎีนี้ก่อตัวในอังกฤษและอเมริกา หลังปี ค.ศ. ๑๖๘๕ จากอิทธิพลของข้อเขียนโดยนักปรัชญาทางการเมือง เช่น มิลตัน ลอคค์ มิลล์ รวมทั้งการยอมรับในปรัชญาเชิงเหตุผลนิยมและสิทธิตามธรรมชาติของมนุษย์ สื่อมวลชนตามทฤษฎีนี้ในปัจจุบันมีปรากฏในประเทศเสรีนิยมทั้งหลาย แต่ส่วนมากจะมีลักษณะผสมผสานกับทฤษฎีอื่น ๆ รวมทั้งทฤษฎีอำนาจนิยมด้วย

แนวความคิดตามทฤษฎีนี้ สื่อมวลชนจะทำหน้าที่เป็นผู้แสวงหาและเสนอสังคมนแก่ประชาชน การควบคุมจากรัฐโดยตรงไม่มี แต่การควบคุมเป็นไปในลักษณะการพิสูจน์ตนเองของสังคม โดยสื่อมวลชนภายใต้บรรยากาศของตลาดเสรีแห่งความคิดเห็น (free market place of ideas) ช่วยให้ความจริงกำหนดได้โดยประชาชน ไม่ใช่สื่อ ประชาชนสามารถเป็นผู้ควบคุมสื่อมวลชนได้โดยการสนับสนุนหรือเลิกสนับสนุน (ไม่ซื้อ ไม่รับ) ต่อสื่อมวลชนที่ไม่ได้ทำหน้าที่ที่ดี นอกจากนี้การควบคุมโดยศาลก็อาจนำมาใช้ในการแก้ปัญหาความไม่เหมาะสมของสื่อมวลชน ข้อห้ามของสื่อมวลชนตามทฤษฎีนี้คือการหมิ่นประมาท การเสนอสิ่งลามกอนาจาร และการยุยงให้เกิดความไม่สงบในระหว่างสงคราม เป็นต้น สำหรับผู้มีสิทธิเป็นเจ้าของสื่อมวลชนนั้น เป็นใครก็ได้ที่มีกำลังเงินพอ

หลักการของทฤษฎีเกี่ยวกับสื่อมวลชน พอสรุปได้ดังนี้ ๑) สื่อมวลชนจะต้องปลอดจากการเซ็นเซอร์หรือตรวจตราจากหน่วยงานใด ๆ ๒) การดำเนินงานสื่อมวลชนทั้งการผลิตและเผยแพร่จะต้องเปิดกว้างทั่วไป ไม่จำกัดกับใครหรือคนกลุ่มใด โดยไม่จำเป็นต้องมีใบอนุญาต ๓) การวิจารณ์โจมตีต่อรัฐบาล เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือพรรคการเมือง ถือว่าเป็นหน้าที่ในการสอดส่องรัฐบาล โดยสื่อมวลชนจะถูกกลบโหมไม่ได้ (ยกเว้นการโจมตีส่วนบุคคล หรือก่อให้เกิดการกบฏและทำลายความมั่นคง) ๔) จะต้องไม่มีการบังคับในการตีพิมพ์หรือเสนอสิ่งใด ๆ ๕) ความผิดพลาดในการนำเสนอจะได้รับการปกป้องเท่าเทียมกันด้วยสังคมในเรื่องความคิดเห็นหรือความเชื่อ ๖) ไม่มีการจำกัดโดยกฎหมายในการเก็บรวบรวม หรือแสวงหาข่าวสารสำหรับการตีพิมพ์หรือนำเสนอ ๗) ไม่มีการจำกัดการนำเข้าหรือส่งออกข่าวสารระหว่างประเทศ ๘) นักวารสารศาสตร์จะต้องสามารถอ้างความเป็นอิสระทางวิชาชีพได้มากเพียงพอสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้องค์กรของตน

๓. ทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม (Social Responsibility Theory)

ทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้นในสหรัฐอเมริกา ในศตวรรษที่ ๒๐ แนวความคิดจากรายงานของคณะกรรมการธิการฮอคคิง เกี่ยวกับเสรีภาพของหนังสือพิมพ์และจากกฎจรรยาบรรณของผู้ปฏิบัติงานสื่อมวลชน โดยมองเห็นว่าสื่อมวลชนใช้เสรีภาพในทางที่ไม่รับผิดชอบมากขึ้น สิทธิ เสรีภาพแทนที่จะเป็นของประชาชนก็ถูกจำกัดอยู่เฉพาะผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ การเมือง และใช้เพื่อประโยชน์เฉพาะกลุ่มมากกว่าส่วนรวม ทฤษฎีนี้ได้รับการยอมรับและนำไปปฏิบัติทั้งในสหรัฐฯ และประเทศเสรีนิยม แต่ก็ยังเป็นไปในลักษณะการผสมผสานกับทฤษฎีอื่นเป็นส่วนใหญ่

แนวความคิดในทฤษฎีนี้ก็คือ สื่อมวลชนจะต้องยอมรับภาระหน้าที่ที่จะต้องมีความรับผิดชอบต่อสังคมในการใช้เสรีภาพของเขา ถ้าหากสื่อมวลชนละเลยหน้าที่นี้ ก็อาจจะต้องมีการบังคับให้เป็นไปตามนั้น โดยการควบคุมมาจากความคิดเห็นของชุมชน ปฏิบัติของผู้นับถือ และจากกฎของจรรยาบรรณที่ตราขึ้นไว้ ผู้มีสิทธิใช้สื่อมวลชนนั้นจะเป็นใครก็ได้ที่อยากแสดงออกบางสิ่งบางอย่าง ในทฤษฎีนี้ได้เปิดช่องทางให้ประชาชนผู้ไม่มีโอกาสเป็นเจ้าของสื่อมวลชน (เนื่องจากต้องลงทุนสูง) ได้แสดงความคิดเห็นต่อสาธารณชนเท่าเทียมกัน

หลักการสำคัญของทฤษฎีความรับผิดชอบต่อสังคม สรุปได้ดังต่อไปนี้ ๑) สื่อมวลชนควรจะต้องยอมรับ และปฏิบัติให้ลุล่วงในภาระหน้าที่ที่เป็นพันธกิจต่อสังคม ๒) ภาระหน้าที่เหล่านี้ โดยหลักสำคัญจะต้องบรรลุถึงมาตรฐานวิชาชีพในด้านข่าวสาร สัจธรรม ความถูกต้อง ความเป็นกลาง และความสมดุล ๓) ในการยอมรับและนำไปปฏิบัติของภาระหน้าที่เหล่านี้ สื่อมวลชนควรจะควบคุมตนเองภายใต้กรอบแห่งกฎหมายและสถาบันที่ดำรงอยู่ ๔) สื่อมวลชนควรจะต้องหลีกเลี่ยงสิ่งใดก็ตามที่อาจนำไปสู่อาชญากรรม ความรุนแรงหรือความไม่สงบ หรือแสดงความก้าวร้าวต่อเชื้อชาติหรือศาสนาของชนกลุ่มน้อยในสังคม ๕) สื่อมวลชนโดยทั่วไปควรจะเปิดกว้างและสะท้อนความหลากหลายของสังคม เปิดโอกาสให้ความคิดเห็นของทุกฝ่ายได้เข้าถึง และให้สิทธิประชาชนในการที่จะตอบกลับมายังสื่อมวลชน ๖) สังคมและสาธารณะมีสิทธิที่จะคาดหวังการปฏิบัติในระดับมาตรฐานที่สูงของสื่อมวลชนและการเข้าแทรกแซงอาจจะต้องถือว่าไม่เป็นเรื่องผิด หากเพื่อความดีงามของสาธารณะ ๗) นักวารสารศาสตร์และนักวิชาชีพสื่อมวลชนจะต้องเป็นที่วางใจหรือเชื่อถือได้ของสังคม เช่นเดียวกับนายจ้างหรือตลาดผู้บริโภคสื่อ

๔. ทฤษฎีโซเวียตคอมมิวนิสต์ (Soviet-Communist Theory)

แนวความคิดของทฤษฎีนี้ก่อกำเนิดขึ้นในโซเวียตรัสเซีย จากปรัชญาของมาร์กซ์-เลนิน-สตาลินผสมกับแนวความคิดของเฮเกล และความคิดของคนรัสเซีย ในศตวรรษที่ ๑๙ สื่อมวลชนในระบอบนี้ มีหน้าที่ช่วยส่งเสริมความสำเร็จอย่างต่อเนื่องของระบบสังคมนิยมในรัสเซียหรือพรรคคอมมิวนิสต์ โซเวียต รัฐเป็นเจ้าของสื่อมวลชนในนามของสาธารณชน มีการควบคุมอย่างใกล้ชิดโดยรัฐ การมีอยู่ของสื่อมวลชนเปรียบเทียบกับเสมือนอาวุธของรัฐ การวิพากษ์วิจารณ์นโยบายของพรรคกระทำมิได้ อย่างไรก็ดี สื่อมวลชนก็ได้รับการอนุญาตและสนับสนุนให้มีการวิพากษ์วิจารณ์เจ้าหน้าที่หน่วยงานได้ในกรณีปฏิบัติงานล้มเหลวต่อบทบาทในการจรรโลงไว้ซึ่งรัฐสังคมนิยม ลักษณะของทฤษฎีนี้เป็นพัฒนาการมาจากทฤษฎีอำนาจนิยมและวิธีการของนาซีในเยอรมันและฟาสซิสต์ในอิตาลี

ปัจจุบันการล่มสลายของสหภาพโซเวียตรัสเซียทำให้การปฏิบัติตามแนวปรัชญานี้โดยสื่อมวลชนลดความเข้มงวดลง แม้จะมีปรากฏการณ์ในระบบสื่อมวลชนของประเทศสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อยู่บ้าง เช่น ประเทศจีน แต่ก็ผ่อนปรนมากขึ้น

หลักการของทฤษฎีสื่อมวลชนของโซเวียตคอมมิวนิสต์ สรุปได้ดังนี้ ๑) สื่อมวลชนจะต้องบริการรับใช้ผลประโยชน์ และอยู่ในการควบคุมของหน่วยงานชนชั้นแรงงาน ๒) สื่อมวลชนไม่ควรเป็นเจ้าของโดยเอกชน ๓) สื่อมวลชนจะต้องปฏิบัติหน้าที่ในทางที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยวิธีการขัดเกลาทางสังคมไปสู่บรรทัดฐานที่ต้องการ ให้การศึกษา ให้ข่าวสาร และผลักดันให้มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลง ๔) ภายใต้ภาระรับผิดชอบต่อสังคม สื่อมวลชนควรจะต้องตอบสนองความปรารถนาและความต้องการจำเป็นของผู้รับสาร ๕) สังคมมีสิทธิจะใช้วิธีการเซ็นเซอร์หรือตรวจตรา หรือวิธีการ

ทางกฎหมายอย่างอื่นเพื่อป้องกันหรือลดโทษการเผยแพร่ที่เป็นปฏิปักษ์กับสังคม ๖) สื่อมวลชนควรจะทำให้ความเห็นเกี่ยวกับสังคมในลักษณะที่สมบูรณ์ และตรงความเป็นจริงตามหลักการของมาร์กซ์-เลนิน ๗) สื่อมวลชนควรจะต้องสนับสนุนความเคลื่อนไหวในทางก้าวหน้าทั้งในประเทศและต่างประเทศ ๘) นักวารสารศาสตร์เป็นนักวิชาชีพที่มีความรับผิดชอบ ซึ่งมุ่งมั่นและมีแนวความคิดสอดคล้องกับผลประโยชน์สูงสุดของสังคม

๕. ทฤษฎีสื่อมวลชนเพื่อการพัฒนา (Development Media Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นปรัชญาหรือแนวความคิดเกี่ยวกับการสื่อสารมวลชน ที่เพิ่งเกิดขึ้นในประเทศกำลังพัฒนา หรือที่เรียกว่า "ประเทศโลกที่สาม" ด้วยเหตุที่เล็งเห็นว่า ๔ ทฤษฎีของการสื่อสารมวลชนดั้งเดิมที่กล่าวไปแล้วนั้น ยังไม่มีทฤษฎีใดที่สอดคล้องโดยตรงกับปรัชญาใหม่ของการสื่อสารในโลกที่สาม ทฤษฎีสื่อสารมวลชนเพื่อการพัฒนา^{๔๒}นี้เกิดจากความคิดของนักวิชาการสื่อสารหลายคนที่ยังถึงในรายงานของคณะกรรมการระหว่างชาติของยูเนสโกที่ศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการสื่อสาร^{๔๓}

สถานการณ์เงื่อนไขของการสื่อสารในประเทศกำลังพัฒนามีความแตกต่างไปจากการสื่อสารในประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประการ เช่น เทคโนโลยีการสื่อสาร ทักษะทางวิชาชีพ แหล่งทรัพยากรการผลิตและวัฒนธรรม ตลอดจนตัวผู้รับสาร นอกจากนี้ในประเทศกำลังพัฒนาได้ทุ่มเทความสนใจไปในเรื่องการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง โดยกำหนดให้เป็นภาระอันเร่งด่วนที่ทุกฝ่ายจะต้องร่วมมือกัน ด้วยเหตุผลเหล่านี้เอง ทำให้มีความคาดหวัง และเกิดหลักการบรรทัดฐานของการสื่อสารมวลชนในประเทศเหล่านี้แตกต่างไปจากประเทศทุนนิยมและสังคมนิยมทั้งหลาย แม้ว่าสื่อมวลชนในประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลายโดยทั่วไปจะดำเนินการภายใต้หลักการของทฤษฎีใดทฤษฎีหนึ่งในสี่ทฤษฎีดังกล่าวอยู่แล้วก็ตาม แต่ความต้องการจำเป็นในการที่จะผลักดันให้สื่อมวลชนหันไปสู่แนวความคิดของการพัฒนาสังคมหรือการสร้างชาติ ถือว่าเป็นสิ่งจำเป็น สื่อมวลชนตามแนวคิดใหม่นี้จะต้องใช้เสรีภาพที่มีอยู่ด้วยความรับผิดชอบในการพัฒนาสังคมต่าง ๆ ตามที่ได้กำหนดเป้าหมายไว้

แม้ว่าจะยังไม่มีประเทศใดที่สื่อมวลชนดำเนินการตามทฤษฎีอย่างจริงจัง แต่เราก็อาจจะพบว่าแนวความคิดของทฤษฎีได้แพร่หลายไปในประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ ทั้งในประเทศแถบอเมริกาใต้และเอเชีย สำหรับในเอเชีย นั้น ประเทศฟิลิปปินส์ อินเดีย อินโดนีเซีย มาเลเซีย รวมทั้งประเทศไทย ได้มีการนำแนวความคิดนี้ไปเผยแพร่ และหลายแห่ง (เช่น ฟิลิปปินส์และไทย) ได้มีการเปิดสอนสาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ (Development Communication) ขึ้นด้วย

หลักการของทฤษฎีนี้โดยสรุป มีดังนี้ ๑) สื่อมวลชนควรจะต้องยอมรับและปฏิบัติภารกิจในการพัฒนาให้สอดคล้องกับนโยบายของชาติที่กำหนดไว้ ๒) เสรีภาพของสื่อมวลชนควรจะต้องเปิดโอกาสให้มีการเข้มงวดกวดขัน โดยให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจของชาติ และความต้องการในการพัฒนาสังคมเป็นเบื้องต้น ๓) สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับเนื้อหาด้านวัฒนธรรมของภาษาของชาติ ๔) สื่อมวลชนควรให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกกับข่าว หรือสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ซึ่งอยู่ใกล้ชิดกันทางภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม หรือการเมือง ๕) เพื่อผลประโยชน์ของเป้าหมายการพัฒนา รัฐมีสิทธิที่จะเข้าแทรกแซงหรือเข้มงวดกวดขันการปฏิบัติงาน

^{๔๒} McBride, S., et al. Many voices One world. Report by the International Commission for the Study of Communication Problems, (London: Kogan Page, 1980), p. 79.

ของสื่อมวลชน การเซ็นเซอร์ (ห้ามการเผยแพร่) การให้เงินทุนสนับสนุน และการควบคุมโดยตรงควร จะกระทำได้ ๖) นักวารสารศาสตร์และนักวิชาชีพสื่อมวลชนอื่น ๆ จะต้องมีความรับผิดชอบ เช่นเดียวกับการมีเสรีภาพในการแสวงหา เก็บรวบรวมข่าวสารและเผยแพร่ต่อสาธารณชน

๖. ทฤษฎีสื่อมวลชนที่ประชาชนมีส่วนร่วม (Democratic-Participant Media Theory)

ทฤษฎีนี้เป็นแนวความคิดใหม่ที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับทฤษฎีอื่น ๆ ที่กล่าวมาแล้ว แต่ ส่วนประกอบของแนวความคิดนี้มาจากการผสมผสานบางส่วนจากทฤษฎีอื่น ๆ จุดเน้นของทฤษฎีนี้ คือ ผู้รับสารในสังคมการเมืองสมัยใหม่ ควรจะมีสิทธิได้รับข่าวสารที่ตรงกับความต้องการ มีสิทธิใน การตอบกลับ และมีสิทธิใช้วิถีทางการสื่อสารอย่างทั่วถึงกัน ทฤษฎีนี้เห็นว่าการสื่อสารมวลชนใน ระดับชุมชนที่มีขนาดเล็กและแพร่หลายทั่วไปในระดับท้องถิ่นนั้น จะช่วยให้ทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้ สื่อมวลชนเพื่อสนองความต้องการจำเป็น ความสนใจและความใฝ่ฝันปรารถนาของตนเองได้อย่างเท่า เทียมกันโดยสื่อมวลชนควรจัดเป็นพื้นที่สาธารณะ (Public Sphere) สำหรับทุกคนเข้าถึงได้ใช้เป็น ช่องทางการสื่อสารได้

ทฤษฎีนี้เป็นแนวคิดที่เกิดขึ้นเพื่อแก้ปัญหาในสังคมที่พัฒนาแล้ว ซึ่งสื่อมวลชนมีลักษณะ เป็นองค์กรที่ใหญ่โต ซับซ้อนและเป็นทางการจนเกินไป มีการรวมตัวกันเข้าในส่วนกลางมากกว่า กระจายไปตามท้องถิ่น เน้นธุรกิจมากเกินไป ผู้ขาดการเป็นเจ้าของโดยบุคคลใดในกลุ่มแคบ ๆ และ อยู่ในระดับเบื้องบนของสังคมมากเกินไป เนื้อหาข่าวสารความคิดไม่ตอบสนองความต้องการของ ท้องถิ่นแต่ละแห่ง

หลักการโดยสรุปของทฤษฎีนี้มีดังนี้ ๑) พลเมืองแต่ละคนและชนกลุ่มน้อยมีสิทธิที่จะใช้ สื่อมวลชนเพื่อการสื่อสารและมีสิทธิได้รับการบริการจากสื่อมวลชนตามความต้องการจำเป็นของเขา ๒) องค์กรสื่อและเนื้อหาสื่อไม่ควรขึ้นอยู่กับ การควบคุมทางการเมืองหรือหน่วยงานของรัฐใน ส่วนกลาง ๓) สื่อมวลชนควรจะมีอยู่โดยหลักการสำคัญเพื่อกลุ่มผู้รับสารของเขา ไม่ใช่เพื่อองค์กรการ สื่อมวลชนเอง ไม่ใช่เพื่อวิชาชีพ และไม่ใช่เพื่อลูกค้าหรือผู้อุปการะของสื่อมวลชน ๔) กลุ่ม องค์กร และชุมชนในท้องถิ่น ควรจะมีสื่อมวลชนของตนเอง ๕) ลักษณะของสื่อมวลชนควรจะมีขนาดเล็ก มีปฏิสัมพันธ์และมีส่วนร่วมกับผู้รับสารมากกว่าที่จะเป็นสื่อมวลชนขนาดใหญ่หรือมีลักษณะเป็นการ สื่อสารทางเดียว หรือเป็นวิชาชีพจนเกินไป ๖) ความต้องการจำเป็นของสังคมบางอย่างไม่สามารถ แสดงออกได้อย่างเพียงพอ จากความต้องการของลูกค้าแต่ละคน หรือจากรัฐและสถาบันหลักของรัฐ เท่านั้น แต่ควรมาจากประชาชนผู้รับสารทั่วไปด้วย ๗) การสื่อสารของประชาชนมีความสำคัญเป็น อย่างยิ่งเกินกว่าที่จะปล่อยให้ เป็นหน้าที่ของนักวิชาชีพเท่านั้น

แอลท์ชูลล์ มีความเห็นว่าทฤษฎีสื่อมวลชนที่แบ่งเป็น ๔ ทฤษฎีดั้งเดิมคืออำนาจนิยม เสรี นิยม ความรับผิดชอบต่อสังคม และโซเวียตคอมมิวนิสต์ เป็นการแบ่งตามมุมมองของนักวิชาการ อเมริกันในช่วงสงครามเย็น ซึ่งมีการแบ่งค่าย เติญหน้ากันระหว่างมหาอำนาจฝ่ายสหรัฐอเมริกา กับ โซเวียตรัสเซีย ซึ่งเป็นลักษณะการแบ่งเขาแบ่งเรา (us-versus-them) แอลท์ชูลล์เชื่อว่าไม่มี สื่อมวลชนใดเป็นอิสระอย่างแท้จริง แต่เป็น "ตัวแทนของอำนาจ" (agent of power) ของผู้มีอำนาจ

ไม่ว่าจะเป็นอำนาจทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ หรือทางสังคมวัฒนธรรม และเขาได้นำเสนอข้อสรุปของสื่อมวลชนไม่ว่าจะเป็นระบบใดมีลักษณะร่วมกันดังนี้^{๔๓}

๑) สื่อมวลชนทุกระบบเป็นตัวแทน (agent) ของผู้กุมอำนาจทางการเมือง เศรษฐกิจ สื่อไม่ใช่ผู้แสดงบทบาท (actor) ที่เป็นอิสระ แม้ว่ามีศักยภาพที่จะแสดงบทบาทได้อิสระก็ตาม

๒) เนื้อหาในสื่อมวลชนมักสะท้อนผลประโยชน์ของผู้ถือหุ้นสื่อ

๓) ทุกระบบสื่ออยู่บนพื้นฐานความเชื่อในเรื่องการแสดงออกอย่างเสรี (free expression) แม้คำนี้จะนิยามกันต่าง ๆ นานา

๔) ทุกระบบสื่อยอมรับในหลักการแห่งความรับผิดชอบทางสังคม ต่างอ้างว่าตนตอบสนองความต้องการจำเป็น ความสนใจ และผลประโยชน์ของประชาชนของรัฐ โดยยินดีที่จะเปิดโอกาสให้ทุกคนเข้าถึงและใช้สื่อได้

๕) แต่ละระบบของสื่อต่างอ้างว่าระบบอื่นเบี่ยงเบนไปจากเป้าหมายที่ควรเป็น

๖) สถาบันการสอนวารสารศาสตร์มักจะถ่ายทอดอุดมการณ์และระบบคุณค่าของสังคมที่สถาบันนั้นดำรงอยู่ และมักจะเลี่ยงไม่พ้นที่จะกลายเป็นช่วยให้ผู้มีอำนาจ รักษาอำนาจในการควบคุมสื่อมวลชนต่อไป

๗) การปฏิบัติงานของสื่อมวลชนในความเป็นจริงมักไม่เป็นไปตามทฤษฎีบรรทัดฐานที่สื่อมวลชนนั้นดำรงอยู่เสมอไป อาจเบี่ยงเบนแตกต่างกันไปตามปัจจัย เงื่อนไขต่าง ๆ บ้างไม่มากนักน้อย

๒.๕ หลักธรรมที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง

หลักสัปปุริสธรรม คือ ธรรม ๗ ประการ ของสัตบุรุษที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คือ ความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ เป็นธรรมที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำ โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าคน หรือ ผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเอง และผู้อื่น รู้จักกาลเทศะโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการรู้จักนัยความต้องการความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชา เพื่อจะได้เลือกใช้คนให้ถูกกับงานหรือใช้คนให้เหมาะสมกับงาน สัปปุริสธรรม เป็นคุณธรรมหรือคุณสมบัติของคนดี ๗ ประการ ที่เป็นเหตุให้ผู้ปฏิบัติเป็นคนดี เป็นผู้ควรแก่การยกย่องนับถือเป็นคนที่สามารถให้การแนะนำในการดำเนินชีวิตที่ถูกด้วยต้องความปรารถนาดี ทั้งนี้ได้มีนักวิชาการนำไปอธิบายเกี่ยวกับหลักธรรมไว้หลากหลาย ดังนี้

๒.๕.๑ ความเป็นมาของหลักสัปปุริสธรรม

เมื่อครั้งพระโคตมพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่ พระพุทธเจ้าและสาวกองค์สำคัญโดยเฉพาะพระสารีบุตร ได้คำนึงว่าเมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว หากไม่มีการรวบรวมประมวลคำสอนของพระองค์ไว้ พระพุทธศาสนาก็จะสูญสิ้น ดังนั้นแม้พระพุทธเจ้ายังทรงพระชนมอยู่ก็ได้มีการริเริ่มขึ้นเพื่อเป็นการนำทางไว้ให้เป็นตัวอย่างแก่คนรุ่นหลังว่า มีการรวบรวมคำสั่งสอนของพระองค์ ที่เรียกว่าสังคายนาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า “สังคีติ” ซึ่งหลักสัปปุริสธรรมมีกล่าวไว้ในข้อ ๖ ของสังคีติ หมวด ๗ ประการ ดังนี้

^{๔๓} Altschull, J.H., Agents of Power. The Role of News Media in Human Affairs, (New York: Longman, 1984), p. 103.

สังคิตสูตร ความหมายคือ พระสูตรว่าด้วยการสังคายนา ขึ้นนี้ตั้งตามเนื้อหาสาระของพระสูตรท้องพระโรงหลังใหม่ชื่ออุพทกะ ของพวกเจ้ามัลละ เขตกรุงปาวา แคว้นมัลละ โดยมีพระผู้มีพระภาคประทับอยู่ด้วย^{๔๔}

สาเหตุที่ท่านพระสารีบุตรแสดงพระสูตรนี้ว่า ก่อนหน้านั้นเล็กน้อย นิครนถ์นาฏบุตรหรือ ศาสตามหาวิระของศาสนาเซนได้ดับขันธ ณ กรุงปาวานี้ หลังจากศาสดาดับขันธสาวกของท่านก็แตกสามัคคีกัน ๒ ฝ่าย ท่านพระสารีบุตรจึงยกเหตุการณ์นี้ขึ้นมาปรารภว่าเป็นเพราะพระศาสนาสอนไว้ไม่ดีจึงทำให้สาวกตีความคาสอนแตกต่างกัน ส่วนพระธรรมวินัยของพระศาสนานี้พระผู้มีพระภาคตรัสสอนไว้ดีแล้วและเสนอให้เพื่อนพรหมจารีของท่านร่วมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัยนี้ เพื่อให้ดำรงอยู่ได้นาน ไม่ควรทะเลาะวิวาทในเรื่องพระธรรมวินัย

รูปแบบของสังคิตสูตรเป็นการประมวลหมวดธรรม มีการบรรยายแบบถามเองตอบเอง ประกอบใจความสำคัญของพระสูตร ในช่วงที่พระผู้มีพระภาคเสร็จจาริกไปในแคว้นมัลละพร้อมกับภิกษุสงฆ์ประมาณ ๕๐๐ รูป และแวะพัก ณ สวนมะม่วงของนายจุนทกัมมารบุตรทรงได้นิมิตจากพวกเจ้ามัลละแห่งกรุงปาวาให้เสด็จไปประทับ เพื่อเป็นสิริมงคล ณ ท้องพระโรงอุพทกะ ซึ่งเพิ่งสร้างเสร็จใหม่ ๆ ยังมีได้ใช้สอย ณ ที่นั่น พระองค์ทรงแสดงธรรมแก่ผู้มาเฝ้าจนค่อนคืน ครั้นทรงแสดงธรรมจบลง และทรงอนุญาตให้พวกเจ้ามัลละและชาวกรุงปาวากลับบ้าน จากนั้นทรงมอบหมายให้ท่านพระสารีบุตรแสดงธรรมแก่ภิกษุทั้งหลายแทนพระองค์แล้วทรงสำเร็จเสีหไวยา ณ ที่ประทับนั่นเอง

พระสารีบุตรได้กล่าวปรารภถึงการแตกสามัคคีของพวกนิครนถ์ หลังจากนิครนถ์นาฏบุตรผู้เป็นศาสดาดับขันธไม่นาน ณ กรุงปาวานี้เอง ว่าเป็นเพราะพระศาสดานั้นสอนธรรมไว้ไม่ดี ส่วนพระธรรมวินัยนี้พระผู้มีพระภาคทรงแสดงไว้ดี จึงเป็นหน้าที่ของพระภิกษุทั้งหลายจะพร้อมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัยเพื่อให้ดำรงมั่นคงยืนนานเพื่อประโยชน์สุขของคนทั้งหลายสืบไปจากนั้นท่านได้เสนอวิธีการสังคายนาโดยประมวลหลักธรรมทั้งหลายที่มีจำนวนหัวข้อเท่ากันรวมไว้เป็นหมวดเดียวกันคล้ายวิธีการของอังคุตตรนิกาย เช่น ประมวลหลักธรรมจำนวน ๑ ประการ เข้าเป็นหมวดหนึ่ง เรียกว่า ธรรมหมวดละ ๑ ประการ ประมวลหลักธรรมจำนวน ๒ ประการ เข้าเป็นหมวดหนึ่ง เรียกว่า ธรรมหมวดละ ๒ ประการ โดยทำนองนี้จนถึงหมวดธรรมละ ๑๐ ประการ

สัปปริสธรรม ๗

ภิกษุในพระธรรมวินัยนี้^{๔๕}

๑. เป็นธัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ)
๒. เป็นอัตถัญญ (ผู้รู้จักผล)
๓. เป็นอัตตัญญ (ผู้รู้จักตน)
๔. เป็นมัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ)
๕. เป็นกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา)
๖. เป็นปริสัญญ (ผู้รู้จักชุมชน)
๗. เป็นปุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล)

^{๔๔} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐/๔๖.

^{๔๕} ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓.

หลักสัปติสธรรม มีคำอธิบายตาม พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย^{๔๖} **ธัมมัญญสูตร ว่าด้วยบุคคลผู้รู้ธรรม** ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมาถวาย ฯลฯ เป็นนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลก

ธรรม ๗ ประการ อะไรบ้าง คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ๑) เป็นธัมมัญญ ๒) เป็นอรรถัญญ ๓) เป็นอรรถัญญ ๔) เป็นมัตตัญญ ๕) เป็นกาลัญญ ๖) เป็นปริสญญ ๗) เป็นบุคคลปรปรัญญ

ภิกษุเป็นธัมมัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ธรรมคือ สุตตะ เคยยะ เวยยาकरणะ คาทา อุทาน อิติวุตตกะ ชาตกะ อัပ္ภุตธรรม เวทลละ หากภิกษุไม่รู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทลละเลย เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้ธรรมคือ สุตตะ ฯลฯ เวทลละ ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่าเป็นธัมมัญญด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นอรรถัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ นั้นแลว่า “นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้” หากภิกษุไม่รู้เนื้อความแห่งภาษิตนั้น ๆ เลยว่า “นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้” เราไม่พึงเรียกเธอว่า “เป็นอรรถัญญ” ในที่นี้แต่เพราะภิกษุรู้ความหมายแห่งภาษิตนั้น ๆ ว่า “นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้ นี่เป็นความหมายแห่งภาษิตนี้” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญ อรรถัญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นอรรถัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา คือ สุตตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้” หากภิกษุไม่รู้จักตนว่า “ว่าโดยศรัทธา คือ สุตตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้” เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นอรรถัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักตนว่า ว่า “ว่าโดยศรัทธา คือ สุตตะ จาคะ ปัญญา ปฏิภาณ เรามีอยู่ประมาณเท่านี้” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นอรรถัญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญ อรรถัญญ อรรถัญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นมัตตัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชบิหาร หากภิกษุไม่รู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชบิหาร เราไม่พึงเรียกเธอว่ามัตตัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักประมาณในการรับจีวร บิณฑบาต เสนาสนะ และคิลานปัจจัยเภสัชชบิหาร ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นมัตตัญญ ภิกษุชื่อว่า เป็นธัมมัญญ อรรถัญญ อรรถัญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นกาลัญญ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักกาลว่า “นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาลแห่งปริปัจฉา นี่เป็นกาลบำเพ็ญเพียร นี่เป็นกาลหลักเร้น” หากภิกษุไม่รู้กาลว่า “นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาลแห่งปริปัจฉา นี่เป็นกาลบำเพ็ญเพียร นี่เป็นกาลหลักเร้น” เราไม่พึงเรียกเธอว่ากาลัญญในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักกาลว่า “นี่เป็นกาลแห่งอุทเทส นี่เป็นกาลแห่งปริปัจฉา นี่เป็นกาลบำเพ็ญเพียร นี่เป็นกาลหลัก

^{๔๖} อัง.สตุตถก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓-๑๔๖.

เร้น” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นกัลลัญญ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อตถัญญ อตตัญญ กัลลัญญ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นปริสัณญ์ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้บริษัทว่า “นี้ชัตตยบริษัท นี้พราหมณบริษัท นี้คหบดีบริษัท นี้สมณบริษัท ในบริษัทนั้นเราควรเข้าไปหาอย่างนี้ ควรยืนอย่างนี้ ควรทำอย่างนี้ ควรนั่งอย่างนี้ ควรกล่าวอย่างนี้ ควรสบออย่างนี้ หากภิกษุไม่รู้จักบริษัทว่า “นี้ชัตตยบริษัท ฯลฯ ควรสบออย่างนี้” เราไม่พึงเรียกเธอว่าเป็นปริสัณญ์ ในที่นี้ แต่เพราะภิกษุรู้จักบริษัทว่า “นี้ชัตตยบริษัท ฯลฯ ควรสบออย่างนี้” ฉะนั้น เราจึงเรียกเธอว่า เป็นปริสัณญ์ ภิกษุชื่อว่าเป็นธัมมัญญ อตถัญญ อตตัญญ กัลลัญญ ปริสัณญ์ ด้วยประการฉะนี้

ภิกษุเป็นบุคคลโปรปริญญ์ อย่างไร

คือ ภิกษุในธรรมวินัยนี้รู้จักบุคคล ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการเห็นพระอริยะ อีกพวกหนึ่งไม่ต้องการเห็นพระอริยะ บุคคลพวกที่ไม่ต้องการเห็นพระอริยะ ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่ต้องการเห็นพระอริยะก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลผู้ต้องการเห็นพระอริยะก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งต้องการฟังสัทธรรม อีกพวกหนึ่งไม่ต้องการฟังสัทธรรม บุคคลพวกที่ไม่ต้องการฟังสัทธรรม ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่ต้องการฟังสัทธรรม ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลพวกที่ต้องการฟังสัทธรรมก็มี ๒ พวก คือ พวกหนึ่งเจียโสตฟังธรรม อีกพวกหนึ่งไม่เจียโสตฟังธรรม บุคคลพวกที่ไม่เจียโสตฟังธรรม ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่เจียโสตฟังธรรม ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลเจียโสตฟังสัทธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ได้ อีกพวกหนึ่งฟังแล้วทรงจำธรรมไม่ได้ บุคคลพวกที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไม่ได้ ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลพวกที่ฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ได้ ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลฟังแล้วทรงจำธรรมไว้ได้ก็มี ๒ จำพวก คือพวกหนึ่งพิจารณาเพื่อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ อีกพวกหนึ่งไม่พิจารณาเพื่อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ บุคคลพวกที่ไม่พิจารณาเพื่อความ

แห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ พวกที่พิจารณาเพื่อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลพิจารณาเพื่อความแห่งธรรมที่ทรงจำไว้ก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งรู้ธรรมรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม อีกพวกหนึ่งรู้ธรรมรู้ธรรมแล้วไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม บุคคลพวกที่รู้ธรรมรู้ธรรมแล้วไม่ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ บุคคลพวกที่รู้ธรรมรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

บุคคลรู้ธรรมรู้ธรรมแล้วปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรมก็มี ๒ จำพวก คือ พวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเอง แต่ไม่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น อีกพวกหนึ่งปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเองและปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น บุคคลพวกที่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเอง แต่ไม่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น ก็ถูกติเตียนด้วยเหตุนี้ อย่างนี้ พวกที่ปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลตนเองและปฏิบัติเพื่อเกื้อกูลผู้อื่น ก็ได้รับการสรรเสริญด้วยเหตุนี้ อย่างนี้

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุเป็นผู้รู้จักบุคคล ๒ ฝ่ายด้วยประการฉะนี้แล ภิกษุชื่อว่าเป็นบุคคลป
โรปรัญญูอย่างนี้

ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ ประการนี้แล จึงเป็นผู้ควรแก่ของที่เขานำมา
ถวาย ฯลฯ เป็นนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลก

ฉัมมัญญสูตรที่ ๔ จบ

๒.๕.๒ ความหมายของสัปปริสธรรม

สัปปริสธรรมเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับบุคคลโดยทั่วไปในการดำเนินชีวิตที่เป็นเหตุเป็น
ผลให้บรรลุเป้าหมายหน้าที่การงาน มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงทัศนะต่าง ๆ ไว้ ดังนี้

พจนานุกรมพระพุทธศาสนา ให้ความหมายว่า ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่
ทำให้เป็นสัตบุรุษมี ๗ ข้อ คือ ๑. ฉัมมัญญตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ ๒. อัตถัญญตา รู้ความมุ่งหมายหรือ
รู้จักเหตุผล ๓. อัตตัญญตา รู้จักตน ๔. มัตตัญญตา รู้จักประมาณ ๕. กาลัญญตา รู้จักกาล ๖. ปริสฺสญ
ตา รู้จักชุมชน ๗. บุคคลัญญตา รู้จักบุคคล^{๔๗}

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ให้ความหมายว่า ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็น
สัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี^{๔๘}

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อุญฺญาโณ) ให้ความหมายว่า สัปปริสธรรม หมายถึงคุณธรรม
๗ ประการ ที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปปริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพ
นับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีและเป็นหลัก
ปฏิบัติเพื่อหาคนให้เป็นผู้สงบสุขและความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าได้^{๔๙}

ปัญญานันทภิกขุ ให้ความหมายว่า สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ หรือของคน
ดี ๗ ประการ อย่างมั่นคงไม่ละวาง ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้เลือกบุคคล^{๕๐}

พระเปลี่ยน ปณฺญาปทีโป ให้ความหมายว่า สัปปริสธรรม หมายถึง ธรรมอันประเสริฐเป็น
ทรัพย์สินสมบัติของสัตบุรุษ คำว่าสัตบุรุษ ก็คือนักปราชญ์ผู้มีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาอ่อนไวรู้เท่า
ทันเหตุการณ์ทั้งในปัจจุบันเกิดขึ้น เมื่ออะไรเกิดขึ้นก็จะเข้าใจ และเมื่ออะไรเปลี่ยนแปลง ก็มีวิธีแก้ไข
ด้วยสติปัญญาความเฉลียวฉลาดนั่นเอง พระพุทธองค์ตรัสสอนไว้ว่า สัปปริสธรรมอันเป็นสมบัติของ
สัตบุรุษผู้เป็นนักปราชญ์ผู้มีสติปัญญาดี^{๕๑}

^{๔๗} พจนานุกรมพระพุทธศาสนา, ฉบับการ์ตูน, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สกายบุ๊กส์, ๒๕๕๓),
หน้า ๓๑๑.

^{๔๘} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม,
(กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๐.

^{๔๙} สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อุญฺญาโณ), “สัปปริสธรรม” หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงาน
ฌาปนกิจศพ นายชัย, (กรุงเทพมหานคร, ๒๕๐๙), หน้า ๑๒.

^{๕๐} ปัญญานันทภิกขุ, หัวใจคนดี, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ธรรมสภา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙-๒๐.

^{๕๑} พระเปลี่ยน ปณฺญาปทีโป, สัปปริสธรรม ๗ อย่าง, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ สุภา, ๒๕๕๒),
หน้า ๑๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ให้ความหมาย สัปปริสธรรมว่า เป็นธรรม สัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่มีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ ผู้สามารถนำบุคคลและสังคมไปสู่ความสำเร็จ^{๕๒}

दनัย ไชโยธธา ให้ความหมาย หลักสัปปริสธรรมว่า หมายถึง ธรรมของคนดีหรือคุณสมบัติของคนดี^{๕๓}

หลักพุทธธรรมสำหรับหลักการมีส่วนร่วม จากการศึกษาหลักการมีส่วนร่วมพบว่า หลักการมีส่วนร่วม คือ การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจ ปัญหาสำคัญของชุมชน สังคม หรือประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็นการไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ และได้พัฒนาตัวชี้วัดหลักความมีส่วนร่วมที่สอดคล้องกับพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ. ๒๕๔๖ ไว้ ๔ หลักการ คือ (๑) การให้ข้อมูลแก่ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (๒) การรับฟังความคิดเห็น (๓) การร่วมตัดสินใจ (๔) การพัฒนาศักยภาพโดยมีส่วนร่วม นั้น มีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและสามารถนำไปใช้กับหลักการมีส่วนร่วม ดังต่อไปนี้

สัปปริสธรรม (qualities of a good man; virtues of a gentleman)^{๕๔} คุณสมบัติของความเป็นคนที่สมบูรณ์ ได้แก่ รู้หลักและรู้จักเหตุ (ธัมมัญญตา) รู้ความมุ่งหมายและรู้จักผล (อัตถัญญตา) รู้ตน (อัตตัญญตา) รู้ประมาณ (มัตตัญญตา) รู้กาล (กาลัญญตา) รู้ชุมชน (ปริสสัญญตา) และรู้บุคคล (ปุคคลัญญตา) หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและควรนำไปใช้กับหลักการมีส่วนร่วมที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญประเทศ ไม่ว่าจะเป็นการแจ้งความเห็นการไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ นั้น ได้แก่ **ปริสสัญญตา** (รู้ชุมชน) คือ รู้จักถิ่น รู้จักที่ชุมชน และชุมชน รู้การอันควรประพฤติปฏิบัติในถิ่นที่ชุมชน และต่อชุมชนนั้นว่า ชุมชนนี้เมื่อเข้าไปหาควรต้องทำกิจอย่างนี้ ควรต้องพูดอย่างนี้ ชุมชนนี้มีระเบียบวินัยอย่างนี้ มีวัฒนธรรมประเพณีอย่างนี้ มีความต้องการอย่างนี้ ควรเกี่ยวข้อง ควรต้องสงเคราะห์ ควรรับใช้ ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้อย่างนี้ๆ เป็นต้น และ **ปุคคลัญญตา** (รู้บุคคล) คือ รู้จักและเข้าใจความแตกต่างแห่งบุคคลว่าโดยอัธยาศัย ความสามารถและคุณธรรม เป็นต้น ใครๆ ยิ่งหรือหย่อนอย่างไร และรู้จักที่จะปฏิบัติต่อบุคคลอื่น ๆ ด้วยดีว่า ควรจะคบหรือไม่ ได้คตอะไร จะสัมพันธ์เกี่ยวข้อง จะใช้ จะยกย่อง จะตำหนิ หรือจะแนะนำสั่งสอนอย่างไร จึงจะได้ผลดี ดังนี้ เป็นต้น

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี) กล่าวว่า สัปปริสธรรม ๗ หมายถึง คุณธรรม ๗ ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมส่งเสริมผู้นั้นให้เป็นสัปปริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติงานให้บรรลุผล

^{๕๒} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมบุญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๙๐, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อมรินทร์พรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๕), หน้า ๓๑.

^{๕๓} ดนัย ไชโยธธา, **พจนานุกรม คำศัพท์ พระพุทธศาสนา**, พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๙๗.

^{๕๔} พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอส.อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑), หน้า ๒๑๐.

สำเร็จด้วยดีและเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำตนให้เป็นผู้สงบและเป็นผู้ไปในทางสงบ และสามารถบริหารหมู่คณะประเทศชาติให้ถึงความสงบและความเจริญก้าวหน้าได้^{๕๕}

ภคิน อรรถโยธิน หลวง กล่าวถึง สัปปริสธรรม ๗ คือ คุณสมบัติของผู้ดี ถ้าบุคคลใดประกอบด้วยคุณธรรม ๗ ประการ คือ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักชุมชน รู้จักบุคคล แล้วบุคคลนั้นเป็นคนดี คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น^{๕๖}

สรุปได้ว่า สัปปริสธรรม ๗ หมายถึง คุณธรรมที่สำคัญ ๗ ประการ สำหรับสัปปริสชน หรือคนดีและเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย เพราะคุณธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ ย่อมนำบุคคลนั้นไปสู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ ซึ่งเป็นผู้สามารถนำหมู่ชน และสังคมไปสู่ความสันติสุขและความเจริญก้าวหน้าตลอดไป

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักธรรมที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๑๐/๔๖.	พระสารีบุตรแสดงพระสูตรนี้ว่า ส่วนพระธรรมวินัยของพระศาสนานี้พระผู้มีพระภาคตรัสสอนไว้ดีแล้วและเสนอให้เพื่อนพรหมจารีของทำร่วมกันทำสังคายนาพระธรรมวินัยนี้ เพื่อให้ดำรงอยู่ได้นาน ไม่ควรทะเลาะวิวาทในเรื่องพระธรรมวินัย
ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๐/๓๓๓.	สัปปริสธรรม ๗ ฝึกในพระธรรมวินัยดังนี้ เป็นธัมมัญญ (ผู้รู้จักเหตุ) เป็นอัตถัญญ (ผู้รู้จักผล) เป็นอัตตัญญ (ผู้รู้จักตน) เป็นมัตตัญญ (ผู้รู้จักประมาณ) เป็นกาลัญญ (ผู้รู้จักกาลเวลา) เป็นปริสัญญ (ผู้รู้จักชุมชน) เป็นบุคคลัญญ (ผู้รู้จักบุคคล)
อง.สตตก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓-๑๔๖.	หลักสัปปริสธรรม มีคำอธิบายตาม พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ธัมมัญญสูตร ว่าด้วยบุคคลผู้รู้ธรรม ความว่า ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุประกอบด้วยธรรม ๗ประการนี้ เป็นผู้ควรแก่ของที่เขานามถวาย ฯลฯ เป็นนาคบุญอันยอดเยี่ยมของโลก

^{๕๕} สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี), **สัปปริสธรรม**, หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานฉาปนกิจศพ นายชัย, (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท., ๒๕๐๙), หน้า ๑๒.

^{๕๖} ภคิน อรรถโยธิน, **อธิบายธรรมวินัยภาค น.ธ. ตี,** (กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ, ๒๕๕๓), หน้า ๒๒.

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พจนานุกรมพระพุทธศาสนา, (๒๕๕๓, หน้า ๓๑๑).	ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมของคนดี ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษมี ๗ ข้อ คือ ๑. ฉัมนัญญุตตา รู้หลักหรือรู้จักเหตุ ๒.อัตถัญญุตตา รู้ความมุ่งหมายหรือรู้จักเหตุผล ๓. อัตตัญญุตตา รู้จักตน ๔. มัตตัญญุตตา รู้จักประมาณ ๕. กาลัญญุตตา รู้จักกาล ๖.ปริสสัญญุตตา รู้จักชุมชน ๗. ปุคคลัญญุตตา รู้จักบุคคล
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). (๒๕๕๑, หน้า ๒๑๐).	ธรรมของสัตบุรุษ ธรรมที่ทำให้เป็นสัตบุรุษ คุณสมบัติของคนดี ธรรมของผู้ดี
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (อุทฺธยาภิ), (๒๕๐๙, หน้า ๑๒).	สัปปุริสธรรม หมายถึงคุณธรรม ๗ ประการ ที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมบุคคลนั้นให้เป็นสัปปุริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย
ปัญญานันตภิกขุ, (๒๕๔๓, หน้า ๑๙-๒๐).	สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมของสัตบุรุษ หรือของคนดี ๗ ประการ อย่างมั่นคงไม่ละวาง ได้แก่ รู้เหตุ รู้ผล รู้ตน รู้ประมาณ รู้กาล รู้ชุมชน รู้เลือกบุคคล
พระเปลี่ยน ปญญาปทีโป, (๒๕๕๒, หน้า ๑๑).	สัปปุริสธรรม หมายถึง ธรรมอันประเสริฐเป็นทรัพย์สินสมบัติของสัตบุรุษ คำว่าสัตบุรุษ ก็คือนักปราชญ์ผู้มีความเฉลียวฉลาด มีสติปัญญาว่องไวรู้เท่าทันเหตุการณ์ทั้งในปัจจุบันเกิดขึ้น เมื่ออะไรเกิดขึ้นก็จะเข้าใจ และเมื่ออะไรเปลี่ยนแปลง ก็มีวิธีแก้ไขด้วยสติปัญญาความเฉลียวฉลาด
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๕, หน้า ๓๑).	สัปปุริสธรรมว่า เป็นธรรม สัตบุรุษธรรมที่ทำให้เป็นมนุษย์โดยสมบูรณ์ ถือได้ว่าเป็นสมาชิกที่ดีมีคุณค่าอย่างแท้จริงของมนุษยชาติซึ่งเรียกได้ว่าเป็นคนที่สมบูรณ์ ผู้สามารถนำบุคคลและสังคมไปสู่ความสำเร็จ
दनัย ไชยโยธา, (๒๕๕๓, หน้า ๒๙๗).	หลักสัปปุริสธรรมว่า หมายถึง ธรรมของคนดีหรือคุณสมบัติของคนดี
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), (๒๕๕๑, หน้า ๒๑๐).	สัปปุริสธรรมเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและควรนำไปใช้กับหลักการมีส่วนร่วมที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ

ตารางที่ ๒.๑๑ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญหลักธรรมที่เกี่ยวข้องการส่งเสริมการเมืองภาคพลเมือง (ต่อ)

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), (๒๕๕๑, หน้า ๒๑๐).	สัปปุริสธรรมเป็นหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมและควรนำไปใช้กับหลักการมีส่วนร่วมที่เน้นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้และเสนอความเห็นในการตัดสินใจปัญหาสำคัญประเทศ ไม่ว่าด้วยการแจ้งความเห็น การไต่สวนสาธารณะ การประชาพิจารณ์ การแสดงประชามติหรืออื่นๆ
สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อัมฺมฺฐาญ), (๒๕๐๙, หน้า ๑๒).	คุณธรรม ๗ ประการที่บริบูรณ์ในผู้ใดย่อมส่งเสริมผู้นั้นให้เป็นสัปปุริสชนที่เจริญด้วยคุณสมบัติควรแก่ความเคารพนับถือของชนทั้งหลาย ทำให้บุคคลนั้นสามารถปฏิบัติกิจการงานให้บรรลุผลสำเร็จด้วยดีและเป็นหลักปฏิบัติเพื่อทำตนให้เป็นผู้สงบและเป็นผู้นำในทางสงบ
กถิน อรรถโยธิน, (๒๕๕๗, หน้า ๒๒).	สัปปุริสธรรม ๗ คือ คุณสมบัติของผู้ดี ถ้าบุคคลใดประกอบด้วยคุณธรรม ๗ ประการ คือ สัตบุรุษในทางพระพุทธศาสนาถือว่าเป็นดี เพราะเป็นผู้รักสงบ รักความเที่ยงธรรม รู้จักหน้าที่ของตน รู้จักกาลเทศะ มีเหตุมีผลในการทำงาน โดยเฉพาะผู้ที่ทำหน้าที่ปกครองคนอื่น จะสามารถบริหารงานได้อย่างราบรื่น

๒.๖ ข้อมูลบริบทเรื่องที่วิจัย

ประวัติความเป็นมา

สถานที่ตั้ง ที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่เดิม ตั้งอยู่บริเวณที่ดินข้างถนนไชยบูรณ์ ห่างจากประตูใหม่ (กำแพงเมืองเก่าของเมืองแพร่) ประมาณ ๓๐๐ เมตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดแพร่ ประมาณ ๓๐ เมตร (ตรงข้ามกับสำนักงานเทศบาลเมืองแพร่ปัจจุบัน) เป็นอาคารไม้ชั้นเดียว สร้างเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๔๐ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๑ ทางราชการได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองไปตั้งที่ดินบริเวณข้างสนามบิน (หน้าโรงพยาบาลแพร่ หมู่ที่ ๑๐ ตำบลเหมืองหม้อ) เหตุที่ต้องย้ายที่ว่าการอำเภอ ก็เพราะเกรงว่าน้ำจะท่วม เนื่องจากอยู่ใกล้ฝั่งแม่น้ำยม

ครั้นปี พ.ศ. ๒๔๘๙ ทางราชการเห็นว่า สถานที่ที่ย้ายมาใหม่ห่างไกลจากชุมชนตลาดการค้าประกอบกับกระทรวงสาธารณสุขต้องการที่ดินจัดสร้างโรงพยาบาลด้วย จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่กลับไปตั้ง ณ สถานที่เดิม คือ ที่ดินบริเวณถนนไชยบูรณ์ ตำบลในเวียง จนถึงปัจจุบัน อำเภอเมืองแพร่ มีพระคณทศิรี พัฒนเสนา เป็นนายอำเภอคนแรก ต่อมาอาคารเก่าถูกไฟไหม้หมดทั้งหลัง เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้สร้างอาคารที่ว่าการอำเภอเมืองขึ้นมาใหม่เป็นอาคารไม้ ๒ ชั้น ตั้งอยู่ติดถนนไชยบูรณ์ ตรงกันข้ามกับเทศบาลเมืองแพร่ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ในปัจจุบันได้สร้างเป็นอาคารคอนกรีต ๒ ชั้น ณ สถานที่เดิม โดยมีพิธีวางศิลาฤกษ์ในการก่อสร้างเมื่อ

วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๔๑ เวลา ๑๐ นาฬิกา ๒๙ นาที และพิธีเปิดอาคารที่ว่าการอำเภอเมืองแพร่ เมื่อวันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๔๓ เนื้อที่ของอำเภอเมืองแพร่รวมทั้งสิ้น ประมาณ ๘๒๖ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๕๑๖,๒๑๐ ไร่

คำขวัญประจำอำเภอ พระธาตุช่อแฮคู่มือง นามกระต๊องแพะเมืองผี ผ้าดีหม้อห้อม ถึงพร้อมวัฒนธรรม สวยล้ำธรรมชาติ

สถานที่ตั้ง เลขที่ ๑ ถนนไชยบูรณ์ ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รหัสไปรษณีย์ ๕๔๐๐๐ ทิศเหนือ ติดต่อกับอำเภอหนองม่วงไข่ จังหวัดแพร่ ทิศใต้ ติดต่อกับอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่ ทิศตะวันออก ติดต่อกับอำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน และอำเภอท่าปลา จังหวัดอุตรดิตถ์ ทิศตะวันตก ติดต่อกับอำเภอลอง จังหวัดแพร่

ลักษณะภูมิประเทศ สภาพพื้นที่ราบ มีภูเขาล้อมรอบ ตอนกลางเป็นที่ราบ เหมาะแก่การเพาะปลูก ทำนา ปลูกพืชไร่ ภูเขาเป็นภูเขาสูงใหญ่ล้อมรอบ โดยเฉพาะทางด้านทิศตะวันตก มีป่าไม้สักบนภูเขาสูง แม่น้ำ มีแม่น้ำสายหลัก คือ แม่น้ำยม ไหลผ่านตำบลวังหงส์ ทำข้าม แม่มม วังธง และตำบลป่าเมต และลำน้ำสาขาที่ไหลลงสู่ลำน้ำยม มีลำน้ำแม่แคม แม่ก้อน แม่สาย แม่หล่าย และแม่คำ มี ลักษณะภูมิอากาศ ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไป เป็นแบบมรสุม มี ๓ ฤดู ฤดูร้อน อากาศค่อนข้างร้อนอบอ้าว เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคม - มิถุนายน ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายน- ตุลาคมฝนจะตกชุก ระหว่างเดือนกรกฎาคม - ตุลาคม ฤดูหนาว อากาศหนาวถึงหนาวจัดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน - กุมภาพันธ์

ประชากร อำเภอเมืองแพร่ มีประชากรทั้งสิ้น ๑๒๑,๐๖๘ คน ชาย ๕๗,๗๖๗ คน หญิง ๖๓,๓๐๑ คน ดังนี้ อำเภอเมืองแพร่ มีจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น ๔๖,๙๔๙ ครัวเรือน ประชากรตำบลในเวียง จำนวน ๑๗,๑๔๑ คน ชาย ๗,๙๘๔ คน หญิง ๙,๑๕๗ คน ประชากรอำเภอเมือง จำนวน ๑๐๓,๙๒๗ คน ชาย ๔๙,๗๘๓ คน หญิง ๕๔,๑๔๔ คน จำนวนครัวเรือนตำบลในเวียง ๘,๑๖๔ ครัวเรือน จำนวนครัวเรือนอำเภอเมือง ๓๘,๗๘๕ ครัวเรือน ความหนาแน่นของประชากรโดยเฉลี่ย ๑๔๗ คน / ตารางกิโลเมตร

การปกครอง แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๕๗ เป็น ๒๐ ตำบล ๑๖๖ หมู่บ้าน ดังนี้ ๑. ตำบลในเวียง (อยู่ในเขตเทศบาลเมืองแพร่ ทั้งหมด ประกอบด้วย ชุมชน ๑๘ ชุมชน) ๒. ตำบลป่าเมต ประกอบด้วย ๑๕ หมู่บ้าน ๓. ตำบลห้วยม้า ประกอบด้วย ๑๔ หมู่บ้าน ๔. ตำบลช่อแฮ ประกอบด้วย ๑๒ หมู่บ้าน ๕. ตำบลเหมืองหม้อ ประกอบด้วย ๑๒ หมู่บ้าน ๖. ตำบลแม่คำมี ประกอบด้วย ๑๒ หมู่บ้าน ๗. ตำบลบ้านถิ่น ประกอบด้วย ๑๑ หมู่บ้าน ๘. ตำบลป่าแดง ประกอบด้วย ๑๐ หมู่บ้าน ๙. ตำบลสวนเขื่อน ประกอบด้วย ๑๐ หมู่บ้าน ๑๐. ตำบลกาญจนา ประกอบด้วย ๙ หมู่บ้าน ๑๑. ตำบลนาจักร ประกอบด้วย ๙ หมู่บ้าน ๑๒. ตำบลแม่หล่าย ประกอบด้วย ๘ หมู่บ้าน ๑๓. ตำบลวังหงส์ ประกอบด้วย ๗ หมู่บ้าน ๑๔. ตำบลทุ่งไธ้ง ประกอบด้วย ๗ หมู่บ้าน ๑๕. ตำบลทุ่งกวาว ประกอบด้วย ๖ หมู่บ้าน ๑๖. ตำบลวังธง ประกอบด้วย ๖ หมู่บ้าน ๑๗. ตำบลร่องฟอง ประกอบด้วย ๕ หมู่บ้าน ๑๘. ตำบลท่าข้าม ประกอบด้วย ๕ หมู่บ้าน ๑๙. ตำบลแม่มม ประกอบด้วย ๔ หมู่บ้าน ๒๐. ตำบลน้ำคำ ประกอบด้วย ๔ หมู่บ้าน

การบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ๑. เทศบาลเมือง จำนวน ๑ แห่ง คือ เทศบาลเมืองแพร่ ครอบคลุมพื้นที่ตำบลในเวียงทั้งหมด ๒. เทศบาลตำบล จำนวน ๘ แห่ง ประกอบด้วย ๑. เทศบาล

ตำบลทุ่งไธ้ง ๒ . เทศบาลตำบลช่อแฮ ๓. เทศบาลตำบลแม่หล่าย ๔. เทศบาลตำบลแม่คำมี ๕. เทศบาลตำบลป่าเมต ๖. เทศบาลตำบลสวนเขื่อน ๗. เทศบาลตำบลวังหงส์ ๘. เทศบาลตำบลบ้านถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน ๑๐ แห่ง คือ ๑. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยม้า ๒. องค์การบริหารส่วนตำบลเหมืองหม้อ ๓. องค์การบริหารส่วนตำบลกาญจนา ๔. องค์การบริหารส่วนตำบลนาจักร ๕. องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งกวาว ๖. องค์การบริหารส่วนตำบลร่องฟอง ๗. องค์การบริหารส่วนตำบลวังธง ๘. องค์การบริหารส่วนตำบลแม่ยม ๙. องค์การบริหารส่วนตำบลท่าข้าม ๑๐. องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดง

ยุทธศาสตร์ด้านส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

เป้าประสงค์ : ประชาชนมีสุขภาพชีวิตที่ดีครอบคลุมเข้มแข็ง สังคมอยู่เย็นเป็นสุขที่เกิดจากการมีส่วนร่วม และสามารถเข้าถึงสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึง

กลยุทธ์ :

- (๑) ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมกรบริโภคของประชาชน
- (๒) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการลดปัญหาจากเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ และสารปนเปื้อนในอาหาร
- (๓) ส่งเสริมการออกกำลังกายเพื่อสุขภาพอนามัยแข็งแรง
- (๔) ยกระดับการเรียนการสอนเพื่อกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
- (๕) เสริมสร้างทักษะชีวิต คุณธรรมจริยธรรมแก่นักเรียนนักศึกษา
- (๖) พัฒนาระบบการศึกษาสำหรับเด็กด้อยโอกาส และเด็กพิการ
- (๗) ส่งเสริมการฝึกอาชีพตามความต้องการของท้องถิ่น
- (๘) ส่งเสริมการพัฒนาและยกระดับฝีมือแรงงาน
- (๙) เสริมสร้างหลักประกันความมั่นคงและความปลอดภัยแก่ผู้ใช้แรงงาน
- (๑๐) ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน และสถาบันครอบครัว
- (๑๑) นำทุนทางสังคมและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสังคม
- (๑๒) ส่งเสริมการจัดสวัสดิการชุมชน^{๕๗}

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมือง ดังนี้

๒.๖.๑ งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง

งานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง โดยผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

^{๕๗} สายพันธุ์แพร่, ล้านนาแพร่ประชาสัมพันธ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.wungfon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1396:2012-11-21-16-21-14&catid=183:2011-07-05-02-34-59&Itemid=213 [๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒].

ปธาน สุวรรณมงคล ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย” ผลการวิจัยพบว่า การเมืองภาคพลเมืองยังมีบทบาทจำกัดในการเมืองการบริหารท้องถิ่นเนื่องจากปัญหาสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นเป็นปัญหาเชิงนโยบายและปัญหาเชิงปฏิบัติอันเกิดจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายในการเมืองภาคพลเมือง เช่น การขาดนโยบายรัฐบาลที่ชัดเจนด้านการเมืองภาคพลเมือง การขาดทักษะการจัดการ การขาดผู้นำที่เข้มแข็ง^{๕๘}

ณรงค์ บุญสวยขวัญ ได้ศึกษาเรื่อง “การเมืองภาคพลเมือง: ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือบ่งบอกการเมืองของพลเมือง” จากการทบทวนวรรณกรรมเพื่อตอบวัตถุประสงค์ของงานวิจัยชิ้นนี้ พบว่า เมื่อกล่าวถึงพลเมืองและการเมืองพลเมืองจะมีงานที่อธิบายให้เข้าใจถึงลักษณะของความเป็นพลเมืองในฐานะปัจเจกบุคคลและการกระทำร่วมกันของกลุ่มคนที่เหมือนๆ กันว่า คือ คุณลักษณะประการแรก การเมืองภาคพลเมืองที่พินิจพิจารณาไปที่ความเป็นสมาชิกของกลุ่มคนองค์กร ขบวนการทางสังคม คุณลักษณะประการที่สอง การเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ความเป็นปัจเจกบุคคล คุณลักษณะที่สาม การเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ผู้นำ แก่นนำคุณลักษณะประการที่สี่ ของการเมืองภาคพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม^{๕๙}

ลัดดาวรรณ สุขใหญ่ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด” ผลวิจัยพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่อยู่ในระดับปานกลาง และเมืองจำแนกตามพื้นที่ของกลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามแล้วพบว่า ระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขต อำเภอเมือง อยู่ในระดับปานกลาง และระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด ก็อยู่ในระดับปานกลางเช่นเดียวกับการเปรียบเทียบระดับความเป็นพลเมือง ผลการศึกษาพบว่า ค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง สูงกว่าค่าเฉลี่ยระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอดอยสะเก็ด^{๖๐}

ผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ ผลการศึกษาพบว่า พื้นที่อยู่อาศัย อายุ รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ สำหรับปัญหาและอุปสรรค ที่มีความสำคัญต่อการรับรู้และตระหนักในสิทธิหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ตลอดจนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของพลเมือง ๓ อันดับแรกได้แก่ ความเบื่อหน่ายต่อสถานการณ์ทาง

^{๕๘} ปธาน สุวรรณมงคล, “การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย”, **วารสารสถาบันพระปกเกล้า**, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๘๗.

^{๕๙} ณรงค์ บุญสวยขวัญ, “การเมืองภาคพลเมือง : ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง”, **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: ๖ (๒): ๑๒๑-๑๓๑, แหล่งที่มา: file:///C:/Users/HP/Downloads/123-143-1-PB%20(12).pdf [๒๗ เมษายน ๒๕๖๒].

^{๖๐} ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด, **ค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองและการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

การเมืองในปัจจุบัน การขาดโอกาสในการรับรู้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน จากสื่อหรือหน่วยงานของรัฐ และการขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ตามลำดับผลการวิจัยได้นำมาสู่ข้อเสนอแนะสำหรับการนำไปสู่การรับรู้ และตระหนักในสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ และการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ได้แก่ ควรมีการเพิ่มหลักสูตรการศึกษาที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยในสถานศึกษาทุกระดับ ควรมีการรณรงค์เกี่ยวกับการใช้สิทธิ หรือการให้ความรู้เกี่ยวกับเลือกตั้งผู้แทนในทุกระดับอย่างต่อเนื่อง ต้องการให้ภาครัฐสนับสนุนหรือจัดให้มีเวทีสาธารณะเพื่อให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการเมืองหรือมีส่วนร่วมในทางการเมือง จัดให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเลือกตั้งในชุมชนเพื่อให้ชาวบ้านได้เข้าร่วมอย่างทั่วถึง และต้องการให้ทุกภาคส่วนเข้ามาร่วมกันรณรงค์ให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิหน้าที่ทางการเมืองของประชาชน ในรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบัน ให้กับชาวบ้านได้ทราบอย่างทั่วถึง

สุกัญญาภักดิ์ ขุขันท ได้ศึกษาเรื่อง “การเมืองภาคประชาชน กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ” พบว่า พัฒนาการทางการเมืองภาคประชาชนมาจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อบำบัดน้ำเสีย โดยเกิดจากจิตสำนึกรักชุมชน รองลงมาคือความไม่โปร่งใสของโครงการ การปกปิดข้อมูล/บิดเบือนข้อมูล และการให้ข้อมูลที่เป็นเท็จกับประชาชน และพบว่า รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน ได้แก่ การร้องทุกข์ โดยปัญหาในการดำเนินรูปแบบ คือ การที่รัฐบาลไม่มีความตั้งใจที่จะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ฝ่ายรัฐบาลหรือฝ่ายนายทุนมุ่งใช้ความรุนแรงกับประชาชนที่เคลื่อนไหวต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อบำบัดน้ำเสีย รวมทั้งความไม่เข้าใจและการวางเฉยของกลุ่มคนในสังคมที่ไม่เดือดร้อน และประชาชนขาดจิตสำนึกทางการเมืองและขาดแคลนทุนสนับสนุนในการเคลื่อนไหวต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อบำบัดน้ำเสีย^{๖๑}

Mathews ได้อธิบายถึง การเมืองภาคพลเมือง ในบริบทภาคประชาสังคมว่า เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่ในอารยสังคมและความเป็นพลเมืองที่ก่อตัวขึ้นมานานและเป็นเรื่องของการเมือง โดยที่ปัจเจกบุคคลหลายคนหลายครอบครัวมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ ประชาชนหรือพลเมืองยังต้องใช้การอภิปรายสาธารณะหรือการถกเถียงกันในกระบวนการทางนโยบาย เช่น ตั้งข้อสังเกต หรือตั้งคำถามกับนโยบายได้ลึกซึ้งคมชัดสูงกว่านักการเมือง นักวิเคราะห์ สื่อสารมวลชน ประชาชนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูลเพื่อการกระทำร่วมกันจนนโยบายสาธารณะเปลี่ยนแปลงไปตามความประสงค์ของประชาชน ผ่านกระบวนการเสวนา หรืออภิปราย หรือการถกเถียง ที่มีคุณลักษณะผูกพันต่อการปฏิบัติงานรัฐหรือราชการด้วย^{๖๒}

สรุป จากการศึกษางานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง เข้าใจถึง

^{๖๑} สุกัญญาภักดิ์ ขุขันท, “การเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ๒๕๕๒).

^{๖๒} Mathews, F. David, *Politics for People : Finding a Responsible Public Voice*, 2nded. (Ohio: Kettering Foundation, 1999), p. 137.

ลักษณะของความเป็นพลเมือง รวมถึงปัญหาสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองภาคพลเมือง เป็นปัญหาเชิงนโยบายและปัญหาเชิงปฏิบัติอันเกิดจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายในการเมืองภาคพลเมือง

ตารางที่ ๒.๑๒ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองภาคพลเมือง

นักวิจัย	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
ปธาน สุวรรณมงคล, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๘๗.	การเมืองภาคพลเมืองมีบทบาทจำกัดในการเมือง การบริหารท้องถิ่นเนื่องจากปัญหาสำคัญของการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นเป็นปัญหาเชิงนโยบายและปัญหาเชิงปฏิบัติอันเกิดจากปัจจัยทั้งภายนอกและภายในการเมืองภาคพลเมือง เช่น การขาดนโยบายรัฐบาลที่ชัดเจนด้านการเมืองภาคพลเมือง การขาดทักษะการจัดการ การขาดผู้นำที่เข้มแข็ง
รงค์ บุญสวยขวัญ, [๒๗ เมษายน ๒๕๖๒].	การเมืองภาคพลเมืองที่พินิจพิจารณาไปที่ความเป็นสมาชิกของกลุ่มคน องค์กร ขบวนการทางสังคม คุณลักษณะการเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ความเป็นปัจเจกบุคคล คุณลักษณะที่สามการเมืองภาคพลเมืองเน้นที่ผู้นำ แกนนำ คุณลักษณะประการที่สี่ ของการเมืองภาคพลเมืองที่ให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงเครือข่ายทางสังคม
ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, (๒๕๕๑).	ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชน ประกอบด้วยพื้นที่อยู่อาศัย อายุ รายได้ส่วนบุคคล รายได้ครอบครัว และระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชน
สุกัญญาภักดิ์ ชูขุนทด, (๒๕๕๒).	พัฒนาการทางการเมืองภาคประชาชนมาจากการเคลื่อนไหวเพื่อต่อต้านการก่อสร้างโครงการบ่อบำบัดน้ำเสีย โดยเกิดจากจิตสำนึกรักชุมชน รongลงมา คือความไม่โปร่งใสของโครงการ การปกปิดข้อมูล/บิดเบือนข้อมูล และการให้ข้อมูลที่ เป็นเท็จกับประชาชน และพบว่า รูปแบบการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชน

๒.๖.๒ งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ทำการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยได้สรุปและนำเสนองานวิจัยที่เกี่ยวข้องไว้ดังนี้

ยุทธการ ห้าวหาญ ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองภาคประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตย ศึกษากรณีสมัชชาคนจน” พบว่า สมัชชาคนจนในรูปแบบของการเมืองภาคประชาชนมีบุคคลเข้าร่วมขบวนการเคลื่อนไหวที่ไม่ได้จำกัดอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือชนชั้นใดชนชั้นหนึ่งเพียงอย่างเดียว โดยเรื่องที่เคลื่อนไหวเรียกร้องมีทั้งข้อเรียกร้องเฉพาะกลุ่มและประเด็นสาธารณะ โดยมีเป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคือ ๑. สมัชชาคนจนเป็นเวทีประสานความร่วมมือและรวบรวมกลุ่มปัญหาของประชาชนยากจน ๒. สมัชชาคนจนทำให้เกิดการขยายพื้นที่ทางการเมืองของภาคประชาชนให้กว้างขวาง ๓. ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในลักษณะประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น ส่วนปัญหาอุปสรรคคือการปิดกั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนโดยรัฐ การขาดกระบวนการเรียนรู้และทำความเข้าใจจากภาครัฐต่อขบวนการสังคม สภาพการณ์ที่มองว่าการชุมนุมการเคลื่อนไหวเป็นเรื่องที่ผิดหลักการประชาธิปไตย และเห็นว่าการเคลื่อนไหวบนท้องถนนไม่ใช่การเมืองตามระบบ ซึ่งปัญหาอุปสรรคดังกล่าวส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของไทยอย่างยิ่ง^{๖๓}

สมนึก ปัญญาสิงห์^{๖๔} ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลชุมแสง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น” เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน และเพื่อศึกษาปัญหา ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาการเมืองและกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน ดำเนินการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปริมาณ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรม โครงการพัฒนาของประชาชนร่วมกับ อบต. องค์การพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ระดับอำเภอ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีความเชื่อ ความศรัทธา สำหรับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาของชุมชน ร่วมกับ อบต. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน นอกจากนี้พบว่าบทบาทของผู้นำชุมชน (นายก อบต. สมาชิก อบต. ผู้ใหญ่บ้านบางคน พระสงฆ์บางรูป ครูอาจารย์ที่เป็นแกนนำชุมชน) มีส่วนสำคัญในการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองและประชาธิปไตยชุมชน

ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์” ผลการวิจัย พบว่า ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัย

^{๖๓} ยุทธการ ห้าวหาญ, การเมืองภาคประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย : ศึกษากรณี สมัชชาคนจน, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต*, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒).

^{๖๔} สมนึก ปัญญาสิงห์, การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษาตำบลชุมแสง อำเภอกุเวียง จังหวัดขอนแก่น, *วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองการปกครอง, สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร*, (คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).

กาฬสินธุ์ อยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = ๑๘ คะแนน จาก ๓๐ คะแนน) การมีส่วนร่วมทางการเมืองของนักศึกษาอยู่ระดับปานกลาง (ค่าเฉลี่ย = ๒.๖๒) ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า นักศึกษาที่มีเพศและคณะต่างกันมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองเหมือนกันแต่นักศึกษาที่ชั้นปีและมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกันมีความความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกัน และนักศึกษาที่เรียนต่างชั้นปีมีส่วนร่วมทางการเมืองเหมือนกัน แต่นักศึกษาที่มีเพศ คณะ ผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย^{๖๕}

พระมหามงคล ศักดิ์วิชิรัมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดชลบุรี” พบว่าประชาชนมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดด้านหลักสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลรองลงมาคือ ด้านการเสมอภาค และน้อยที่สุดคือ ด้านปกครองตามลำดับ พฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของผู้ตอบแบบสอบถามพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านโดยเรียงตามค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดคือด้านการเลือกตั้งรองลงมาคือด้านวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย และน้อยที่สุดคือ พฤติกรรมทางการเมืองการปกครองแบบประชาธิปไตยตามลำดับ การเปรียบเทียบการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดชลบุรีที่ประชาชนมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยรวมแตกต่างกันความแตกต่างระหว่างการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดชลบุรีด้านการปกครองตนเองพบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองการปกครอง ในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิตและด้านการเลือกตั้งแตกต่างกันด้านความเสมอภาค พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิต และด้านการเลือกตั้ง แตกต่างกันไป, ด้านสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิต และด้านการเลือกตั้งแตกต่างกัน^{๖๖}

พิสิษฐ์ วงสารตันศิลป์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย ช่วงอายุอยู่ระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีรายได้ต่อเดือน ๑๐,๐๐๑-๑๕,๐๐๐ บาท มีระดับความคิดเห็นในการปกครอง ระบอบประชาธิปไตย

^{๖๕} ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว, “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์”, วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์, ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๘๙-๑๑๒.

^{๖๖} พระมหามงคล ศักดิ์วิชิรัมย์, “การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดชลบุรี”, JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE, Vol. 9 No.2 (July – December 2015): 50-51.

ในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในแต่ละด้านทุก ๆ ด้านอยู่ในระดับมาก คือ ด้านการให้ความรู้เกี่ยวกับประชาธิปไตยและกระบวนการเลือกตั้งตามรัฐธรรมนูญ ด้านการติดตามการปฏิบัติหน้าที่ของตัวแทนทางการเมือง ด้านการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นทางการเมืองด้านการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตย ด้านการจัดกิจกรรมที่ปลูกฝังประชาธิปไตย ด้านการเข้าไปมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของพรรคการเมือง ด้านการติดตามข่าวสารการเมือง และด้านการใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผลการทดสอบพบว่า ลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕^{๖๗}

มงคลศักดิ์ เมืองธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนและทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจัดประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ ความเห็นเกี่ยวกับประเทศชาติ ระบบการเมือง บทบาทของผู้นำทางการเมือง การบังคับใช้นโยบาย ตลอดจนการตัดสินใจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารกำหนดนโยบาย แต่ขณะเดียวกันก็ขาดความรู้สึก ความคิดเกี่ยวกับโครงสร้าง บทบาทของผู้นำทางการเมือง รวมทั้งไม่รู้ว่ามีบทบาทเกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างไร อย่างไรก็ตาม ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองได้ในระดับดีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการเลือกตั้ง แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจหรือความรู้เข้าใจในระดับน้อย ระดับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองและระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่แตกต่างกันของประชาชน ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล และความแตกต่างของระดับความคิดเห็นเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างฝ่ายการเมืองกับฝ่ายประจำที่มีต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลของบุคลากรฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำขององค์การบริหารส่วนตำบล ก็ไม่มีผลต่อระดับความคิดเห็นต่อนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบลเช่นเดียวกัน^{๖๘}

อัฐวุฒิ อย่างสวย ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา: ศึกษากรณีหน่วยกองร้อยกองบัญชาการกองทัพน้อยที่ ๒” จากผลการศึกษาพบว่า กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษาตอนต้น และมัธยมศึกษาตอนปลาย ในด้านความรู้ทางการเมือง ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง สำหรับ

^{๖๗} พิสิษฐ์ วงศ์ตันศิลป์, “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”, วารสารคุษุภักดิ์บัณฑิตทางสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๙๐.

^{๖๘} มงคลศักดิ์ เมืองธรรม, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนและทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองมีความรู้ในระดับมาก และส่วนความเข้าใจทางการเมือง กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเข้าใจในระดับปานกลาง แต่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษามีความเข้าใจในระดับน้อย ในด้านสื่อความรู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการ พบว่า การติดตามข่าวสารทางการเมืองในประเทศ ในขณะที่ปฏิบัติงานที่หน่วย ส่วนใหญ่ทราบจากสื่อโทรทัศน์ ลงลงมาคือสื่อหนังสือพิมพ์ สื่อวิทยุ และผู้บังคับบัญชา ตามลำดับ^{๖๙}

ณัฐรินทร์ เถลิณฤทธิวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ๑. สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์และด้านการแสดงออกของประชาชน อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ๒. สตรีที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษา สูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๗๐}

จุฑารัตน์ ลิ้มปกาญจน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน จังหวัดชุมพร” จากการศึกษาพบว่า ในการเลือกตั้งระดับชาติ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนมากที่สุดคือ พรรคการเมือง ที่เป็นเช่นนี้ เพราะในการเลือกตั้งระดับชาติประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความผูกพันกับพรรคประชาธิปัตย์เป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างกับการเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนให้ความสำคัญกับเรื่องคุณสมบัติของผู้ลงสมัครแต่ละคนเป็นปัจจัยสำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้ง เพราะประชาชนมองว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัวและกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยตรง ดังนั้น การพิจารณาคุณสมบัติของตัวผู้ลงสมัครจึงเป็นเรื่องสำคัญ ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นมากกว่าการเลือกตั้งในระดับชาติ เพราะประชาชนเห็นว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัว และกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยตรง อีกทั้งประชาชนยังสามารถพบเจอพูดคุยกับผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดมากกว่า ซึ่งแตกต่างจากการเลือกตั้งในระดับชาติ ที่ประชาชนมองว่าถึงแม้จะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนรวมของคนในประเทศแต่ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับประชาชนอยู่ ปัญหาความเดือนร้อนที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับไม่สามารถได้รับการแก้ไขได้อย่าง

^{๖๙} อัฐวุฒิ อย่างสวย, “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา: ศึกษากรณีหน่วยกองร้อยกองบัญชาการ กองทัพน้อยที่ ๒”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙).

^{๗๐} ณัฐรินทร์ เถลิณฤทธิวัฒน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

พื้นที่ และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำผลการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นของประชาชนในปีที่ผ่านมาใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้วย^{๗๑}

กรกฎ ทองชะโชค ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนกับการปฏิบัติหน้าที่ ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด: บทเรียนเพื่อการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนและชุมชน” ผลการวิจัยบทเรียนที่ผ่านมาเพื่อการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนและชุมชน ปัญหาการจัดการศึกษาหน่วยงานภาครัฐคำนึงถึงรูปแบบมากเกินไป การดำเนินการกลไกในระหว่างการจัดการศึกษาภาครัฐกับประชาชน ควรมีการถ่วงดุลอำนาจทางการศึกษาโดยการเปิดโอกาสให้ภาคส่วนต่าง ๆ มีสิทธิเป็นผู้ออกแบบเป็นผู้จัดการการศึกษา คู่ขนานไปกับรัฐ ส่วนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติที่เกิดขึ้นในปัจจุบันเกิดจากการบริหารที่ไม่มีเอกภาพ เพื่อให้มีความเหมาะสมสอดคล้องกับวิถีและการดำรงอยู่ โดยภาครัฐและเอกชนเป็นเพียงผู้กระตุ้นและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาในระยะยาวในการจัดการทรัพยากรนั้น โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการเพราะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม การเสริมสร้างประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การกำหนดแนวทางปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน ควรจัดตั้งสถาบันพัฒนากลไกการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำหน้าที่แก้ไขปัญหาด้านโครงสร้างกฎหมายที่ไม่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนั้น จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปด้านกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมอย่างมีความหมายที่แท้จริง จัดทำกฎหมายเพื่อรองรับสิทธิของประชาชน ชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งการใช้กระบวนการเพื่อสร้างข้อบัญญัติท้องถิ่นหรือสิทธิชุมชนในการจัดการท้องถิ่นอย่างยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้อย่างยั่งยืนและพึ่งตนเองได้ จัดทำเป็นข้อบัญญัติท้องถิ่นของท้องถิ่นตนตามรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเรื่องการจัดการศึกษาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ คือการสร้างกลไกระหว่างภาครัฐกับประชาชน ชุมชน ซึ่งหากจะมีการนำไปใช้ให้เกิดรูปธรรมโดยให้องค์กรการบริหารส่วนจังหวัดเป็นหน่วยงานขับเคลื่อนทำให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกระดับในจังหวัดจะต้องมีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์ดังกล่าว เพื่อหารูปแบบกลไกการบริหารจัดการระหว่างภาครัฐกับภาคประชาชน^{๗๒}

พุดตมจักร สิทธิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม” ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการ รูปแบบการโน้มน้าวเชิญชวนผ่านกิจกรรมที่เน้น

^{๗๑} จุฑารัตน์ ลิ้มปกาญจน์, “การเมืองเรื่องเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน จังหวัดชุมพร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

^{๗๒} กรกฎ ทองชะโชค, “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนกับการปฏิบัติหน้าที่ ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด: บทเรียนเพื่อการพัฒนากลไกความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับ ประชาชนและชุมชน”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพระปกเกล้า: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๒).

ความสามัคคีมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ถูกบังคับซึ่งชุมชนไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้อยู่ภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบการมีส่วนร่วมเป็นไปโดยสมัครใจมีระยะเวลาเป็นเครื่องพิสูจน์ทดสอบจิตสำนึกในการแก้ไขปัญหาหรือตัดสินใจหาทางออกร่วมกันและเป้าหมายการมีส่วนร่วมมีความยั่งยืนกว่า ส่วนลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการ มีลักษณะน่าสนใจดังนี้ ลักษณะน่าสนใจดังนี้ ลักษณะการมีส่วนร่วมด้านค้นหาปัญหาและความต้องการ ด้านการวางแผนและตัดสินใจ ด้านการปฏิบัติการหรือดำเนินการ ด้านการจัดสรรผลประโยชน์ และด้านการติดตามประเมินผล

กลยุทธ์หรือวิธีการในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิงบูรณาการ ได้แก่ การเปิดเวทีประชาคม การส่งเสริมสนับสนุนกิจกรรมโดยหน่วยงานภาครัฐเป็นผู้เริ่มการสร้างการมีส่วนร่วมด้วยการสนับสนุน บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ วัสดุอื่น ๆ มาใช้แทนและลดปริมาณของเสีย เพื่อให้มีผลดีต่อคุณภาพชีวิต การจัดให้มีแหล่งข้อมูลความรู้และการกระตุ้นแรงจูงใจ ผลการวิจัยครั้งนี้จะกระตุ้นจิตสำนึกให้ชุมชนในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาหว้า ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประธานชุมชน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน ครู อาจารย์ ประชาชนทั่วไป รวมถึงผู้นำประเทศ ได้มองเห็นความสำคัญของการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยเฉพาะภาคพลเมืองให้เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการประเทศด้วยความรู้ ความเข้าใจ ความเห็นที่เอื้อต่อกันอย่างมีเหตุผล เน้นความสามัคคี สามานฉันท์ ศานติภาพ ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข^{๗๓}

อุษา กุลบุตร “ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษาหมู่บ้านบางกะมา อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี” ผลการวิจัยพบว่า ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกะมาเกิดจากการรับรู้และเข้าใจในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบด้วยสิทธิพลเมือง สิทธิมนุษยชน นำมาสู่การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การรวมกลุ่มเรียกร้อง การชุมนุมเคลื่อนไหว การเข้าร่วมในเวทีสาธารณะและการต่อสู้เรียกร้องให้สังคมยอมรับในความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อแสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองของชาวกะเหรี่ยงบ้านกะมา ในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยเฉพาะปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ในส่วนปัญหาความขัดแย้งโดยเฉพาะปัญหาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในท้องถิ่น ในส่วนปัญหาและอุปสรรคเนื่องด้วยสภาพการเมืองที่เป็นแบบปิด คือการเมืองระบอบเผด็จการทหารภายใต้การควบคุม อำนาจของคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ปัญหาภายในกลุ่มเครือข่ายกะเหรี่ยงเองและที่สำคัญทัศนคติในแง่ลบที่มีต่อชาว

^{๗๓} พุฒจักร สิริ, “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖).

กะเหรี่ยงในสถานะของคนชายขอบ ก็เป็นอุปสรรคไม่เอื้ออำนวยให้ชาวกะเหรี่ยงได้แสดงออกถึงความตื่นตัวทางการเมืองดังกล่าวมากนัก^{๗๔}

อติพัฒน์ สินทรโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” พบว่า สาเหตุการก่อเกิดความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยภายหลังเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ปี พ.ศ. ๒๕๓๕ มีสาเหตุสำคัญดังนี้ ๑) สาเหตุจากความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเผด็จการทหารกับฝ่ายประชาธิปไตย ฝ่ายคนเมืองกับฝ่ายคนชนบท ฝ่ายกลุ่มอำนาจเก่ากับฝ่ายกลุ่มอำนาจใหม่ ๒) สาเหตุความขัดแย้งจากเรื่องผลประโยชน์ ๓) สาเหตุความขัดแย้งจากเรื่องโครงสร้างการเมืองไทยและ ๔) สาเหตุความขัดแย้งจากการช่วงชิงอำนาจ โดยไม่มีกฎกติกาที่ชัดเจน สำหรับแนวทางในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยด้วยแนวทางสันติวิธีประกอบด้วย ๗ แนวทาง คือ ๑) การสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ๒) การเร่งระงับปัญหาความขัดแย้ง ๓) การลดความขัดแย้งในระดับบุคคล ๔) การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ๕) การสร้างความปรองดอง ๖) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางสันติวิธีและ ๗) การสร้างความยึดมั่นในแนวทางสันติวิธีให้แก่สังคม^{๗๕}

อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” ผลการวิจัยพบว่า ๑. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรระดับท้องถิ่นและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ ๖๐.๓๓ มีอายุระหว่าง ๔๐-๔๙ ปี คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๓๓ มีระดับการศึกษามัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า คิดเป็นร้อยละ ๔๗.๐๐ มีสถานภาพสมรส คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๖๗ มีสถานภาพทางสังคมเป็นประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น คิดเป็นร้อยละ ๗๖.๖๗ ๒) ความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลางทั้ง ๑๒ ด้าน โดยด้านรูปแบบการทำงานที่หลากหลายมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ด้านความชัดเจนของวัตถุประสงค์ มีค่าเฉลี่ยที่ต่ำที่สุด ๓) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านบทบาท และด้านสภาพแวดล้อมของทีมงาน ส่วนปัจจัยที่ไม่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ได้แก่ ด้านกระบวนการทำงานของทีม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างกัน ๔) แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น มีดังนี้ มีการวางแผนการทำงานร่วมกันและกำหนดเป้าหมายการปฏิบัติงานที่ชัดเจน ส่งเสริม

^{๗๔} อุษา กุลบุตร, “ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษากลุ่มบ้านบางกะม่า อำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี”, สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, (การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘).

^{๗๕} อติพัฒน์ สินทรโก, “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).

ให้บุคลากรท้องถิ่นทุกคนมีน้ำใจและความเอื้อเฟื้อต่อเพื่อนร่วมงาน ส่งเสริมให้บุคลากรท้องถิ่นทุกคนมีการให้ความช่วยเหลือและสนับสนุนการปฏิบัติงานซึ่งกันและกัน^{๗๖}

สรุป จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย ผู้วิจัยได้ศึกษาและรวบรวมงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองของไทยในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน โดยคนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบนี้มากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน

ตารางที่ ๒.๑๓ แสดงการสังเคราะห์สาระสำคัญงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาระบบประชาธิปไตย

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ยุทธการ ห้าวหาญ, (๒๕๕๒).	เป้าหมายของขบวนการเคลื่อนไหวที่ส่งผลต่อการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมคือ ๑. สมัชชาคนจนเป็นเวทีประสานความร่วมมือและรวบรวมกลุ่มปัญหาของประชาชนยากจน ๒. สมัชชาคนจนทำให้เกิดการขยายพื้นที่ทางการเมืองของภาคประชาชนให้กว้างขวาง ๓. ก่อให้เกิดกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในลักษณะประชาธิปไตยทางตรงมากยิ่งขึ้น
สมนึก ปัญญาสิงห์, (สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘).	การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองส่วนใหญ่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรม โครงการพัฒนาของประชาชนร่วมกับ อบต. องค์กรพัฒนาเอกชน หน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ระดับอำเภอ วัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับ ประเพณี ความเชื่อ ความศรัทธา สำหรับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชนเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาของชุมชน ร่วมกับ อบต. การสนับสนุนจากองค์กรภายนอกชุมชน
ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว, ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๘๙-๑๑๒.	นักศึกษาที่มีเพศและคณะต่างกันมีความรู้ ความเข้าใจทางการเมืองเหมือนกันแต่นักศึกษาที่ขึ้นปีและมีผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกันมีความความเข้าใจทางการเมืองแตกต่างกัน และนักศึกษา

^{๗๖} อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช, “แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑-๒ (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๗๕-๗๖.

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
พระมหาณรงค์ ศักดิ์วิชิรัมย์, (July – December 2015): 50-51.	ที่เรียนต่างชั้นปีมีส่วนร่วมทางการเมืองเหมือนกัน แต่นักศึกษาที่มีเพศ คณะ ผลคะแนนเฉลี่ยสะสม (GPA) ต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองแตกต่างกัน แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาเริ่มจากการปลูกฝังจิตสำนึกเยาวชนสู่ความเป็นพลเมืองตามวิถีประชาธิปไตย ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองการปกครอง ในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิตและด้านการเลือกตั้งแตกต่างกันด้านความเสมอภาคพบว่าประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิต และด้านการเลือกตั้ง แตกต่างกัน, ด้านสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคล พบว่าประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยในด้านอุดมการณ์ด้านการปกครอง ด้านวิถีชีวิต และด้านการเลือกตั้งแตกต่างกัน
พิสิษฐ์ วงศาตันศิลป์, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๙๐.	ผลการทดสอบสมมติฐานเกี่ยวกับการเปรียบเทียบระหว่างลักษณะส่วนบุคคลมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตย ผลการทดสอบพบว่าลักษณะข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างแตกต่างกันมีความคิดเห็นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน มีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕
มงคลศักดิ์ เมืองธรรม, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗).	ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจัดประเภทวัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนได้เป็นรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองแบบไพร่ฟ้า ซึ่งเป็นวัฒนธรรมทางการเมืองที่ประชาชนมีความรู้ความเห็นเกี่ยวกับประเทศชาติ ระบบการเมือง บทบาทของผู้นำทางการเมือง
อัฐวุฒิ อย่างสวย, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๙).	ด้านความรู้ทางการเมือง ส่วนใหญ่มีความรู้ในระดับปานกลาง สำหรับความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองมีความรู้ในระดับมาก และส่วนความเข้าใจทางการเมือง กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลาย มีความเข้าใจใน

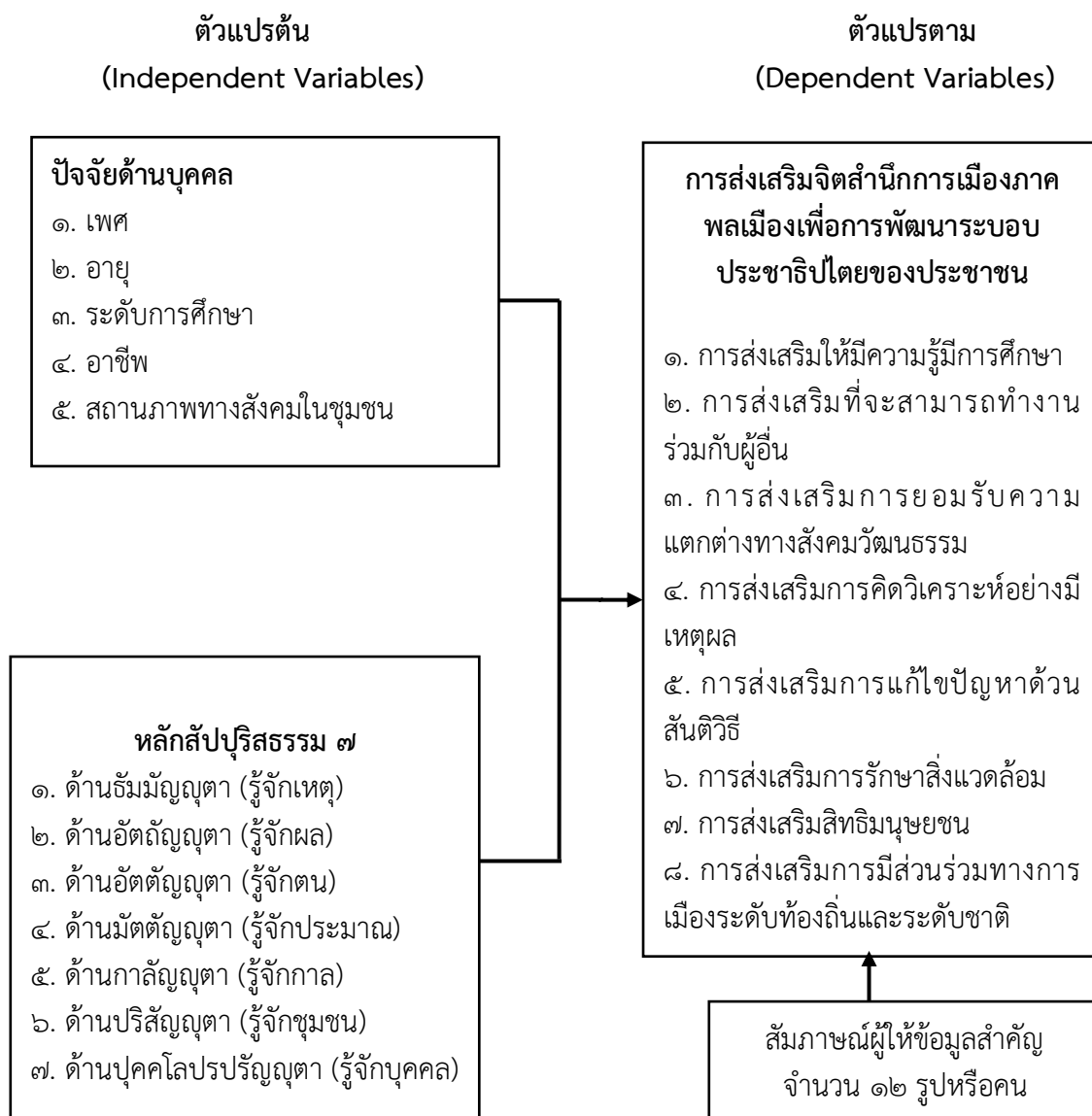
นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
ณัฐรินทร์ เณิมฤทธิวัฒน์, (วิทยาลัยการบริหาร รัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).	ระดับปานกลาง แต่กลุ่มที่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความเข้าใจในระดับน้อย ในด้านสื่อ ความรู้ที่เกี่ยวข้องในการรับรู้ความเข้าใจทาง การเมืองของทหารกองประจำการ สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านการ เลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการจัดตั้ง และรวมกลุ่มผลประโยชน์และด้านการแสดงออก ของประชาชน อยู่ในระดับน้อยทุกด้าน ๒. สตรีที่มี สถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับ ท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการ เป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วม ทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕
จุฑารัตน์ ลิ้มปกาณจน์, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙).	การเลือกตั้งระดับชาติ ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการ ตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนมากที่สุดคือ พรรค การเมือง ที่เป็นเช่นนี้เพราะในการเลือกตั้ง ระดับชาติประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความผูกพันกับ พรรคประชาธิปัตย์เป็นอย่างมาก ซึ่งแตกต่างกับการ เลือกตั้งในระดับท้องถิ่นที่ประชาชนให้ความสำคัญ กับเรื่องคุณสมบัติของผู้ลงสมัครแต่ละคนเป็นปัจจัย สำคัญในการตัดสินใจเลือกตั้ง เพราะประชาชนมอง ว่าการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัวและ กระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยตรง
กรกฎ ทองชะโชค, (สถาบันพระปกเกล้า: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๒).	การมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อมอย่างมีความหมายที่แท้จริง จัดทำ กฎหมายเพื่อรองรับสิทธิของประชาชน ชุมชน ส่งเสริมและพัฒนาการจัดการสิ่งแวดล้อมชุมชน รวมทั้งการใช้กระบวนการเพื่อสร้างข้อบัญญัติ ท้องถิ่นหรือสิทธิชุมชนในการจัดการท้องถิ่นอย่าง ยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนสามารถอยู่ร่วมกับธรรมชาติได้ อย่างยั่งยืนและพึ่งตนเองได้
พุฒ จักร สิทธิ, (สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖).	รูปแบบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหาร จัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเชิง บูรณาการ รูปแบบการโน้มน้าวเชิญชวนผ่าน

นักวิชาการ/แหล่งข้อมูล	แนวคิดหลัก
อุษา กุลบุตร, (๒๕๕๘).	กิจกรรมที่เน้นความสามัคคีมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยหน่วยงานภาครัฐรูปแบบการมีส่วนร่วมที่ถูกบังคับซึ่งชุมชนไม่อาจปฏิเสธหรือหลีกเลี่ยงได้อยู่ภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง สิทธิมนุษยชน นำมาสู่การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การรวมกลุ่มเรียกร้อง การชุมนุมเคลื่อนไหว การเข้าร่วมในเวทีสาธารณะ และการต่อสู้เรียกร้องให้สังคมยอมรับในความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์
อติวัฒน์ สินทรโก, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).	การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี ๑) สาเหตุจากความขัดแย้งของอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างฝ่ายต่าง ๆ ในสังคมไม่ว่าจะเป็นฝ่ายเผด็จการทหารกับฝ่ายประชาธิปไตย ฝ่ายคนเมืองกับฝ่ายคนชนบท ฝ่ายกลุ่มอำนาจเก่ากับฝ่ายกลุ่มอำนาจใหม่ ๒) สาเหตุความขัดแย้งจากเรื่องของผลประโยชน์ ๓) สาเหตุความขัดแย้งจากเรื่องของโครงสร้างการเมืองไทยและ ๔) สาเหตุความขัดแย้งจากการช่วงชิงอำนาจ โดยไม่มีกฎกติกาที่ชัดเจน
อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช, (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๗๕-๗๖.	แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ๑. ข้อมูลลักษณะส่วนบุคคลของบุคลากรระดับท้องถิ่นและประชาชนที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ๒) ความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในภาพรวมมีความสำเร็จอยู่ในระดับปานกลาง

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่” จากที่ได้ทบทวนทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จะเห็นได้ว่าตัวแปรที่ส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองได้แก่ ปัจจัยส่วนบุคคล เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ สถานภาพทางสังคมในชุมชน ก็ยังเป็นปัจจัยสำคัญที่จะส่งผลต่อจิตสำนึกทางการเมืองได้ นอกจากนั้นยังมีปัจจัยที่สำคัญอีกคือปัจจัยการส่งเสริมจิตสำนึก ประกอบด้วย ๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ^{๗๗} ซึ่งได้กำหนดเป็นกรอบการศึกษาไว้ดังนี้

^{๗๗} John J. Cogan, *Multidimensional Citizenship : Educational Policy for the Twenty-first Century*, an Executive Summary of the Citizenship Education Policy Study, Tokyo, Japan, 1997. อ้างใน เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ ๑๓ ประจำปี ๒๕๕๔ เล่ม ๒, ความเป็นพลเมืองกับอนาคตประชาธิปไตยไทย, หน้า ๔๔-๔๕.

แผนภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) โดยเป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

- ๓.๑ รูปแบบการวิจัย
- ๓.๒ ประชากร กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ
- ๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
- ๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้การศึกษาวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) จากแบบสอบถาม (Questionnaire) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประกอบการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

๓.๒ ประชากร/กลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้ประชากรกลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ดังนี้

๓.๒.๑ ประชากร/กลุ่มตัวอย่าง

๓.๒.๑.๑ ประชากร (Population) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๑๒๑,๕๐๔ คน^๑

๓.๒.๑.๒ กลุ่มตัวอย่าง (Sample) ได้แก่ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในอำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไป จำนวน ๓๙๙ คน

^๑ กลุ่มงานข้อมูลสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานจังหวัดแพร่, ข้อมูลประชากร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.phrae.go.th/file_econ/sattakit/phare/phare_05.html [๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒].

ผู้วิจัยกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่าง (Sample Size) จากสูตรของ Taro Yamane ที่ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ซึ่งได้ระดับความคลาดเคลื่อน ๐.๐๕^๒ ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + N(e)^2}$$

โดย n = ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง
 N = ขนาดของประชากรที่ใช้ในการวิจัย
 e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่าง

ประชากรทั้งหมด (๑๒๑,๕๐๔) คน เมื่อแทนค่าในสูตรจะได้ ดังนี้

$$n = \frac{121,504}{1 + 121,504(0.05)^2}$$

$$n = \frac{121,504}{1 + 303.76}$$

$$n = \frac{121,504}{304.76}$$

$$n = 398.69$$

เพราะฉะนั้นจำนวนกลุ่มตัวอย่าง เท่ากับ ๓๙๙ คน

วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง (Sampling) การสุ่มกลุ่มตัวอย่างใช้หลักการสุ่มแบบแบ่งชั้น ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

๑) โดยพิจารณาจากประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่มีอายุตั้งแต่ ๑๘ ปีขึ้นไปที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ตามพื้นที่การปกครองของอำเภอเมืองแพร่ประกอบด้วยเทศบาล ๔ เทศบาล ๒๐ ตำบล ผู้วิจัยจึงเลือกกลุ่มตัวอย่าง ๔ เทศบาล ดังตารางที่ ๓.๑

๒) กำหนดสัดส่วนกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจากแต่ละเทศบาล เพื่อให้ได้ข้อมูลมีลักษณะกระจาย ให้สัมพันธ์กับสัดส่วนของประชากรที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นระดับในการสุ่มกลุ่มตัวอย่างเป็นส่วนโดยใช้สูตร ดังนี้ดังตารางที่ ๓.๑

$$\text{จำนวนตัวอย่างในแต่ละชั้น} = \frac{\text{จำนวนตัวอย่างทั้งหมด} \times \text{จำนวนประชากรในแต่ละชั้น}}{\text{จำนวนประชากรทั้งหมด}}$$

^๒ พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา, ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์, (เชียงใหม่: บริษัท ประชากรธุรกิจ จำกัด, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗๑.

จากสูตรจะได้ประชากรอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในแต่ละชั้นของประชากรอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ รวม ๓๙๙ คน รายละเอียดดังตารางที่ ๓.๑

ตารางที่ ๓.๑ แสดงประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	ชื่อตำบล	จำนวน หมู่บ้าน	จำนวน หลังคาเรือน	จำนวน ประชากร	จำนวนกลุ่ม ตัวอย่าง
๑	ในเวียง	-	๘,๐๘๐	๑๗,๓๕๕	๕๗
๒	นาจักร	๙	๓,๒๗๖	๖,๘๕๐	๒๓
๓	น้ำชำ	๔	๕๘๓	๑,๗๒๘	๖
๔	ป่าแดง	๑๐	๑,๘๔๑	๕,๐๕๐	๑๖
๕	ทุ่งไ้ย้ง	๖	๒,๗๐๖	๖,๒๘๐	๒๑
๖	เหมืองหม้อ	๑๑	๓,๔๓๙	๙,๓๒๙	๓๑
๗	วังธง	๖	๙๗๔	๒,๖๒๑	๙
๘	แม่หลาย	๘	๑,๗๐๗	๔,๕๕๘	๑๕
๙	ห้วยม้า	๑๔	๒,๑๓๒	๖,๗๕๑	๒๒
๑๐	ป่าแมด	๑๕	๔,๓๓๘	๑๒,๐๑๗	๓๙
๑๑	บ้านถิ่น	๑๑	๒,๒๒๕	๖,๗๘๒	๒๒
๑๒	สวนเขื่อน	๑๐	๑,๘๐๖	๕,๔๓๘	๑๘
๑๓	วังหงส์	๗	๑,๒๐๔	๓,๓๔๕	๑๑
๑๔	แม่คำมี	๑๒	๒,๔๘๘	๗,๖๔๕	๒๕
๑๕	ทุ่งกวาว	๕	๒,๔๐๐	๕,๙๙๒	๑๙
๑๖	ท่าข้าม	๓	๙๔๕	๒,๓๖๕	๘
๑๗	แม่ยม	๔	๗๐๗	๑,๙๙๙	๗
๑๘	ซ้อแฮ	๑๒	๒,๕๓๖	๗,๐๕๕	๒๓
๑๙	ร่องฟอง	๔	๑,๔๒๔	๓,๗๐๑	๑๒
๒๐	กาญจนา	๗	๑,๔๕๒	๔,๖๔๓	๑๕
รวม				๑๒๑,๕๐๔	๓๙๙

๓) เมื่อได้จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละตำบลแต่ละเทศบาลแล้ว ผู้วิจัยจึงเก็บข้อมูลจากประชาชนโดยสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยกำหนดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) คือ ปลัดเทศบาล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) พระสงฆ์ ฆราวาส นายกเทศบาล ครูที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชาวบ้าน นักวิชาการ และปราชญ์ชาวบ้าน ที่มีคุณสมบัติที่สอดคล้องกับประเด็นการวิจัยรวมจำนวน ๑๒ คน โดยสามารถแบ่งกลุ่มคน ดังนี้

๑. ปลัดเทศบาล จำนวน ๑ คน
นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ ปลัดเทศบาลเมืองแพร่
๒. กำนัน จำนวน ๑ คน
นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่
๓. ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน ๓ คน
 - ๑) นายมังกร บุตรชา ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ ๒ ตำบลทุ่งกราว
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 - ๒) นายสมฤทธิ์ สุขมี ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ ๓ ตำบลทุ่งกราว
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 - ๓) นายอุไรวรรณ ใหม่จันทร์ ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ ๔ ตำบลทุ่งกราว
อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
๔. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) จำนวน ๒ คน
 - ๑) นางสาวรณนา สุขมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
 - ๒) นางชไมพร นามวงศ์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)
บ้านนาแหลม หมู่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่
๕. พระสงฆ์ จำนวน ๑ รูป
พระครูวรเวทย์สังฆกิจ (นิพนธ์ ภทฺทปญฺโญ) รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่ เจ้าอาวาส
วัดเมธังกราวาส ตำบลในเวียง อ.เมือง จ.แพร่
๖. นายกเทศบาล จำนวน ๑ คน
นายพัฒนพงษ์ พงษ์นวล รองนายกเทศมนตรี รักษาการแทน
นายกเทศมนตรีเมืองแพร่
๗. ครูที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมชาวบ้าน จำนวน ๑ คน
นายธีระพงษ์ เกลียวกลม การศึกษานอกระบบและการศึกษาตาม
อัธยาศัย (ก.ศ.น) สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบล
ทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
๘. นักวิชาการ จำนวน ๑ คน
ผศ.ดร.สายัณห์ อินันนใจ ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตแพร่
๙. ปราชญ์ชาวบ้าน จำนวน ๑ คน
นายหงส์ กราวสนั่น นักปราชญ์ชาวบ้าน บ้านนาแหลม หมู่ ๓ ตำบล
ทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือซึ่งประกอบด้วย

๓.๓.๑ แบบสอบถาม (Questionnaire)

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างแบบสอบถามดังนี้

๑. ศึกษาวิธีการสร้างแบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสอบถาม

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสอบถาม

๔. สร้างแบบสอบถามให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

๕. นำเสนอร่างแบบสอบถามอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข

๖. นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่มีลักษณะใกล้เคียงกลุ่มตัวอย่างเพื่อหาความเชื่อมั่น (Reliability) แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา

๗. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับจริง และนำไปแจกกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย

๘. รวบรวมแบบสอบถามแล้วนำมาวิเคราะห์

๑) ลักษณะของเครื่องมือ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบของ “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” โดยแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่

๑. เพศ ๒. อายุ ๓. ระดับการศึกษา ๔. อาชีพ และ ๕. สถานภาพทางสังคม โดยมีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) จำนวน ๕ ข้อ

ตอนที่ ๒ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ประกอบด้วย ๘ ด้าน ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ

โดยแบบสอบถามเกี่ยวกับ “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ซึ่งมีลักษณะเป็นมาตราส่วน
ประเมินค่า (Rating Scale) มี ๕ ระดับ โดยมีเกณฑ์การให้คะแนน ดังนี้^๓

๕	หมายถึง	มากที่สุด
๔	หมายถึง	มาก
๓	หมายถึง	ปานกลาง
๒	หมายถึง	น้อย
๑	หมายถึง	น้อยที่สุด

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม
เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒) การตรวจสอบและหาคุณภาพของแบบสอบถาม

ผู้วิจัยได้นำเสนอแบบสอบถามเพื่อหาคุณภาพแบบสอบถามโดยความเที่ยงตรง
(Validity) และความเชื่อมั่น (Reliability) ดังนี้

๑. ขอคำแนะนำอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์และผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่สร้าง
ไว้

๒. หาความเที่ยงตรง (Validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างเสร็จ เสนอประธานและ
กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อขอความเห็นชอบและนำเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาปรับปรุง
แก้ไขให้เหมาะสมจำนวน ๕ ท่าน ประกอบไปด้วย

๑) ศ.ดร.จำนงค์ อติวัฒนสิทธิ์ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒) รศ.ประณต นันทิยะกุล อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓) รศ.ดร.พรรษา พุฒยงกูร อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๔) ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๕) อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุติ อาจารย์ประจำภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เพื่อพิจารณาตรวจสอบความครอบคลุมตามองค์ประกอบที่กำหนด และพิจารณา
ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามแต่ละข้อกับนิยามศัพท์เฉพาะของการวิจัย แล้วจึงนำมาหา
ค่า IOC (Index of Item – Objective Congruence) จากคะแนนการประเมินของผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อ
นำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนเพื่อ
หาค่า IOC ของผู้เชี่ยวชาญกำหนดเป็น ๓ ระดับ ดังนี้

^๓ ชูติ ระบอบ และคณะ, **ระเบียบวิธีวิจัย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๐๘.

- +๑ หมายถึงเมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
 ๐ หมายถึงเมื่อไม่แน่ใจว่าข้อคำถามนั้นมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์หรือไม่
 -๑ หมายถึงเมื่อแน่ใจว่าข้อคำถามนั้นไม่มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์
- นำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ มาคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้องมีสูตร ดังนี้

$$IOC = (\Sigma R)/N$$

เมื่อ IOC แทนค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับประเด็นหลักของเนื้อหา

ΣR แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ
 N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

เกณฑ์การแปลผลค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC (Index of Item Objective Congruence)

มีรายละเอียด ดังนี้

๑. ค่าถามที่มีค่า IOC มากกว่าหรือเท่ากับ ๐.๕๐ ข้อคำถามนั้นจะถูกคัดเลือกไว้ใช้
๒. ค่าถามที่มีค่า IOC ต่ำกว่า ๐.๕๐ ข้อคำถามนั้นจะถูกตัดออกหรือนำไปปรับปรุงแก้ไขใหม่ให้ดีขึ้น

๓. หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้ปรับปรุงแก้ไขแล้วไปทดลองใช้เครื่องมือ (Try Out) กลุ่มประชากรที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ ชุด เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha α = Coefficient) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach)^๔ ซึ่งผลลัพธ์ของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้จากการตรวจสอบ ต้องมีค่ามากกว่า ๐.๗๐ ขึ้นไป โดยผลของค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาที่ได้จากการตรวจสอบ อยู่ระหว่าง ๐.๗๑ – ๐.๘๑ ซึ่งมีค่ามากกว่า ๐.๗๐ จึงถือว่าแบบสอบถามเชื่อถือได้และแบบสอบถามฉบับนี้มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ๐.๙๐๗ ซึ่งสามารถใช้เก็บรวบรวมข้อมูลได้

๔. นำแบบสอบถามที่ได้รับการปรับปรุงแก้ไขแล้วนำมาเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เพื่อขอความเห็นชอบและจัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ในการนำไปใช้แจกกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยต่อไป

๓.๓.๒ แบบสัมภาษณ์

๑. ศึกษาการสร้างแบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูลจากเอกสาร ตำราและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบความคิดในการสร้างแบบสัมภาษณ์

๒. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและเอกสารการวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยพิจารณาถึงรายละเอียดต่างๆ เพื่อให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่กำหนดไว้

๓. ขอคำแนะนำจากอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์

^๔ สีน พันธุ์พินิจ, เทคนิคการวิจัยทางสังคม, (กรุงเทพมหานคร: บริษัททุนพลับลิชชิง จำกัด, ๒๕๔๗),

๔. สร้างแบบสัมภาษณ์ให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อนำมาวิเคราะห์

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลของงานวิจัย “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ดังนี้

๓.๔.๑ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถาม

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงนายอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒. นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ไปเก็บข้อมูล กับประชาชนอายุมากกว่า ๑๘ ปีขึ้นไป ที่มีสิทธิ์เลือกตั้งในอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๙ ชุด และเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง แล้วนำมาตรวจสอบความถูกต้อง ได้ข้อมูลที่สมบูรณ์ทั้งหมดจำนวน ๓๙๙ ชุด คิดเป็นร้อยละ ๑๐๐% ของจำนวนแบบสอบถามทั้งหมด

๓. นำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ต่อไป

๓.๔.๒ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลมีขั้นตอน ดังนี้

๑. ขอหนังสือจากผู้อำนวยการหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการให้สัมภาษณ์

๒. ทำการนัดวัน เวลา และสถานที่กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) เพื่อสัมภาษณ์ตามที่กำหนดไว้

๓. ดำเนินการสัมภาษณ์ตามวัน เวลาและสถานที่ที่กำหนดนัดไว้ จนครบทุกประเด็นโดยขออนุญาตใช้วิธีการจดบันทึกและการบันทึกเสียงประกอบการสัมภาษณ์

๔. นำข้อมูลดิบที่ได้มารวบรวมเพื่อวิเคราะห์โดยวิธีการที่เหมาะสมและนำเสนอต่อไป

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลของงานวิจัย “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิเคราะห์ ดังนี้

๓.๕.๑ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์โดยใช้สถิติ ดังนี้

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนา ปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

สถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และการทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นตั้งแต่สามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD.) การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Question) วิเคราะห์โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบการนำเสนอเป็นความเรียงประกอบตาราง โดยการแจกแจงความถี่ของผู้ตอบคำถามปลายเปิด ตามลำดับความสำคัญ

๓.๕.๒ การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์โดยวิธีการดังนี้

- ๑) นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาถอดเสียงและบันทึกเป็นข้อความ
- ๒) นำข้อความจากการสัมภาษณ์และการจดบันทึกมาจำแนกเป็นประเด็นและเรียบเรียงเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย
- ๓) วิเคราะห์คำให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบท (Context)
- ๔) สังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์เพื่อ ๑) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่รวบรวมได้ จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๙๙ คน มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับแนวการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

๔.๖.๒ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

การศึกษาข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน ๓๙๙ คน จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมในชุมชน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม มีรายละเอียดดังในตารางที่ ๔.๑

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม

(n=๓๙๙)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
๑. ชาย	๒๓๓	๕๘.๔
๒. หญิง	๑๖๖	๔๑.๖
รวม	๓๙๙	๑๐๐
อายุ		
๑. ๑๘-๓๐ ปี	๑๑๓	๒๘.๓
๒. ๓๑-๔๐ ปี	๑๒๗	๓๑.๘
๓. ๔๑-๕๐ ปี	๖๘	๑๗.๐
๔. ๕๑-๖๐ ปี	๔๕	๑๑.๓
๕. มากกว่า ๖๐ ปี	๔๖	๑๑.๕
รวม	๓๙๙	๑๐๐
ระดับการศึกษา		
๑. ประถมศึกษา	๘๔	๒๑.๑
๒. มัธยมศึกษา	๘๒	๒๐.๖
๓. อนุปริญญาหรือปริญญาตรี	๑๔๒	๓๕.๖
๔. ปริญญาโท	๗๓	๑๘.๓
๕. อื่น ๆ	๑๘	๔.๕
รวม	๓๙๙	๑๐๐
อาชีพ		
เกษตรกร	๘๗	๒๑.๘
ค้าขาย/นักธุรกิจ	๓๙	๙.๘
รับจ้างทั่วไป	๕๐	๑๒.๕
รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ	๙๖	๒๔.๑
นักเรียน/นักศึกษา	๑๐๖	๒๖.๖
อื่น ๆ	๒๑	๕.๓
รวม	๓๙๙	๑๐๐

ตารางที่ ๔.๑ แสดงจำนวนและร้อยละข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม (ต่อ)

ข้อมูลพื้นฐานส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม	จำนวน	ร้อยละ
สถานภาพทางสังคมในชุมชน		
ผู้นำชุมชน	๓๓	๘.๓
เจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต.	๔๖	๑๑.๕
นักเรียน/ นักศึกษา	๑๐๘	๒๗.๑
ครู/ อาจารย์	๕๒	๑๓.๐
อื่น ๆ	๑๖๐	๔๐.๑
รวม	๓๙๙	๑๐๐

จากตารางที่ ๔.๑ แสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมในชุมชน ดังนี้

เพศ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เพศชาย จำนวน ๒๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๕๘.๔ และน้อยที่สุดคือเพศหญิง จำนวน ๑๖๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๑.๖ ตามลำดับ

อายุ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๘-๓๐ ปี อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘ รองลงมาคืออายุ ๑๘-๓๐ ปี จำนวน ๑๑๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๘.๓ น้อยที่สุดคือ ๕๑-๖๐ ปี จำนวน ๔๕ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๓ ตามลำดับ

ระดับการศึกษา ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อนุปริญญาหรือปริญญาตรี จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ รองลงมาคือประถมศึกษา จำนวน ๘๔ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๑ น้อยที่สุดคือ อื่น ๆ จำนวน ๑๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๔.๕ ตามลำดับ

อาชีพ ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ นักเรียน/ นักศึกษา จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖ รองลงมาคือรับราชการ /รัฐวิสาหกิจ จำนวน ๙๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑ น้อยที่สุดคือ อื่น ๆ จำนวน ๒๑ คน คิดเป็นร้อยละ ๕.๓ ตามลำดับ

สถานภาพทางสังคมในชุมชน ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่อื่น ๆ จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑ รองลงมาคือนักเรียน/นักศึกษา จำนวน ๑๐๘ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๗.๑ น้อยที่สุดคือ ผู้นำชุมชน จำนวน ๓๓ คน คิดเป็นร้อยละ ๘.๓ ตามลำดับ

๔.๒ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวม และรายด้าน ได้แก่ ๑) การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ๒) การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ๓) การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔) การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ๕) การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ๖) การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ๗) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ ๘) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

(n=๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา	๓.๖๘	๐.๖๗	มาก
๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก
๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม	๓.๖๙	๐.๖๖	มาก
๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	๓.๕๗	๐.๖๙	มาก
๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี	๓.๕๖	๐.๗๑	มาก
๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม	๓.๖๐	๐.๗๐	มาก
๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	๓.๖๒	๐.๘๐	มาก
๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ	๓.๕๘	๐.๖๕	มาก
รวม	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๔, S.D.=๐.๕๖) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}$ =๓.๗๕, S.D.=๐.๖๐) การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ($\bar{X}$ =๓.๖๙, S.D.=๐.๖๖) การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ($\bar{X}$ =๓.๖๘, S.D.=๐.๖๗) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ($\bar{X}$ =๓.๖๒, S.D.=๐.๘๐) การ

ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.70) และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.65) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๓ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

(n=349)

ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง	3.84	0.88	มาก
๒. ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้อื่น	3.64	0.90	มาก
๓. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารการประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเมืองอย่างสม่ำเสมอเท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	3.64	0.82	มาก
๔. ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง	3.60	0.84	มาก
๕. ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและกระทำตนเป็นคนดีของสังคมด้วย	3.72	0.83	มาก
รวม	3.68	0.67	มาก

จากตารางที่ ๔.๓ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.68$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับ มากทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง” ($\bar{X}= 3.84$, S.D. = 0.88) รองลงมาได้แก่ “ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและกระทำตนเป็นคนดีของสังคมด้วย” ($\bar{X}= 3.72$, S.D. = 0.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง” ($\bar{X}= 3.60$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๔ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดย สุจริต	๓.๘๒	๐.๗๙	มาก
๒. ท่านได้สร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็น ส่วนหนึ่งของสังคม	๓.๗๓	๐.๘๒	มาก
๓. ท่านมีแนวทางพัฒนาอาชีพและประสบการณ์เพื่อการทำงาน ร่วมกันอย่างมีความสุข	๓.๗๓	๐.๗๖	มาก
๔. ท่านมีการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงาน ร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม	๓.๗๗	๐.๘๐	มาก
๕. ท่านเป็นผู้ได้รับการยอมรับความไว้วางใจและเป็นที่ ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป	๓.๗๔	๐.๗๘	มาก
รวม	๓.๗๕	๐.๖๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๔ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถ
ทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๗๕, S.D.=๐.๖๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า
อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับสิทธิและโอกาส
ในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต” ($\bar{X}$ =๓.๘๒, S.D.=๐.๗๙) รองลงมาได้แก่ “ท่านมีการปรับตัว
เข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม” ($\bar{X}$ =๓.๗๗, S.D.=๐.๘๐) และข้อที่
มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านมีแนวทางพัฒนาอาชีพและประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมี
ความสุข” ($\bar{X}$ =๓.๗๓, S.D.=๐.๗๖) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๕ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า	๓.๘๖	๐.๘๘	มาก
๒. ท่านยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมและสามารถที่จะ ปรับเข้าหากันได้	๓.๗๐	๐.๘๑	มาก
๓. ท่านเรียนรู้และกลมกลืนกลาทางการเมืองซึ่งจะช่วยให้เกิดความ สมดุลทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	๓.๖๐	๐.๙๐	มาก
๔. ท่านแสดงความรู้สึกรักและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชน และได้รับการยอมรับจากสาธารณชน	๓.๕๙	๐.๘๗	มาก
๕. ท่านอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนโดยยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและ วัฒนธรรม	๓.๗๒	๐.๘๑	มาก
รวม	๓.๖๙	๐.๖๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๕ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับความ
แตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๙, S.D. = ๐.๖๖) เมื่อพิจารณาเป็น
รายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตาม
ค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของ
ผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า” ($\bar{X}$ = ๓.๘๖, S.D. = ๐.๘๘) รองลงมาได้แก่ “ท่าน
อาศัยอยู่ร่วมในชุมชนโดยยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม” ($\bar{X}$ = ๓.๗๒, S.D. = ๐.๘๑)
และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านแสดงความรู้สึกรักและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชน
และได้รับการยอมรับจากสาธารณชน” ($\bar{X}$ = ๓.๕๙, S.D. = ๐.๘๗) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๖ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมืองเป็นไปตามเหตุปัจจัย และผลกระทบที่บุคคลนั้นยอมรับได้	๓.๖๒	๐.๘๘	มาก
๒. ท่านใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความ สงบสุขในสังคม	๓.๓๖	๑.๑๔	ปานกลาง
๓. ท่านทำความเข้าใจเสรีภาพความเสมอภาคอำนาจความ เป็นธรรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ต้องกระทำเป็นการ เบื้องต้น	๓.๕๙	๐.๙๑	มาก
๔. ท่านส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมี เหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม	๓.๖๕	๐.๘๑	มาก
๕. ท่านรู้จักไตร่ตรองสถานการณ์บ้านเมืองอย่างรอบด้านและ ใช้สติพิจารณาอย่างมีเหตุผล	๓.๖๕	๐.๘๒	มาก
รวม	๓.๕๗	๐.๖๙	มาก

จากตารางที่ ๔.๖ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์
อย่างมีเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๗, S.D. = ๐.๖๙) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่
ในระดับมาก-ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมการคิด
วิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม” ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๘๑)
รองลงมาได้แก่ “ท่านรู้จักไตร่ตรองสถานการณ์บ้านเมืองอย่างรอบด้านและใช้สติพิจารณาอย่างมี
เหตุผล” ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๘๒) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อ
การช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม” ($\bar{X}$ = ๓.๓๖, S.D. = ๑.๑๔) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๗ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม	๓.๖๗	๐.๘๖	มาก
๒. ท่านมีการเจรจาไกล่เกลี่ยและต่อรองเป็นแนวทางของทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการได้	๓.๔๘	๑.๑๕	มาก
๓. ท่านมีการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข	๓.๔๐	๑.๒๐	ปานกลาง
๔. ท่านมีการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อบุคคลและสาธารณประโยชน์อาจจะนำมาซึ่งความผาสุกได้	๓.๖๒	๐.๘๐	มาก
๕. ท่านมีการใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้	๓.๖๕	๐.๗๘	มาก
รวม	๓.๕๖	๐.๗๑	มาก

จากตารางที่ ๔.๗ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหา
ด้วยสันติวิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๖, S.D. = ๐.๗๑) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ใน
ระดับมาก-ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านมีการใช้หลักแห่งเหตุ
เริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม” ($\bar{X}$ = ๓.๖๗, S.D. = ๐.๘๖) รองลงมาได้แก่ “ท่านมีการ
ใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้” ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๗๘) และข้อที่มี
ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านมีการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะ
ทำให้เกิดความสงบสุข” ($\bar{X}$ = ๓.๔๐, S.D. = ๑.๒๐) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๘ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมไทย	๓.๖๑	๐.๘๘	มาก
๒. ท่านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล	๓.๕๔	๐.๘๙	มาก
๓. ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการ อนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด	๓.๖๓	๐.๙๐	มาก
๔. ท่านส่งเสริมและพัฒนาเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยการปลูก ป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้ เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมอาชีพ ให้กับราษฎรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	๓.๕๗	๐.๙๐	มาก
๕. ท่านสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการ รักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	๓.๖๙	๐.๘๐	มาก
รวม	๓.๖๐	๐.๗๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๘ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการรักษา
สิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D. = ๐.๗๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่
ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่าน
สนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อ
ประโยชน์ส่วนรวม” ($\bar{X}$ = ๓.๖๙, S.D. = ๐.๘๐) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิด
ประโยชน์สูงสุด” ($\bar{X}$ = ๓.๖๓, S.D. = ๐.๙๐) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านสนับสนุน
กิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล”
($\bar{X}$ = ๓.๕๔, S.D. = ๐.๘๙) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๙ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมือง
แพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน	๓.๗๖	๐.๘๘	มาก
๒. ท่านส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของ รัฐและระหว่างของรัฐและภาคประชาสังคม	๓.๗๐	๒.๑๔	มาก
๓. ท่านมีการสร้างความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิ มนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป	๓.๕๙	๐.๘๗	มาก
๔. ท่านร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของ ประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้	๓.๓๘	๑.๑๑	ปานกลาง
๕. ท่านมีการใช้หลักสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนดีมีความตั้งใจ ทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม	๓.๖๗	๐.๘๕	มาก
รวม	๓.๖๒	๐.๘๐	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน
โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D. = ๐.๘๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก-
ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้าน
สิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน” ($\bar{X}$ = ๓.๗๖, S.D. = ๐.
๘๘) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและระหว่างของ
รัฐและภาคประชาสังคม” ($\bar{X}$ = ๓.๗๐, S.D. = ๒.๑๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านร่วม
อำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้”
($\bar{X}$ = ๓.๓๘, S.D. = ๑.๑๑) ตามลำดับ

ตารางที่ ๔.๑๐ แสดงค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานระดับความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ
เมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น
และระดับชาติ

(n=๓๙๙)

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
๑. ท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและ รับทราบในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับชาติและ ระดับท้องถิ่น	๓.๖๒	๐.๘๔	มาก
๒. ท่านส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น	๓.๔๙	๐.๙๔	มาก
๓. ท่านส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำทาง การเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ	๓.๕๘	๐.๘๕	มาก
๔. ท่านส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของ การเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น	๓.๖๕	๐.๘๖	มาก
๕. ท่านเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นและ ระดับชาติ	๓.๕๘	๐.๘๓	มาก
รวม	๓.๕๘	๐.๖๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๐ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมือง
ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๘, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณา
เป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่าน
ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับ
ท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๘๖) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการ
การเมืองและรับทราบในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๖๒,
S.D. = ๐.๘๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๔๙, S.D. = ๐.๙๔) ตามลำดับ

๔.๓ ผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

การทดสอบสมมติฐานการวิจัย เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชนที่มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพ ในชุมชน โดยใช้สถิติ t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ย ๒ กลุ่ม ในเรื่อง เพศ และ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่าง ของค่าเฉลี่ยที่มีมากกว่า ๒ กลุ่ม ในเรื่อง อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมในชุมชน ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบโดยวิธีผลต่างน้อยที่สุด (LSD.) ดังนี้

สมมติฐานที่ ๑ ประชาชนที่มี เพศ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๑ ใช้สถิติ t-test คือ กลุ่มตัวอย่าง ๒ กลุ่ม มีความเป็นอิสระต่อกัน ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น จะเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ซึ่งผลการวิเคราะห์ปรากฏดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๑ การเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามเพศ

(n = ๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึก การเมืองภาคพลเมือง	ชาย (คน)		หญิง (คน)		t	Sig.
	$\bar{X}$	S.D	$\bar{X}$	S.D.		
๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มี						
การศึกษา	๓.๗๔	๐.๖๖	๓.๖๑	๐.๗๐	๑.๙๒๐	.๐๕๖
๒. การส่งเสริมที่จะสามารถ						
ทำงานร่วมกับผู้อื่น	๓.๗๙	๐.๕๗	๓.๗๑	๐.๖๖	๑.๒๘๙	.๑๙๘
๓. การส่งเสริมการยอมรับ						
ความแตกต่างทางสังคม						
วัฒนธรรม	๓.๗๘	๐.๖๓	๓.๕๗	๐.๗๐	๓.๒๕๖	.๐๐๑*
๔. การส่งเสริมการคิด						
วิเคราะห์อย่างมีเหตุผล	๓.๖๘	๐.๖๔	๓.๔๓	๐.๗๔	๓.๕๖๘	.๐๐๑*
๕. การส่งเสริมการแก้ไข						
ปัญหาด้วยสันติวิธี	๓.๖๗	๐.๖๘	๓.๔๑	๐.๗๔	๓.๖๘๕	.๐๐๑*
๖. การส่งเสริมการรักษา						
สิ่งแวดล้อม	๓.๖๖	๐.๖๗	๓.๕๔	๐.๗๔	๑.๕๗๗	.๑๑๖
๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน	๓.๗๔	๐.๘๓	๓.๕๖	๐.๗๕	๓.๕๕๘	.๐๐๑*
๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วม						
ร่วมทางการเมืองระดับ						
ท้องถิ่นระดับชาติ	๓.๖๕	๐.๖๒	๓.๔๙	๐.๖๙	๒.๓๑๘	.๐๒๑*
รวม	๓.๗๑	๐.๕๒	.๕๓	๐.๖๑	๓.๓๐๓	.๐๐๑*

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๑ พบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ดังนี้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความคิดเห็นแตกต่างกัน ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นละ

ระดับชาติ ส่วนด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ ๒ ประชาชนที่มี อายุ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๒ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๒ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามอายุ โดยรวม
(n=๓๙๙)

อายุ	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
๑๘-๓๐ ปี	๑๑๓	๓.๗๓	๐.๕๕	มาก
๓๑-๔๐ ปี	๑๒๗	๓.๖๕	๐.๕๙	มาก
๔๑-๕๐ ปี	๖๘	๓.๔๗	๐.๕๓	มาก
๕๑-๖๐ ปี	๔๕	๓.๘๗	๐.๔๘	มาก
มากกว่า ๖๐ ปี	๔๖	๓.๓๗	๐.๕๐	ปานกลาง
รวม	๓๙๙	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๒ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามอายุ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๔, S.D.=๐.๕๖) เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนทุกช่วงอายุมีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ส่วนประชาชนช่วงอายุมากกว่า ๖๐ ปี มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๑๓ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง
ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
จำแนกตามอายุ

(n = ๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบ ประชาธิปไตย		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านส่งเสริมให้มี ความรู้มีการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๒๓.๗๖๕	๔	๕.๙๔๑	๑๔.๖๐๖	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๖๐.๒๕๙	๓๙๔	.๔๐๗		
	รวม	๑๘๔.๐๒๔	๓๙๘			
๒. ด้านส่งเสริมที่จะ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	ระหว่างกลุ่ม	๕.๘๓๐	๔	๑.๔๕๗	๔.๐๘๓	.๐๐๓*
	ภายในกลุ่ม	๑๔๐.๖๔๐	๓๙๔	.๓๕๗		
	รวม	๑๔๖.๔๖๙	๓๙๘			
๓. ด้านส่งเสริมการ ยอมรับความ แตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๗.๕๕๔	๔	๑.๘๘๘	๔.๓๗๖	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๐.๐๒๐	๓๙๔	.๔๓๒		
	รวม	๑๗๗.๕๗๔	๓๙๘			
๔. ด้านส่งเสริมการคิด วิเคราะห์อย่างมี เหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๘๒๗	๔	๒.๙๕๗	๖.๕๔๖	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๗.๙๖๑	๓๙๔	.๔๕๒		
	รวม	๑๘๙.๗๘๘	๓๙๘			
๕. ด้านส่งเสริมการ แก้ไขปัญหาด้วย สันติวิธี	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๑๙๔	๔	๓.๐๔๘	๖.๓๐๙	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๙๐.๓๗๗	๓๙๔	.๔๘๓		
	รวม	๒๐๒.๕๗๑	๓๙๘			
๖. ด้านการส่งเสริมการ รักษาสีแกวัล้อม	ระหว่างกลุ่ม	๘.๓๐๖	๔	๒.๐๗๗	๔.๓๔๑	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๔๖๑	๓๙๔	.๔๗๘		
	รวม	๑๙๖.๗๖๘	๓๙๘			
๗. ด้านส่งเสริมสิทธิ มนุษยชน	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๐๑๐	๔	๓.๐๐๒	๔.๗๗๑	.๐๐๑*
	ภายในกลุ่ม	๒๔๗.๙๗๓	๓๙๔	.๖๒๙		
	รวม	๒๕๙.๙๘๓	๓๙๘			
๘. ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมืองระดับ ท้องถิ่นระดับชาติ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๖๘๐	๔	๑.๔๒๐	๓.๔๑๙	.๐๐๙*
	ภายในกลุ่ม	๑๖๓.๖๓๐	๓๙๔	.๔๑๕		
	รวม	๑๖๙.๓๑๐	๓๙๘			
	ภายในกลุ่ม	๘.๗๐๕	๔	๒.๑๗๖	๗.๓๐๗	.๐๐๐*
รวม	รวม	๑๑๗.๓๔๗	๓๙๔	.๒๙๘		
	รวม	๑๒๖.๐๕๒	๓๙๘			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

**มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๑

จากตารางที่ ๔.๑๓ พบว่า ประชาชนที่มีอายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ ยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าแตกต่างกันทุกด้าน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๔ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) โดยรวม จำแนกตามอายุ

(n = ๓๔๔)

อายุ	$\bar{X}$	อายุ				
		๑๘-๓๐ ปี	๓๑-๔๐ ปี	๔๑-๕๐ ปี	๕๑-๖๐ ปี	๖๐ ปีขึ้นไป
		๓.๗๓	๓.๖๕	๓.๔๗	๓.๘๗	๓.๓๗
๑๘-๓๐ ปี	๓.๗๓	-	-.๐๘	-.๒๖*	.๑๔	-.๓๖*
๓๑-๔๐ ปี	๓.๖๕		-	-.๒๘*	.๒๒	-.๒๘*
๔๑-๕๐ ปี	๓.๔๗			-	.๓๐*	-.๑๐
๕๑-๖๐ ปี	๓.๘๗				-	-.๕๑*
มากกว่า ๖๐ ปี	๓.๓๗					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๔ พบว่า ประชาชนที่อายุต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๖ คู่ ได้แก่ ประชาชนที่อายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี และ อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป, ประชาชนที่อายุ ๓๑-๔๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี และ อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป, ประชาชนที่อายุ ๔๑-๕๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ ๔๑-๕๐ ปี, ประชาชนที่อายุ ๕๑-๖๐ ปี มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๓ ประชาชนที่มี ระดับการศึกษา ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง
ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๓ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความ
แปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความ
เชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่าง
อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant
Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๕ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก
การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย จำแนกตามระดับ
การศึกษา โดยรวม

(n=๓๙๙)

ระดับการศึกษา	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ประถมศึกษา	๘๔	๓.๕๗	๐.๕๔	มาก
มัธยมศึกษา	๘๒	๓.๗๓	๐.๕๒	มาก
อนุปริญญาหรือปริญญาตรี	๑๔๒	๓.๕๑	๐.๖๑	มาก
ปริญญาโท	๗๓	๓.๘๕	๐.๔๖	มาก
อื่น ๆ	๑๘	๓.๖๓	๐.๕๑	มาก
รวม	๓๙๙	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๕ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง
ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามอายุ อยู่ใน
ระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๔, S.D.=๐.๕๖) เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนทุกช่วงอายุมีความเห็นต่อ
การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๖ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง
ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = ๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบ ประชาธิปไตย		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านส่งเสริมให้มี ความรู้การศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๕๒๙	๔	๒.๘๘๒	๖.๕๘๔	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๒.๔๙๔	๓๙๔	.๔๓๘		
	รวม	๑๘๔.๐๒๔	๓๙๘			
๒. ด้านส่งเสริมที่จะ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	ระหว่างกลุ่ม	๔.๗๐๕	๔	๑.๑๗๖	๓.๒๖๙	.๐๑๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๔๑.๗๖๔	๓๙๔	.๓๖๐		
	รวม	๑๔๖.๔๖๙	๓๙๘			
๓. ด้านส่งเสริมการ ยอมรับความ แตกต่างทางสังคม วัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๖.๑๕๗	๔	๑.๕๓๙	๓.๕๓๘	.๐๐๗*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๑.๔๑๘	๓๙๔	.๔๓๕		
	รวม	๑๗๗.๕๗๔	๓๙๘			
๔. ด้านส่งเสริมการคิด วิเคราะห์อย่างมี เหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๗๓๑	๔	๒.๙๓๓	๖.๔๙๐	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๘.๐๕๗	๓๙๔	.๔๕๒		
	รวม	๑๘๙.๗๘๘	๓๙๘			
๕. ด้านส่งเสริมการ แก้ไขปัญหาด้วย สันติวิธี	ระหว่างกลุ่ม	๗.๕๓๕	๔	๑.๘๘๔	๓.๘๐๖	.๐๐๕*
	ภายในกลุ่ม	๑๙๕.๐๓๖	๓๙๔	.๔๙๕		
	รวม	๒๐๒.๕๗๑	๓๙๘			
๖. ด้านการส่งเสริมการ รักษาสีงแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	๘.๕๑๐	๔	๒.๑๒๗	๔.๔๕๒	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๒๕๘	๓๙๔	.๔๗๘		
	รวม	๑๙๖.๗๖๘	๓๙๘			
๗. ด้านส่งเสริมสิทธิ มนุษยชน	ระหว่างกลุ่ม	๕.๑๕๘	๔	๑.๒๘๙	๑.๙๙๔	.๐๙๕
	ภายในกลุ่ม	๒๕๔.๘๒๖	๓๙๔	.๖๔๗		
	รวม	๒๕๙.๙๘๓	๓๙๘			
๘. ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมืองระดับ ท้องถิ่นระดับชาติ	ระหว่างกลุ่ม	๙.๓๖๑	๔	๒.๓๔๐	๕.๗๖๕	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๙.๙๔๙	๓๙๔	.๔๐๖		
	รวม	๑๖๙.๓๑๐	๓๙๘			
รวม	ภายในกลุ่ม	๖.๖๘๔	๔	๑.๖๗๑	๕.๕๑๖	.๐๐๓*
	รวม	๑๑๙.๓๖๗	๓๙๔	.๓๐๓		
	รวม	๑๒๖.๐๕๒	๓๙๘			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๖ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ๔) การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม และ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ส่วนด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ไม่แตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๗ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด LSD. (Least Significant Difference) โดยรวม จำแนกตามระดับการศึกษา

(n = ๓๙๙)

ระดับการศึกษา	$\bar{X}$	ระดับการศึกษา				
		ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา	อนุปริญญา ปริญญาตรี	ปริญญาโท	อื่น ๆ ไม่ระบุ
		๓.๕๗	๓.๗๓	๓.๕๑	๓.๘๕	๓.๖๓
ประถมศึกษา	๓.๕๗	-	.๑๖	.๐๖	.๒๘*	.๐๖
มัธยมศึกษา	๓.๗๓		-	.๒๒	.๑๓	.๑๐
อนุปริญญา/ปริญญาตรี	๓.๕๑			-	.๓๔*	.๑๒
ปริญญาโท	๓.๘๕				-	.๒๒
อื่น ๆ	๓.๖๓					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๗ พบว่า ประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๒ คู่ ได้แก่ ประชาชนที่การศึกษาประถมศึกษาประถมศึกษา มีความ

คิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่การศึกษาระดับปริญญาโท, ประชาชนที่อนุปริญญาปริญญาตรีมีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีการศึกษาระดับอนุปริญญา/ปริญญาตรี อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๔ ประชาชนที่มี อาชีพ ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๔ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๑๘ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย จำแนกตามอาชีพ โดยรวม

(n=๓๙๙)

อาชีพ	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
เกษตรกร	๘๗	๓.๖๑	๐.๔๘	มาก
ค้าขาย/นักธุรกิจ	๓๙	๓.๔๘	๐.๕๘	มาก
รับจ้างทั่วไป	๕๐	๓.๖๑	๐.๖๙	มาก
รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ	๙๖	๓.๕๙	๐.๕๘	มาก
นักเรียน/ นักศึกษา	๑๐๖	๓.๘๐	๐.๕๐	มาก
อื่นๆ	๒๑	๓.๔๕	๐.๕๙	มาก
รวม	๓๙๙	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๑๘ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามอาชีพ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ =๓.๖๔, S.D.=๐.๕๖) เมื่อจำแนกตามอายุ พบว่า ประชาชนทุกช่วงอายุมีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก

ตารางที่ ๔.๑๙ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามอาชีพ

(n = ๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านส่งเสริมให้มี	ระหว่างกลุ่ม	๑๐.๖๙๑	๕	๒.๑๓๘	๔.๘๔๘	.๐๐๐*
ความรู้มีการศึกษา	ภายในกลุ่ม	๑๗๓.๓๓๓	๓๙๓	.๔๔๑		
	รวม	๑๘๔.๐๒๔	๓๙๘			
๒. ด้านส่งเสริมที่จะ	ระหว่างกลุ่ม	๓.๖๒๔	๕	.๗๒๕	๑.๙๙๔	.๐๗๙
สามารถทำงาน	ภายในกลุ่ม	๑๔๒.๘๔๕	๓๙๓	.๓๖๓		
ร่วมกับผู้อื่น	รวม	๑๔๖.๔๖๙	๓๙๘			
๓. ด้านส่งเสริมการ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๗๙๑	๕	๑.๑๕๘	๒.๖๔๙	.๐๒๓*
ยอมรับความ	ภายในกลุ่ม	๑๗๑.๗๘๔	๓๙๓	.๔๓๗		
แตกต่างทางสังคม	รวม	๑๗๗.๕๗๔	๓๙๘			
วัฒนธรรม						
๔. ด้านส่งเสริมการคิด	ระหว่างกลุ่ม	๘.๖๕๑	๕	๑.๗๓๐	๓.๗๕๔	.๐๐๒*
วิเคราะห์อย่างมี	ภายในกลุ่ม	๑๘๑.๑๓๗	๓๙๓	.๔๖๑		
เหตุผล	รวม	๑๘๙.๗๘๘	๓๙๘			
๕. ด้านส่งเสริมการ	ระหว่างกลุ่ม	๘.๖๕๔	๕	๑.๗๓๑	๓.๕๐๘	.๐๐๔*
แก้ไขปัญหาด้วย	ภายในกลุ่ม	๑๙๓.๙๑๗	๓๙๓	.๔๙๓		
สันติวิธี	รวม	๒๐๒.๕๗๑	๓๙๘			
๖. ด้านการส่งเสริมการ	ระหว่างกลุ่ม	๘.๔๒๗	๕	๑.๖๘๕	๓.๕๑๗	.๐๐๔*
รักษาสีงแวดล้อม	ภายในกลุ่ม	๑๘๘.๓๔๑	๓๙๓	.๔๗๙		
	รวม	๑๙๖.๗๖๘	๓๙๘			
๗. ด้านส่งเสริมสิทธิ	ระหว่างกลุ่ม	๕.๐๐๘	๕	๑.๐๐๒	๑.๕๔๔	.๑๗๕
มนุษยชน	ภายในกลุ่ม	๒๕๔.๙๗๕	๓๙๓	.๖๔๙		
	รวม	๒๕๙.๙๘๓	๓๙๘			
๘. ด้านการมีส่วนร่วม	ระหว่างกลุ่ม	๔.๑๔๐	๕	.๘๒๘	๑.๙๗๐	.๐๘๒
ทางการเมืองระดับ	ภายในกลุ่ม	๑๖๕.๑๗๐	๓๙๓	.๔๒๐		
ท้องถิ่นระดับชาติ	รวม	๑๖๙.๓๑๐	๓๙๘			
	ภายในกลุ่ม	๔.๘๑๑	๕	.๙๖๒	๓.๑๑๙	.๐๐๙*
รวม	รวม	๑๒๑.๒๔๑	๓๙๓	.๓๐๙		
	รวม	๑๒๖.๐๕๒	๓๙๘			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๑๙ พบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ ส่วนด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติไม่แตกต่างกัน จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๐ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) โดยรวม จำแนกอาชีพ

(n = ๓๓๙)

อาชีพ	$\bar{X}$	อาชีพ					
		เกษตรกร	ค้าขาย/ นักธุรกิจ	รับจ้าง ทั่วไป	รับราชการ / รัฐวิสาหกิจ	นักเรียน/ นักศึกษา	อื่น ๆ ไม่ระบุ
		๓.๖๑	๓.๔๘	๓.๖๑	๓.๕๙	๓.๘๐	๓.๔๕
เกษตรกร	๓.๖๑	-	-.๑๓	.๐๐	-.๐๒	.๑๙*	-.๑๖
ค้าขาย/นักธุรกิจ	๓.๔๘		-	.๑๓	.๑๑	.๓๒*	-.๐๓
รับจ้างทั่วไป	๓.๖๑			-	-.๐๒	.๑๙*	-.๑๖
รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ	๓.๕๙				-	.๒๑*	-.๑๔
นักเรียน/ นักศึกษา	๓.๘๐					-	-.๓๕*
อื่น ๆ	๓.๔๕						

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๐ พบว่า ประชาชนที่อาชีพต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย โดยรวม แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๕ คู่ ได้แก่ ประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความ

คิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย/รับจ้างทั่วไป รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ และประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, ประชาชนที่ประกอบนักเรียน/นักศึกษา คิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

สมมติฐานที่ ๕ ประชาชนที่มี สถานภาพทางสังคมในชุมชน ต่างกันมีความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ แตกต่างกัน

การวิเคราะห์สมมติฐานที่ ๕ ใช้สถิติ F-test (One-way ANOVA) ในการทดสอบความแปรปรวนแบบทางเดียวเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยที่มากกว่า ๒ กลุ่ม ใช้ระดับความเชื่อมั่น ๙๕% ดังนั้น ถ้าเป็นไปตามสมมติฐานต่อเมื่อค่า Sig. น้อยกว่า ๐.๐๕ ถ้าพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จะเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) และนำเสนอในรูปตารางประกอบการบรรยาย ดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๑ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และระดับความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย **จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยรวม**

(n=๓๙๙)

สถานภาพทางสังคมในชุมชน	n	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{X}$	S.D.	การแปลผล
ผู้นำชุมชน	๓๓	๓.๗๓	๐.๖๑	มาก
เจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต.	๔๖	๓.๓๑	๐.๕๕	ปานกลาง
นักเรียน/นักศึกษา	๑๐๘	๓.๗๕	๐.๕๒	มาก
ครู/อาจารย์	๕๒	๓.๘๗	๐.๔๕	มาก
อื่น ๆ	๑๖๐	๓.๕๖	๐.๕๗	มาก
รวม	๓๙๙	๓.๖๔	๐.๕๖	มาก

จากตารางที่ ๔.๒๑ พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน อยู่ในระดับมาก เมื่อจำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน พบว่า ประชาชนที่สถานภาพครู/อาจารย์ นักเรียน/นักศึกษา ผู้นำชุมชน อื่น ๆ มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึก

การเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อยู่ในระดับมาก ส่วนประชาชนที่
สถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต. มีความเห็น อยู่ในระดับปานกลาง

ตารางที่ ๔.๒๒ แสดงการวิเคราะห์ความแปรปรวนระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมือง
ภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน โดยรวม

(n = ๓๙๙)

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตย		SS	df	MS	F	Sig.
๑. ด้านส่งเสริมให้มี ความรู้ในการศึกษา	ระหว่างกลุ่ม	๑๓.๗๕๔	๔	๓.๔๓๙	๗.๙๕๗	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๐.๒๗๐	๓๙๔	.๔๓๒		
	รวม	๑๘๔.๐๒๔	๓๙๘			
๒. ด้านส่งเสริมที่จะ สามารถทำงาน ร่วมกับผู้อื่น	ระหว่างกลุ่ม	๘.๕๗๘	๔	๒.๑๔๕	๖.๑๒๘	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๓๗.๘๙๑	๓๙๔	.๓๕๐		
	รวม	๑๔๖.๔๖๙	๓๙๘			
๓. ด้านการยอมรับ ความแตกต่างทาง สังคมวัฒนธรรม	ระหว่างกลุ่ม	๗.๖๖๔	๔	๑.๙๑๖	๔.๔๔๓	.๐๐๒*
	ภายในกลุ่ม	๑๖๙.๙๑๑	๓๙๔	.๔๓๑		
	รวม	๑๗๗.๕๗๕	๓๙๘			
๔. ด้านส่งเสริมการคิด วิเคราะห์อย่างมี เหตุผล	ระหว่างกลุ่ม	๑๔.๖๕๕	๔	๓.๖๖๔	๘.๒๔๒	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๗๕.๑๓๓	๓๙๔	.๔๔๔		
	รวม	๑๘๙.๗๘๘	๓๙๘			
๕. ด้านส่งเสริมการ แก้ไขปัญหาด้วย สันติวิธี	ระหว่างกลุ่ม	๑๖.๔๕๗	๔	๔.๑๑๔	๘.๗๑๐	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๘๖.๑๑๔	๓๙๔	.๔๗๒		
	รวม	๒๐๒.๕๗๑	๓๙๘			
๖. ด้านการส่งเสริมการ รักษาสีงแวดล้อม	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๑๓๘	๔	๒.๗๘๕	๕.๙๑๐	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๘๕.๖๒๙	๓๙๔	.๔๗๑		
	รวม	๑๙๖.๗๖๘	๓๙๘			
๗. ด้านส่งเสริมสิทธิ มนุษยชน	ระหว่างกลุ่ม	๑๒.๓๓๘	๔	๓.๐๘๔	๔.๙๐๗	.๐๐๑*
	ภายในกลุ่ม	๒๔๗.๖๔๕	๓๙๔	.๖๒๙		
	รวม	๒๕๙.๙๘๓	๓๙๘			
๘. ด้านการมีส่วนร่วม ทางการเมืองระดับ ท้องถิ่นละระดับชาติ	ระหว่างกลุ่ม	๑๑.๕๕๔	๔	๒.๘๘๖	๗.๒๐๗	.๐๐๐*
	ภายในกลุ่ม	๑๕๗.๗๖๖	๓๙๔	.๔๐๐		
	รวม	๑๖๙.๓๑๐	๓๙๘			
	ภายในกลุ่ม	๑๐.๓๒๕	๔	๒.๕๘๑	๘.๗๘๘	.๐๐๐*
รวม	รวม	๑๑๕.๗๒๗	๓๙๔	.๒๙๔		
	รวม	๑๒๖.๐๕๒	๓๙๘			

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๒ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย แตกต่างกันทุกด้าน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จึงทำการเปรียบเทียบรายคู่ด้วยวิธีการของ LSD. (Least Significant Difference) ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒๓ แสดงการทดสอบความแตกต่างระดับความคิดเห็นของประชาชนต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ เป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างนัยสำคัญน้อยที่สุด (LSD.) โดยรวม จำแนกตามสถานภาพทางสังคมในชุมชน

(n = ๓๙๙)

สถานภาพทางสังคมในชุมชน	$\bar{X}$	สถานภาพทางสังคมในชุมชน				
		ผู้นำชุมชน	เจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต.	นักเรียน/นักศึกษา	ครู/อาจารย์	อื่น ๆ ไม่ระบุ
		๓.๗๓	๓.๓๑	๓.๗๕	๓.๘๗	๓.๕๖
ผู้นำชุมชน	๓.๗๓	-	.๔๒*	.๐๒	.๑๔	.๑๗
เจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต.	๓.๓๑		-	.๔๔*	.๕๖*	.๒๕*
นักเรียน/นักศึกษา	๓.๗๕			-	.๑๒	.๑๙*
ครู/อาจารย์	๓.๘๗				-	.๓๑*
อื่น ๆ	๓.๕๖					-

*มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

จากตารางที่ ๔.๒๓ พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย โดยรวมแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕ จำนวน ๖ คู่ ได้แก่ ประชาชนที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต., ประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต. มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพนักเรียน/นักศึกษา, ครู/อาจารย์ และอื่น ๆ และประชาชนที่มีสถานภาพครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพอื่น ๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ นอกนั้นไม่พบความแตกต่างรายคู่

ตารางที่ ๔.๒๔ สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน

สมมติฐาน	สถิติ	๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	โดยรวม
เพศ	t-test	๐.๐๕๖	๐.๑๙๘	.๐๐๑*	.๐๐๑*	.๐๐๑*	๐.๑๑๖	.๐๐๑*	.๐๒๑*	.๐๐๑*
อายุ	F-test	.๐๐๐*	.๐๐๓*	.๐๐๒*	.๐๐๐*	.๐๐๐*	.๐๐๒*	.๐๐๑*	.๐๐๙*	.๐๐๐*
ระดับการศึกษา	F-test	.๐๐๐*	.๐๑๒*	.๐๐๗*	.๐๐๐*	.๐๐๕*	.๐๐๒*	.๐๙๕	.๐๐๐*	.๐๐๓*
อาชีพ	F-test	.๐๐๐*	๐.๐๗๙	.๐๒๓*	.๐๐๒*	.๐๐๔*	.๐๐๔*	๐.๑๗๕	๐.๐๘๒	.๐๐๙*
สถานภาพ	F-test	.๐๐๐*	.๐๐๐*	.๐๐๒*	.๐๐๐*	.๐๐๐*	.๐๐๒*	.๐๐๑*	.๐๐๐*	.๐๐๐*

๑ การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

๒ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

๓ การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

๔ การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

๕ การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

๖ การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

๗ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๘ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ

จากตารางที่ ๔.๒๔ พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลของประชาชน ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคม มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕

๔.๔ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

จากการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสอบถามปลายเปิด (Open ended Questionnaire) เกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ทั้งหมด ๘ ด้าน ตามกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตารางที่ ๔.๒๕ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง	ให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น
ประชาชนขาดการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและข่าวสารทางการเมือง	ของงบประมาณสนับสนุนจากองค์กรการบริการส่วนท้องถิ่นในการจัดโครงการสร้างความเข้าใจและสร้างความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี อีกทั้งพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
ประชาชนขาดการรับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเมืองจึงไม่ทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	สนับสนุนการติดตั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้คนในพื้นที่เข้าถึงสถานการณ์ปัจจุบันได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว และจัดให้มีการศึกษาดูงานในหน่วยงานราชการการปกครองส่วนท้องถิ่น

ตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม	สนับสนุนการสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่น พัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง
ประชาชนขาดแนวทางพัฒนาอาชีพและขาดประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข	ปรับปรุง และพัฒนาสินค้าและบริการให้มีการส่งออกไปขายนอกชุมชนมากขึ้น รวมกลุ่มการค้าเพื่อต่อรองกับนายทุนด้านราคาสินค้าและบริการ

ตารางที่ ๔.๒๖ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนไม่ได้รับการยอมรับความไว้วางใจ เชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป	สร้างมาตรฐานสินค้า และบริการจากอาชีพที่มี การสนับสนุนจากเงินงบประมาณ สร้างชื่อ ผลิตภัณฑ์ให้เป็นที่ยอมรับของตลาด

ตารางที่ ๔.๒๗ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใน
ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดการแสดงความรู้สึกและความ เชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับ การยอมรับจากสาธารณชน	ส่งเสริม และรับรู้ร่วมกันในการแสดงความรู้สึก และเชื่อมั่นต่อการเมืองในระดับชุมชน
ประชาชนขาดการเรียนรู้และกล่อมเกลาทาง การเมืองซึ่งจะช่วยให้เกิดความสมดุลทาง สังคมวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	ควรมีการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ด้านการเมือง การปกครอง ระบบการบริหารงาน และเรียนรู้ วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับใช้กับ คนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม
ประชาชนขาดการยอมรับความแตกต่างทาง สังคมวัฒนธรรมและสามารถที่จะปรับเข้าหากัน ได้	จัดกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างชุมชน แลกเปลี่ยน เรียนรู้วัฒนธรรมที่ต่างกันของแต่ละชุมชน

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยใน การส่งเสริมความสงบสุขในสังคม	เลือกตั้ง หรือแต่งตั้งตัวแทนของกลุ่มชุมชน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนกิจกรรม ต่างๆ ของชุมชน

ตารางที่ ๔.๒๘ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล (ต่อ)

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดความเข้าใจเสรีภาพความเสมอภาคอำนาจความเป็นธรรมเป็นกระบวนการหนึ่ง ที่ควรกระทำเป็นการเบื้องต้น	สร้างเวทีสาธารณะเพื่อปรับทัศนคติร่วมกันเพื่อ ความเข้าใจในเสรีภาพความเสมอภาคอำนาจ ความเป็นธรรม
ประชาชนขาดการวิเคราะห์สถานการณ์ บ้านเมืองเป็นไปตามเหตุปัจจัยและผลกระทบที่ บุคคลนั้นยอมรับได้	สร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครองโดยร่วมกับสถานศึกษาในท้องถิ่น

ตารางที่ ๔.๒๙ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดการระงับความขัดแย้งโดยการใช้ วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิด ความสงบสุข	สร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการระงับความ ขัดแย้งโดยแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง พร้อมวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี
ประชาชนขาดการเจรจาไกล่เกลี่ยและต่อรอง เป็นแนวทางของทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการ ได้	ประชาชนต้องเปิดใจยอมรับในการคิดต่าง และหาวิธีแก้ไข และการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข
ประชาชนไม่คำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลและ สาธารณประโยชน์อาจนำมาซึ่งความผาสุกได้	ให้ประชาชนตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ด้วยการรณรงค์ หรือร่วมกันดูแล ทรัพย์สินภายในชุมชนเสมือนว่าเป็นบ้านของ ตนเอง

ตารางที่ ๔.๓๐ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ใน
ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล	จัดทำเวทีพิจารณาเรื่องการบริหารงบประมาณที่ควรจะได้รับจากรัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณ
ประชาชนยังขาดการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	สนับสนุนงบประมาณอุดหนุนในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการสร้างที่พักแบบโฮม สเตย์ เพื่อปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยวและเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในชุมชน
ประชาชนขาดจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมไทย	สร้างบทลงโทษให้กับผู้ฝ่าฝืน หรือกระทำความผิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

ตารางที่ ๔.๓๑ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่
ในด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดการอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้	สร้างศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว
ประชาชนขาดการสร้างความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป	เสริมสร้างความรู้ และตระหนักให้เห็นถึงสิทธิมนุษยชน
ประชาชนขาดการใช้หลักสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนดีมีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม	เสริมสร้างความรู้ และตระหนักให้เห็นถึงสิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังสามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม

**ตารางที่ ๔.๓๒ ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง
เพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร์ จังหวัดแพร่ ใน
ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ**

ปัญหาและอุปสรรค	ข้อเสนอแนะ
ประชาชนขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น	ให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น
ประชาชนขาดการส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำทางการเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ	การส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำทางการเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ
ประชาชนยังขาดเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ	ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการจำลองแบบการเลือกตั้ง และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะลงรับสมัครเป็นผู้แทนราษฎรอย่างถูกต้อง และตรงไป ตรงมา

สรุป ปัญหาและอุปสรรค ประชาชนขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง ประชาชนขาดความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ประชาชนขาดการแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน ประชาชนขาดตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม ประชาชนขาดการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข ประชาชนยังไม่ได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล ประชาชนขาดการอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้ ประชาชนขาดการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

ข้อเสนอแนะ ๑) ควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษาหรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น ๒) ควรสนับสนุนการสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่นพัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง ๓) ควรส่งเสริมและรับรู้ร่วมกันในการแสดงความรู้สึก และเชื่อมั่นต่อการเมืองในระดับชุมชน ๔) ควรเลือกตั้งหรือแต่งตั้งตัวแทนของกลุ่มชุมชน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน ๕) ควรสร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการระงับความขัดแย้งโดยแสดงให้เห็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นจริง พร้อมวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี ๖) ควรจัดทำเวทีพิจารณาเรื่องการบริหารงบประมาณที่ควรจะได้รับจากรัฐบาลในแต่ละปีงบประมาณ ๗) ควรสร้างศูนย์

การเรียนรู้ หรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว ๘) ควรให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๔.๕ ผลจากการสัมภาษณ์เกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

แนวการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของ
ประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้การศึกษา

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้การใช้สิทธิและหน้าที่ รู้ว่าจะต้องปฏิบัติตนในฐานะพลเมือง
ของประเทศอย่างไร อ่านและทำความเข้าใจเกี่ยวกับรัฐธรรมนูญในฐานะกฎหมายหลักของการ
ปกครองประเทศ

๒. ถ้าเราไม่สนใจข่าวสารบ้านการเมืองไม่สนใจข่าวความเคลื่อนไหวในแวดวงทาง
การเมือง ปิดหูปิดตาตัวเองเราก็จะไม่รู้ไม่เห็นอะไรที่เกี่ยวกับการเมือง ปล่อยให้คนที่เข้าไปทำหน้าที่
ทางการเมืองทำงานต่าง ๆ^๑

๒. ต้องคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนตั้งแต่เข้าไปใช้สิทธิออกกฎหมายเพื่อตนและ
เพื่อพวกของตน ปล่อยให้กลุ่มบุคคลทำงานตามความต้องการของกลุ่มของพรรคของตน และในที่สุด
ความเสียหายก็เกิดกับแผ่นดิน^๒ ซึ่งเราทุกคนมีหน้าที่ต้องรับผิดชอบแผ่นดินของเรา พอมาถึงวันนี้เรา
จะมาอ้างว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรกไม่ได้เพราะเราเป็นคนตัดสินใจเลือกคนเข้าไปทำหน้าที่แทนเรา
ดังนั้นธรรมชาติของการเมืองไม่ได้สกปรกอย่างที่หลายคนพูดกัน แต่ที่เราเห็นว่าการเมืองสกปรก
เพราะมีแต่ข่าวความขัดแย้ง^๓

๓. ข่าวเกี่ยวกับคนต่างกลุ่มต่างพรรคทะเลาะกัน นั่นก็เพราะคนที่ไม่เข้าใจลักษณะของ
การเมืองหรือธรรมชาติของการเมือง คอยฉกฉวยโอกาสเพื่อประโยชน์ของตนเองบนความไม่รู้ไม่เข้าใจ
การเมืองของประชาชน หรือประชาชนมัวแต่สนใจปัญหาเรื่องปากเรื่องท้องมากกว่าสนใจการเมือง
ช่องว่างตรงนี้ทำให้มีการเมืองที่ฉกฉวยหลายคนได้โอกาสในสถานการณ์ต่าง ๆ ในการแสวงหา
ผลประโยชน์เพื่อตนเอง เพื่อกลุ่มของตนเองและผลจากความล้มเหลวทางการเมืองจะส่งผลต่อระบบ
เศรษฐกิจและสังคม ซึ่งปัญหาใหญ่ๆ ที่จะตามมาอันเนื่องจากปัญหาทางการเมืองโดยทั้งสิ้น^๔

๔. ลักษณะของการเมืองโดยตัวของมันแล้วการเมืองเป็นแนวทางของชุมชนทางการเมือง
ที่มีแนวโน้มที่ก่อให้เกิดสวัสดิภาพอย่างมั่นคงภายในสังคมโดยอาศัยการปกครอง การมีและการใช้

^๑ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายัณห์ อินันันใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง
กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^๒ สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกุล, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง
จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

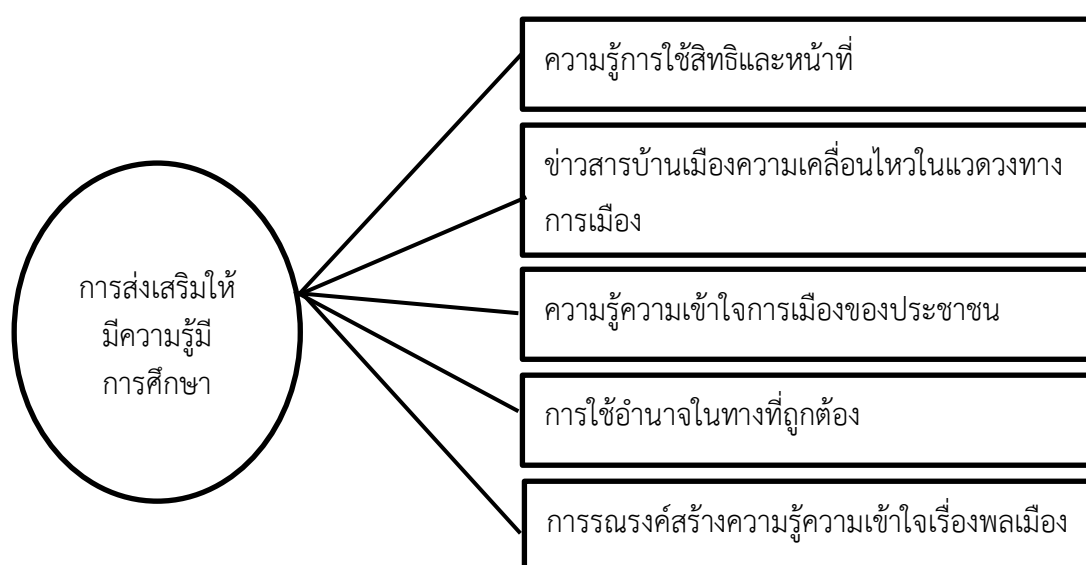
^๓ สัมภาษณ์ นางชไมพร นามวงศ์, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านนาแหลม หมู่ที่
๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^๔ สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

อำนาจในทางที่ถูกต้องและอาศัยเงื่อนไขต่าง ๆ ทำให้เกิดความชอบธรรมในสังคมเป็นหลัก สังคมก็อยู่อย่างปกติสุข รวมทั้งประชาชนในประเทศก็อยู่ดีมีสุข^๕

๕. การสร้างความเป็นพลเมืองมีความจำเป็นต้องสร้างความตระหนักให้เกิดขึ้นในสังคม สร้างความรู้ความเข้าใจและความตื่นตัวในวงกว้าง การใช้สื่อมวลชน ทั้งสื่อ โทรทัศน์ วิทยุ สื่อสิ่งพิมพ์ อินเทอร์เน็ต และสื่อทางเลือกต่างๆ ในการรณรงค์สร้างความรู้ความเข้าใจและความตื่นตัวในเรื่องพลเมืองและคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเพื่อให้ประชาชนช่วยกันสร้างพลเมืองและพัฒนาตนเองให้เป็นพลเมือง^๖

สรุป การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา คือการให้ความรู้การเกี่ยวกับการใช้สิทธิและหน้าที่การให้ความรู้ประชาชนทางด้านการเมืองเรื่องสิทธิเสรีภาพตามกฎหมาย ว่ามีสิทธิการตรวจสอบ การออกเสียง ควรประสานกับสำนักงานคณะกรรมการเลือกตั้งจังหวัด ไปให้ความรู้กับประชาชนให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้านเพื่อประชาชนได้รู้ เข้าใจ และสามารถปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ประชาชนต้องสนใจข้อมูลข่าวสารด้านต่าง ๆ อยู่เสมอ มีการเรียนการสอนในสถาบันการศึกษาระดับต่าง ๆ

แผนภาพที่ ๔.๑ การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

^๕ สัมภาษณ์ นายแพทย์ นามจะโປ๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^๖ สัมภาษณ์ นายพัฒนพงษ์ พงษ์นวล, รองนายกเทศมนตรีเมืองแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

๑. ควรเปิดใจรับความคิดที่เห็นต่างจากตนเอง เพราะต้องอยู่ร่วมกันกับสังคม^๗ ประชาชนควรมีความรู้เรื่องการใช้สิทธิ เสรีภาพ บทบาท ภารกิจหน้าที่ ภาวะผู้ตามที่ดี และการทำงานในรูปกระบวนการกลุ่ม^๘ การร่วมทำกิจกรรมสาธารณะประโยชน์^๙

๒. ต้องมีปัจจัยสนับสนุน เช่น คนต้นแบบ มีผู้นำที่ทำงานให้กับชุมชนโดยกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดจิตสำนึก ที่จะทำงานร่วมกับคนในสังคมได้มีคนคอยแนะนำ ชักจูงจากคนรอบข้างหรือคนใกล้ชิดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่นได้^{๑๐}

๓. การทำงานร่วมกันของคนในชุมชนเริ่มต้นจากการมีพื้นฐานในเรื่องความสามัคคี การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การรวมตัวกันอย่างเหนียวแน่น การมีจิตสาธารณะของคนในชุมชน การมีความรักและหวงแหนในทรัพยากรธรรมชาติท้องถิ่น ส่งผลให้คนในชุมชนมีความกระตือรือร้นในการทำงานร่วมกันในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ปัญหาและพัฒนาชุมชน โดยการทำงานร่วมกันกับผู้อื่นจะเริ่มตั้งแต่ระดับการให้ข้อมูล ระดับการรับฟังและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระดับการปรึกษาหารือ ระดับการวางแผนร่วมกัน และระดับการร่วมปฏิบัติ ซึ่งเป็นปัจจัยที่เอื้อให้ชุมชนเป็นชุมชนเข้มแข็ง สามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเองได้^{๑๑}

๔. การทำงานร่วมกับผู้อื่นมีส่วนร่วมอย่างสำคัญได้สร้างให้เกิดสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้น และเป็นหัวใจสำคัญของประชาชนอันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนพัฒนาการของวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองที่ต้องอาศัยการพบปะของผู้คนได้มาปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกัน^{๑๒}

๕. การอยู่ร่วมกันและร่วมกันแก้ปัญหาของสังคมโดยเริ่มต้นที่ตนเองก่อน สาธารณะที่ดี สังคมที่ดี ก็เกิดขึ้นได้ด้วยความเป็นพลเมือง ที่มีความรู้สึกระแสาเป็นหนึ่งเดียวกัน ที่จะเชื่อมพลเมืองแต่ละคน เข้ากับสังคมที่กว้างขวางออกไปร่วมกับคนอื่น ๆ และจัดให้ความสัมพันธ์มีความสอดคล้องกับเงื่อนไขความเป็นสังคมของพลเมืองที่ควรจะเป็นไปในแต่ละช่วงเวลาของการเปลี่ยนแปลงของสังคม^{๑๓}

สรุป การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ต้องเปิดใจรับความคิดที่เห็นต่างจากตนเอง เพราะต้องอยู่ร่วมกันกับสังคม โดยมีผู้นำที่ทำงานให้กับชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการทำ

^๗ สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายันท์ อินนันใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^๘ สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกมล, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมืองจังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^๙ สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

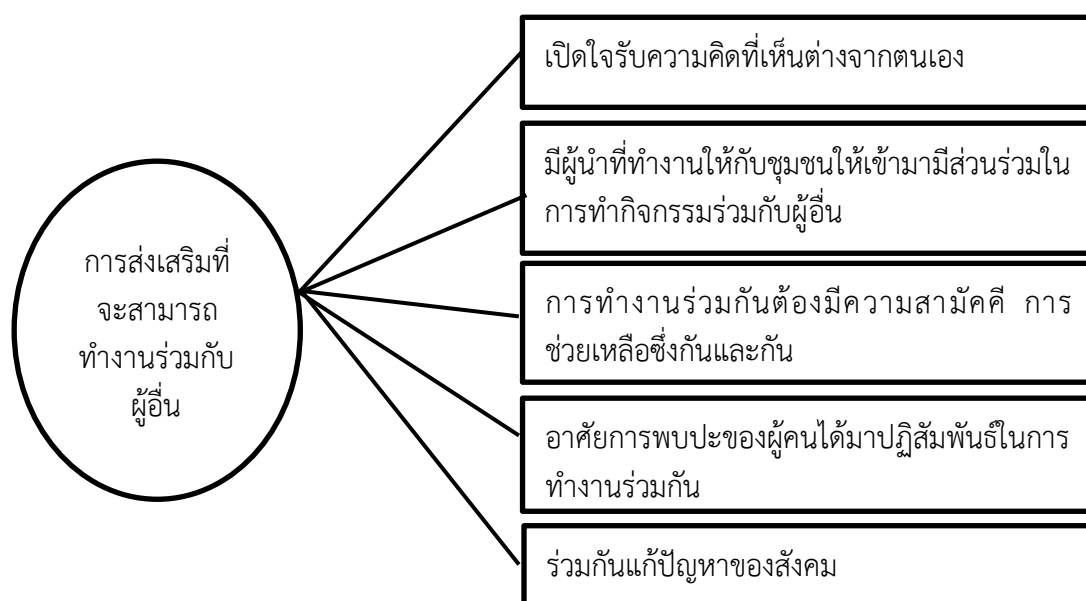
^{๑๐} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๑} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกมล, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมืองจังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๒} สัมภาษณ์ นายมังกร บุตรชา, ผู้ใหญ่บ้านพาแหลม หมู่ที่ ๒ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๓} สัมภาษณ์ นายหงส์ กราวสนั่น, นักปราชญ์บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมืองจังหวัดแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

กิจกรรมร่วมกับผู้อื่น การสร้างให้เกิดสำนึกความเป็นพลเมืองให้เกิดขึ้นโดยการส่งเสริมการทำงานร่วมกับผู้อื่นถือเป็นหัวใจสำคัญของประชาสังคมไทยอันเป็นปัจจัยเกื้อหนุนพัฒนาการของขบวนการประชาสังคมและวิถีประชาธิปไตยของพลเมืองที่ต้องอาศัยการพบปะของผู้คนได้มาปฏิสัมพันธ์ในการทำงานร่วมกันและร่วมกันแก้ปัญหาของสังคม

แผนภาพที่ ๔.๒ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

๑. ความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมเป็นรูปแบบของความคิด ทักษะและความเชื่อของบุคคล วัฒนธรรมทางการเมืองจึงเป็นเสมือนแนวทางของพฤติกรรมในการเสริมพลังให้ประชาชนได้ยึดถือปฏิบัติในฐานะที่เป็นสมาชิกของระบบการเมือง^{๑๔}

๒. ปัจจัยสำคัญที่เสริมสร้างความชอบธรรมทางการเมืองให้กับระบบการปกครอง และทำให้ระบบการเมืองการปกครองของประเทศดำรงอยู่ได้อย่างราบรื่น^{๑๕}

๓. อาศัยกระบวนการเรียนรู้และเสริมสร้างให้ประชาชนเกิดความสำนึกในการเป็นสมาชิกของประเทศ และตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ตามหลักของประชาธิปไตย ดังนั้น การส่งเสริมการ

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายัณห์ อินันน์ใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๕} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกุลม, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมทางการเมือง ก็คือการจัดระบบการศึกษาที่ดี ให้กับประชาชน^{๑๖}

๔. โดยมุ่งเน้นปลูกฝังความรู้เรื่องในจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนอย่างถูกต้อง แก่เยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในอนาคต ด้วยการปลูกฝังให้เกิดความสำนึกตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ อีกทั้งการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้นมาจากการกล่อมเกลา ความคิด และความเชื่อ โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ในสังคม และถึงเวลาแล้วที่ประชาชนชาวไทย จะต้องรวมตัวกันสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นในสังคม เพราะวัฒนธรรมทางการเมืองก่อให้เกิดส่งเสริมจิตสำนึกทางการเมือง^{๑๗}

๕. จะต้องใช้เวลานานพอสมควรแต่ถ้ามีการเริ่มทำด้วยความมุ่งมั่นตั้งใจอย่างจริงจังจะประสบความสำเร็จ ประชาชนมีวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแล้ว ก็จะส่งผลให้การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เกิดการพัฒนาอย่างมีเสถียรภาพมั่นคง เกิดประโยชน์สูงสุด กับประชาชนมากขึ้น^{๑๘}

๖. ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ที่มีวิถีชีวิต จารีตประเพณีที่แตกต่างกันออกไป เป็นการให้ความเคารพต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้มีการสั่งสมมาเป็นเวลาช้านาน จนก่อให้เกิดระบบทางสังคมขึ้นภายในชุมชน ซึ่งระบบที่เกิดขึ้นนี้จะทำหน้าที่ในการหล่อเลี้ยงวิถีชีวิตของประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุขได้อย่างยั่งยืน แต่ถ้าหากเรามีการลดทอนการใช้สิทธิตามประเพณีของประชาชนไม่ว่าจะทางใดก็ตาม ก็อาจทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อนได้ เนื่องจากสิ่งที่พวกเขาเคยปฏิบัติอยู่นั้นได้ถูกเบียดขับออกไปจากวงจรการใช้ชีวิตประจำวัน ทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่สามารถที่จะปรับตัวรับกับสิ่งใหม่ได้ทัน^{๑๙}

๗. ส่งเสริมให้ความรู้ความเข้าใจมนุษยในบริบททางสังคมหรือในเงื่อนไขแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่ใช่มาตรฐานของตนเองในการตัดสินคนอื่นอย่างง่าย ๆ ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมีความเห็นอกเห็นใจคนอื่นที่อยู่ในบริบทหรือเงื่อนไขแวดล้อมที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนคติทางการเมือง ความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์หรือเกิดจากสถานการณ์ที่กดดัน^{๒๐}

๘. การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างโดยพร้อมที่จะพิจารณาความเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรม ใจกว้างมากพอที่จะเปลี่ยนความคิดเมื่อได้รับรู้เหตุผลและข้อเท็จจริงที่ดีกว่า และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จต่างๆ^{๒๑}

^{๑๖} นางสาวรณมา สุขมี, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๗} สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

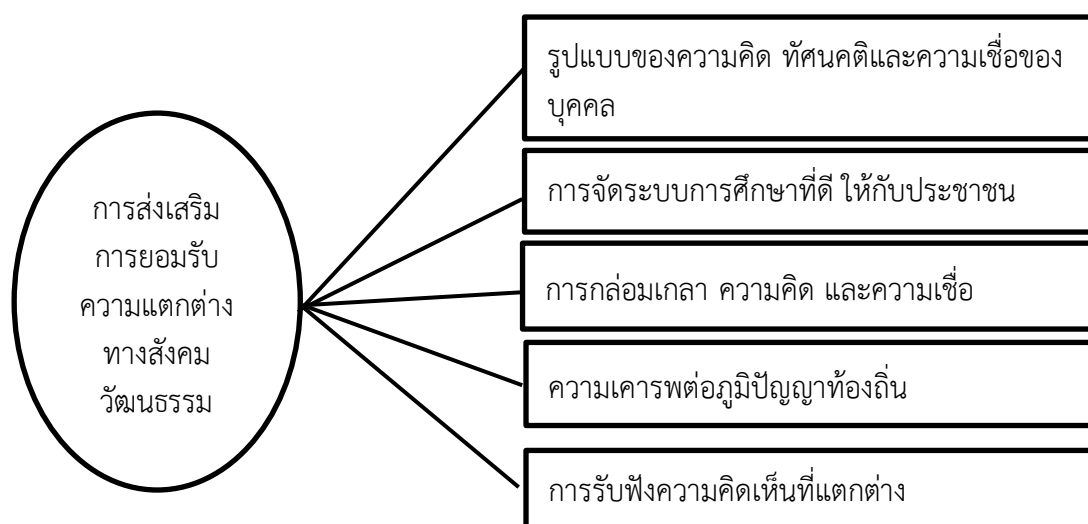
^{๑๘} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๑๙} สัมภาษณ์ นายสมฤทธิ์ สุขมี, ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๐} สัมภาษณ์ นายสมฤทธิ์ สุขมี, ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๑} สัมภาษณ์ นายอุไรวรรณ ใหม่จันทร์, ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

สรุป การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมเป็นรูปแบบของความคิด ทศนคติและความเชื่อของบุคคล ประชาชนเกิดความสำนึกและตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ตามหลักของประชาธิปไตย รวมถึงการปลูกฝังความรู้เรื่องในจิตสำนึกทางการเมืองให้กับประชาชนอย่างถูกต้อง แก่เยาวชนที่จะเติบโตเป็นพลเมืองของชาติในอนาคต ด้วยการปลูกฝังให้เกิดความสำนึกตระหนักในหน้าที่และความรับผิดชอบ อีกทั้งการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมมีจุดเริ่มต้นมาจากการกล่อมเกล่า ความคิด และความเชื่อ โดยผ่านสถาบันต่าง ๆ ประชาชนมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเลือกอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อไม่ให้ความแตกต่างนำมาซึ่งความแตกแยกพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่างของกันและกัน เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่เห็นแตกต่างไปจากตนเอง

แผนภาพที่ ๔.๓ การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมจากการ สัมภาษณ์เชิงลึก

๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

๑. การคิดและวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล สามารถใช้อธิบายพฤติกรรมการลงคะแนนเสียงได้ คือเมื่อผู้ลงคะแนนต้องการให้พรรคที่ตนเองเลือกได้รับชัยชนะ การตัดสินใจเลือกพรรคที่ตนเองไม่ได้สนับสนุนมากที่สุด แต่มีโอกาสชนะการเลือกตั้งมากกว่า จึงถือเป็นการตัดสินใจที่มีเหตุผล^{๒๒}

๒. การคิดและวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลเกี่ยวกับผู้ลงคะแนนจะได้รับความพึงพอใจสูงสุด เมื่อพรรคที่ตนเองเลือกชนะการเลือกตั้ง สำหรับวัยรุ่นหลายคนเรื่องการเมืองอาจดูเป็นเรื่องที่ค่อนข้าง

^{๒๒} นางสาวรณนา สุขมี, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ไกลตัว ไม่ได้ติดตามข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกตั้งเลยหรือมีความสนใจในระดับที่น้อยมาก ที่จริงแล้วความเคลื่อนไหวทางการเมืองมีผลต่อชีวิตประจำวันไม่ควรถูกมองข้าม การที่วัยรุ่นให้ความสนใจเรื่องการเมืองเป็นการเตรียมพร้อมและปลูกฝังความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้สิทธิ การรักษาสีทธิ และการแสดงออกทางการเมืองในสังคมไทยได้อย่างเหมาะสมก่อนที่จะเข้าร่วมวิถีประชาธิปไตยอย่างสมบูรณ์แบบ^{๒๓}

๒. การส่งเสริมวัยรุ่นภายในครอบครัวให้คิดนอกกรอบและคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลด้วยตนเองเป็นจุดเริ่มต้นในการสร้างเยาวชนให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคมไทยที่สามารถทำหน้าที่ของตนเองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างถูกต้อง เพราะฉะนั้นการศึกษาเรียนรู้ตั้งแต่ตอนนี้นอกจากจะเป็นการป้องกันข้อผิดพลาดที่เคยเกิดขึ้นในอดีตไม่ให้เกิดขึ้นอีก ยังเป็นบทเรียนให้ประเทศชาติไทยสามารถเจริญก้าวหน้าได้อย่างเต็มศักยภาพอีกด้วย ที่สำคัญการติดตามข่าวสารการเมืองเป็นการฝึกฝนให้วัยรุ่นมีจุดยืนของตนเองและสามารถคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลโดยไม่ถูกสื่อต่าง ๆ ในสังคมชักจูงอย่างง่ายดาย^{๒๔}

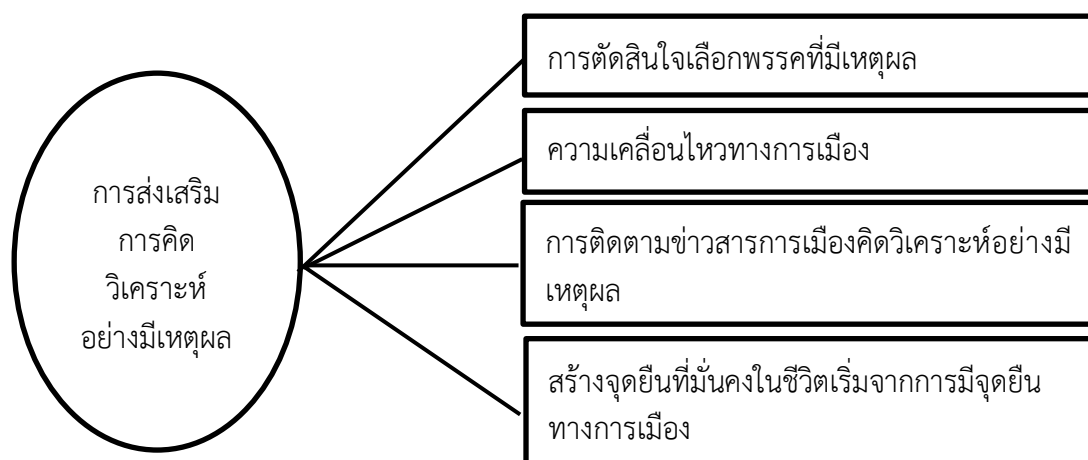
๓. บุคคลที่อยู่ใกล้ตัวเช่นครอบครัว ครูบาอาจารย์และหมู่เพื่อน ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่มีอิทธิพลต่อวัยรุ่นมาก ปัจจุบันการมีความคิดเห็นเดียวกันกลายเป็นสิ่งที่ทำให้เราได้รับความยอมรับจากสังคม ซึ่งแรงกดดันที่วัยรุ่นได้รับจากคนรอบข้างอาจทำให้ตามกระแสโดยที่ไม่รู้ตัวแต่หากเรามีความคิดเห็นและอุดมการณ์ของตนเองที่แน่วแน่ จะทำให้เราสามารถสร้างจุดยืนที่มั่นคงในชีวิต ซึ่งเริ่มจากการมีจุดยืนทางการเมืองนั่นเอง^{๒๕}

สรุป การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การคิดอย่างมีเหตุผลและรอบคอบการตัดสินใจเลือกพรรคที่มีเหตุผล ภายใต้พื้นฐานของหลักเกณฑ์ และมีข้อมูลที่เชื่อถือได้ ย่อมนำไปสู่ข้อสรุป และการตัดสินใจในทิศทางที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพ การคิดอย่างมีวิจารณญาณจำเป็นต้องประกอบด้วยทักษะต่าง ๆ คือ การตั้งคำถาม การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การสรุป ประเมิน และการหาแนวทางในการนำไปใช้ โดยใช้เหตุ และผล ประกอบการตัดสินใจ ไม่มีความลำเอียง หรือมีอคติต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยยึดหลักการบนพื้นฐานข้อมูลที่เป็นจริงมากกว่าอารมณ์ และพิจารณาแยกแยะความเป็นไปได้ในแง่มุมต่าง ๆ ตลอดจนการหาแนวทางการแก้ไข โดยการเสนอให้หน่วยงาน ที่เกี่ยวข้องรับไปแก้ไขหรือดำเนินการ ตอบสนองความต้องการให้แก่ประชาชน

^{๒๓} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกลม, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๔} สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๕} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

แผนภาพที่ ๔.๔ การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

๑. ส่งเสริมให้มีเวทีเรียนรู้การจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีในประเด็นปัญหาในชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการจัดการความขัดแย้งด้วยวิถีชุมชน สนับสนุนการสร้างระบบ ยุติธรรมของชุมชนในการจัดการความขัดแย้งของคนภายในชุมชนและระหว่างชุมชน^{๒๖}

๒. ส่งเสริมให้มีการสร้างนักจัดการความขัดแย้งด้วยสันติวิธีที่มีความเป็นมืออาชีพ เพื่อทำหน้าที่ในกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยกระบวนการสมานฉันท์ วิธีเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหา ทำที่ในการวางตัวในสถานการณ์เผชิญหน้า เรียนรู้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ของการแสดง ความเห็นในสังคมประชาธิปไตย เช่น การชุมนุม ซึ่งการเจรจาไกล่เกลี่ย เป็นการที่ทั้งสองฝ่ายต่าง สัมผัสใจมาเจรจาระหว่างกันเพื่อตัดสินใจร่วมกัน โดยที่ต่างฝ่ายต่างต้องเอาใจเขามาใส่ใจเรา เพื่อรับ ฟังความต้องการที่แท้จริงของอีกฝ่ายหนึ่ง ไม่ใช่การเกลี้ยกล่อมให้อีกฝ่ายหนึ่งยอมตามความต้องการ ของตนเอง การเจรจา คือคำตอบของความขัดแย้งทุกเรื่อง^{๒๗}

๓. อีกทั้งการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง มีวิธีการโดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจง เหตุผลตลอดจนการรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่างจากคนอื่น เพื่อให้ทุกฝ่ายได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง โดย การรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง และนำสันติวิธีเข้ามาใช้เนื่องจากพฤติกรรมที่แสดงออกต่อสาธารณะ เป็นพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมต่อสังคม ต้องยอมรับเสียงแตกต่างกันให้มากกว่านี้ การใช้ความรุนแรง โดยไม่มีสันติธรรมจะต้องถูกประณาม ดังนั้นวิธีที่จะแก้ปัญหาได้ เราต้องเตือนทุก ๆ ฝ่ายว่าเราจะต้อง

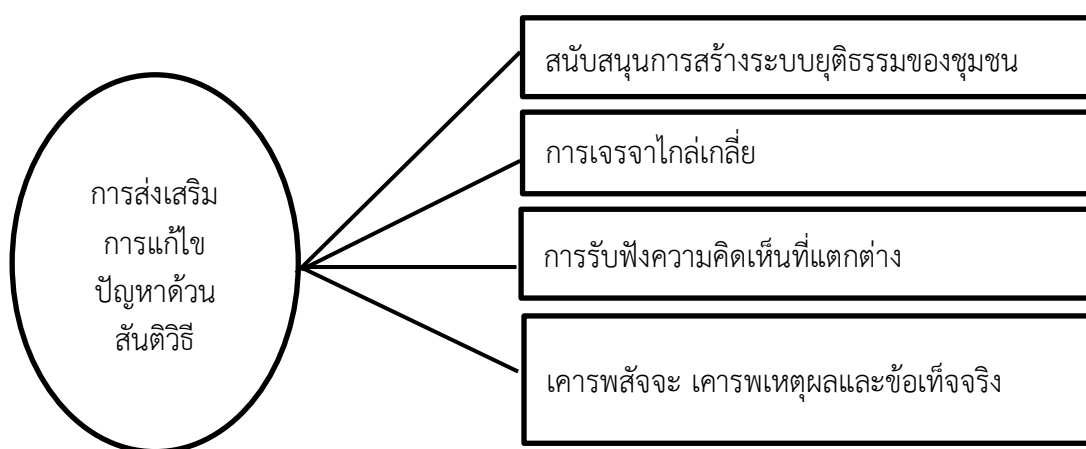
^{๒๖} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายันท์ อินนันใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๒๗} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกุลม, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

มีสันติธรรม มองเห็นความแตกต่างของเพื่อนและหาทางอยู่ร่วมกับคนที่ไม่เหมือนเราให้ได้ อันนี้คือสันติวิธี^{๒๘}

๔. อีกทั้งการจัดการกับความขัดแย้งด้วยสันติวิธี พลเมืองในทุกวัฒนธรรมมีความเสมอภาคกัน โดยที่มีทักษะใหม่ต่อความรู้คือเห็นว่าความรู้ไม่ใช่สัจธรรม คนแต่ละคนสามารถมีความรู้จากมุมมองของตน โดยมีเหตุผลและข้อเท็จจริงรองรับอย่างเพียงพอ ต้องมีทักษะวิพากษ์อย่างใจกว้างและใจดีต่อการต่อสู้การ พลเมืองจึงต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อให้สามารถต่อสู้ต่อรอง และมีส่วนร่วมทางการเมือง เช่น เคารพสัจจะ เคารพเหตุผลและข้อเท็จจริง เคารพมนุษยชนคนอื่น เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์และไม่ใช้ความรุนแรง^{๒๙}

สรุป การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้านสันติวิธี ส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ในการจัดการความขัดแย้งด้วยวิถีชุมชน สนับสนุนการสร้างระบบยุติธรรมของชุมชน มีกระบวนการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วยกระบวนการสมานฉันท์ วิถีเจรจาไกล่เกลี่ยปัญหา ทำที่ในการวางตัวในสถานการณ์เผชิญหน้า การยอมรับตามสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ เคารพสิทธิเสรีภาพ และกฎหมาย รวมถึงการมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง ต่อผู้อื่นและประเทศชาติโดยไม่ใช้อารมณ์หรือความรุนแรงในการตัดสินแก้ปัญหา ในขณะที่เดียวกันการประชุมหารือ จากประชาชนหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นการแสดงความคิดเห็น การรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน เป็นวิธีการหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันโดยเคารพสัจจะ เคารพเหตุผลและข้อเท็จจริง

แผนภาพที่ ๔.๕ การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้านสันติวิธีจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

^{๒๘} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

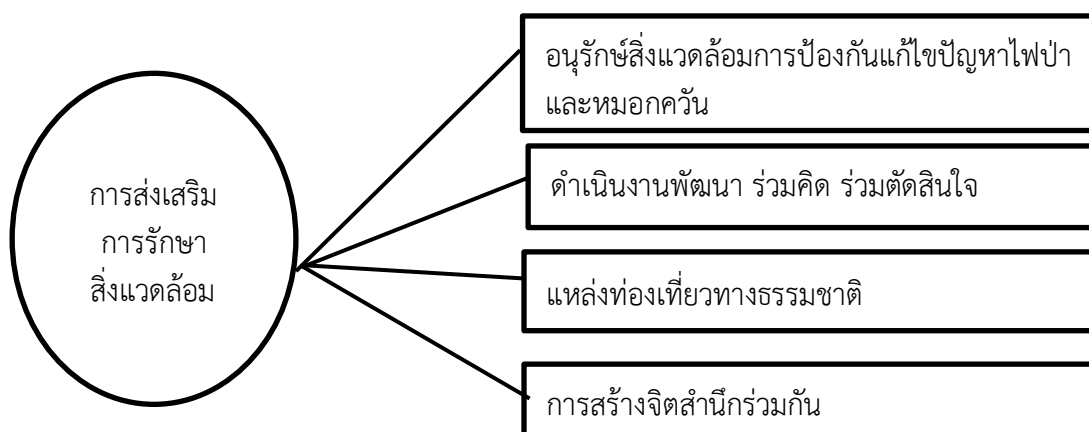
^{๒๙} นางสุวรรณา สุขมี, อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

๑. ส่งเสริมให้ช่วยกันรักษาสิ่งแวดล้อมเพราะมีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเกี่ยวข้องในการดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมของตนเอง ร่วมใช้ความคิดสร้างสรรค์ ความรู้และความชำนาญในกระบวนการทำงานร่วมกัน ช่วยกันอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมการป้องกันแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควัน ในพื้นที่ป่าไม้และภูเขา การที่จะป้องกันและแก้ไขปัญหไฟป่าและหมอกควันให้ได้ผลต้องอาศัยความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่^{๓๐}

๒. ซึ่งในจังหวัดแพร่ มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรม และกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถตอบสนองความรู้ของประชาชนได้สัมผัสและเรียนรู้เกี่ยวกับชุมชนและสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ทำให้เกิดความรักและจิตสำนึกในการรักษาสังคมและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งเป็นการสร้างความรักและความผูกพันระหว่างกันในครอบครัว เช่น การเรียนรู้ย้อมผ้าหม้อห้อม การทอผ้าตีนจก การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การเรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมและเยี่ยมชมวัดโบราณสถานที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของเมืองแพร่ การสร้างจิตสำนึกร่วมกัน ไม่ปล่อยให้เป็นหน้าที่ของใครคนใดคนหนึ่ง ส่งเสริมให้มีความรู้สึกรัก เป็นเจ้าของ ห่วงแหนในทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมของตนเอง การมีส่วนร่วมในการรักษาสิ่งแวดล้อมในด้านต่าง ๆ ในชุมชน การได้แสดงความคิดเห็น ปัญหา ความต้องการในเรื่องของสิ่งแวดล้อม^{๓๑}

สรุป ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาดิน น้ำ ป่าไม้ และสิ่งแวดล้อม โดยการสงวนและพัฒนาดินเพื่อให้คุณภาพดีมีความอุดมสมบูรณ์ รักษาแหล่งน้ำและจัดหาแหล่งน้ำให้เพียงพอกับการใช้ของคนในชุมชนเพื่อไม่ให้ตลาดแคลนน้ำ ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสร้างความตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม อีกทั้งการป้องกันและแก้ไขปัญหหมอกควันและไฟป่า

แผนภาพที่ ๔.๖ การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

^{๓๐} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๓๑} สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๑. ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชนเพื่อเป็นเครื่องมือในการถูกละเมิดสิทธิ สร้างความตระหนักแก่เจ้าหน้าที่ภาครัฐและเอกชน จัดตั้งศูนย์ประจำท้องถิ่นเพื่ออำนวยความสะดวกและให้ความช่วยเหลือการแจ้งเกิดและขอสิทธิของเด็กในชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ซึ่งถือเป็นการประกันการจดทะเบียนเกิดสำหรับเด็กทุกคน^{๓๒}

๒. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยเปิดช่องทางหรืออำนวยความสะดวกต่อประชาชนในการแสดงความคิดเห็นผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ^{๓๓}

๓. โดยมีกรอบกติกาที่ชัดเจนการเปิดประเด็นที่น่าสนใจในทางการเมืองที่แสดงให้เห็นถึงสภาพข้อเท็จจริงในการบริหารประเทศของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ ประชาชนมักจะถูกคุกคาม ข่มขู่ จากผู้มีอำนาจ ก่อให้เกิดความเสี่ยง ทั้งในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ ซึ่งกล่าวมาจึงทำให้การใช้สิทธิของประชาชนในการเข้าไปมีส่วนร่วมในทางการเมืองอ่อนแอลง^{๓๔}

๔. ดังนั้นเพื่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนสามารถเกิดขึ้นได้อย่างแท้จริง รัฐธรรมนูญควรมีการออกแบบให้มีการคุ้มครองประชาชนในกระบวนการต่าง ๆ เหล่านี้ด้วย เช่นวางหลักให้เจ้าหน้าที่ของรัฐฟ้องร้องประชาชนได้ยากขึ้นและให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ มีภาระการพิสูจน์ในเรื่องดังกล่าว^{๓๕}

๕. อีกทั้งการส่งเสริม เผยแพร่ ความรู้ความเข้าใจในการศึกษาเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนต่อประชาชน ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียน นอกโรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ซึ่งถือว่าเป็นกระบวนการสำคัญต่อการพัฒนาการทางด้านสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านสื่อมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ สื่อสิ่งพิมพ์ เผยแพร่ประสานงาน ร่วมมือกับองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อเผยแพร่ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับมนุษยชน^{๓๖}

๖. เพื่อเป็นการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจและป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนจากรัฐและเจ้าหน้าที่ของรัฐ ต้องเร่งผลักดันให้เกิดการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนโดยการดำเนินการตราหรือแก้ไขกฎหมายให้รองรับกับหลักการสิทธิมนุษยชนและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

^{๓๒} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายันท์ อินนันใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๓๓} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกมล, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

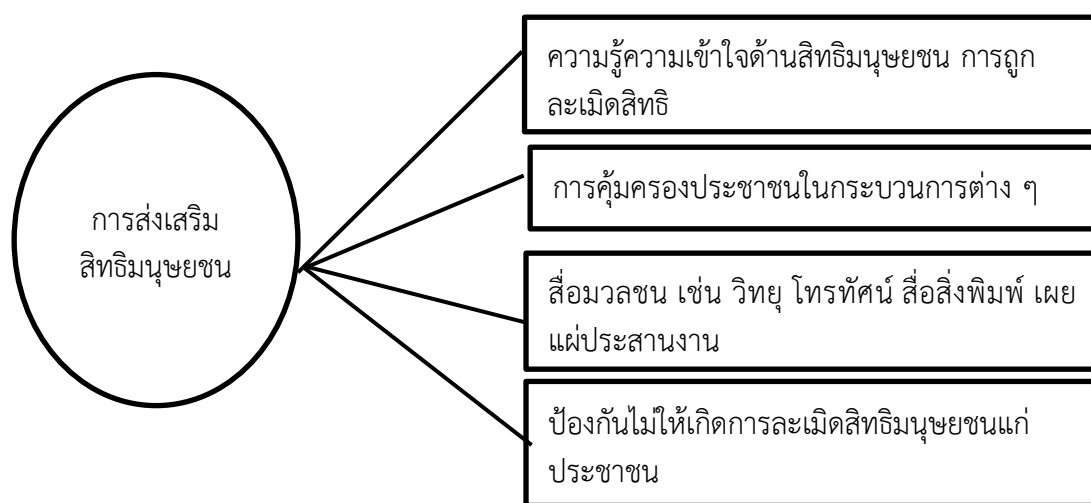
^{๓๔} สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๓๕} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๓๖} สัมภาษณ์ นายหงส์ กราวสนั่น, นักประชาสัมพันธ์บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

เกี่ยวกับการรับรองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน และผลักดันให้เกิดกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ ในด้านเสรีภาพของประชาชน โดยการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเป็นสำคัญ^{๓๗}

สรุป การให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัย สิทธิที่มนุษย์ทุกคนมีความเท่าเทียมกัน มีศักดิ์ศรีของ ความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลที่ได้รับการรับรอง ทั้งความคิดและการ กระทำที่ไม่มีการล่วงละเมิดได้ โดยได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย การยอมรับในสิทธิเสรีภาพของบุคคลโดยไม่เลือกเพศ สัญชาติ การศึกษา การส่งเสริมให้เข้าใจสิทธิ ของตนเอง และเคารพในหลักของความเสมอภาค การเปิดโอกาส ให้ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มวัย ต่าง ๆ หรือแม้กระทั่งผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาสได้เสนอความคิดเห็นของตนเอง เป็นการสะท้อนปัญหาจาก ผู้ได้รับผลกระทบโดยตรง

แผนภาพที่ ๔.๗ การส่งเสริมสิทธิมนุษยชนจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๑. รับฟังนโยบายพรรคการเมือง เพื่อตัดสินใจร่วมกัน^{๓๘}

๒. ควรส่งเสริมกิจกรรมประชาธิปไตยในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล เช่น ถ้าชุมชนมีปัญหาเรื่องใด ก็ควรมีการระดมความคิดเห็นจากสมาชิก เสนอแนวทาง แก้ไขที่มาจากความเห็นพ้องต้องกัน ยึดหลักเหตุผล โดยยอมรับเสียงส่วนใหญ่และรับฟังเสียงข้างน้อย จะทำให้คนในสังคมรู้จักบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ สิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ในฐานะพลเมือง และปฏิบัติตามวิถีชีวิตประชาธิปไตย^{๓๙}

^{๓๗} สัมภาษณ์ นายอุไรวรรณ ใหม่จันทร์, ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผศ.ดร.สายันท์ อินนันใจ, ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

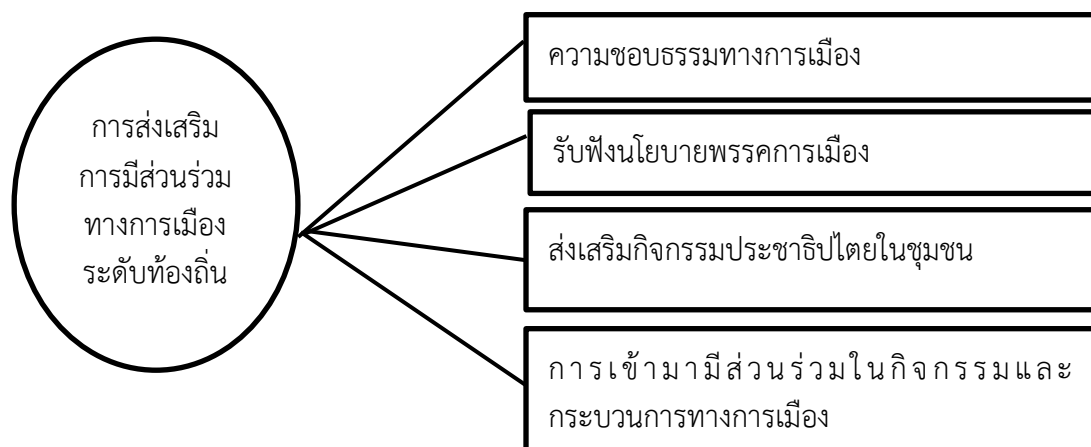
^{๓๙} สัมภาษณ์ นายธีระพงษ์ เกลียวกลม, ครู ก.ศ.น สอนเทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๓. จะต้องมีส่วนร่วมทางการเมืองทุกระดับ ทั้งระดับท้องถิ่น และระดับชาติ การได้เข้าไปมีบทบาท ในการกำหนดแผนงาน การผลักดันนโยบาย หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมและกระบวนการทางการเมือง เช่นการได้ไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การลงชื่อถอดถอน เป็นต้น^{๔๐}

๔. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การเมืองระดับชาติจะมั่นคง มีเสถียรภาพได้ต้องมีการเมืองท้องถิ่นที่มั่นคง ประเทศที่มีพัฒนาการทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มั่นคงต่อเนื่องยาวนานนั้น ย่อมมีการเมืองท้องถิ่นที่เข้มแข็งมาก่อน การเมืองท้องถิ่นเป็นฐานการเมืองสำคัญของการเมืองระดับชาติในการเลือกตั้งทั่วไป^{๔๑}

๕. โดยพรรคการเมืองที่มีสาขาพรรคที่เข้มแข็งในท้องถิ่นย่อมสามารถช่วยให้ผู้สมัครเลือกตั้งของพรรคการเมืองระดับชาติชนะการเลือกตั้งทั่วไปได้ ในทางกลับกัน พรรคการเมืองระดับชาติที่เป็นที่นิยมของประชาชนก็สามารถช่วยให้ผู้สมัครเลือกตั้งระดับท้องถิ่นที่เป็นสมาชิกของพรรคให้การสนับสนุนสามารถชนะการเลือกตั้งท้องถิ่นได้เช่นกัน

สรุป การเมืองท้องถิ่นเป็นตัวชี้วัดความนิยมทางการเมือง หรือความชอบธรรมทางการเมือง ของการเมืองระดับชาติได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงของการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น โดยหากพรรคการเมืองระดับชาติหรือผู้นำทางการเมืองระดับชาติได้รับความนิยมจากประชาชน หรือประชาชนเสื่อมความนิยม ย่อมส่งผลให้สมาชิกพรรคหรือกลุ่มการเมืองที่พรรคสนับสนุนได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งหรือประสบความพ่ายแพ้ในการเลือกตั้งได้

แผนภาพที่ ๔.๘ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติจากการสัมภาษณ์เชิงลึก

^{๔๐} สัมภาษณ์ นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ, กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

^{๔๑} สัมภาษณ์ นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ, ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

ท่านมีแนวคิดการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน ตามหลักธรรมการหลักสัปปุริสธรรม ๗ อย่างไรบ้าง

การสร้างความหมายใหม่ในช่วงเวลาต่างๆ และมีความเคลื่อนไหวทางความคิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อสะท้อนความเป็นพลเมืองในสังคมไทย เป็นโอกาสใหม่เสมอที่จะให้ความหมายใหม่ตามบริบทและปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น ในแต่ละช่วงเวลา แต่ที่สำคัญต้องเริ่มจากครอบครัว สถาบันทางสังคมต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น ศาสนา โรงเรียนและสื่อมวลชน ที่ล้วนสัมพันธ์กันกับสังคมในการสร้างคุณค่าและความหมายใหม่ในการอยู่ร่วมกันอย่างเคารพกัน คำนึงถึงผลประโยชน์ส่วนรวมร่วมกัน ให้แก่ประชาชนในฐานะพลเมืองผู้ตื่นรู้และพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมแบบพลเมืองให้เกิดขึ้น โดยมีคุณสมบัติของความเป็นพลเมืองที่สมบูรณ์ ได้แก่ หลักสัปปุริสธรรม ๗ ประกอบด้วย^{๔๒}

๑. ธัมมัญญตา ความรู้จักเหตุ ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง การเมืองเป็นศูนย์ของสรรพสัตว์ในประเทศ ถ้าระบอบการเมืองไม่มีธรรม ระบอบการเมืองเป็นมิฉาธิฐิ จึงเป็นเหตุแห่งความเลวร้ายทั้งปวงในแผ่นดิน แต่พรรคการเมืองไม่รู้ มองไม่ออก อย่างนี้จะนำพาประเทศชาติล่มจม เพราะคนในชาติตั้งตนอยู่ในความประมาท โดยเฉพาะสถาบันหลักของชาติปล่อยให้พวกเขาไม่ประสาทางการเมือง ใช้อำนาจเงินมาต่ออำนาจทางการเมือง ตั้งกลุ่มเกาะกุมและเล่นพรรคชาติสถาบันหลักของชาติได้แต่นั่งตาปริบๆ ประชาชนทั้งหลาย ในชีวิตหนึ่งควรจะได้ศึกษาธรรมะอย่างจริงจัง โดยเฉพาะกระบวนการเรียนรู้วิปัสสนากรรมฐาน เพื่อให้แจ้งเห็นจริงถึงกฎธรรมชาติในหลายๆ มิติ จะได้มีปัญญารู้แจ้งชัดรู้เท่าทัน มีคุณธรรมที่สูงส่ง เป็นพลังของประเทศชาติในการสร้างสรรค์ระบอบการเมืองให้สอดคล้องกับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ เพื่อความรุ่งเรือง มั่นคงอย่างยั่งยืน

๒. อุตถัญญตา ความรู้จักผล ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ถ้าคนในสังคมยังเต็มไปด้วยการเบียดเบียน เอาเปรียบเบียดเบียน ช่มเหรงรังแกกัน ผู้ได้เปรียบอย่างมากแล้วก็คิดจะเอาเปรียบอยู่ตลอดเวลา คนในสังคมต่างก็มีอาชีพที่ทุจริต, มีอาชีพในทางอบายมุข คอร์รัปชันทุกระดับ ทุกแวดวงเต็มบ้านเต็มเมือง อาชีพโสเภณีกระฉ่อนโลก โรคเอดส์กระฉ่อนเมือง คนในสังคมถูกมอมเมาด้วยยาเสพติดสารพัด ยาเสพติดมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พระสงฆ์องค์เจ้าสอนจริยธรรมคุณธรรมไม่ได้ผล ยิ่งสอนบ้านเมืองยิ่งเสื่อมทราม ฯลฯ เมืองไทยทุกวันนี้เป็นนรกไปแล้ว นี่คือผลที่เกิดจากรบอบการเมืองที่เลว ที่เป็นมิฉาธิฐิที่ไม่เอื้อประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนโดยทั่วไป แต่เป็นประโยชน์อย่างมหาศาลแก่คนส่วนน้อยไม่กี่ตระกูลที่มีทั้งอำนาจทางเศรษฐกิจ และอำนาจทางการเมือง

๓. อัตตัญญตา ความรู้จักตน ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง นักการเมืองพรรคการเมืองท่านมีความรู้ชัดเจนแล้วหรือยัง ว่าท่านเป็นนักการเมืองในระบอบใด ท่านลงทุนทางการเมือง ท่านใช้เงินในการซื้อเสียงอย่างมโหฬาร ท่านทำไปทำไม ท่านเคยคิดไหมว่าท่านยังปกครองบ้านเมืองยิ่งล่มจม ท่านเคยคิดกันไหมว่ายิ่งเลือกตั้งคนรวยยิ่งรวยขึ้น คนจนยิ่งจนลงเพราะอะไร ท่านเคยคิดบ้างไหมว่าท่านอยู่ในระบอบการเมืองที่ทำร้ายประเทศชาติ โดยท่านจะเจตนาหรือไม่เจตนาก็ตาม

^{๔๒} สัมภาษณ์ พระครูเวทย์สังขกิจ, รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๔. มัตตัญญูตา ความรู้จักประมาณ ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง รัฐบาลทุ่มเทงบประมาณจำนวนมากกระจุกตัวอยู่แต่ในเมืองหลวง เป็นประโยชน์ต่อประชาชนจำนวนน้อย มีผลประโยชน์ทับซ้อนตามมามากมาย ท่านเคยวิเคราะห์กันบ้างไหมว่าความสมดุระหว่างเมืองกับชนบทควรจะเป็นอย่างไร ความสมดุระหว่างภาคเกษตรกับอุตสาหกรรมเป็นอย่างไร ความสมดุระหว่างวัตถุกับคุณธรรมทางจิตใจเป็นอย่างไร ฯลฯ

๕. กาลัญญูตา ความรู้จักกาล ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง กาลปัจจุบันประเทศชาติกำลังตกอยู่ในห้วงแห่งความประมาท เพราะเรามีระบอบการเมืองที่เป็นมิฉฉาธิฐิ ที่ไม่มีความยุติธรรมให้แก่คนในแผ่นดิน นักการเมืองทั้งหลายจะใช้โอกาสของท่านในทางการเมืองเพื่อแสวงหาความร่ำรวย บนความทุกข์ยากของเพื่อนร่วมชาติ หรือจะใช้โอกาสนั้นเพื่อแก้ปัญหาเหตุวิกฤตชาติ อันเป็นปมเงื่อนของปัญหาทั้งปวง

๖. ปริสัญญูตา ความรู้จักบริษั ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง นักการเมืองทั้งหลายจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องรู้จักกายภาพของประเทศชาติในหลายๆ มิติ เช่น ต้องรู้ว่าชาวนา เกษตรกรและกรรมกรทั้งหลายเหล่านั้นเป็นอาชีพที่เสียเปรียบในทุกทางอยู่แล้ว พวกเขาเสียโอกาสทางการเมือง มีไหมท่านจะช่วยให้พวกเขามีโอกาสบ้างอย่างไร เปิดโอกาสให้เขาต่อสู่ทางการเมือง เปิดโอกาสให้เขามีอำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง จะทำอย่างไรให้เพื่อนร่วมชาติมีความเสมอภาคทางโอกาสเหมือนๆ กัน

๗. ปุคคัลัญญูตา ความรู้จักบุคคล ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเมื่อท่านเป็นนักการเมือง ท่านรู้จักประเทศของท่านดีหรือยัง ท่านนับถือศาสนาอะไร ท่านเคยเรียนรู้บ้างไหมว่าหลักพระธรรมคำสอนนั้นมีคุณค่าอย่างไร ท่านคิดจะเจริญรอยตามพระศาสดาบ้างหรือไม่ ท่านเคยคิดบ้างไหมว่าสถาบันพระศาสนานั้นมีความสำคัญอย่างไร ท่านสามารถนำหลักธรรมคำสอนมาเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ และประชาชนได้หรือไม่ ท่านจะเป็นศาสนิกชนที่ดี เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับประชาชนได้หรือไม่ และท่านมีความจงรักภักดีต่อสถาบันพระมหากษัตริย์องค์เหนือหัวเพียงไร คิดจะศึกษาเพื่อที่จะเจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทบ้างหรือยัง

๔.๖ องค์ความรู้

๔.๖.๑ องค์ความรู้จากการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ผู้วิจัยได้สรุปองค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย ได้วางแผนภาพที่ ๔.๙

แผนภาพที่ ๔.๙ องค์ความรู้จากการวิจัย ที่มา: จากการสังเคราะห์ของผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ ๔.๙ องค์ความรู้ที่ได้รับจากการวิจัย “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” สรุปได้ว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชนประกอบด้วย ๘ ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญคือ

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง โดยการให้ประชาชนในจังหวัดแพร่ได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชน ได้มีความรู้ ความเข้าใจ ในเรื่องสิทธิ เสรีภาพ หน้าที่ และความรับผิดชอบของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ตลอดจนยึดมั่น และศรัทธาในการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง อีกทั้งได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญ ที่ถูกต้อง

๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

ประชาชนได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต ความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ทั้งการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจจากบุคคลทั่วไป

๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีความแตกต่างกันไป ซึ่งมีสาเหตุมาจากหลายปัจจัย ไม่ว่าจะเป็นความคิด ความเชื่อ ระบอบการเมืองการปกครอง ทำให้วิถีชีวิตของคนในชุมชนมีอัตลักษณ์แตกต่างกันไปในแต่ละพื้นที่ การที่จะอยู่ร่วมกันได้ในสังคมประชาชนทุกคนจะต้องรู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า ความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน

๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

ในชุมชนจะมีตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม โดยมีการให้ประชาชนปรับตัว ปรับทัศนคติ จากฝ่ายต่าง ๆ ทั้ง ประชาชน และหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งการมีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม

๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

ประชาชนมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยประชาชนจะต้องหันหน้ามานั่งพูดคุยกัน ไม่เผชิญหน้ากัน ร่วมคิดร่วมแก้ปัญหาหากมีการพูดคุยกันตลอดนั้นจะไม่ต้องมาทำประชาพิจารณ์กันเลย ประชาเสวนามีกติกาพื้นฐานคือ ปฏิบัติต่อกันและกันด้วยความเคารพ เอาหูมาตั้งใจฟังกันและกัน โดยคนหนึ่งพูด ที่เหลือต้องฟัง การสานเสวนา เป็นกระบวนการที่ให้ทุกภาคส่วนมานั่งพูดคุยรับฟังเพื่อหาทางออก แต่ไม่ได้มาเพื่อเอาชนะกัน โดยอาศัยเครื่องมือสำคัญชิ้นหนึ่งคือการฟังอย่างตั้งใจจะเป็นวิธีระงับความขัดแย้งโดยใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข

๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

ประชาชนได้รับการสนับสนุนกิจกรรมด้านสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล เพื่อพัฒนาประเทศไทยให้ก้าวไปข้างหน้าด้วยความ

มั่นคง สังคมไทยมีความสุข สุขภาพดี และเอื้ออาทร คนไทยมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความพร้อมที่จะดำเนินชีวิตในศตวรรษที่ ๒๑ เศรษฐกิจไทยมีความแข็งแกร่งและมีความสามารถในการแข่งขันสูงขึ้น ควบคู่ไปกับการดูแลสุขภาพธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การเผยแพร่ความรู้ และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมให้แก่เยาวชน

๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

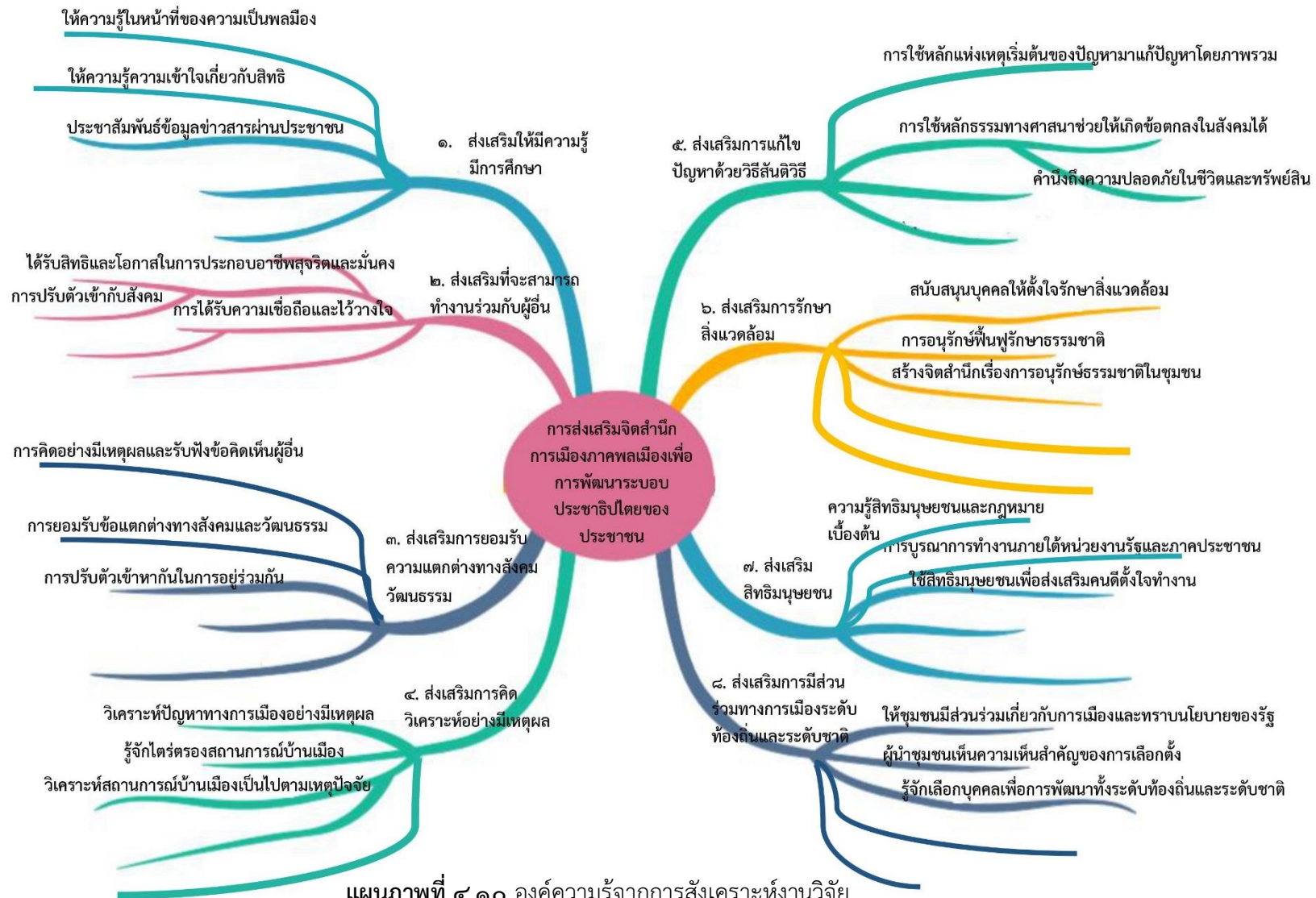
ส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายที่เข้มแข็งเพื่อรองรับประเด็นปัญหาด้านสิทธิมนุษยชนอันอยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานสากล การมีวัฒนธรรมของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง โดยคำนึงถึงสาธารณประโยชน์การมีสถาบันและกลไกส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนที่เข้มแข็ง การมีสวัสดิการสังคมที่มีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของประชาชน รวมถึงการอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้

๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ

มีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมือง รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ ส่งเสริมสนับสนุนประชาชนในการตรวจสอบการใช้อำนาจทุกระดับในรูปแบบองค์กรทางวิชาชีพหรือตามสาขาอาชีพที่หลากหลายรูปแบบ ส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น และจัดให้มีกฎหมายจัดตั้งกองทุนพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองเพื่อช่วยเหลือการดำเนินกิจกรรมสาธารณะของชุมชน

๔.๖.๒ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย

องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย เรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ทำให้ผู้วิจัยได้ค้นพบองค์ความรู้ใหม่ ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ ตามแผนภาพที่ ๔.๑๐ ดังนี้

แผนภาพที่ ๔.๑๐ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย
ที่มา : พระอโณทัย โมเดล

จากแผนภาพที่ ๔.๑๐ องค์ความรู้จากการสังเคราะห์งานวิจัย “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยนำองค์ความรู้จากการวิจัยไปสังเคราะห์สร้างเป็นความรู้เชิงนวัตกรรมได้ดังนี้

๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองให้มีความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือว่าสำคัญมากสำหรับคนไทย โดยการให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารผ่านประชาชน เพื่อนำสังคมไทยออกจากความขัดแย้ง และเพื่อร่วมกันสร้างสรรค์สังคมไทยให้เจริญก้าวหน้า และทำให้คนไทยทั้งหลายมีคุณภาพชีวิตดีขึ้นและมีความสุขมากขึ้นในอนาคต

๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ได้รับสิทธิและโอกาสในการประกอบอาชีพสุจริตและมั่นคงและรู้จักที่จะทำงานร่วมกับผู้อื่น สำหรับการลงมือปฏิบัติจะทำให้เกิดจิตสำนึกที่จะเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และพัฒนาไปสู่การเป็นพลเมืองเพื่อการปรับตัวเข้ากับสังคม อีกทั้งการได้รับความเชื่อถือและไว้วางใจ

๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม การคิดอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นผู้อื่น และหลีกเลี่ยงการทะเลาะวิวาทด้วยการใช้กำลัง การยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นการยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งการปรับตัวเข้าหากันในการอยู่ร่วมกันและจัดระบบความสัมพันธ์ในพื้นที่ผ่านประเพณีวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่นพลักดันในคุณค่า อัตลักษณ์และสำนึกในคุณค่า

๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล วิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผล วิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมืองเป็นไปตามเหตุปัจจัย โดยมีเหตุผลและข้อเท็จจริงรองรับอย่างเพียงพอ ต้องมีทัศนวิพากษ์อย่างใจกว้างและใจดี พลเมืองจึงต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อให้สามารถต่อสู้ต่อรอง และมีส่วนร่วมทางการเมือง

๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม สนับสนุนการแก้ปัญหาความขัดแย้งด้วยสันติวิธี ไม่แตกหักรู้จักการประนีประนอม เป็นทางสายกลางที่จะทำให้ทุกฝ่ายอยู่ร่วมกันได้โดยไม่ใช้เสียงข้างมากมาลบล้างเสียงข้างน้อย จนทำให้เสียงข้างน้อยไม่มีที่ยืนในสังคม ดังนั้นการใช้หลักธรรมทางศาสนาจึงต้องเข้ามาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้เพื่อคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม สนับสนุนบุคคลให้ตั้งใจรักษาสีเขียวสิ่งแวดล้อมด้วยการอนุรักษ์ฟื้นฟูรักษาสีเขียวธรรมชาติ สร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ธรรมชาติในชุมชน พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องมีจิตใจรักสิ่งแวดล้อม การกินอยู่ ดำรงชีพ ต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อไม่ให้เกิดการทำลายและยังชิงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่อย่างจำกัดบนโลกใบนี้

๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ความรู้สิทธิมนุษยชนและกฎหมายเบื้องต้น การบูรณาการทำงานภายใต้หน่วยงานรัฐและภาคประชาชน ใช้สิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนดีตั้งใจทำงาน

๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ให้ชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและทราบนโยบายของรัฐ ผู้นำชุมชนเห็นความสำคัญการเลือกตั้ง รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัย ดังนี้ ๑) เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ๒) เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ ๓) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

โดยในการวิจัยในครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Research Method) โดยประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) เก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) จากประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำนวน ๓๙๙ คน โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ลักษณะของแบบสอบถามเป็นทั้งปลายเปิด และปลายปิด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้ โดยหาค่าความถี่ (Frequency), ค่าร้อยละ (Percentage), ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ทดสอบสมมติฐานโดยการหาค่าเอฟ (F-Test) วิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

๕.๒ อภิปรายผล

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่” สามารถสรุปผลการวิจัย ได้ดังนี้

๕.๑.๑ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามเรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกได้ดังนี้ ประชาชนผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุ ๑๘-๓๐ ปี อายุ ๓๑-๔๐ ปี จำนวน ๑๒๗ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๑.๘ ระดับการศึกษาอนุปริญญาหรือปริญญาตรี จำนวน ๑๔๒ คน คิดเป็นร้อยละ ๓๕.๖ อาชีพนักเรียน/ นักศึกษา จำนวน ๑๐๖ คน คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๖ สถานภาพทางสังคมใน จำนวน ๑๖๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๔๐.๑

๕.๑.๒ สรุปผลการวิเคราะห์ระดับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พบว่า ประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.63$, S.D.=0.56) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ย ดังนี้ การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น ($\bar{X}=3.75$, S.D.=0.60) การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ก ($\bar{X}=3.69$, S.D.=0.66) การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา ($\bar{X}=3.68$, S.D.=0.67) การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ($\bar{X}=3.62$, S.D.=0.80) การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม ($\bar{X}=3.60$, S.D.=0.70) การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่น ละครดับชาติ ($\bar{X}=3.58$, S.D.=0.65) ตามลำดับ

เมื่อพิจารณาแต่ละด้าน พบดังนี้

ด้านด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.68$, S.D. = 0.67) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามลำดับดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง” ($\bar{X}= 3.84$, S.D. = 0.88) รองลงมาได้แก่ “ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและกระทำตนเป็นคนดีของสังคมด้วย” ($\bar{X}= 3.72$, S.D. = 0.83) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง” ($\bar{X}= 3.60$, S.D. = 0.84) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้าน

การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=3.75$, $S.D.=0.60$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต” ($\bar{X}=3.82$, $S.D.=0.79$) รองลงมาได้แก่ “ท่านมีการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม” ($\bar{X}=3.77$, $S.D.=0.80$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านมีแนวทางพัฒนาอาชีพและประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข” ($\bar{X}=3.73$, $S.D.=0.76$) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.69$, $S.D. = 0.66$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า” ($\bar{X}= 3.86$, $S.D. = 0.88$) รองลงมาได้แก่ “ท่านอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนโดยยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม” ($\bar{X}= 3.72$, $S.D. = 0.81$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน” ($\bar{X}= 3.59$, $S.D. = 0.87$) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.57$, $S.D. = 0.69$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก-ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม” ($\bar{X}= 3.65$, $S.D. = 0.81$) รองลงมาได้แก่ “ท่านรู้จักไตร่ตรองสถานการณ์บ้านเมืองอย่างรอบด้านและใช้สติพิจารณาอย่างมีเหตุผล” ($\bar{X}= 3.65$, $S.D. = 0.82$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม” ($\bar{X}= 3.36$, $S.D. = 1.14$) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}= 3.56$, $S.D. = 0.71$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก-ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม” ($\bar{X}= 3.67$, $S.D. = 0.86$) รองลงมาได้แก่ “ท่านมีการใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้” ($\bar{X}= 3.65$, $S.D.$

= ๐.๗๘) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านมีการระงับความขัดแย้งโดยใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข” ($\bar{X}$ = ๓.๔๐, S.D. = ๑.๒๐) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๐, S.D. = ๐.๗๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อเรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม” ($\bar{X}$ = ๓.๖๙, S.D. = ๐.๘๐) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด” ($\bar{X}$ = ๓.๖๓, S.D. = ๐.๙๐) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล” ($\bar{X}$ = ๓.๕๔, S.D. = ๐.๘๙) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D. = ๐.๘๐) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมาก-ปานกลาง เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน” ($\bar{X}$ = ๓.๗๖, S.D. = ๐.๘๘) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและระหว่างของรัฐและภาคประชาสังคม” ($\bar{X}$ = ๓.๗๐, S.D. = ๒.๑๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้” ($\bar{X}$ = ๓.๓๘, S.D. = ๑.๑๑) ตามลำดับ

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ พบว่า การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = ๓.๕๘, S.D. = ๐.๖๕) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากทุกข้อ เรียงตามค่าเฉลี่ยดังนี้ ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๖๕, S.D. = ๐.๘๖) รองลงมาได้แก่ “ท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและรับทราบในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๖๒, S.D. = ๐.๘๔) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่ “ท่านส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น” ($\bar{X}$ = ๓.๔๙, S.D. = ๐.๙๔) ตามลำดับ

พบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ จึงยอมรับสมมติฐานที่ตั้งไว้

๕.๑.๔ สรุปผลการวิเคราะห์การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

พบว่า ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ ดังนี้

ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา

๑) ควรให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

๒) ควรของบประมาณสนับสนุนจากองค์กรการบริการส่วนท้องถิ่นในการจัดโครงการสร้างความเข้าใจ และสร้างความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเป็นพลเมืองที่ดี อีกทั้งพัฒนาเครือข่ายอินเทอร์เน็ตให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๓) สนับสนุนการติดตั้งเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่มีประสิทธิภาพเพื่อให้คนในพื้นที่เข้าถึงสถานการณ์ปัจจุบันได้ง่าย สะดวก และรวดเร็ว และจัดให้มีการศึกษาดูงานในหน่วยงานราชการการปกครองส่วนท้องถิ่น

ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น

๑) ควรสนับสนุนการสร้างแรงงานที่มีประสิทธิภาพในท้องถิ่น พัฒนาฝีมือแรงงานอย่างต่อเนื่อง

๒) ควรปรับปรุงและพัฒนาสินค้าและบริการให้มีการส่งออกไปขายนอกชุมชนมากขึ้น รวมกลุ่มการค้าเพื่อต่อรองกับนายทุนด้านราคาสินค้า และบริการ

๓) ควรสร้างมาตรฐานสินค้า และบริการจากอาชีพที่มีการสนับสนุนจากเงินงบประมาณ สร้างชื่อเสียงให้เป็นที่นิยมของตลาด

ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม

๑) ควรส่งเสริมและรับรู้ร่วมกันในการแสดงความรู้สึก และเชื่อมั่นต่อการเมืองในระดับชุมชน

๒) ควรมีการศึกษาดูงานนอกพื้นที่ด้านการเมือง การปกครอง ระบบการบริหารงาน และเรียนรู้วัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่นเพื่อนำมาปรับใช้กับคนในชุมชนได้อย่างเหมาะสม

๓) จัดกิจกรรมสัมพันธ์ระหว่างชุมชน แลกเปลี่ยนเรียนรู้วัฒนธรรมที่ต่างกันของแต่ละชุมชน

ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล

๑) ควรเลือกตั้ง หรือแต่งตั้งตัวแทนของกลุ่มชุมชน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการขับเคลื่อนกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน

๒) สร้างเวทีสาธารณะเพื่อปรับทัศนคติร่วมกันเพื่อความเข้าใจในเสรีภาพความเสมอภาค
อำนาจความเป็นธรรม

๓) สร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการเมือง การปกครองโดยร่วมกับสถานศึกษาใน
ท้องถิ่น

ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี

๑) สร้างหลักสูตรระยะสั้นที่เกี่ยวกับการระงับความขัดแย้งโดยแสดงให้เห็นตัวอย่างที่
เกิดขึ้นจริง พร้อมวิธีการแก้ปัญหาอย่างสันติวิธี

๒) ประชาชนต้องเปิดใจยอมรับในการคิดต่าง และหาวิธีแก้ไข และการอยู่ร่วมกันอย่าง
สงบสุข

๓) ให้ประชาชนตระหนักถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ด้วยการรณรงค์
หรือร่วมกันดูแลทรัพย์สินภายในชุมชนเสมือนว่าเป็นบ้านของตนเอง

ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม

๑) จัดทำเวทีพิจารณาเรื่องการบริหารงบประมาณที่ควรจะได้รับจากรัฐบาลในแต่ละ
ปีงบประมาณ

๒) สนับสนุนงบประมาณฉุกเฉินในการสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ มีการสร้างที่
พักแบบโฮม สเตย์ เพื่อปลูกจิตสำนึกของนักท่องเที่ยว และเรียนรู้ แลกเปลี่ยนวัฒนธรรมในชุมชน

๓) สร้างบทลงโทษให้กับผู้ฝ่าฝืน หรือกระทำความผิดด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในชุมชน

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน

๑) สร้างศูนย์การเรียนรู้ หรือศูนย์ประชาสัมพันธ์ทางการท่องเที่ยว

๒) เสริมสร้างความรู้ และตระหนักให้เห็นถึง สิทธิมนุษยชน

๓) เสริมสร้างความรู้ และตระหนักให้เห็นถึง สิทธิมนุษยชน อีกทั้งยังสามารถยื่นใน
สังคมได้อย่างเหมาะสม

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ

๑) ให้ประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๒) การส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำทางการเมืองอย่างทันต่อ
สถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๓) ส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการจำลองแบบการเลือกตั้ง และให้ข้อมูลข่าวสาร
เกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะลงรับสมัครเป็นผู้แทนราษฎรอย่างถูกต้อง และตรงไป ตรงมา

๕.๒ อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยครั้งนี้ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยผู้วิจัยจะกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ น่าสนใจและนำมาอภิปรายผล ดังนี้

๕.๒.๑ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวม

ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบบประชาธิปไตยของประชาชนอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก อภิปรายได้ว่า ประชาชนส่วนใหญ่รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตาม รัฐธรรมนูญที่ถูกต้องจากการที่ได้ร่วมอบรมและสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นในการทำงานประกอบ อาชีพโดยสุจริต การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมโดยแสดงความคิดเห็นอย่างมี เหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่นด้วยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า การคิดวิเคราะห์อย่างมี เหตุผล ส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี การคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการ สร้างสมดุลในสังคม ส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อมสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การให้ความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ ประชาชน และการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของ พระมหาณรงค์ ศักดิ์วิชิรัมย์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและ พฤติกรรมทางการเมืองการปกครองของไทยในระบบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดชลบุรี” พบว่า ประชาชนมีพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยภาพรวม อยู่ใน ระดับมาก ซึ่งเปรียบเทียบการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองใน ระบบประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดชลบุรีที่ประชาชนมีการพัฒนาความรู้ความเข้าใจที่ต่างกัน มีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตยโดยรวมแตกต่างกันความแตกต่าง ระหว่างการพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครองในระบบ ประชาธิปไตยของประชาชนจังหวัดชลบุรี^๑

๕.๒.๒ จากผลการวิเคราะห์ระดับความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดย ภาพรวม

ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อ การพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ

^๑ พระมหาณรงค์ ศักดิ์วิชิรัมย์, “การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการ ปกครองของไทยในระบบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดชลบุรี”, JOURNAL OF NAKHONRA- TCHASIMA COLLEGE, Vol. 9 No.2 (July – December 2015): 50-51.

มาก สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง รวมถึงการได้เข้าร่วมฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและยังสามารถถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้อื่น จากการได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเมืองโดยเท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน อีกทั้งยังได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องจากการที่ได้ร่วมอบรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อัฐวุฒิ อย่างสวย** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา: ศึกษากรณีหน่วยกองร้อยกองบัญชาการกองทัพน้อยที่ ๒” พบว่า ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการทางการเมืองมีความรู้ในระดับมาก และส่วนความเข้าใจทางการเมือง กลุ่มที่มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและมัธยมศึกษาตอนปลายมีความเข้าใจในระดับปานกลาง^๒ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง **มงคลศักดิ์ เมืองธรรม** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนและทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งอาจจัดประเภทประชาชนมีความรู้ความเข้าใจทางการเมืองได้ในระดับดีมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องของการเลือกตั้ง แต่ยังไม่ค่อยเข้าใจหรือความรู้เข้าใจในระดับน้อย^๓

ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงาน ประกอบอาชีพโดยสุจริต ในการประกอบอาชีพเพื่อสร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม โดยมีแนวทางพัฒนาอาชีพและประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข โดยการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม ซึ่งจะได้รับการยอมรับความไว้วางใจและเป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่นในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา ได้แก่ ด้านเป้าหมาย ด้านบทบาท และด้านสภาพแวดล้อมของทีมงาน^๔

^๒ อัฐวุฒิ อย่างสวย, “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา: ศึกษากรณีหน่วยกองร้อยกองบัญชาการ กองทัพน้อยที่ ๒”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^๓ มงคลศักดิ์ เมืองธรรม, “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนและทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

^๔ อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช, “แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอโนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” **วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์**, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑-๒ (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๗๕-๗๖.

ด้านการส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า อีกทั้งยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรมและสามารถที่จะปรับเข้าหากันได้ โดยการเรียนรู้และวิถีกลมเกลียวทางการเมืองการอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนร่วมกันโดยต้องยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมทั้งความรู้สึกละความเชื่อทางการเมืองต่อสาธารณชนซึ่งจะช่วยทำให้เกิดความสมดุลทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐรินทร์ เณิมฤทธิวัฒน์**^๕ ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง” พบว่า สตรีมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นด้านการเลือกตั้ง ด้านการแสดงความคิดเห็น ด้านการจัดตั้งและรวมกลุ่มผลประโยชน์และด้านการแสดงออกของประชาชน สตรีที่มีสถานภาพสมรสต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นไม่แตกต่างกัน ส่วนสตรีที่มีอายุ อาชีพ ระดับการศึกษาสูงสุด รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕

ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า สถานการณ์บ้านเมืองในตอนนี้ประชาชนจะต้องรู้จักวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมืองได้ หรืออาจจะใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคมเพื่อทำความเข้าใจเสรีภาพความเสมอภาคอำนาจความเป็นธรรม ซึ่งมีวิธีการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเพื่อเป็นการสร้างสมดุลในสังคมโดยรู้จักคิดไตร่ตรอง สถานการณ์บ้านเมืองอย่างรอบด้านและใช้สติพิจารณาอย่างมีเหตุผล ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ **Mathews** ได้อธิบายถึง การเมืองภาคพลเมือง ในบริบทภาคประชาสังคมว่า เป็นปรากฏการณ์ที่อยู่ในอารยสังคมและความเป็นพลเมืองที่ก่อตัวขึ้นมานานและเป็นเรื่องของการเมือง โดยที่ปัจเจกบุคคลหลายคนหลายคนรอบคร้วมีส่วนร่วมในขั้นตอนกระบวนการตัดสินใจและการลงมือปฏิบัติร่วมกัน ทั้งนี้ประชาชนหรือพลเมืองยังต้องใช้การอภิปรายสาธารณะหรือการถกแถลงนี้ในกระบวนการทางนโยบาย เช่น ตั้งข้อสังเกต หรือตั้งคำถามกับนโยบายได้ลึกซึ้งคมชัดสูงกว่านักการเมือง นักวิเคราะห์สื่อสารมวลชน ประชาชนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีข้อมูลเพื่อการกระทำร่วมกันจนนโยบายสาธารณะเปลี่ยนแปลงไปตามความประสงค์ของประชาชน ผ่านกระบวนการเสวนา หรืออภิปรายหรือการถกแถลง ที่มีคุณลักษณะผูกพันต่อการปฏิบัติงานรัฐหรือราชการด้วย^๖

^๕ ณัฐรินทร์ เณิมฤทธิวัฒน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”, วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^๖ Mathews, F. David, *Politics for People : Finding a Responsible Public Voice*, 2nded. (Ohio: Kettering Foundation, 1999), p. 137.

ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด่วนสันติวิธี การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า การใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหา มีการเจรจาไกล่เกลี่ยและต่อรองเป็นแนวทางของทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการได้โดยการระงับความขัดแย้งด้วยวิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข ประชาชนต้องคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลและสาธารณประโยชน์อาจจะนำมาซึ่งความผาสุกได้ โดยมีหลักธรรมทางศาสนาเข้ามาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อริพัฒน์ สินทรโก** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” พบว่า แนวทางในการจัดการความขัดแย้งทางการเมืองในสังคมไทยด้วยแนวทางสันติวิธีประกอบด้วย ๗ แนวทาง คือ ๑) การสร้างความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม ๒) การเร่งระงับปัญหาความขัดแย้ง ๓) การลดความขัดแย้งในระดับบุคคล ๔) การยอมรับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง ๕) การสร้างความปรองดอง ๖) การสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางสันติวิธีและ ๗) การสร้างความยึดมั่นในแนวทางสันติวิธีให้แก่สังคม^๗

ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า การสร้างจิตสำนึกเรื่องการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมไทย โดยได้รับการสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด เพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นสามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **กรกฎ ทองชะโชค** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนกับการปฏิบัติหน้าที่ ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด: บทเรียนเพื่อการพัฒนาไกล่เกลี่ยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับประชาชนและชุมชน” พบว่า โดยให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีบทบาทในการจัดการเพราะมีความสำคัญต่อการดำรงอยู่ของสังคม การเสริมสร้างประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่การกำหนดแนวทางปฏิบัติของผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาที่สมดุล และยั่งยืน^๘

ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง เพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

^๗ อริพัฒน์ สินทรโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” วิทยานิพนธ์ รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕).

^๘ กรกฎ ทองชะโชค, “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนกับการปฏิบัติหน้าที่ ของรัฐตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด: บทเรียนเพื่อพัฒนาไกล่เกลี่ยความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับ ประชาชนและชุมชน”, รายงานการวิจัย, (สถาบันพระปกเกล้า: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๒).

สามารถอธิบายได้ว่า ประชาชนได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง ทั้งการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและระหว่างของรัฐและภาคประชาสังคม ซึ่งการสร้างความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไปเพื่ออำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้ อีกทั้งยังรู้หลักสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนดีมีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **อุษา กุลบุตร** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษากลุ่มบ้านบางกะมา อำเภอบ้านคา จังหวัดชลบุรี” พบว่า ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านบางกะมาเกิดจากการรับรู้และเข้าใจในสิทธิเสรีภาพขั้นพื้นฐานในฐานะพลเมืองไทย ตามรัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ประกอบด้วยสิทธิพลเมือง สิทธิมนุษยชน นำมาสู่การมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง การรวมกลุ่มเรียกร้อง การชุมนุมเคลื่อนไหว การเข้าร่วมในเวทีสาธารณะและการต่อสู้เรียกร้องให้สังคมยอมรับในความแตกต่างและหลากหลายทางชาติพันธุ์ เพื่อแสดงถึงความตื่นตัวทางการเมืองของชาวกะเหรี่ยงบ้านกะมา^๙

ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่ จังหวัดแพร่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า จากการส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและกำหนดนโยบายของรัฐให้ประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น อีกทั้งส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ต้องทำทางการเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ อีกทั้งให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น เป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการพัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **จุฑารัตน์ ลิ้มปกาญจน์** ได้ทำการวิจัยเรื่อง “การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในเทศบาลเมืองหลังสวน จังหวัดชุมพร” พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับการเลือกตั้งส่วนท้องถิ่นมากกว่าการเลือกตั้งในระดับชาติ เพราะประชาชนเห็นว่า การเลือกตั้งระดับท้องถิ่นเป็นเรื่องใกล้ตัว และกระทบกับชีวิตความเป็นอยู่ของตนเองโดยตรง อีกทั้งประชาชนยังสามารถพบเจอพูดคุยกับผู้บริหารท้องถิ่นได้อย่างใกล้ชิดมากกว่า ซึ่งแตกต่างจากการเลือกตั้งในระดับชาติ ที่ประชาชนมองว่าถึงแม้จะเป็นเรื่องของผลประโยชน์ส่วนรวมของคนในประเทศแต่ก็ยังถือว่าเป็นเรื่องไกลตัวสำหรับประชาชนอยู่ ปัญหาความเดือนร้อนที่ประชาชนในท้องถิ่นได้รับไม่สามารถได้รับการแก้ไขได้อย่างทันท่วงที และนอกจากนี้ผู้วิจัยได้นำผลการออกมาใช้สิทธิเลือกตั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นของประชาชนในปีที่ผ่านมาใช้ร่วมในการวิเคราะห์ด้วย^{๑๐}

^๙ อุษา กุลบุตร, “ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษากลุ่มบ้านบางกะมา อำเภอบ้านคา จังหวัดชลบุรี” รายงานการวิจัย, ๒๕๕๘.

^{๑๐} จุฑารัตน์ ลิ้มปกาญจน์, “การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน จังหวัดชุมพร”, วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง, (บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙).

๕.๒.๓ จากผลการเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

พบว่า ประชาชนที่มี เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ และสถานภาพทางสังคมในชุมชนต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย ต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ ๐.๐๕ สามารถอภิปรายได้ดังนี้

จากผลการวิจัย พบว่าเพศของประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบกระบอบประชาธิปไตย แต่เพศชายยอมรับความแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรมและคติวิเคราะห์อย่างมีเหตุผลในการแก้ไขปัญหาและร่วมในการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน และเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกว่าผู้หญิง ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **พิสิษฐ์ วงศ์ารตันศิลป์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี” พบการเปรียบเทียบ พบว่า เพศส่งผลต่อความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตย^{๑๑}

อายุของประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบกระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนทุกช่วงอายุมีจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย ส่วนประชาชนมีอายุมากกว่า ๖๐ ปีขึ้นไป มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยอยู่ในระดับปานกลาง มีความสนใจการเมืองน้อยลง ซึ่งสอดคล้อง

^{๑๑} พิสิษฐ์ วงศ์ารตันศิลป์, “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี”, วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๙๐.

กับงานวิจัยของ **ลัดดาวรรณ สุขใหญ่** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด” ผลวิจัยพบว่า อายุ เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่^{๑๒}

ระดับการศึกษาของประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนทุกระดับการศึกษามีจิตสำนึกทางการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย มีความเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ลัดดาวรรณ สุขใหญ่** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับความเป็นพลเมืองของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ และสอดคล้องงานวิจัยของ **ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ระดับการศึกษา มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๓}

อาชีพ ของประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ว่าเป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตน

^{๑๒} ลัดดาวรรณ สุขใหญ่, ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่: ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด, **ค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต การเมืองและการปกครอง**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑).

^{๑๓} ณัฐรินทร์ เฉลิมฤทธิ์วัฒน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”, **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

ก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย โดยประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, ประชาชนที่ประกอบอาชีพค้าขาย/รับจ้างทั่วไป รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ และประชาชนที่ประกอบอาชีพนักเรียน/นักศึกษา มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม, ประชาชนที่ประกอบนักเรียน/นักศึกษา คิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ไม่ระบุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ ซึ่งสอดคล้องงานวิจัยของ **ณัฐรินทร์ เกลิมฤทธิ์วัฒน์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๔}

สถานภาพทางสังคมในชุมชน ของประชาชนมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อภิปรายได้ว่า คนส่วนใหญ่ในสังคมจะต้องมีจิตใจสนับสนุนหลักการปกครองแบบประชาธิปไตย คือมีความต้องการการปกครองแบบประชาธิปไตยมากกว่าปกครองแบบอื่น รวมทั้งต้องเห็นด้วยกับหลักการปกครองแบบนี้ที่ว่าเป็นการปกครองของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชน และยึดมั่นในความสำคัญและศักดิ์ศรีของบุคคล ต้องเชื่อมั่นในความเสมอภาคของบุคคลรวมทั้งรู้จักเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นในการพูดในการแสดงความคิดเห็นและการแสดงออก แม้ว่าสิ่งนั้นจะคัดค้านหรือขัดแย้งกับความคิดเห็นหรือรสนิยมของตนก็ตาม โดยมีจิตใจเป็นประชาธิปไตย จะต้องเคารพในกติกาของการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย ประชาชนที่มีสถานภาพผู้นำชุมชน มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต., ประชาชนที่มีสถานภาพเจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต. มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพนักเรียน/นักศึกษา, ครู/อาจารย์ และอื่น ๆ ไม่ระบุ และประชาชนที่มีสถานภาพครู/อาจารย์ มีความคิดเห็นแตกต่างกับประชาชนที่มีสถานภาพอื่น ๆ ไม่ระบุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕ สอดคล้องงานวิจัยของ **ณัฐรินทร์ เกลิมฤทธิ์วัฒน์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง” ผลการวิจัยพบว่า การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคมต่างกัน มีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ ๐.๐๕^{๑๕}

^{๑๔} ณัฐรินทร์ เกลิมฤทธิ์วัฒน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

^{๑๕} ณัฐรินทร์ เกลิมฤทธิ์วัฒน์, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง”, *วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน*, (วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙).

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรกำหนดเป็นนโยบายเพื่อให้ผู้ที่เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด ควรมีนโยบายการให้ความรู้เกี่ยวกับการเมืองภาคพลเมือง การณรงค์และการประชาสัมพันธ์ เรื่องความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยเป็นสิ่งจำเป็นที่หน่วยงานของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร และสำนักงานเลขาธิการวุฒิสภาต้องจัดหน่วยเคลื่อนที่ให้ความรู้แก่ประชาชนในชุมชน

๒. การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยในระดับชุมชนต้องให้ความสำคัญต่อการพัฒนาทักษะในระดับบุคคล ให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่าในตัวเอง สนับสนุนให้บุคคลเข้าร่วมหรือมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม ตลอดจนต้องเปิดช่องทางให้รับรู้ข่าวสารอย่างรอบด้าน ส่วนการให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับประชาธิปไตย ควรเน้นในเรื่องการเมืองการปกครองและหน้าที่พลเมือง

๓. การเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระดับพื้นที่ ต้องให้ความสำคัญในเรื่องการสร้างความเป็นธรรมต้องแยกแยะความยุติธรรม ไม่ยุติธรรม มีความยุติธรรมเสมอภาคในสถานการณ์ต่าง ๆ รับฟังข่าวสารโดยเปิดรับและมองสิ่งต่าง ๆ อย่างรอบด้าน

๔. เสริมสร้างการเปิดช่องทางการสื่อสารให้มีการวิพากษ์วิจารณ์การดำเนินงานตามนโยบาย ผลงานของรัฐได้หลากหลายช่องทาง อีกทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น ระดับชาติ และระดับนานาชาติ

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” ผู้วิจัยขอเสนอประเด็นที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้นำไปใช้ ดังต่อไปนี้

๑. ควรได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิ และหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง

๒. ควรสร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม

๓. ควรแสดงความรู้สึกรักและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน

๔. ควรใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อการช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม

๕. ควรมีการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข

๖. ควรสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล

๗. ควรร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้

๘. ควรส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

๑. ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างจิตสำนึกของความเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตยในบริบทของชุมชนเมืองและชุมชนชนบทในทุกภาคของประเทศไทย เพื่อเปรียบเทียบและศึกษากระบวนการสร้างความเป็นประชาธิปไตยของแต่ละพื้นที่

๒. ควรส่งเสริมให้มีการจัดกิจกรรมการจำลองแบบการเลือกตั้ง และให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับตัวบุคคลที่จะลงรับสมัครเป็นผู้แทนราษฎรอย่างถูกต้อง และตรงไป ตรงมา

๓. ควรสนับสนุนประชาชนให้ได้รับโอกาสในการให้ความรู้กับประชาชนด้านความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้องโดยการจัดโครงการร่วมมือกับนักวิชาการจากสถานศึกษาในระดับอุดมศึกษา หรือมหาวิทยาลัยเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย :

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ:

กถิน อรรถโยธิน. อธิบายธรรมวิภาค น.ธ. ตรี. กรุงเทพมหานคร: ธรรมบรรณาการ, ๒๕๕๗.

กระทรวงศึกษาธิการ. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๒. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย, ๒๕๕๑.

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. ความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๒

จิรัช (บรรพต) วีระสัย. และคณะ. รัฐศาสตร์ทั่วไป. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๐.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. ประชาธิปไตย สังคมนิยม คอมมิวนิสต์กับการเมืองไทย. กรุงเทพมหานคร : พิมพ์, ๒๕๒๔.

ถวิลวดี บุรีกุลและคณะ. รางวัลแห่งความเป็นเลิศด้านการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม. สถาบันพระปกเกล้าร่วมกับสำนักงาน ก.พ.ร.. กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์ จำกัด, ๒๕๕๑.

ทิพย์พาวร ต้นติสุนทร. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันนโยบายการศึกษา, ๒๕๕๔.

ธเนศวร์ เจริญเมือง. แนวคิดว่าด้วยพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๘.

ประเวศ วะสี. การเมืองภาคพลเมือง การพัฒนาการเมืองไปสู่ประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๑.

ปริญญ์ เทวานฤมิตรกุล. การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Eduation). กรุงเทพมหานคร : นามมีบุ๊คพับลิเคชั่น, ๒๕๕๕.

พระครูสังฆรักษ์เกียรติศักดิ์ กิตติปัญญา. ระเบียบวิธีวิจัยทางสังคมศาสตร์. เชียงใหม่: บริษัทประชากรธุรกิจ จำกัด, ๒๕๕๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต). พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ เอส.อาร์. พรินติ้ง แมส โปรดักส์, ๒๕๕๑.

รัฐศิรินทร์ วังกานนท์ และคณะ. สำนักพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักแผนพัฒนาการเมืองสำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ราชบัณฑิตสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. นวัตกรรมหลักสูตรและการเรียนรู้สู่ความเป็นพลเมือง. กรุงเทพมหานคร : อาร์แอนด์ปริ้นท์ จำกัด, ๒๕๕๔.
- วิสุทธิ โพธิ์แท่น. แนวคิดพื้นฐานของประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สถาบันพระปกเกล้า. ๒๕๕๔.
- สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (อุฎฐายี). สัมปรีชธรรม. หนังสืออนุสรณ์เนื่องในโอกาสงานสถาปนากิจศพ นายชัย. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท., ๒๕๐๙.
- สมบัติ อารังอัญวงศ์. การเมือง : แนวคิดและการพัฒนา. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : เอส แอนด์ดี กราฟฟิค, ๒๕๓๘.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. จิตสำนึกเพื่อส่วนรวมเชิงพุทธ. ในเอกสารประกอบการประชุมวิชาการประจำปีของเครือข่ายสถาบันอุดมศึกษา เขตภาคกลางเพื่อพัฒนาบัณฑิตอุดมคติไทย. จิตสำนึกเพื่อส่วนรวม, ๒๕๔๙.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖.
- _____. วัฒนธรรมทางการเมือง. กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖
- สำนักงานอัยการสูงสุด. คู่มือประชาธิปไตยสำหรับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน (สคช.), ๒๕๔๑.
- เสกสรรค์ ประเสริฐกุล. การเมืองภาคประชาชน. ในอำนาจแห่งความว่าง ความว่างแห่งอำนาจ: รวมปาฐกถาในรอบห้าปี (พ.ศ. ๒๕๔๖-๒๕๕๑). กรุงเทพมหานคร : สามัญชน, ๒๕๕๑.
- อมร รักษาสัตย์. หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยในประชาธิปไตยและรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน. กรุงเทพมหานคร : การ์ตูนการพิมพ์, ๒๕๔๓.

(๒) วิทยานิพนธ์/สารนิพนธ์:

- จุฑารัตน์ ลิมปกาญจน์. “การเมืองเรื่องการเลือกตั้งระดับชาติและระดับท้องถิ่นในเทศบาลเมืองหลังสวน จังหวัดชุมพร”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการปกครอง. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๙.
- ณัฐรินทร์ เณลิฤทธิ์วัฒน์. “การมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรีในเขตเทศบาลตำบลชุมแสง อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดระยอง”. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต กลุ่มวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๙.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- มงคลศักดิ์ เมืองธรรม. “ความสัมพันธ์ระหว่างความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของประชาชนและทัศนคติต่อการดำเนินนโยบายสาธารณะขององค์การบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาองค์การบริหารส่วนตำบลเวียง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗.
- ยุทธการ หัวหาญ. **การเมืองภาคประชาชนกับการพัฒนาประชาธิปไตยไทย : ศึกษากรณี สมัชชาคนจน**. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒
- ลัดดาวรรณ สุขใหญ่. **ความเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยของประชาชนในจังหวัดเชียงใหม่ : ศึกษาเปรียบเทียบประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตอำเภอเมือง กับ อำเภอดอยสะเก็ด. ค้นคว้าอิสระ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองและการปกครอง)**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๑.
- สมนึก ปัญญาสิงห์. **การพัฒนาการเมืองภาคพลเมืองกับกระบวนการพัฒนาประชาธิปไตยชุมชน: กรณีศึกษา ตำบลชุมแสง อำเภอดอยหล่อ จังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (การเมืองการปกครอง)**. สาขาวิชาการเมืองการปกครอง สำหรับนักบริหาร คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.
- สุกัญญาภักดิ์ ชูชนท. “การเมืองภาคประชาชน : กรณีศึกษาชุมชนคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ”. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๒.
- สุรางคณา ณ นคร. “การสื่อสารเพื่อการเชื่อมโยงจิตสำนึกสาธารณะขององค์กรภาคธุรกิจกับภาคประชาชน”. **รายงานการวิจัย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, ๒๕๕๕.
- อติพัฒน์ สินทรโก ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งตามแนวทางสันติวิธี” **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและภาคเอกชน**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๕.
- อัฐวุฒิ อย่างสวย. “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของทหารกองประจำการที่เข้าร่วมโครงการขยายโอกาสทางการศึกษา: ศึกษากรณีหน่วยกองร้อยกองบัญชาการ กองทัพน้อยที่ ๒”. **วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทั่วไป**. วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ : มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๔๗.
- อุษา กุลบุตร. “ความตื่นตัวทางการเมืองของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง : กรณีศึกษากลุ่มบ้านบางกะม่า อำเภอบ้านคา จังหวัดชลบุรี”. **สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**. การเมืองการปกครอง สาขาวิชารัฐศาสตร์: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๘.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๓) รายงานวิจัย:

กรกฎ ทองชะโชค. “สิทธิและเสรีภาพของประชาชนและชุมชนกับการปฏิบัติหน้าที่ ของรัฐตามที่ รัฐธรรมนูญกำหนด: บทเรียนเพื่อการพัฒนาไกลความร่วมมือระหว่างภาครัฐกับ ประชาชน และชุมชน”. รายงานการวิจัย. สถาบันพระปกเกล้า: มหาวิทยาลัยทักษิณ, ๒๕๖๒.

พุทธจักร สิทธิ. “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อมในเขตพื้นที่เทศบาลตำบลนาหว้า อำเภอนาหว้า จังหวัดนครพนม”. รายงานการ วิจัย. สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๖.

อริสา สุขสม. “การพัฒนาจิตสำนึกสาธารณะเพื่อชุมชน”. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยธุรกิจ บัณฑิตย์, ๒๕๕๓.

(๔) บทความ:

ปธาน สุวรรณมงคล. “การปฏิรูปการเมืองภาคพลเมืองในการเมืองการบริหารท้องถิ่นไทย”. วารสาร สถาบันพระปกเกล้า. (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๘๗.

พระมหาณรงค์ ศักดิ์วิจิรัมย์. “การพัฒนาความรู้ความเข้าใจและพฤติกรรมทางการเมืองการปกครอง ของไทยในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน จังหวัดชลบุรี”. JOURNAL OF NAKHONRATCHASIMA COLLEGE. Vol. 9 No.2 (July – December 2015): 50-51.

พิสิษฐ์ วงสารตันศิลป์. “ความคิดเห็นของประชาชนในการปกครองระบอบประชาธิปไตยในเขตอำเภอ เมืองนันทบุรี จังหวัดนันทบุรี”. วารสารดุสิตบัณฑิตทางสังคมศาสตร์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๐): ๑๙๐.

ยุทธพงษ์ เชื้อนแก้ว. “ความรู้ความเข้าใจทางการเมืองของนักศึกษามหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์”. วารสารวิชาการแพรวกาฬสินธุ์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๘๙-๑๑๒.

รัฐพล ประดับเวทย์ และคณะ. “การเสริมสร้างกระบวนการพัฒนาจิตสำนึกทางการเมืองแบบมีส่วนร่วมของเยาวชนระดับอุดมศึกษาในจังหวัดนครสวรรค์”. วารสารวิชาการและวิจัย สังคมศาสตร์, ปีที่ ๑๐ ฉบับพิเศษ (กรกฎาคม ๒๕๕๘): ๒๙-๔๒.

สมเกียรติ นากระโทก. “การเมืองภาคพลเมือง: มุมมองการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง เชิงหลักสูตรและบริหารจัดการ”. สารานุกรมเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง. ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๔. (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๕๘): ๑๐.

อ้อมจันทร์ ภิรมย์ราช. “แนวทางพัฒนาการทำงานเป็นทีมของบุคลากรระดับท้องถิ่น ในเขตอำเภอ โนนไทย จังหวัดนครราชสีมา” วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑-๒ (มกราคม-ธันวาคม ๒๕๕๘): ๗๕-๗๖.

บรรณานุกรม (ต่อ)

(๕) สื่ออิเล็กทรอนิกส์:

- กำจร อ่อนคำ และคณะ. “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จกับการปฏิบัติงานตามหลักธรรมาภิบาลขององค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียน อำเภอด่านขุนทด จังหวัดนครราชสีมา”. **วารสารวิชาการสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก**. [ออนไลน์]. ๒ (๒) : ๓๘. แหล่งที่มา: www.ipacific.ac.th/ojs302/index.php/hu/article/download/51/22 [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **ประชาธิปไตยแบบพอเพียง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://mgronline.com/daily/detail/9550000009676> [๒๐ สิงหาคม ๒๕๖๒].
- ณรงค์ บุญสวยขวัญ. “การเมืองภาคพลเมือง : ทบทวนวรรณกรรมเพื่อสร้างตัวชี้วัดหรือตัวบ่งบอกการเมืองของพลเมือง”. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: ๖ (๒): ๑๒๑-๑๓๑. แหล่งที่มา: [file:///C:/Users/HP/Downloads/123-143-1-PB%20\(12\).pdf](file:///C:/Users/HP/Downloads/123-143-1-PB%20(12).pdf) [๒๗ เมษายน ๒๕๖๒].
- วิทยากร เชียงกูล. **หลักการของระบอบประชาธิปไตย**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <http://witayakornclub.wordpress.com/๒๐๐๗/๐๖/๒๖/democratic/> [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].
- สายพันธุ์แพร์. **ล้านนาแพร่ประชาสัมพันธ์**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.wungfon.com/index.php?option=com_content&view=article&id=1396:2012-11-21-16-21-14&catid=183:2011-07-05-02-34-59&Itemid=213 [๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒].
- สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. **จิตสาธารณะ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.royin.go.th/?knowledges=จิตสาธารณะ-๙-มกราคม-๒๕๕๔ [๓ พฤษภาคม ๒๕๖๒].

(๖) สัมภาษณ์ :

- สัมภาษณ์. นางชไมพร นามวงศ์. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นางสุวรรณา สุขมี. อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายธีรพงษ์ เกลี่ยกลม. ครู กศน. เทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายเจตนิพิฐ หล้าประเสริฐ. ปลัดเทศบาลเมืองแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ. กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ที่ ๕ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายพัฒน์พงษ์ พงษ์นวล. รองนายกเทศมนตรีเมืองแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายมังกร บุตรชา. ผู้ใหญ่บ้านพาแหลม หมู่ที่ ๒ อำเภอมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

บรรณานุกรม (ต่อ)

- _____. นายสมฤทธิ์ สุขมี. ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกรรราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายหงส์ กราวสนั่น. นักปราชญ์ชาวบ้าน บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกรรราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. นายอุไรวรรณ ใหม่จันทร์. ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งกรรราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่, ๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. ผศ.ดร.สายัณห์ อินันใจ. ประธานหลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่, ๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.
- _____. พระครูเวทย์สังขกิจ. รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่, ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒.

๒. ภาษาอังกฤษ

(I) Books:

- Altschull. J.H. **Agents of Power. The Role of News Media in Human Affairs.** New York: Longman, 1984.
- J. Craig Jenkins Resources. **Mobilization Theory and the Study of Social Movements.** New York: Columbia University Press, 1983.
- John J. Cogan. **Multidimensional Citizenship : Educational Policy for the Twenty-first Century.** an Executive Summary of the Citizenship Education Policy Study. Tokyo. Japan, 1997.
- K. Thampi. Gopakumar & Balakrishnan. **Public Policy & Civil Society: Ambiguities and Possibilities.** Public Affairs Centre: Bangalore, 2002.
- Mathews. F. David. **Politics for People : Finding a Responsible Public Voice.** 2nded. Ohio: Kettering Foundation, 1999.
- McBride. S.. et al. **Many voices One workd. Report by the International Commission for the Study of Communication Problems.** Paris: Unesco: London: Kogan Paage, 1980.
- McQuail. Daniss. **Mass Communication Theory: An Introduction.** Beverly Hills. New York: Sage Publications, 1987.
- Pateman. Carole. **Participation and Democracy Theory.** London: Cambridge University Press, 1970.
- R.M. Maciver. **The Web of Government.** New York : Alfred A. Knopf, 1953.

บรรณานุกรม (ต่อ)

Siebert F.S. Peterson. “**The Authoritarian Theory of the Press.**” in F.S. Siebert. T” Peterson and W. Schramm (eds) Four Theories of the Press. Champaign: University of Illinois Press, 1984.

(II) Electronics:

Fries. Richard. **The Legal Environment of Civil Society Retrieved.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.gcsknowledgebase.org/wp-content/uploads/2003Chapter9 [๒๘ เมษายน ๒๕๖๒].

Krafchik. Warren. **Can Civil Society add Value to Budget Decision-Making? A Description of Civil Society Budget Work International Budget Project Retrieved.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.internationalbudget.org/.../Can-Civil-Society-Add-Value-to-Budg [๒๘ เมษายน ๒๕๖๒].

ภาคผนวก ก

หนังสือขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๖๐๓๑

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ศ.ดร.จันทน์ อดิวิมลสิทธิ์

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจสอบ และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

4๕๓๖๖๖๖/๖๖
น.ส.
ศ.ดร.จันทน์ อดิวิมลสิทธิ์
1๓๑ ๒๕๖๒

ผู้ประสานงาน : พระอโณทัย กตปุญโญ

โทร. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๖๐๓๖

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.ดร.ประณต นันทิยะกุล

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

๗๓๓๐๐๑๑๑๑

๖๕๕๕
4 ๓๓.๖๒

Signature

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอโณทัย กตปุญโญ

โทร. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ว ๑๓๑ วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน รศ.ดร.พรรษา พญมายากร

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวិจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ได้ทราบดี

รศ.ดร.พรรษา พญมายากร

๒๕๖๒

ผู้ประสานงาน : พระอโณทัย กตปุญโญ

โทร. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๕๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๑๐๓๑

วันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน ผศ.ดร.ยุพธนา ปราณีต

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(ผศ.ดร.ยุพธนา ปราณีต)

เลขานุการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

สาขาวิชารัฐศาสตร์

๓๓๐/กษ.๖๒

ผู้ประสานงาน : พระอโณทัย กตปุญโญ

โทร. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ต่อ ๘๒๐๓

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ก ๐๓๑

วันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์

เรียน อาจารย์ ดร.กาญจนา คำจตุ

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ นิสิตหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง “การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้ มีความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ สามารถตรวจแก้ไข และให้ข้อเสนอแนะ เครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ในเรื่องนี้ได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญพิจารณาตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการทำวิทยานิพนธ์ ดังที่ได้แนบมาพร้อมแล้วนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี ขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน : พระอโณทัย กตปุญโญ

โทร. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ภาคผนวก ข

ผลการหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ในภาพที่ ๒
๖๓.๑.๒๕๖๒

ผลการหาคำดัชนีความสอดคล้องตามวัตถุประสงค์เป็นรายชื่อ (IOC) ของแบบสอบถาม

เรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย

ของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
	๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา								
๑.	ท่านได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้ความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านได้รับฝึกฝนอบรมเพื่อให้ความรู้ต่อยอดมากขึ้นเกี่ยวกับความเป็นพลเมือง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านได้รับ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเมืองอย่างสม่ำเสมอเท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน	๐	+๑	+๑	+๑	+๑	๔	๐.๘๐	ใช้ได้
๔.	ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและกระทำการเป็นคนดีของสังคมด้วย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น								
๑.	ท่านได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบบ ประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๒.	ท่านได้สร้างความมั่นคงในอาชีพตาม แนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของ สังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านมีแนวทางพัฒนาอาชีพและ ประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกัน อย่างมีความสุข	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านมีการปรับตัวเข้ากับสังคมของ การทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น อย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านเป็นผู้ได้รับการยอมรับความไว้วางใจ และเป็นที่ไว้วางใจของ บุคคลทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓. การส่งเสริมการยอมรับความ แตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม									
๑.	ท่านมีความคิดเห็นและเป็นที่ยอมรับ ของคนในชุมชนและรับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่นหรือเสียงข้างน้อย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านยอมรับความแตกต่างทางสังคม วัฒนธรรมและสามารถที่จะปรับเข้า หากันได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	การเรียนรู้และกล่อมเกลาทาง การเมืองจะช่วยให้เกิดความสมดุล ทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่น ทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับ การยอมรับจากสาธารณชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนโดยยอมรับ ข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบอบ ประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
	๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่าง มีเหตุผล								
๑.	ท่านวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมือง เป็นไปตามเหตุปัจจัยและผลกระทบที่ บุคคลนั้นยอมรับได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านใช้ตัวตนของกลุ่มเพื่อการช่วย ในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านทำความเข้าใจเสรีภาพความ เสมอภาคอำนาจความเป็นธรรมเป็น กระบวนการหนึ่งที่ควรกระทำเป็น การเบื้องต้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ปัญหา ทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการ สร้างสมดุลในสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านรู้จักไตร่ตรองสถานการณ์ บ้านเมืองอย่างรอบด้านและใช้สติ พิจารณาอย่างมีเหตุผล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด่วน สันติวิธี								
๑.	ท่านมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของ ปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านมีการเจรจาไกล่เกลี่ยและต่อรอง เป็นแนวทางของทั้งสองฝ่ายสามารถ ดำเนินการได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านมีการระงับความขัดแย้งโดยการ ใช้วิธีต่างๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่ จะทำให้เกิดความสงบสุข	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านมีการคำนึงถึงความปลอดภัยใน ชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อ ตัวบุคคลและสาธารณประโยชน์ อาจจะนำมาซึ่งความผาสุกได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๕.	ท่านมีการใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม									
๑.	ท่านส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมไทย	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์พันธุ์พืชและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้คนอยู่ป่าได้อย่างยั่งยืน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านส่งเสริมและพัฒนาอาชีพเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสีเขียวให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน									
๑.	ท่านส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปลผล
๒.	ท่านส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและระหว่างของรัฐและภาคประชาสังคม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านมีการสร้างความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๔.	ท่านร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านมีการใช้หลักสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนตีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
	๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ								
๑.	ท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและรับทราบในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๒.	ท่านส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๓.	ท่านส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำการเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

ที่	การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาค พลเมืองเพื่อการพัฒนา ประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอ เมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ผู้เชี่ยวชาญคนที่					สรุปและแปลผล		
		๑	๒	๓	๔	๕	รวม	ค่า IOC	แปล ผล
๔.	ท่านส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและ ประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการ เลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับ ท้องถิ่น	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้
๕.	ท่านเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการ พัฒนาทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ	+๑	+๑	+๑	+๑	+๑	๕	๑.๐๐	ใช้ได้

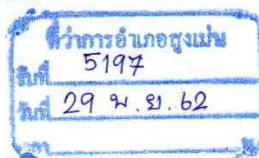
ภาคผนวก ค

หนังสือขอความอนุเคราะห์นำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out)

๕๖๐.๐
๒๓ พ.ย. ๒๕๖๒
ที่ อา ๘๐๐๕.๒/๐๙๑

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอสว่าง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๒๓ ตุลาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลการวิจัยเพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรง (Try out)
เรียน นายอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัย จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช
วิทยาลัย พิจารณาแล้วว่าบุคลากรในสังกัดหน่วยงานของท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และ
ประสบการณ์ สามารถให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ทางวิชาการได้เป็นอย่างดี จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จาก
ท่านพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินแจกแบบสอบถามเพื่อการวิจัย จำนวน ๓๐ ชุด ทั้งนี้ได้แนบตัวอย่าง
แบบสอบถามเพื่อประกอบการพิจารณาพร้อมแล้วนี้ ส่วนข้อมูลในการทำวิจัยตรงนี้เป็นประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

- 1. ส่วนเอกสารแนบ
- 2. ขอความอนุเคราะห์ในใบวิจัย
3. ว่าเป็นการแจกแบบสอบถามเพื่อการศึกษา
4. จำนวน 30 ชุด
- 5. ส่งเอกสารเพื่อโปรดพิจารณา

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุพล สุธะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

๐๙๓๓
1๒๖๑.๖๒

(นายพญศักดิ์ พลสุน)
นายอำเภอสูงเม่น

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์: ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ภาคผนวก ง

ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability)

ศาสตราจารย์ ดร. พงษ์ศักดิ์

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบอบประชาธิปไตย
ของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
พระอโณทัย กตปุญโญ (อُنเรือน)

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	30	100.0
	Excluded ^a	0	.0
	Total	30	100.0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
.907	40

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
a1	151.67	200.920	.911	.907
a2	151.73	205.237	.803	.910
a3	151.83	196.695	.927	.905
a4	152.00	195.931	.852	.905
a5	151.97	195.895	.867	.904
b1	151.83	195.937	.829	.905
b2	151.93	193.306	.854	.903
b3	151.87	194.947	.892	.904
b4	151.87	191.844	.826	.903
b5	151.90	192.300	.704	.903
c1	151.73	194.409	.729	.904
c2	152.00	192.828	.709	.903
c3	151.97	193.689	.809	.904
c4	151.97	192.585	.860	.903

ନିମ୍ନଲିଖିତ ମାନ

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
c5	151.97	195.964	.831	.905
d1	152.00	197.517	.848	.906
d2	151.97	193.482	.852	.903
d3	151.97	195.413	.858	.904
d4	152.03	196.447	.816	.905
d5	152.00	192.207	.740	.902
e1	152.03	193.757	.814	.904
e2	152.03	194.378	.717	.904
e3	152.13	192.809	.763	.903
e4	152.10	191.748	.872	.903
e5	152.13	199.016	.943	.907
f1	152.10	195.334	.802	.905
f2	152.07	198.271	.866	.907
f3	152.07	198.340	.896	.907
f4	152.20	194.993	.879	.904
f5	151.97	197.206	.848	.906
g1	152.00	198.759	.837	.906
g2	151.83	200.902	.854	.907
g3	151.73	199.651	.890	.906
g4	152.03	194.516	.851	.905
g5	151.93	194.754	.844	.905
h1	151.97	195.689	.817	.905
h2	151.97	192.102	.764	.902
h3	152.07	198.892	.890	.907
h4	152.03	200.723	.814	.908
h5	152.20	201.200	.849	.909

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Case
155.87	205.706	14.342	30

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Item
.907	40

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

ที่ อว ๘๐๐๕๒/๐๙๕

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายอำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากหน่วยงานของท่าน จึงขอความอนุเคราะห์
จากท่านเพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทาง
วิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จักได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(นายประจักษ์ จินตจรรย์)

ปลัดอำเภอ(จพง.ปค.ชำนาญการพิเศษ) ศึกษาราชการแทน
นายอำเภอเมืองแพร่

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ภาคผนวก จ

หนังสือขอความอนุเคราะห์สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอบางบาล
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายเจตนิพัทธ์ หล้าประเสริฐ ปลัดเทศบาลเมืองแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รักษะประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(นายเจตนิพัทธ์ หล้าประเสริฐ)
ปลัดเทศบาลเมืองแพร่

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อา ๘๐๐๕.๒/ว ๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายแพทย์ นามจะโป๊ะ กำนันตำบลทุ่งกราว หมู่ที่ ๕ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

นางเกษตร นามจะโป๊ะ

กำนันตำบลทุ่งกราว

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอมโนรมย์
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายมังกร บุตรชา ผู้ใหญ่บ้านพาแหลม หมู่ที่ ๒ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(นายมังกร บุตรชา)

ผู้ใหญ่บ้าน หมู่ที่ ๒ ตำบลท่ากวาว
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อา ๘๐๐๕.๒/ว๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม ไข่มุก ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายสมฤทธิ์ สุขมี ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ใหญ่บ้าน ก. ทุ่งกราว ม. 3

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว ๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายอุไรวรรณ ไหมจันทร์ ผู้ใหญ่บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๔ ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้นิสิตดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นายอุไรวรรณ ไหมจันทร์

ผู้ใหญ่นาแหลม

ต.ทุ่งกราว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุธะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ

โทรศัพท์ต่อ. ๐๓๖-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อา ๘๐๐๕.๒/ว ๐๖๓

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางสุวรรณ สุขมี อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง
จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

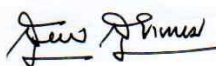
เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รักษะประจำตัวนิติ ๒๑๐๑๒๐๔๐๑๔ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขออนุญาตจากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นาง สุวรรณ สุขมี
อสม. ม.๓ ต.ทุ่งกราว

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุเทพ สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขออนุญาตให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นางชไมพร นามวงศ์ อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓
ตำบลทุ่งกราว อำเภอมะนัง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รักษาระจำวันนิสิต ๒๐๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนากระบวนการประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมะนัง
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขออนุญาตให้จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

นางชไมพร นามวงศ์

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

อ.ช.น ๒๙

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ

โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๒๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โซนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำลูกกา
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

นมัสการ พระเดชพระคุณ พระครูวรเวทย์สังฆกิจ รองเจ้าคณะอำเภอเมืองแพร่

สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากพระเดชพระคุณ จึงขอความอนุเคราะห์
จากพระเดชพระคุณ เพื่อโปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็น
ประโยชน์ทางวิชาการต่อไป หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากพระเดชพระคุณท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อ
ทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอนมัสการด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

พระอโณทัย
คณาจารย์มหาวิทยาลัย
คณาจารย์มหาวิทยาลัย

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ

โทรศัพท์ติดต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕๒/ว ๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายพัฒนพงษ์ พงษ์นวล รองนายกเทศมนตรีเมืองแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง "การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่" เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

นายพัฒนพงษ์ พงษ์นวล
รองนายกเทศมนตรีเมืองแพร่

(นายพัฒนพงษ์ พงษ์นวล)
รองนายกเทศมนตรี ราชการการแทน
นายกเทศมนตรีเมืองแพร่

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)

ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๓๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อา ๘๐๐๕.๒/ว๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โขนบิ ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอน้อย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้บันทึกเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน นายธีระพงษ์ เกลียวกมล ครู กศน. เทศบาลทุ่งกราว ตำบลทุ่งกราว อำเภอเมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

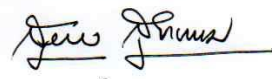
เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้บันทึกดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(นายธีระพงษ์ เกลียวกมล)

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อา ๘๐๐๕.๒/๑๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนบี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำทะเมนชัย
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พฤษภาคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน นายหงส์ กราวสนัน นักปราชญ์บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว อำเภอมือง จังหวัดแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๖๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้
จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุษะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชาวิทยาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

นายหงส์ กราวสนัน

นักปราชญ์บ้านนาแหลม หมู่ที่ ๓ ตำบลทุ่งกราว

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ว๐๖๙

หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
อาคารเรียนรวม โชนปี ชั้น 5 ห้อง B 504
เลขที่ 79 หมู่ 1 ตำบลลำไทร อำเภอลำไญ
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 13170
โทร. 035 - 248 - 000 ต่อ 8202, 8203
Fax : 035 - 248 - 000 ต่อ 8203
Website : gps.mcu.ac.th
E-mail : gps@mcu.ac.th

พศจิกายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้หนังสือเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย
เรียน ผศ.ดร.สายัณห์ อินันใจ ประธานหลักสูตรสาขาวิชารัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่
สิ่งที่ส่งมาด้วย แบบสัมภาษณ์ที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

เนื่องด้วย พระอโณทัย ฉายา กตปุญโญ รหัสประจำตัวนิสิต ๒๑๐๑๒๐๔๐๑๘ นิสิตหลักสูตร
รัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ทำวิทยานิพนธ์เรื่อง “การส่งเสริม
จิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอมืองแพร่
จังหวัดแพร่” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้จำเป็นต้องเก็บข้อมูลจากท่าน จึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อ
โปรดพิจารณาอนุญาตให้หนังสือดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทางวิชาการต่อไป
หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย หวังเป็นอย่างยิ่งว่าจักได้รับความ
อนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการมา ณ โอกาสนี้

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์

ขอแสดงความนับถือ

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุขะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

ได้รับทราบแล้ว จิตติพร วัฒนา

ผศ.ดร. จิตติพร วัฒนา

ผู้ประสานงาน: พระอโณทัย กตปุญโญ
โทรศัพท์ต่อ. ๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐

ภาคผนวก ข
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

๑๙๖

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย เรื่อง

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

คำชี้แจง

๑. แบบสอบถามฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน เพื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชนและเพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๒. แบบสอบถามแบ่งออกเป็น ๓ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ ๒ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามปลายเปิด ให้ผู้ตอบแบบสอบถามแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ในการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ขอความกรุณาตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงมากที่สุดข้อมูลที่ได้อธิบายเป็นความลับเนื่องจากนำไปใช้ประโยชน์ในการศึกษาการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่ และผลการวิจัยจะเสนอในภาพรวมซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดผลเสียใด ๆ แก่ผู้ตอบทั้งสิ้น

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้จึงขอเจริญพรมา ณ โอกาสนี้

พระโอษฐ์ กตปุณฺณ (อุ้นเรือน)

นักศึกษาปริญญาโท

หลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แบบสอบถามเพื่อการวิจัย
เรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน
อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความต่อไปนี้ให้สมบูรณ์ตามความเป็นจริงเกี่ยวกับตัวผู้ตอบแบบสอบถาม

๑. เพศ

๑) ☐ ชาย

๒) ☐ หญิง

๒. อายุ

๑) ☐ ๑๘-๓๐ ปี ☐

๒) ☐ ๓๑-๔๐ ปี

๓) ☐ ๔๑-๕๐ ปี

๔) ☐ ๕๑-๖๐ ปี ☐

๕) ☐ มากกว่า ๖๐ ปี

๓. ระดับการศึกษา

๑) ☐ ประถมศึกษา

๒) ☐ มัธยมศึกษา

๓) ☐ อนุปริญญาหรือปริญญาตรี

๔) ☐ ปริญญาโท

๕) ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

๔. อาชีพ

๑) ☐ เกษตรกรรม

๒) ☐ ค้าขาย/นักธุรกิจ

๓) ☐ รับจ้างทั่วไป

๔) ☐ รับราชการ /รัฐวิสาหกิจ

๕) ☐ นักเรียน/ นักศึกษา

๖) ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

๕. สถานภาพทางสังคมในชุมชน

๑) ☐ ผู้นำชุมชน

๒) ☐ เจ้าหน้าที่/สมาชิก อบต.

๓) ☐ นักเรียน/ นักศึกษา

๔) ☐ ครู/ อาจารย์

๕) ☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ ๒ แบบสอบถามเรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

คำชี้แจง โปรดอ่านข้อความและทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ แสดงระดับความคิดเห็น ซึ่งแบ่งเป็น
๕ ระดับ

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่		ระดับความความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด
๑. การส่งเสริมให้มีความรู้มีการศึกษา						
๑	ท่านได้รับสิทธิและโอกาสทางการศึกษาเพื่อให้มีความรู้ในหน้าที่ของความเป็นพลเมือง					
๒	ท่านได้รับการฝึกอบรมเพื่อให้มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นพลเมืองและถ่ายทอดความรู้ ข่าวสารทางการเมืองแก่ผู้อื่น					
๓	ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนเกี่ยวกับการเมืองอย่างสม่ำเสมอเท่าทันต่อสถานการณ์ปัจจุบัน					
๔	ท่านได้รับการส่งเสริมความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ตามรัฐธรรมนูญที่ถูกต้อง					
๕	ท่านเป็นผู้มีความรู้ความเข้าใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศและกระทำตนเป็นคนดีของสังคมด้วย					
๒. การส่งเสริมที่จะสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น						
๑	ท่านได้รับสิทธิและโอกาสในการทำงานประกอบอาชีพโดยสุจริต					
๒	ท่านได้สร้างความมั่นคงในอาชีพตามแนวทางของความเป็นส่วนหนึ่งของสังคม					
๓	ท่านมีแนวทางพัฒนาอาชีพและประสบการณ์เพื่อการทำงานร่วมกันอย่างมีความสุข					
๔	ท่านมีการปรับตัวเข้ากับสังคมของการทำงานที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม					
๕	ท่านเป็นผู้ได้รับการยอมรับความไว้วางใจเชื่อถือและเป็นที่ไว้วางใจของบุคคลทั่วไป					

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ระดับความความคิดเห็น				
	(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

๓. การส่งเสริมการยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม					
๑	ท่านแสดงความคิดเห็นอย่างมีเหตุผลและรับฟังข้อคิดเห็นของผู้อื่น โดยการยอมรับเมื่อผู้อื่นมีเหตุผลที่ดีกว่า				
๒	ท่านยอมรับความแตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม และสามารถที่จะปรับเข้าหากันได้				
๓	ท่านเรียนรู้และกล่อมเกลาทางการเมืองซึ่งจะช่วยให้เกิดความสุขทางสังคมวัฒนธรรมอย่างเหมาะสม				
๔	ท่านแสดงความรู้สึกและความเชื่อมั่นทางการเมืองต่อสาธารณชนและได้รับการยอมรับจากสาธารณชน				
๕	ท่านอาศัยอยู่ร่วมในชุมชนโดยยอมรับข้อแตกต่างทางสังคมและวัฒนธรรม				
๔. การส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมีเหตุผล					
๑	ท่านวิเคราะห์สถานการณ์บ้านเมืองเป็นไปตามเหตุปัจจัยและผลกระทบที่บุคคลนั้นยอมรับได้				
๒	ท่านใช้ตัวแทนของกลุ่มเพื่อช่วยในการส่งเสริมความสงบสุขในสังคม				
๓	ท่านทำความเข้าใจเสรีภาพความเสมอภาค อำนาจความเป็นธรรมเป็นกระบวนการหนึ่งที่ควรกระทำเป็นการเบื้องต้น				
๔	ท่านส่งเสริมการคิดวิเคราะห์ปัญหาทางการเมืองอย่างมีเหตุผลเป็นการสร้างสมดุลในสังคม				
๕	ท่านรู้จักไตร่ตรองสถานการณ์บ้านเมืองอย่างรอบด้านและใช้สติพิจารณาอย่างมีเหตุผล				
๕. การส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วยสันติวิธี					
๑	ท่านมีการใช้หลักแห่งเหตุเริ่มต้นของปัญหามาแก้ปัญหาโดยภาพรวม				

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ระดับความความคิดเห็น				
	(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

๒	ท่านมีการเจรจาไกล่เกลี่ยและต่อรองเป็นแนวทางของทั้งสองฝ่ายสามารถดำเนินการได้					
๓	ท่านมีการระงับความขัดแย้งโดยการใช้วิธีต่าง ๆ เป็นอีกแนวทางสันติวิธีที่จะทำให้เกิดความสงบสุข					
๔	ท่านมีการคำนึงถึงความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินที่เป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคลและสาธารณประโยชน์อาจจะนำมาซึ่งความผาสุกได้					
๕	ท่านมีการใช้หลักธรรมทางศาสนาช่วยให้เกิดข้อตกลงในสังคมได้					
๖. การส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม						
๑	ท่านส่งเสริมการสร้างจิตสำนึกเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในชุมชนและสังคมไทย					
๒	ท่านสนับสนุนกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ และการให้ความร่วมมือรวมถึงการสนับสนุนนโยบายของรัฐบาล					
๓	ท่านส่งเสริมและสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ฟื้นฟูดูแลและรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้เกิดประโยชน์สูงสุด					
๔	ท่านส่งเสริมและพัฒนาเพื่อฟื้นฟูสภาพแวดล้อมด้วยการปลูกป่าให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เป็นแหล่งอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับระบบนิเวศเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตส่งเสริมอาชีพให้กับราษฎรในพื้นที่ที่มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น					
๕	ท่านสนับสนุนบุคคลที่มีความตั้งใจหรือกลุ่มบุคคลที่ต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมให้สามารถทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวม					

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่	ระดับความความคิดเห็น				
	(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	น้อยที่สุด

๗. การส่งเสริมสิทธิมนุษยชน						
๑	ท่านส่งเสริมความรู้ความเข้าใจด้านสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานและกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้องให้แก่ประชาชน					
๒	ท่านส่งเสริมการบูรณาการการทำงานภายใต้หน่วยงานของรัฐและระหว่างของรัฐและภาคประชาสังคม					
๓	ท่านมีการสร้างความรู้ความเข้าใจความตระหนักในเรื่องสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนทั่วไป					
๔	ท่านร่วมอำนวยความสะดวกในการร้องเรียนร้องทุกข์ของประชาชนเพื่อการเข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนได้					
๕	ท่านมีการใช้หลักสิทธิมนุษยชนเพื่อส่งเสริมคนดีมีความตั้งใจทำงานเพื่อส่วนรวมให้สามารถยืนในสังคมได้อย่างเหมาะสม					
๘. การส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นและระดับชาติ						
๑	ท่านส่งเสริมให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมเกี่ยวกับการเมืองและรับทราบในการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น					
๒	ท่านส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น					
๓	ท่านส่งเสริมให้ประชาชนได้เรียนรู้ถึงสิทธิหน้าที่ที่ต้องทำทางการเมืองอย่างทันต่อสถานการณ์บ้านเมืองทั้งในประเทศและต่างประเทศ					
๔	ท่านส่งเสริมให้ผู้นำชุมชนและประชาชนเห็นถึงความสำคัญของการเลือกตั้งทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น					

การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่		ระดับความความคิดเห็น				
		(๕)	(๔)	(๓)	(๒)	(๑)
		มาก ที่สุด	มาก	ปาน กลาง	น้อย	น้อย ที่สุด
๕	ท่านเป็นผู้รู้จักเลือกบุคคลเพื่อการพัฒนาทั้ง ระดับท้องถิ่นและระดับชาติ					

ตอนที่ ๓ แบบสอบถามเรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑. การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนา
ระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

*** ขอขอบคุณทุกท่านที่สละเวลาอันมีค่าในการตอบแบบสอบถาม ***

ภาคผนวก ซ
แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

แบบสัมภาษณ์

เรื่อง การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตย
ของประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

ตอนที่ ๑ ข้อมูลผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....นามสกุล.....
๒. เพศ.....อายุ.....ระดับการศึกษา.....
๓. วันที่ให้สัมภาษณ์ วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

ตอนที่ ๒ การส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบประชาธิปไตยของ
ประชาชน อำเภอเมืองแพร่ จังหวัดแพร่

๑. ท่านคิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมให้มีความรู้
การศึกษา ควรทำอย่างไร

๒. ท่านคิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมที่จะสามารถทำงาน
ร่วมกับผู้อื่น ควรทำอย่างไร

๓. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมการยอมรับความ
แตกต่างทางสังคมวัฒนธรรม ควรทำอย่างไร

๔. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมการคิดวิเคราะห์อย่างมี
เหตุผล ควรทำอย่างไร

๕. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมการแก้ไขปัญหาด้วย
สันติวิธี ควรทำอย่างไร

๖. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมการรักษาสิ่งแวดล้อม
ควรทำอย่างไร

๗. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมสิทธิมนุษยชน ควรทำ
อย่างไร

๘. คิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมือง ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นระดับชาติ ควรทำอย่างไร

๑๐. ท่านมีแนวคิดการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อพัฒนาระบบ
ประชาธิปไตยของประชาชน ตามหลักธรรมการหลักสี่ปฐิธรรม ๗ อย่างไรบ้าง

- ธีมัญญ เป็นผู้รู้จักเหตุ
- อุตถัญญ เป็นผู้รู้จักผล
- อุตตัญญ เป็นผู้รู้จักตน
- มัตตัญญ เป็นผู้รู้จักประมาณ
- กาลัญญ เป็นผู้รู้จักกาล
- ปริสสัญญ เป็นผู้รู้จักชุมชน
- ปุคคัลลัญญ หรือ ปุคคัลปโรปปริญญ เป็นผู้รู้จักบุคคล

๑๐. ท่านคิดว่าการส่งเสริมจิตสำนึกการเมืองภาคพลเมืองเพื่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของประชาชน มีปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะอย่างไร

ขอขอบคุณที่ท่านให้ความร่วมมือ

ภาคผนวก ณ
ภาพประกอบการสัมภาษณ์

นางอุไรวรรณ ใหม่จันทร์
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นายมังกร บุตรชา
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นายสมฤทธิ์ สุขมี
๑๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นางสุวรรณา สุขมี
๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นายหงส์ กราวสนั่น
๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นายธีรพงษ์ เกลี่ยวกลม.
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ผศ.ดร.สายัณห์ อินนันใจ
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

นายเทเวทย์ นามจะโป๊ะ
๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๒

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ	พระอโณทัย กตปุญโญ (อุ้นเรือน)
ว/ด/ป/เกิด	๑๑ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๗
ภูมิลำเนา	๓๑๓ หมู่ที่ ๑๒ ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน ๕๕๑๔๐
อุปสมบท	วัดทุ่งฮ่อง ตำบลยม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
สังกัดวัด	วัดสบหนอง ตำบลตาลชุม อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
ตำแหน่ง	เจ้าอาวาสวัดสบหนอง
ประวัติการศึกษา	ปริญญาตรี พุทธศาสตรบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์ (พธ.บ.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยฐานะ	นักธรรมชั้นเอก
ปริญญาโท	รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ร.ม.) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย รุ่นที่ ๑ ปีการศึกษา ๒๕๖๒
เบอร์โทรศัพท์	๐๙๒-๑๐๗๗๕๑๐